C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Lovecraft_Howard_Phillips-Veleknez_Cthulhu.PDB

# PDB Name: H.B.Lovecraft -Veleknez Cthulhu
# Creator ID: REAd
# PDB Type: TEXt
# Version: 0
# Unique ID Seed: 0
# Creation Date: 11.11.2008
# Modification Date: 11.11.2008
# Last Backup Date: 1.1.1970
# Modification Number: 0

Přeložili
Ivan Adamovič, Viola a Zdeněk Lyčkovi, Sylva Kajdošová a Stanislava Menšíková
Selection & Preface © Ivan Adamovič, 1998
Translation © Ivan Adamovič, Viola a Zdeněk Lyčkovi,
Sylva Kajdošová, Stanislava Menšíková, 1998
Illustrations © Milan Fibiger, 1998
© AURORA, 1998
ISBN 80-85974-46-0

OBSAH
POZNÁNÍ (Ivan Adamovič)
H. P. LOVECRAFT - VELEKNĚZ CTHULHU (předmluva Ivana Adamoviče)
PRVNÍ ČÁST BEZEJMENÉ MĚSTO A JINÉ POVÍDKY
VĚC NA PRAHU
BEZEJMENNÉ MĚSTO
PES
STÍN NAD INNSMOUTHEM
DĚDICTVÍ PEABODYU
Historie Necronomiconu (Nástin) (Stanislava Menšíková)
Soupis některých základních hrůzostrašných motivů používaných v nadpřirozených příbězích (Ivan Adamovič

Návrhy pro psaní příběhů (Ivan Adamovič)
Nadpřirozená hrůza v literatuře (Stanislava Menšíková)
I Úvod
II Úsvit hrůzostrašného příběhu
III Raný gotický román
IV Vrcholná doba gotického románu
V Nástupci gotického románu
VI Strašidelná literatura na evropské pevnině
VII Edgar Allan Poe
VIII Tradice strašidelného příběhu v Americe
IX Tradice strašidelného příběhu v Británii
X Moderní mistři
Česká vydání citovaných děl

## POZNÁNÍ (Ivan Adamovič)

Kdys jako dítě a znovu pak až dnes tu mýtinu já viděl s věkovými duby v šedavé mlze jež zchvacuje a hubí a postavy, jichž podobou byl děs. Patřil jsem, jak porost divý zas objímal oltář a ryté znaky zvaly Bezejmenného proň stovky ohňů plály z věží nečistých než narodil se čas. Viděl jsem čís tělo na kameni tom běd seznav, že hodující nemají lidský zrak odjinud pocházel ten divný, šedý svět Yuggoth to byl odkudsi zpoza hvězd - a pak to tělo vzkřiklo ke mně mrtvý sten a já příliš pozdě poznal jsem se v něm! (Publikováno 1841) Editor této knihy by rád poděkoval svému příteli Cyrilu Simsovi z Fakulty sociálních věd Miskatonické univerzity za zapůjčení obtížně přístupných textů a za cenné informace.

## H. P. LOVECRAFT - VELEKNĚZ CTHULHU (předmluva Ivana Adamoviče)

Howard Phillips Lovecraft (1890-1937) je v hrůzostrašné literatuře symbolem přechodu od staré, okultní prózy k moderněji pojatému hororu. Ono sebeuvědomění si vlastní existence, k němuž Lovecraft osobně napomohl, znamenalo pro hrůzostrašný žánr definitivní oproštění od závazků ke čtenářům obecné literatury a uspíšilo jeho krystalizaci jakožto svébytného literárního žánru, a nikoliv nevýznamné kategorie na knižním trhu. Nelze opomenout fakt, že nejprodávanější autor na světě, Stephen King, tvoří převážně právě v oblasti hororu a že to byla sbírka Lovecraftových povídek, objevená v zaprášené bedně na půdě, která mladého Kinga uvedla do soumračných krajin hrůzostrašné literatury.
"Všechny mé povídky, " napsal H. P. Lovecraft, "ať už spolu mají, nebo nemají souvislost, jsou založeny na základním mýtu, podle něhož byl tento svět kdysi obydlen jinou rasou, která při experimentech s černou magií přišla o svůj domov a byla odtud vyhoštěna, ale žije dál kdesi Venku, vždy připravena převzít Zemi zpět do svého vlastnictví."
Ačkoliv se Lovecraft hluboce zajímal o okultní vědy, jeho vlastní pohled na svět byl veskrze racionální. To se však v jeho pojetí nevylučovalo s pocity mrazení v zádech, neboť kosmické rozměry a netečnost vesmíru i nesouměřitelnost lidského poznání s hlubinami Neznáma nabízely tomuto autorovi bohatou látku ke tkaní příběhů. Možná to byl tento "kosmický" aspekt jeho próz, který nejvíce zapůsobil na čtenáře a který Lovecrafta řadí nad jeho souputníky na poli hrůzy.
Sám Lovecraft se nepokoušel popsat svou soukromou démonologii ve svých dílech přímo, teprve jeho následovníci začali užívat pojmu "mýtus Cthulhu " k označení dvanácti z autorových nejlepších povídek, v nichž lze nalézt cosi jako souvislou mytologii. Nejstaršími bytostmi v ní jsou Staří bozi, sídlící kdesi u hvězdy Betelgeuse a představující síly Dobra. Mocnosti Zla naopak zastupují bytosti označované jako Pra-staří. Nejvýznamnější z Prastarých mají svá jména. Nejvýše postavený z nich je slepý, šílený bůh Azathoth, amorfní hmota rouhavé bublající ve středu Nekonečna. Po něm následuje Yog-Sothoth, koexistující ve veškerém čase a prostoru. Nyarlathotep je hrozivým poslem a předzvěstí Prastarých, Velký Cthulhu sídlí ve starém R'lyehu hluboko v moři, Hastur vládne vzduchu a mezihvězdnému prostoru.

Na nižších stupních stojí další: Hypnos, bůh spánku, a Dagon, vládce Bytostí z hlubin, podřízených Velkému Cthulhu. Dodejme, že slovo "bůh" zde v žádném případě neoznačuje nějakou duchovní bytost, tito dávní bozi z hlubin Neznáma jsou až příliš hmotní a konkrétní a ani trochu shovívaví k nekonečné zvědavé a nedokonalé lidské rase.
Lovecraftova mytologie začala nabývat tvaru nejprve v povídce Volání Cthulhu (1928). V jejím počátku autor shrnul své základní přesvědčení o možnostech lidského poznání: "Myslím, že tou vůbec nejmilosrdnější věcí je neschopnost lidského myšlení uvědomit si souvislost všech prvků světa, kolem nás. Žijeme na poklidném ostrůvku ignorance uprostřed temných moří nekonečna a nikdy nebylo řečeno, že bychom se po nich měli vydávat příliš daleko. Věda nám zatím příliš škody nepřinesla, ale jednoho dne se kousky roztroušených vědomostí poskládají a odhalí pohled na tak děsivé oblasti skutečnosti a na naše ustrašené místečko v ní, že z tohoto poznání buď přijdeme o rozum, nebo ze zhoubného světla vedení uprchneme do klidu a míru nové doby temna."
Mýtus Cthulhu nevznikl ve vzduchoprázdnu. Jeho kořeny můžeme nalézt v tvorbě jiných autorů, které H. P. L. obdivoval: ze sbírky Lorda Dunsanyho Čas a bozi (1919) přejal myšlenku uměle vytvořené mytologie, Edgar Allan Poe jej inspiroval nejen svým stylem a směsí vědy s mystifikací, ale na jeho Příběhy Artura Gordona Pyma přímo navázal novelou V horách šílenství (1936). Ovlivnili ho Ambrose Bierce, Arthur Machen i Robert W. Chambers, od něhož si vypůjčil motiv zlověstné knihy tajných praktik, která přináší majitelům neštěstí. Naopak dlouhý stín Lovecraftova vlivu na literaturu hrůzy je dodnes více než patrný. Ovlivnil nejen své vrstevníky, ale i dnešní tvůrce, z nichž čeští čtenáři znají například sešitovou sérii Wolfganga Hohlbeina Čaroděj ze Salemu, povídky Ramseyho Campbella a T. E. D. Kleina z antologie Hlas krve či tvorbu Briana Lumleyho, nemluvě o četných filmových adaptacích.
Z dnešního pohledu bychom mohli velkou část Lovecraftova díla označit za ukázku dobového populárního čtiva, stylisticky nevyrovnanou a z hlediska přísně literárního patřící spíše do spodních pater světového písemnictví. Takovým hodnocením bychom však smetli vše, co činí Lovecrafta jedinečným -jeho vynalézavost při zkoumání nových škál v rejstříku čtenářových emocí, jeho statut průkopníka vznikajícího žánru, ale i jedinečné chvíle narůstající hrůzy, na které není jeho dílo chudé.
Náš výbor z Lovecraftova díla volně doplňuje sbírku Šepot ve tmě vydanou nakladatelstvím Mladá fronta v roce 1992 a nyní již rozebranou.
Kromě próz jsme zařadili i další autorovy texty, abychom jeho osobnost a tvorbu mohli představit v plné šíři. Báseň Poznání pochází se sbírky autorových sonetů Fungi from Yuggoth (Houby z Yuggothu, 1941). Ačkoliv se jeden čas Lovecraft pokládal více za básníka než za prozaika, jeho poezie se kvalitou nemohla měřit s jeho povídkovou tvorbou a je nyní vcelku právem zapomenuta. Historie Necronomiconu byla vydána jako samostatný sešitek v omezeném nákladu nedlouho před autorovou smrtí. Na Necronomicon, knihu nebezpečných zaklínadel černé magie, Lovecraft odkazuje v mnoha svých příbězích. Jde ovšem o knihu zcela fiktivní, jejíž koncept propracoval Lovecraft zčásti jako literární trik, který měl sloužit většímu "dramatickému efektu" jeho próz, zčásti jako žertík nastražený na bibliofily a studenty okultních nauk.
Soupis některých základních hrůzostrašných motivů používaných v nadpřirozených příbězích je předchůdcem (a v pozdějších vydáních součástí) Lovecraftovy knihy The Commonplace Book (1934), která vyšla jen ve třech vydáních ve velmi omezeném nákladu. Dvojsmyslný název lze přeložit Kniha citátů stejně jako Kniha klišé. Jde o soupis nápadů k povídkám, většinou vytěžených již autorem samým, ale v pozdějších letech s oblibou používaný dalšími generacemi hororových autorů. Do Soupisu autor zařadil kromě vlastních nápadů i motivy nalezené v dílech jiných spisovatelů.
Lovecraft se kromě vlastní tvorby živil jako editor příběhů jiných autorů, nyní zcela neznámých. Jeho opravy zaslaných rukopisů by se spíše daly nazvat zásadním přepsáním díla. Je pravděpodobné, že stať Návrhy pro psaní příběhů vznikla zcela účelově jako soupis základních rad pro tyto začínající spisovatele. I tento text byl později studován Lovecraftovými následovníky. Například radu o vytváření povídek na základě předem vymyšlených názvů s úspěchem využil Ray Bradbury.Náš výbor uzavírá jedinečná studie Nadpřirozená hrůza v literatuře. Její zárodečná verze vyšla roku 1927 v jediném vydaném čísle obskurního amatérského časopisu The Recluse, kompletní text byl vydán knižně až po autorově smrti v jeho sbírce povídek Vyhoštěnec a jiné povídky (1939). Lovecraft v ní složil poklonu spisovatelům,

jejichž dílem se sám nechal inspirovat, a zároveň sepsal první důkladnější rozbor a dějiny literárního hororu. Není to akademický rozbor, autor svým typickým archaizujícím, místy až básnickým slohem vyjádřil své požadavky na kvalitní horor a nijak nezakrývá osobní zaujetí či antipatie při posuzování uvedených děl. Kromě informace o starší hrůzostrašné literatuře je Nadpřirozená hrůza v literatuře dalším z klíčů k autorově vlastní literární tvorbě.

Ivan Adamovič

# PRVNÍ ČÁST
# BEZEJMENÉ MĚSTO A JINÉ POVÍDKY

## VĚC NA PRAHU

### I

Nemohu sice popřít, že jsem prohnal svému nejlepšímu příteli hlavou šest kulek, ale přesto doufám, že touto výpovědí dokážu, že nejsem vrah. Nejprve si všichni řeknou, že jsem zešílel - že jsem šílenější než muž, kterého jsem zastřelil v cele arkhamského sanatoria. Pak někteří moji čtenáři zváží všechna tvrzení, srovnají je se známými fakty a řeknou si, že jsem ani nemohl jinak, poté co jsem stanul tváří v tvář tomu hrůznému důkazu - té věci na prahu dveří.

Do té doby jsem i já považoval děsuplné příběhy, v nichž jsem účinkoval, za pouhé šílenství. Ještě teď se sám sebe ptám, zda jsem se nemýlil - či zda přece jen nejsem blázen. Nevím - i jiní však mohou vyprávět o Edwardovi a Asenath Derbyových podivné věci, a dokonce ani chladnokrevní policisté si s objasněním té poslední děsivé návštěvy nevědí rady. Pokusili se vymyslet chabou teorii o příšerném žertu či výhrůžkách ze strany propuštěného služebnictva, i když v hloubi srdce cítí, že pravda je nekonečně strašnější a neuvěřitelnější.

A proto tvrdím, že jsem Edwarda Derbyho nezabil. Spíše jsem ho pomstil a zbavil tím Zemi děsu, jehož přetrvávání by mohlo napáchat nevýslovné zločiny na celém lidstvu. Hned vedle cest, po nichž dennodenně chodíme, se nacházejí černé zóny stínu a občas se přihodí, že některá zlovolná duše si k nám prorazí cestu. Když se tak stane, člověk, který ví, oč běží, musí zasáhnout, aniž předem zváží důsledky.

Znal jsem Edwarda Pickmana Derbyho po celý jeho život. Přestože byl o osm let mladší než já, byl tak vyspělý, že jsme si od chvíle, kdy mu bylo osm a mně šestnáct, výborně rozuměli.Byl to nejfenomenálnější malý učenec, jakého jsem kdy poznal v sedmi letech psal ponuré, fantastické a téměř morbidní verše, jež uváděly v úžas jeho vychovatele. Edwardova předčasná vyspělost byla snad způsobena tím, že ho vychovávali soukromě a v ústraní, jako ve vatičce. Byl to jedináček slabé tělesné konstituce, což silně znepokojovalo jeho milující rodiče a mělo za následek, že si jej k sobě pevně připoutali. Nesměl nikdy ven bez doprovodu chůvy a málokdy měl příležitost jen tak si pohrát s jinými dětmi. To vše nepochybně způsobilo, že chlapec vedl podivný, tajnůstkářský vnitřní život a jedinou cestou ke svobodě mu byla vlastní představivost.

Edwardova mladická učenost byla zkrátka úžasná a prapodivná přestože jsem byl starší, jeho obratně psané literární práce mne upoutávaly. V té době jsem měl sklon k umění poněkud bizarního rázu a v tomto dítěti jsem objevil výjimečně spřízněného ducha. V pozadí naší společné lásky ke stínům a zázrakům stálo bezpochyby starobylé, polorozpadlé a poněkud hrůzostrašné město, v němž jsme žili - začarovaný, prokletý a pověstmi opředený Arkham, jehož stísněné, prověšené mansardové střechy a rozpadající se georgiánské balustrády se po staletí krčí podél temně hučícího Miskatonicu.

Jak plynul čas, začal jsem se zabývat architekturou a vzdal se záměru ilustrovat knihu Edwardových démonických básní. Naše přátelství tím nicméně nijak neutrpělo. Podivný génius mladého Derbyho se pozoruhodně rozvíjel, a když mu bylo osmnáct let, jeho sebrané hrůzostrašné básně, vydané pod názvem Azathoth a jiné hrůzy, způsobily skutečnou senzaci. Stal se protějškem smutně proslulého baudelairovského básníka Justina Geoffreye, autora Lidí z monolitu, který roku 1926, poté, co navštívil jednu neblaze proslulou uherskou vesnici, zemřel v záchvatech řevu v blázinci.

Avšak pokud šlo o sebedůvěru a praktické záležitosti, Derby byl ve vývoji velice zpožděn, neboť si žil jako v bavlnce. Zdraví se mu upevnilo, avšak přepečliví rodiče nepřestávali podporovat jeho dětinskou

nesamostatnost, takže Edward nikdy sám necestoval, samostatně se nerozhodoval ani na sebe nebral odpovědnost. Brzy bylo zřejmé, že nebude schopen prosadit se na obchodním či pracovním kolbišti, ale rodinné jmění bylo tak rozsáhlé, že to nebyla žádná tragédie. Dorůstal do mužných let stále si uchovával klamně chlapecké vzezření. Byl plavovlasý modrooký, s jemnou pletí dítěte jeho pokusy nechat si narůst knír byly skoro nepostřehnutelné. Měl měkký a jemný hlas a vzhledem ke své životní nezkušenosti vypadal spíše jako baculatý jinoch než jako obézní, předčasně vyspělý mladý muž. Byl dost vysoký a měl hezkou tvář, takže by z něho mohl být pozoruhodný elegán, kdyby se ze stydlivosti nedržel v ústraní a pouze u studií.

Rodiče s ním každé léto jezdili do ciziny a Edward si velice rychle osvojil vnější aspekty evropského myšlení a vyjadřování. Jeho poeovský talent jej vedl čím dál více k dekadenci a částečně se v něm probudily i jiné umělecké sklony a tužby. Vedli jsme tehdy spolu sáhodlouhé debaty. Ukončil jsem studia na Harvardově univerzitě, praktikoval u jednoho architeka v Bostonu, oženil jsem se a nakonec se vrátil do Arkhamu, abych začal provozovat své povolání. Usadil jsem se v rodinném sídle v Saltonstall Street, neboť můj otec se ze zdravotních důvodů přestěhoval na Floridu. Edward mne téměř každý večer navštěvoval, takže jsem ho začal považovat za člena domácnosti. Zvonil či klepal charakteristickým způsobem, jenž se časem stal zakódovaným signálem, takže jsem vždy po večeři čekal, až uslyším ony tři důvěrné energické údery následované po malé pauze dvěma dalšími. Občas jsem zavítal také já k němu a závistivě si prohlížel tajemné svazky v jeho stále se rozrůstající knihovně.

Derby vystudoval Miskatonickou univerzitu v Arkhamu, neboť jeho rodiče si nepřáli, aby bydlel někde na koleji. Začal v šestnácti a po třech letech absolvoval jeho hlavním oborem byla anglická a francouzská literatura - dosahoval vynikajících výsledků ve všech předmětech kromě matematiky a přírodních věd. S ostatními studenty se stýkal velmi zřídka, ačkoli závistivě pokukoval po "odvážlivcích" či "bohémech", jejichž povrchně "světácký" jazyk a nesmyslně ironickou pózu napodoboval, a přál si najít odvahu k tomu, aby si osvojil jejich pochybné chování.

Ve skutečnosti se však stal téměř fanatickým vyznavačem podzemních magických učení, jejichž sbírkou byla Miskatonická knihovna proslulá. Edward se vždy kolébal na hladině fantazie a neobyčejnosti, nyní se však hluboce ponořil do opravdových magických znaků a záhad z bájné minulosti,zanechaných zde pro poučení či zmatení příštích generací. Četl takové spisy jako hrůzyplnou Knihu Eibon, Die unaussprechlicken Kulten od von Junzta a zakázaný Necronomicon bláznivého Araba Abdula Alhazreda, rodičům však o tom neřekl ani slovo. Když mu bylo dvacet let, narodil se mi syn, jedináček, a Edward měl zřejmou radost, když jsem toho nového človíčka pojmenoval Edward Derby Upton - po něm.

Ve svých pětadvaceti letech byl Edward Derby fenomenálním učencem a poměrně známým básníkem a fantastou, i když nedostatek kontaktů a odpovědnosti zpomaloval jeho literární růst, neboť jeho práce byly odvozené a přespříliš knižní. Byl jsem patrné jeho nejbližším přítelem - nacházel jsem v něm nevyčerpatelný zdroj zásadních teoretických námětů a Edward se spoléhal na mé rady ve všech záležitostech, o nichž se nechtěl zmiňovat rodičům. Neoženil se - spíše kvůli stydlivosti, neschopnosti a ochranné péči rodičů, než že by k tomu neměl sklon - a do společnosti chodil co nejméně, pouze na skok. Když začala válka, zůstal doma, jednak ze zdravotních důvodů, jednak kvůli hluboce zakořeněné plachosti. Já jsem byl povolán do Plattsburgu, ale nakonec jsem se za moře vůbec nedostal.

Léta ubíhala. Když bylo Edwardovi čtyřiatřicet, zemřela mu matka, a jakási podivná duševní choroba jej na mnoho měsíců zbavila všech sil. Otec ho však odvezl do Evropy a Edwardovi se podařilo zbavit se letargie bez viditelných následků. Po návratu jako by pocítil jisté absurdní veselí, jako by se částečně vymanil z nějakého neviditelného područí. Bez ohledu na to, že již dosáhl středního věku, se začal stýkat s "nejradikálnější" skupinou na univerzitě a zúčastňoval se neobyčejné bouřlivých podniků - jednou musel zaplatit nějakému vyděrači značnou sumu (kterou si vypůjčil ode mne), aby se otec nedověděl o jeho účasti v jakési aféře. O bezuzdné Miskatonické skupině se mnoho povídalo a některé pověsti byly zvlášť podivné. Hovořilo se dokonce o černé magii a o naprosto neuvěřitelných událostech.

II

Když bylo Edwardovi třicet osm let, poznal Asenath WaiteoBylo jí tenkrát podle mého soudu asi třiadvacet a navštěovala zvláštní kurs středověké metafyziky na Miskatonické univerzitě. Dcera jednoho mého přítele ji znala už z dřívějška - z Hall School v Kingsportu - a raději se jí kvůli její divné pověsti

vyhýbala. Asenath byla tmavovlasá, menší postavy a velice pohledná, až na to, že měla příliš vypoulené oči zvlášť citlivé lidi však něco v jejím vzezření odpuzovalo. Obyčejní lidé se jí vyhýbali zejména, kvůli jejímu původu a způsobu vyjadřování. Pocházela z rodu innsmouthských Waiteů a kolem rozpadajícího se, napůl opuštěného Innsmouthu a jeho obyvatel se po generace šířily ponuré pověsti. Kolují strašlivé příběhy o událostech z poloviny minulého století a o něčem velmi podivném, "ne zcela lidském", týkajícím se starých rodin ze zchátralého rybářského přístavu - příběhy, které si dokážou vymyslet a opravdu děsivým způsobem vyprávět pouze staří obyvatelé Nové Anglie.
Pokud šlo o Asenath, situace byla o to horší, že byla dcerou Efraima Waitea - pozdním dítětem, které měl s neznámou ženou, jež neustále nosila závoj. Efraim bydlel v Innsmouthu ve zchátralém domě na Washington Street a lidé, kteří jeho dům viděli (obyvatelé Arkhamu do Innsmouthu raději nejezdí, pokud se tomu mohou vyhnout), prohlašovali, že podkrovní okna byla vždy zabedněna a že se z nich občas vpodvečer linuly prapodivné zvuky. Stařec býval svého času zázračně nadaným studentem magie a vyprávělo se, že byl schopen jen tak z rozmaru rozpoutat či utišit mořskou bouři. Jako chlapec jsem ho jednou nebo dvakrát viděl, když se objevil v Arkhamu, aby nahlédl do zakázaných svazků v univerzitní knihovně, a jeho ďábelský vlčí obličej s rozcuchanými ocelově šedými vousy ve mně vzbuzoval odpor. Zemřel ve stavu nepříčetnosti - za poněkud zvláštních okolností - těsně předtím, než jeho dcera (podle jeho poslední vůle univerzální dědička celého majetku) začala navštěvovat Hall School byla však jeho chorobně dychtivou žačkou a vypadala stejně ďábelsky jako kdysi on.
Přítel, jehož dcera chodila s Asenath Waiteovou do školy, mi o ní vyprávěl mnoho podivných historek, jakmile se začalo proslýchat, že navázala známost s Edwardem. Ve škole vystupovalaAsenath podle všeho v roli jakési čarodějky a byla zřejmě doopravdy schopna konat velice překvapivé zázraky. Zdokonalovala se v umění rozpoutávat bouře, třebaže její zdánlivé úspěchy byly obvykle přičítány jejím zvláštním předpovídacím schopnostem. Všechna zvířata k ní cítila zřetelný odpor a Asenath dovedla několika pohyby pravé ruky donutit kteréhokoli psa, aby začal výt. Čas od času projevila ojedinělé - a na tak mladou dívku velice šokující - útržky vědomostí a jazykových výrazů. Děsila spolužačky nevysvětlitelným pošilháváním a pomrkáváním a zdálo se, že se jim v této situaci s chutí zlomyslně vysmívá.
Nejzvláštnější však byly řádné doložené případy jejího vlivu na jiné lidi. Byla nade vši pochybnost skutečnou hypnotizérkou. Pouhým pohledem dovedla často vzbudit v nejedné spolužačce zřetelný pocit změny osobnosti -jako by se médium přestěhovalo na okamžik do těla čarodějky a zíralo přes půl místnosti na své vlastní tělo, jehož oči zářily, rozšiřovaly se a nabývaly cizího výrazu. Asenath často vzrušeně hovořila o povaze vědomí a o jeho nezávislosti na fyzické schránce - nebo alespoň na životních pochodech fyzické schránky. Do nepříčetné zuřivosti ji však uvádělo to, že není muž byla totiž přesvědčena, že mužský rozum má jisté jedinečné a dalekosáhlé kosmické schopnosti. Mít tak mužský rozum, prohlašovala, nejen že by se vyrovnala svému otci, nýbrž by ho dokonce i předčila v ovládání neznámých sil.
Edward poznal Asenath na setkání "inteligence", jež se konalo v jednom studentském pokoji, a když mne příštího dne navštívil, nebyl schopen mluvit o nikom jiném. Zjistil, že Asenath je erudovaná a zajímá se o tytéž věci, jimž sám nejvíce propadl, a navíc ho fascinovala svým vzhledem. Nikdy jsem tu mladou ženu neviděl a z letmých zmínek o ní jsem si ji dokázal představit pouze matně, avšak věděl jsem, co je zač. Bylo k politování, jak se do ní Derby zbláznil přesto jsem neřekl nic, čím bych jej odradil, poněvadž zaslepenosti vždy nejlépe prospěje pravý opak. Svému otci se prý o Asenath nezmínil ani slůvkem.
V několika příštích týdnech mi mladý Derby nevyprávěl skoro o ničem jiném než o Asenath. Tou dobou si i jiní lidé povšimli jeho pozdních námluv, shodli se však na tom, že Edward ani zdaleka nevypadá na svůj skutečný věk, a ani se jim nezdál bytnevhodný coby protějšek svého bizarního božstva. Přestože byl líný a rád si pohověl, byl pouze mírné obézní a v obličeji neměl jedinou vrásku. Naproti tomu Asenath už měla kolem očí předčasné vějířky způsobené cvičením pevné vůle.
Tehdy Edward přivedl svoji dívku ke mně na návštěvu a já jsem okamžitě poznal, že jeho zájem není v žádném případě jednostranný. Neustále ho sledovala očima, téměř jako dravec, a já jsem si povšiml, že jejich důvěrný vztah se již velice upevnil. Krátce nato mne navštívil starý pan Derby, jehož jsem vždy obdivoval a ctil. Doslechl se, co se povídá o nové známosti jeho syna, a vydoloval z "chlapce" celou

pravdu. Edward se chtěl s Asenath oženit, a byl si již dokonce prohlédnout pár domů na předměstí. Otec věděl, že obvykle mám na jeho syna velký vliv, a požádal mne, abych se pokusil celou tu neuváženou záležitost skoncovat s politováním jsem však vyjádřil své pochyby. Tentokrát to nebyla otázka Edwardovy slabé vůle, nýbrž otázka pevné vůle té ženy. Věčné dítě přeneslo svou závislost z rodičů na novou, silnější osobnost a nedalo se s tím nic dělat.

Svatba se konala měsíc nato - oddával je smírčí soudce, jak si přála nevěsta. Pan Derby se držel mé rady a nic nenamítal. Krátkého obřadu se zúčastnila rovněž moje žena, můj syn a já - a dále neukáznění mladí lidé z univerzity. Asenath zakoupila staré crowninshieldské venkovské sídlo na konci High Street a oba manželé se zde zamýšleli usadit, jen co zajedou do Innsmouthu a přivezou odtud tři sluhy, pár knih a zařízení do domácnosti. Asenath přiměly trvale se odstěhovat z domova ani ne tak ohledy vůči Edwardovi a jeho otci jako spíš osobní přání být blízko univerzity, její knihovny a zástupu "kultivovaných lidí".

Když mne po skončení líbánek Edward navštívil, zdálo se mi, že se trochu změnil. Asenath ho přesvědčila, aby si oholil řídce rašící knírek, ale to nebylo zdaleka všechno. Vypadal rozvážněji a zamyšleněji, jeho obvyklou dětinskou trucovitost vystřídal téměř ryzí smutek. Byl jsem na vážkách, zda se mi Edwardova proměna líbí, či ne. Rozhodně vypadal nyní dospěleji než předtím. Snad mu též prospělo, že se oženil - cožpak by změna závislosti nemohla být začátkem vlastní neutralizace, jež by nakonec vedla k odpovědné nezávislosti? Přišel sám, neboť Asenath měla napilno. Přivezla z Innsmouthu (Derby se při vyšlo-vení tohoto jména otřásl) obrovské množství knih a přístrojů a dokončovala renovaci crowninshieldského sídla a okolí.

Její innsmouthský domov působil značné znepokojivým dojmem, avšak díky jistým předmětům se tam Edward naučil několik překvapivých věcí. Pod vedením Asenath dělal nyní rychlé pokroky v esoterických naukách. Některé pokusy, jež zamýšlela provést, byly velice odvážné a radikální - Edward měl pocit, že je nesmí ani popsat -, ale jejím schopnostem a záměrům důvěřoval. Také všichni tři sluhové byli velmi zvláštní - neuvěřitelně obstarožní manželský pár, který sloužil už starému Efraimovi a občas na něho a Asenathinu matku v tajuplných narážkách vzpomínal, a snědá mladá dívka abnormálního vzezření, jež byla neustále cítit rybinou.

III

V následujících dvou letech jsem se vídával s Derbym stále méně a méně. Někdy se stalo, že uplynulo celých čtrnáct dní, aniž se ozvalo ono důvěrné trojité a dvojité zaklepání na dveře, a když už mne přišel navštívit - anebo, a to se stávalo čím dál řidčeji, jsem navštívil já jeho -, byl pramálo ochoten hovořit o důležitých věcech. Pokud šlo o studium okultismu, o němž se kdysi tak zevrubně vyjadřoval a o němž diskutoval, stal se velice uzavřeným a vyhýbal se i rozhovorům o své ženě. Ta od svatby nesmírně zestárla - a kupodivu vypadala, jako by byla starší než on. Ve tváři měla ten nejzatvrzelejší výraz, jaký jsem kdy viděl, a celý její vzhled vyvolával neurčitý, nedefinovatelný odpor. Moje žena a syn si toho všimli stejně jako já a všichni jsme ji časem přestali navštěvovat, za což - jak Edward přiznal v jedné ze svých klukovsky netaktních chvilek - nám byla neskonale vděčná. Derbyovi čas od času odjížděli na daleké cesty - údajně do Evropy, ačkoli Edward se někdy v narážkách zmiňoval o odlehlejších místech.

Po roce se mezi lidmi začaly šířit řeči, že se Edward Derby změnil. Hovořilo se o tom jen tak mimochodem, protože šlo o čistě duševní změnu přesto vyvolala několik zajímavých otázek. Občas se zdálo, že Edwardův výraz a skutky se vůbec neslučují s jeho obvyklou nemastnou neslanou povahou. Tak na-příklad: přestože dříve neuměl řídit, nyní ho čas od času někdo zahlédl, jak se řítí v Asenathině silném packardu domů nebo ven z crowninshieldského sídla, přičemž řídil mistrně a složité dopravní situace řešil s přehledem a rozhodností, jež byla jeho přirozené povaze naprosto cizí. V takových případech jako by se vždy právě vrátil z nějaké cesty nebo se někam chystal - kam, to nikdo nedokázal uhádnout, ačkoli nejčastěji si vybíral silnici vedoucí do Innsmouthu.

Tato metamorfóza se kupodivu nezdála být nijak příjemná. Povídalo se, že Edward se v takových okamžicích příliš podobá své ženě či samotnému starému Efraimu Waiteovi - je však docela možné, že ty okamžiky působily nepřirozeně jen proto, že nastávaly tak zřídka. Někdy - mnoho hodin poté, co takhle vyrazil - se vracel apaticky rozvalen na zadním sedadle vozu, který řídil zřejmé najatý řidič či mechanik.

V době, kdy se zmenšoval okruh Edwardových společenských styků (mohu říci, že včetně jeho návštěv

u mne), začal u něho za volantem převládat nerozhodný výraz ze starých časů - jeho nezodpovědná dětinskost byla dokonce ještě výraznější než v minulosti. Zatímco Asenathin obličej stárl, Edwardova tvář - kromě oněch výjimečných situací - se rozjasňovala do jakési nadmíru zdůrazněné nezralosti, s výjimkou okamžiků, kdy jí probleskl stín nového smutku či poznání. Bylo to opravdu velice záhadné. Derbyovi se mezitím téměř rozešli s bláznivým univerzitním kroužkem - prý nikoli proto, že by oni sami byli znechuceni, nýbrž proto, že něco z jejich nynějšího předmětu bádání šokovalo dokonce i ty nejotrlejší z ostatních dekadentů.

Ve třetím roce manželství mi Edward začal otevřeně naznačovat, že pociťuje strach a nespokojenost. Trousil poznámky o tom, že to "zachází příliš daleko", a tajuplně hovořil o potřebě "uchovat si identitu". Zpočátku jsem si takových narážek nevšímal, ale časem jsem se ho začal opatrně vyptávat vzpomněl jsem si, co říkala dcera mého přítele o Asenathině hypnotickém vlivu na ostatní dívky ve škole - na situace, kdy si studentky myslely, že jsou v jejím těle, a dívaly se přes celou posluchárnu samy na sebe. Toto vyptávání Edwarda očividně vyplašilo, ale zároveň byl za ně vděčný, a jednou zamumlal něco v tom smyslu, že si se mnou později vážně pohovoří.

Někdy v té době zemřel starý pan Derby později jsem tomubyl velice rád. Edward byl hluboce rozrušen, avšak rozhodně žalu ze ztráty otce úplně nepodlehl. Po svatbě se s otcem vídával překvapivě málo, neboť Asenath soustředila veškerý jeho základní smysl pro rodinné svazky na svou osobu. Někteří lidé mu vyčítali, že je k otcové smrti lhostejný - zvláště proto, že se při jízdě autem stále častěji choval povýšeně a sebejistě. Nyní si přál, aby se mohl přestěhovat zpět do starého rodinného sídla, avšak Asenath trvala na tom, že zůstanou v crowninshieldském domě, kde se již dobře zabydlela.

Zanedlouho poté se moje žena dozvěděla od své přítelkyně - jedné z těch mála, které nepřerušily s Derbyovými styky - podivnou věc. Přítelkyně se vydala navštívit manžele na konec High Street a zahlédla, jak se z výjezdu prudce vyřítilo auto s Edwardovým podivně sebejistým a téměř výsměšným obličejem za volantem. Zazvonila a protivná služka jí chladně sdělila, že ani Asenath není doma přítelkyně si však při odchodu ještě jednou dům prohlédla. A v jednom okně Edwardovy knihovny zahlédla tvář, která se rychle stáhla zpět - tvář, jejíž bolestný, přemožený a nostalgicky beznadějný výraz nepopsatelně svíral u srdce. Byla to Asenathina tvář, čemuž se vzhledem k jejímu obvykle despotickému výrazu stěží dalo uvěřit návštěvnice však přesto přísahala, že v té chvíli z ní hleděly smutné, otupělé oči ubohého Edwarda.

Edward mne nyní navštěvoval poněkud častěji a jeho narážky byly tu a tam konkrétnější. Tomu, co říkal, se nedalo věřit - dokonce ani ve starobylém, pověstmi opředeném Arkhamu podával však své temné učení tak upřímně a přesvědčivě, že jsem se začal obávat o jeho duševní zdraví. Hovořil o děsivých schůzkách na osamělých místech, o obřích zříceninách v srdci maineských lesů, z nichž vedou široká schodiště dolů do propastí nocí zahalených tajemstvím, o spletitých zákoutích vedoucích skrze neviditelné zdi do jiných oblastí prostoru a času a o odporných proměnách osobnosti, jež umožňují bádání na vzdálených a zakázaných místech, v jiných světech a v různých spojitých časoprostorech.

Edward občas podepřel některé ze svých potrestaných tvrzení tím, že mi ukazoval předměty, které mne dočista vyvedly z míry - nedefinovatelně zbarvené a nemožně tvarované, neslýchané předměty, jejichž bláznivé křivky a plochy neodpovídalyžádnému záměru a nepodléhaly žádné představitelné geometrii. Tyto věci, říkal, pocházejí "zvenčí" jeho žena věděla, jak je získat. Někdy - avšak pokaždé vystrašeným a nejasným šeptem - narážel na něco, co se týkalo starého Efraima Waitea, kterého náhodou kdysi zahlédl v univerzitní knihovně. Tyto narážky byly vždy neurčité, ale zdálo se, že vzbuzují zvlášť hrozivé pochyby, zda ten starý čaroděj doopravdy zemřel - v duchovním i hmotném smyslu.

Chvílemi se Derby ve svém vytržení odmlčel a já jsem začal uvažovat o tom, že Asenath zřejmé dokáže jeho řeč vnímat na velkou vzdálenost a pomocí nějakého neznámého druhu telepatického mesmerismu jej umlčet - pomocí téže síly, jakou předváděla ve škole. Jistě ho podezírala, že mi prozradil mnoho věcí, neboť po několika týdnech se pokusila pomocí nepochopitelně důrazných slov a pohledů jeho návštěvy ukončit. Dostával se ke mně velice obtížně ačkoli předstíral, že jde někam jinam, jakási neviditelná síla obvykle omezovala jeho pohyb nebo způsobila, že zapomínal, kam chce jít. Navštěvoval mne většinou tehdy, když byla Asenath pryč - "pryč ve svém vlastním těle", jak se jednou podivně vyjádřil. Vždy na to později přišla - sluhové sledovali jeho odchody a příchody -, avšak patrně považovala za bezúčelné

zavést jakékoli drastické opatření.

IV

Když jsem jednoho srpnového dne dostal ten telegram ze státu Maine, byl Derby ženat již více než tři roky. Už dva měsíce jsem ho neviděl, ale slyšel jsem, že je pryč "kvůli obchodu". Mělo se za to, že Asenath je s ním, i když zlé jazyky tvrdily, že za dvojitými záclonami horních oken domu se někdo skrývá. Lidé sledovali, co sluhové nakupují. A nyní mi policejní šéf města Chesuncooku poslal telegram, že z lesů se vypotácel zablácený šílenec, blouznící v deliriu a hystericky se dovolávající mé ochrany. Byl to Edward - a byl schopen vzpomenout si pouze na své vlastní jméno a adresu.

Chesuncook leží v těsné blízkosti nejrozlehlejšího, nejhlubšího a nejméně probádaného lesního pásma ve státě Mainea cesta autem mi zabrala celý den horečného kodrcání fantastickou krajinou. Derby byl zavřen v jedné cele městského útulku a zmítal se mezi záchvaty zuřivosti a apatií. Okamžitě mě poznal a začal na mne chrlit téměř nesouvislý příval slov, postrádajících smysl.

"Dane - proboha! Jeskyně shaggothů! Šest tisíc schodů pod zemí… nejodpornější hnus… nikdy bych nedovolil, aby mě s sebou vzala, a najednou jsem se tam octl… Iä! Shub-Niggurath! Z oltáře se zvedl přízrak a pět set hrdel kvílelo - ta Zakuklená věc mečela:, Kamog! Kamog!' - to bylo na tom sabatu tajné jméno starého Efraima - byl jsem tam, kam mě podle svého vlastního slibu neměla brát… Chvilku předtím jsem byl zamčen v knihovně, a pak jsem se octl tam, kam odešla ona s mým tělem - na místě naprostého rouhání, v ďábelské jeskyni, kde začíná říše temnoty a jejíž bránu hlídá strážce… Viděl jsem jednoho shaggotha - měnil podobu - já už to dál nevydržím - zabiju ji, jestli mě tam ještě někdy pošle - zabiju tu bytost - ji, jeho, to - zabiju to! Zabiju to svýma vlastníma rukama!"

Trvalo mi hodinu, než jsem ho uklidnil, ale nakonec si dal říct. Příští den jsem mu ve vesnici sehnal slušné šaty a vyrazili jsme do Arkhamu. Hysterický záchvat ho již přešel a nyní spíše mlčel, avšak když jsme projížděli Augustou, začal si něco nejasně mumlat - jako by v něm pohled na město vyvolával nepříjemné vzpomínky. Bylo zřejmé, že si nepřeje jet domů když jsem uvážil neuvěřitelné představy, jež podle všeho měl o své ženě - představy pramenící nepochybně ze skutečného hypnotického utrpení, které prodělal -, usoudil jsem, že to tak bude lepší. Rozhodl jsem se, že ho na čas ubytuji ve svém domě, bez ohledu na nepříjemnosti, které budu mít s Asenath. Později mu pomůžu, aby se mohl nechat rozvést, neboť zde nepochybné působily duševní podněty, kvůli nimž se Edwardovo manželství začalo podobat sebevraždě. Když jsme se opět dostali do otevřené krajiny, Derby přestal mumlat nechal jsem ho klímat na vedlejším sedadle a pokračoval jsem v jízdě.

Když jsme se při západu slunce řítili Portlandem, mumlání opět začalo, o něco zřetelněji než předtím uslyšel jsem příval zcela nepříčetného blábolení o Asenath. Bylo očividné, jak týrá Edwardovy nervy, neboť ve spojitosti s ní spřádal v hlavě celouřadu halucinací. Nynější kritická situace, mumlal si pokradmu, je pouze jednou z dlouhé řady dalších. Asenath se ho postupně zmocňuje a on ví, že jednoho dne jej už nepropustí. I nyní ho zřejmě propustila jen proto, že musela, neboť se tam nedokázala udržet delší dobu. Neustále si půjčuje jeho tělo a odchází na bezejmenná místa, kde se konají neznámé obřady zanechává jej přitom ve svém těle a zamyká nahoře - někdy se však již nedokáže udržet a Edward se náhle ocitne zpátky ve svém těle na nějakém vzdáleném, strašlivém a pravděpodobně úplně neznámém místě. Někdy se jí podaří opět se ho zmocnit, někdy ne. Často ho nechá někde na holičkách, přesně tak, jak jsem ho našel - pokaždé se musí nějakým způsobem dostat z té hrozné dálky domů jakmile najde vůz, najme si nějakého řidiče, který jej odveze.

Nejhorší je, že se ho začíná zmocňovat na stále delší a delší dobu. Chce být mužem - aby byla úplným člověkem -, proto se ho zmocňuje. Vycítila v něm směsici jemně fungujícího mozku a slabé vůle. Jednoho dne jej vytlačí úplně a zmizí s jeho tělem - zmizí, aby se stala velkou čarodějkou jako její otec - a ponechá jej osudu, v ženské schránce, jež ani není úplně lidská. Ano, nyní už ví, co to je innsmouthská krev. Prováděli nekalé kousky s mořskými stvůrami - bylo to otřesné… A starý Efraim - ten znal jejich tajemství, a když zestárl, provedl odpornou věc, aby zůstal naživu… chtěl žít věčné… Asenath to dokáže… jednu úspěšnou ukázku již předvedla.

Derby mumlal dál a já se k němu otočil, abych si ho blíže prohlédl jeho proměna na mne působila stejným dojmem jako dříve. Paradoxně se zdálo, že vypadá lépe než obvykle - zdatněji, normálněji vyvinutý a beze stopy po neduživé ochablosti způsobené pohodlím. Jako by byl poprvé ve svém

změkčilém životě opravdu aktivní a jaksepatří pohyblivý usoudil jsem, že k nezvyklé činorodosti a čilosti jej určitě přiměla Asenathina duševní síla. Zato jeho vlastní mysl se nacházela v politováníhodném stavu blábolil šílené ztřeštěnosti o své ženě, o černé magii, o starém Efraimovi a o jakémsi zjevení, jež by přesvědčilo i mne. Opakoval jména, která jsem znal z dávného listování zakázanými knihami, a chvílemi jsem se zachvěl kvůli jisté nitce mytologické souvislosti - či přesvědčivé spojitosti -, jež se vinula jeho drmolením. Vždy se na chvíli odmlčel,jako by sbíral odvahu k nějakému úplnému a hrůzostrašnému odhalení.
"Dane, Dane, cožpak si na něho nevzpomínáš - na ty divoké oči a rozcuchané vousy, jež nikdy nezbělely? Jen jednou se na mě podíval a já jsem na to nikdy nezapomněl. Nyní se takhle dívá ona. A já vím proč! Našel to v Necronomiconu - to zaklínadlo. Ještě se ti neodvažuji říct stránku, ale až ti ji řeknu, můžeš si to přečíst, a pak pochopíš. Dozvíš se, co mě zachvátilo. Stále dál a dál a dál - z těla do těla a do těla - on nehodlá nikdy zemřít. Plamen života - on ví, jak přerušit pouto… může ještě chvíli plápolat, i když tělo již nežije. Naznačím ti několik věcí a snad to uhádneš. Poslyš, Dane - víš, proč si moje žena dává vždycky tak záležet na tom svém hloupém rukopise se sklonem vlevo? Viděl jsi někdy písmo starého Efraima? Chceš vědět, proč mi přeběhl mráz po zádech, když jsem zahlédl pár řádek, které si Asenath ve spěchu poznamenala?
Asenath - existuje vůbec taková osoba? Proč se všichni domnívali, že starý Efraim měl v žaludku jed? Proč si Gilmanovi šuškají o tom, jak křičel - jako vyděšené dítě -, když se zbláznil a Asenath ho zamkla ve vyčalouněném pokoji v podkroví, kde žila předtím? Byla tam zamčena duše starého Efraima? Kdo koho vlastně zamkl? Proč po mnoho měsíců hledal někoho s jemnou myslí a slabou vůlí? Proč neustále proklínal svoji dceru za to, že není syn? Pověz mi, Danieli Uptone - jaká ďábelská proměna byla spáchána v tom domě hrůzy, kde bylo oné bezbožné zrůdě vydáno na milost její důvěřivé dítě, ten člověček se slabou vůlí? A neprovedl to náhodou nastálo - tak, jak to nakonec udělá ona se mnou? Řekni mi, proč ta věc, která si říká Asenath, píše jinak, když si nedává pozor, takže její rukopis je k nerozeznání od -"
Vtom se to stalo. Jak Derby blouznil, křičel neustále vyšší a tenčí fistulí, a tu byl jeho hlas náhle přerušen jakýmsi téměř mechanickým cvaknutím. Vzpomněl jsem si na všechny případy u mne doma, kdy se mi pokaždé zničehonic přestal svěřovat - a vytušil jsem, že zasáhla nějaká tajemná telepatická vlna Asenathiny mentální síly, a umlčela jej. Tentokrát to však bylo něco naprosto jiného - a měl jsem pocit, že je to daleko strašnější. Obličej vedle mne se na okamžik téměř neznatelně zkřivil a celým tělem projel záchvěv - jako by se všechny kosti, or-gány, svaly, nervy a žlázy přizpůsobovaly radikálně odlišné postavě, napětí, tlakům a celkové osobnosti.
Za nic na světě bych nedokázal říct, v čem přesně spočívala největší hrůza přesto mnou projela taková mokvavá vlna hnusu a odporu - takový ledově zkoprnělý pocit naprostého odcizení a abnormálnosti -, že jsem najednou držel volant chabě a nejistě. Postava vedle mne nevypadala vůbec jako přítel, s nímž jsem se znal po celý život, nýbrž spíše jako nějaký nestvůrný vetřelec z kosmu - jakési prokleté, nanejvýš zavrženíhodné ohnisko neznámých, zhoubných kosmických sil.
Ochabl jsem pouze na okamžik, ale hned v následující chvíli můj spolucestující uchopil volant a přinutil mne, abych si s ním vyměnil místo. Tma nyní velice zhoustla a světla Portlandu zůstala daleko za námi, a tak jsem mu skoro vůbec neviděl do obličeje. Jeho oči však neobyčejně zářily a já jsem si uvědomil, že je nyní zcela určitě v tom podivném excitovaném stavu - tak nepodobném jeho obvyklému já -, kterého si povšimlo tolik lidí. Zdálo se neuvěřitelné podivné, že by mi apatický Edward Derby - který se sám nikdy neuměl prosadit a který se nikdy nenaučil řídit - něco nařizoval a dokonce si sedl za volant mého vozu, a přesto se přesně tohle stalo. Nějakou dobu mlčel a já jsem tomu byl vzhledem k nevysvětlitelnému děsu ve svém nitru rád.
Ve světlech Biddefordu a Saca jsem spatřil jeho pevně sevřená ústa a z žáru jeho očí mne zamrazilo v židech. Lidé měli pravdu - v tomto stavu se zatraceně podobal své ženě a starému Efraimovi. Vůbec se nedivím, že se to nikomu nelíbilo - bylo v tom zcela jistě něco nepřirozeného a ďábelského a já jsem pociťoval zlověstnou podstatu jeho stavu tím víc, že jsem o onom šíleném deliriu již slyšel. Ačkoli jsem Edwarda Pickmana Derbyho znal po celý svůj život, tohle byl někdo jiný - nezvaný host z černé propasti.
Začal hovořit až na temném úseku silnice. Když promluvil, jeho hlas zněl naprosto cize. Byl hlubší,

pevnější a rozhodnější, než jak jsem ho znal měl úplně jiný přízvuk a výslovnost - ačkoli mi nejasně, vzdáleně a dost znepokojivě připomínal něco, co jsem nedokázal přesně zařadit. Zdálo se mi, že v jeho tónu zaznívá prvek velmi hluboké a velice ryzí ironie - nikoli laciná, nesmyslně okázalá pseudoironie povrchního "světáka", jíž Der-by obvykle stavěl na odiv, nýbrž něco ponurého, základního, všeprostupujícího a skrytě zlého. Žasl jsem nad sebejistotou, jež tak brzy vystřídala záchvat zděšeného blábolení.

"Doufám, že zapomeneš na to, jak jsem před chvílí na tebe vyjel, Uptone, " řekl. "Víš, v jakém stavu mám nervy, tak mi to snad odpustíš. Jsem ti samozřejmě nesmírně zavázán za svezení domů.

A musíš taky pustit z hlavy všechny ty nesmysly, které jsem ti zřejmě napovídal o své ženě - a vůbec o všem. Takhle to dopadá, když člověk příliš dlouho studuje takové věci jako já. Moje filozofie je plná bizarních pojmů, a když se vědomí příliš unaví, vymýšlí si všechny možné pomyslné konkrétní aplikace. Nyní si potřebuji odpočinout - nějakou dobu se se mnou pravděpodobně neuvidíš, a nemusíš z toho obviňovat Asenath.

Tento výlet byl poněkud zvláštní, ale vysvětlení je opravdu velmi prosté. V lesích na severu se nacházejí některé indiánské památky - menhiry a podobné věci -, které mají značnou folklorní hodnotu, a my se s Asenath tímto materiálem zabýváme. Bylo to náročné bádání, proto se může zdát, že jsem se zbláznil. Až přijedu domů, musím někoho poslat pro auto. Měsíční odpočinek mě postaví na nohy."

Nedovedu si vybavit svoji vlastní účast na rozhovoru, neboť záhadné odcizení mého partnera zaplnilo veškeré mé vědomí. Každou chvílí ve mně vzrůstal pocit nedefinovatelné kosmické hrůzy, až jsem nakonec dosáhl skutečného deliria touhy po ukončení této jízdy. Derby neměl v úmyslu předat mi řízení a já jsem měl radost, jak rychle jsme minuli Portsmouth a Nevvburyport.

Trochu jsem se obával, že na křižovatce, ze které vede hlavní silnice do vnitrozemí a míjí Innsmouth, odbočí můj řidič na pustou pobřežní cestu vedoucí přes to prokleté místo. Avšak nestalo se tak a řítili jsme se přes Rowley a Ipswich směrem k našemu cíli. Do Arkhamu jsme dorazili před půlnocí a ve starém crowninshieldském domě se ještě svítilo. Derby vystoupil, ve spěchu zopakoval své díky a já jsem odjel se zvláštním pocitem úlevy domů. Byla to příšerná jízda - o to příšernější, že jsem nebyl schopen říct proč - a vůbec jsem nelitoval toho, že se s Derbym podle jeho vlastních slov dlouhou dobu neuvidím.v

V následujících dvou měsících začaly kolovat různé pověsti. Lidé tvrdili, že Derby se stále častěji objevuje ve svém novém excitovaném stavu, a když přišel občas někdo navštívit Asenath, nebyla skoro nikdy doma. Edward se u mne zastavil pouze jednou a jen na okamžik přijel v Asenathině autě - právě se v pořádku vrátil odněkud ze státu Maine, kde vůz naposledy nechal - a chtěl si vzít několik knih, které mi kdysi půjčil. Byl ve svém novém stavu a zdržel se pouze tak dlouho, aby mohl prohodit pár neurčitých zdvořilých poznámek. Bylo zřejmé, že když byl v tomto stavu, neměl si se mnou co říct - a všiml jsem si, že se dokonce ani neobtěžoval použít starý trojitý a dvojitý signál, když zvonil. A stejně jako onoho večera ve voze jsem pocítil nejasnou, nekonečnou hrůzu, jíž jsem nebyl schopen vysvětlit jeho rychlý odjezd byl tudíž pro mne obrovskou úlevou.

V polovině září Derby na týden odjel a někteří členové dekadentní skupiny z univerzity o tom zasvěceně hovořili - činili narážky na setkání s nechvalně známým vůdcem nějaké sekty, který byl nedávno vyhoštěn z Anglie a který si zřídil hlavní stan v New Yorku. Pokud jde o mne, stále jsem nemohl zapomenout na onu podivnou jízdu ze státu Maine. Proměna, jíž jsem byl svědkem, na mne hluboce zapůsobila a už několikrát jsem se přistihl, jak se ji snažím objasnit - a stejné tak se snažím vysvětlit si strašlivý děs, který ve mně vyvolala.

Avšak nejpodivnější byly pověsti o tom, že ze starého crowninshieldského domu se ozývá něčí vzlykot. Zdálo se, že je to ženský hlas, a někteří mladí lidé soudili, že zní jako hlas Asenath. Bylo jej slyšet jen zřídka a někdy býval jakoby násilím umlčen. Hovořilo se o tom, že celá záležitost by měla být prošetřena, avšak pochyby byly jednoho dne zaplašeny, když se Asenath objevila na ulici a živě rozprávěla se spoustou svých známých - omlouvala se za to, že poslední dobou vůbec nechodí ven, a uváděla to do souvislosti s nervovým zhroucením a záchvatem hysterie přítelkyně z Bostonů, která u ní byla na návštěvě. Přítelkyni sice nikdo neviděl, avšak všichni viděli Asenath a k tomu nebylo co dodat. A pak kdosi celou záležitost zkomplikoval tím, že prý jednou či dvakrát bylo slyšet vzlykání mužského

hlasu.Jednoho večera v půli října jsem uslyšel důvěrně známé trojí a dvojí zazvonění. Sel jsem sám otevřít a spatřil jsem na schodech Edwarda ihned jsem si uvědomil, že je to jeho původní osobnost, se kterou jsem se setkal naposledy při jeho záchvatech během oné strašné jízdy z Chesuncooku. Tvář měl zkřivenou směsicí podivných emocí, v nichž převládal strach a pocit vítězství, a když jsem za ním zavíral dveře, kradmo se ohlédl.
Nemotorně mne následoval do mé pracovny a požádal o trochu whisky na uklidnění. Na nic jsem se ho nevyptával, jen jsem čekal, až bude sám chtít začít, ať už jde o cokoli. Konečně se rozechvělým hlasem odvážil říct, co se stalo.
"Asenath odjela, Dane. Když byli sluhové včera večer pryč, měli jsme spolu dlouhý rozhovor a Asenath mi musela slíbit, že mě přestane pronásledovat. Mám samozřejmě jisté - jisté okultní obranné schopnosti, o nichž jsem se ti nikdy nezmínil. Musela se poddat, ale hrozně se rozzuřila. Okamžitě si sbalila věci a vyrazila do New Yorku - odešla přesně včas, aby chytila vlak v osm dvacet do Bostonu. Zřejmě vzniknou řeči, ale nemůžu s tím nic dělat. Nemusíš nikomu vykládat, že mezi námi k něčemu došlo - řekni jen, že odjela na dlouhou průzkumnou cestu.
Hodlá zřejmě navštívit některou z těch svých hrozných sekt. Doufám, že odjede na západ a požádá o rozvod - v každém případě jsem si na ní vynutil slib, že mě nechá na pokoji. Bylo to strašné, Dane - kradla mi tělo - vyháněla mě ven - dělala ze mne zajatce. Držel jsem se a předstíral, že mi to nevadí, ale musel jsem se mít na pozoru. Mohl jsem se opatrně připravovat, neboť Asenath nedokáže číst úplně a dopodrobna všechny mé myšlenky. Z mých plánů mohla pochytit nanejvýš celkově vzpurnou náladu - a Asenath byla vždy přesvědčena, že jsem zcela bezmocný. Nikdy ji ani nenapadlo, že bych nad ní mohl zvítězit… ale já jsem použil několika kouzelných formulí, které zapůsobily."
Derby se pokradmu ohlédl a dolil si whisky.
"Když se dnes ráno vrátili ti proklatí sluhové, propustil jsem je. Hádali se se mnou a nepříjemně se vyptávali, ale nakonec odešli. Byli jako ona - z Innsmouthu - a byli s ní jedna ruka. Doufám, že mě nechají na pokoji - vůbec se mi nelíbilo, jak sesmáli, když odcházeli. Musím sehnat pokud možno co nejvíc starých sloužících mého otce. Vrátím se teď domů.
Zřejmě si o mně myslíš, že jsem blázen, Dane, ale v historii Arkhamu existují věci, které dokazují vše, co jsem ti řekl a co ti ještě chci říct. Jednu z těch proměn jsi viděl na vlastní oči - když jsme se tenkrát vraceli tvým vozem domů ze státu Maine a já ti vyprávěl o Asenath. Tehdy mé dostala - vyhnala mě z mého těla. Nevzpomínám si na víc, než že jsem se ti v rozrušení snažil vysvětlit, jaká je to čarodějnice. Pak mě dostala a v mžiku jsem byl zpátky v domě - v knihovně, kde mě ti zpropadení sluhové drželi pod zámkem - a v tom prokletém satanském těle… které ani nepatří člověku… Abys věděl, byla to ona, s kým jsi tenkrát musel jet domů - ta dravá vlčice v mém těle -, měl sis ten rozdíl uvědomit!"
Derby se odmlčel a mně přejel mráz po zádech. Jisté, uvědomil jsem si ten rozdíl - ale copak jsem mohl přijmout tak šílené vysvětlení? Avšak můj silné rozrušený host pokračoval dál.
"Musel jsem se zachránit - musel jsem, Dane! Byla by mě nadobro dostala o Všech svatých - pořádali poblíž Chesuncooku sabat a vše mělo být stvrzeno obětí. Byla by mě nadobro dostala - ona by byla já a já bych byl ona - navždy… příliš pozdě… Mé tělo by bylo navždy její… Stala by se mužem a úplným člověkem, přesně tak, jak chtěla… Myslím, že by mě odstranila - zabila by své vlastní bývalé tělo se mnou uvnitř, čert ji vem!, přesně tak, jak to udělala již dřív - přesně tak, jak to ona, on či to udělali již dřív. " Edward měl nyní ohavně zkřivený obličej a nepříjemně jej přiblížil k mé tváři, přičemž hlasem klesl až do šepotu.
"Musím ti dopovědět, co jsem naznačoval ve voze - že to ve skutečnosti vůbec není Asenath, nýbrž sám starý Efraim. Rok a půl jsem to tušil, teď to vím bezpečné. Dokazuje to její rukopis, když si nedává pozor - občas si něco poznamená písmem, které jako by z oka vypadlo písmu jejího otce, písmeno po písmenu - a někdy říká věci, které by nemohl říct nikdo jiný než stařec, jako byl Efraim. Vyměnil si s ní podobu, když vycítil, že se blíží smrt - byla jediným člověkem s vhodným mozkem a dostatečně slabou vůlí, jakého mohl najít -, vzal si její tělo nastálo, přesně tak, jak si ona téměř vzala moje, a pak to staré tělo, do kterého ji vložil, otrávil. Cožpak jsi nesčíslněkrát neviděl zá-řit z očí toho ďábla v ženské podobě duši starého Efraima - a stejně tak z mých, když ovládla moje tělo?"
Zalapal po dechu a na chvíli se odmlčel. Neodpověděl jsem když znovu začal, měl hlas téměř normální.

Byl podle mého soudu zralý pro blázinec, ale já sám bych ho tam nikdy neposlal. Čas a nezávislost na Asenath snad vykonají své. Bylo mi jasné, že se již nikdy více nebude chtít zabývat morbidním okultismem.
"Později ti řeknu víc - teď si musím pořádně odpočinout. Budu ti vyprávět o některých zakázaných hrůzách, do kterých mě uvedla - o některých prastarých hrůzách, jež dokonce ještě dnes zahnívají v různých zapomenutých zákoutích díky několika zvrhlým knížím, kteří je udržují při životě. Někteří lidé znají takové věci o vesmíru, jež by neměl znát nikdo, a dovedou dělat takové věci, jež by nikdo neměl být schopen dělat. Vězel jsem v tom až po uši, ale nyní je všemu konec. Být knihovníkem na Miskatonické univerzitě, spálil bych ten prokletý Necronomicon a všechno ostatní.
Ale ona mě teď nemůže dostat. Musím co nejdřív odejít pryč z toho proklatého domu a usadit se doma. Vím, že mi pomůžeš, když budu potřebovat pomoc. To pekelné služebnictvo, chápeš - a jestli lidé začnou být příliš zvědaví, pokud jde o Asenath. Nemohu jim přece dát její adresu… A pak jsou tady jisté skupiny badatelů - jisté kulty, chápeš -, jež by mohly náš rozchod špatně pochopit… někteří z nich mají zatraceně podivné nápady a způsoby. Vím, že ať se stane cokoli, budeš stát při mně - i když ti budu muset říct mnoho věcí, které tě budou šokovat…"
Přesvědčil jsem Edwarda, aby dnes v noci přespal v jednom z pokojů pro hosty ráno vypadal o něco klidněji. Probírali jsme všechny možné záležitosti týkající se jeho přestěhování zpět do derbyovského sídla a já jsem jen doufal, že nebude ztrácet čas a ihned tak učiní. Druhý den večer nepřišel, ale během následujících týdnů jsme se často scházeli. Hovořili jsme o podivných a nepříjemných věcech co nejméně, ale zato jsme diskutovali o opravě starého domu Derbyů a o cestě, kterou měl Edward - jak slíbil - podniknout se mnou a mým synem příští léto.
O Asenath jsme téměř nemluvili, neboť jsem věděl, že tohletéma Edwarda zvlášť rozrušuje. Vynořilo se samozřejmě množství klepů, avšak ve spojitosti s podivnou domácností ve starém crowninshieldském domě to nebylo nic nového. Nelíbilo se mi, že Derbyův bankéř přemrštěně velkorysým způsobem finančně přispívá Miskatonickému klubu, a šlo mi rovněž o šeky, které Edward pravidelně posílal jakémusi Mosesovi a Abigail Sargentovým a jisté Eunice Babsonové do Innsmouthu. Vypadalo to, jako by si ti zlovolní sluhové na něm vynutili nějakou penzi - i když se mi o celé záležitosti ani slovem nezmínil. Přál jsem si, aby už přišlo léto - a prázdniny mého syna, který studoval na Harvardově univerzitě -, abychom mohli vzít Edwarda do Evropy. Brzy jsem si uvědomil, že se nezotavuje tak rychle, jak jsem si přál - v jeho občasném veselí bylo něco trochu hysterického a až příliš často upadal do vystrašené a depresivní nálady. V prosinci byl starý derbyovský dům připraven k obývání, ale Edward přesto stěhování neustále odkládal. Ačkoli crowninshieldské sídlo nenáviděl a zřejmě v něm budilo hrůzu, byl jím zároveň záhadným způsobem zotročen. Nezdálo se, že začne vyklízet své věci, a všemožným způsobem se vymlouval, jen aby mohl celou záležitost odložit. Když jsem mu to vytkl, vyděsil se, aniž jsem věděl proč. Starý komorník jeho otce - jenž byl v domě spolu s dalšími znovu přijatými sluhy - se mi jednoho dne svěřil, že Edwardovo občasné chození sem a tam po domě a zvlášť do sklepa mu připadá divné a nenormální. Zajímalo mne, zda mu Asenath nepíše dopisy, jež by ho vyváděly z rovnováhy, ale komorník prohlásil, že od ní žádná pošta nepřišla.

VI

Jednoho prosincového večera se Derby během návštěvy u mne duševně zhroutil. Snažil jsem se hovořit o cestě, kterou jsme chtěli podniknout příští léto, když vtom Edward náhle vykřikl a vyskočil z křesla s výrazem příšerného, neovladatelného zděšení - takové kosmické hrůzy a hnusu, jež by někomu zdravému mohly přijít na mysl pouze za přispění podsvětních propastí děsu. "Můj mozek! Můj mozek! Bože, Dane - táhne mě to - od-tamtud - tluče - škrábe - ta ďáblice - a teď dokonce - Efraim - Kamog! Kamog! Jeskyně shaggothů - Iä! Shub-Niggurath! Koza s tisícem kůzlat…!
Plamen - plamen - mimo tělo, mimo život - na Zemi - ach, Bože…!"
Jakmile se záchvat změnil v tupou netečnost, posadil jsem ho zpět do křesla a nalil mu do úst trochu vína. Nekladl odpor, avšak i nadále pohyboval rty, jako by si mluvil pro sebe. V tom okamžiku jsem si uvědomil, že se mi snaží něco říct, a přiblížil jsem ucho k jeho ústům, abych ta sotva znatelná slova zachytil.
"- Zase - zase to zkouší - měl jsem to vědět - tu sílu nemůže nic zastavit: ani vzdálenost, ani zaklínadlo,

ani smrt - stále to přichází, většinou v noci - nemůžu odejít - je to příšerné - ach Bože, Dane, kdybys jen věděl, jak je to příšerné…"
Když upadl do letargie, obložil jsem ho polštáři, aby mohl normálně usnout. Nezavolal jsem lékaře, protože jsem vědél, jak by se vyjádřil o jeho duševním zdraví, a chtěl jsem nechat působit přírodu, pokud to vůbec ještě bylo možné. O půlnoci se probudil a já jsem ho uložil nahoře do postele, ale do rána byl pryč. Tichounce se vykradl z domu, a když jsem zatelefonoval jeho komorníkovi, sdělil mi, že je doma a neklidně přechází po knihovně.
Od té chvíle se Edwardova osobnost začala rychle rozkládat. Už mne nenavštěvoval, ale já jsem za ním denně chodil. Neustále vysedával v knihovně, hleděl do prázdna a vypadal, jako by velice intenzivně naslouchal. Občas mluvil rozumně, ale vždycky o banálních záležitostech. Jakákoli zmínka o jeho nesnázích, plánech do budoucna či o Asenath ho nesmírně rozrušovala. Komorník mi řekl, že v noci mívá strašné záchvaty, při kterých by si mohl i ublížit.
Měl jsem dlouhý rozhovor s Edwardovým lékařem, bankéřem a právníkem, a nakonec jsem doktora spolu s dvěma jeho kolegy specialisty přivedl, aby ho prohlédli. Hned první dotazy vyvolaly u Edwarda prudké a žalostné křeče - a uzavřený vůz odvezl toho večera jeho ubohé zápasící tělo do Arkhamského sanatoria. Prohlásili mne jeho opatrovníkem a já jsem ho dvakrát týdně navštěvoval - skoro jsem plakal, když jsem slyšel jeho ostré výkřiky, bázlivý šepot a děsivé, monotónní opakování vět jako: "Musel jsem to udělat - musel jsem to udělat - do-stane mě to - dostane mě to - tam dole - tam dole ve tmě… Maminko! Maminko! Dane! Zachraňte mě, - zachraňte mě -"
Nikdo nevěděl, je-li naděje na uzdravení, ale já jsem se ze všech sil snažil pohlížet na věc optimisticky. Kdyby se z toho Edward dostal, musí mít domov přestěhoval jsem tedy jeho služebnictvo do sídla Derbyů, do kterého by se určitě za normálních okolností vrátil. Nemohl jsem se rozhodnout, co udělat s crowninshieldským domem, vším jeho zařízením a sbírkami zcela nevysvětlitelných předmětů, a tak jsem dům zatím nechal nedotčený - a služebné Derbyových jsem nařídil, aby tam jednou týdně zašla, setřela prach v hlavních pokojích a topič aby v těch dnech zatopil.
Největší děs se však dostavil před Hromnicemi - krutou ironií ohlášen zábleskem falešné naděje. Jednoho rána koncem ledna telefonovali ze sanatoria a oznámili, že Edwardovi se náhle vrátil rozum. Jeho souvislá paměť je prý těžce poškozena je však jisté, že je příčetný. Samozřejmě tam bude muset nějakou dobu zůstat na pozorování, ale o výsledku není třeba pochybovat. Když všechno půjde dobře, za týden ho určitě propustí.
V záplavě radosti jsem přispěchal do sanatoria, ale když mne ošetřovatelka uvedla do Edwardova pokoje, zůstal jsem zmateně stát. Pacient vstal a se zdvořilým úsměvem mne přivítal podáním ruky okamžitě jsem si uvědomil, že mám co do činění s onou podivně excitovanou osobností, jejíž povaha se tolik odlišovala od jeho vlastní - s onou aktivní osobností, která ve mně vzbuzovala nedefinovatelnou hrůzu a o které sám Edward jednou odpřisáhl, že to je neodbytná duše jeho ženy. Tentýž planoucí pohled, jako měla Asenath a starý Efraim, a tatáž pevně sevřená ústa když promluvil, cítil jsem v jeho hlase tutéž zlověstnou, pronikavou ironii - hlubokou ironii, tak zavánějící skrytým zlem. Tohle byla ta osoba, která před pěti měsíci řídila v noci můj vůz - člověk, kterého jsem neviděl od oné krátké návštěvy, kdy zapomněl na dávný signál při zvonění a vzbudil ve mně neurčitý strach - a nyní mne naplňoval týmž nejasným pocitem rouhačského odcizení a nevýslovného kosmického hnusu.
Přátelsky hovořil o opatřeních týkajících se jeho propuštění - a já jsem nemohl udělat nic jiného než mu dát za pravdu, navzdory několika pozoruhodným mezerám v jeho vzpomín-kách z poslední doby. Přesto jsem cítil, že se zde děje něco otřesného, nevysvětlitelně špatného a nenormálního. Skrýval se v tom děs, jejž jsem nebyl s to obsáhnout. Byl to duševně zdravý člověk - ale byl to skutečně ten Edward Derby, kterého jsem znal? Pokud ne, kdo nebo co to tedy je - a kde je Edward? Má to být na svobodě, nebo pod zámkem - nebo by to mělo být vyhlazeno z povrchu Země? Ve všem, co ta stvůra řekla, byl náznak bezbřehého cynismu - její jakoby Asenathiny oči se zvláštním a záhadným způsobem vysmívaly slovům o "brzké svobodě, získané zvlášť tuhou samovazbou"! Určité jsem se choval velmi nepatřičně a byl jsem rád, když jsem měl návštěvu za sebou.
Po celý zbytek dne a den následující jsem si nad tím problémem lámal hlavu. Co se stalo? Čí duše to vlastně hleděla těma cizíma očima v Edwardově obličeji? Neměl jsem pomyšlení na nic jiného než na

tuhle mlhavou, strašlivou záhadu a vzdal jsem se všeho úsilí věnovat se své obvyklé práci. Druhý den ráno volali ze sanatoria, že stav uzdraveného pacienta se nezměnil, a já jsem byl večer blízek nervovému zhroucení - což přiznávám, i když všichni kolem budou místopříseżné prohlašovat, že to později ovlivnilo moji představivost. Nemám k tomu co dodat kromě toho, že mému vlastnímu šílenství nelze přičíst na vrub všechno, co se stalo.

VII

V noci - po onom druhém večeru - mne přepadla naprostá, absolutní hrůza a obtížila mého ducha černou svíravou panikou, kterou už nikdy nedokážu setřást. Začalo to tak, že krátce před půlnocí zazvonil telefon. Byl jsem jediný, kdo byl vzhůru, a ospale jsem v knihovně zvedl sluchátko. Zdálo se, že na drátě nikdo není, a už jsem se chystal zavěsit a jít spát, když jsem na druhém konci linky zaslechl slabounký náznak zvuku. Snaží se někdo s velikými obtížemi hovořit? Poslouchal jsem a zdálo se mi, že slyším jakýsi mokvavý, bublavý zvuk - "glo… glo… glo"- , který připomínal neartikulované, nesrozumitelné části slov a slabik. Zvolal jsem: "Kdo je to?" Ale jedinou odpovědí bylo: "Glo - glo - glo - glo. " Nenapadlo mne nic jiného, než že zvuk je mechanického původu a protože jsem měl podezření, že telefonní aparát je porouchaný, schopný přijímat, avšak nikoli vysílat, ještě jsem dodal: "Neslyším vás. Nejlépe uděláte, když zavěsíte a zavoláte na informace. " Okamžitě jsem uslyšel, jak sluchátko na druhém konci zapadá do vidlice.

To bylo, jak říkám, kolem půlnoci. Při pozdějším pátrání vyšlo najevo, že hovor přišel ze starého crowninshieldského domu, ačkoli už uplynulo několik dní od chvíle, kdy tam naposled byla uklízečka. Naznačím pouze, co bylo v domě nalezeno - nepořádek v odlehlém sklepním skladišti, něčí stopy, špína, ve spěchu vyházený šatník, záhadné šmouhy na telefonu, neobratně použité psací potřeby a všude kolem vtíravý, odporný zápach. Policisté, chudáci zabednění, mají své uhlazené miniteorie a stále ještě pátrají po onom podezřelém propuštěném služebnictvu, které v nastalém zmatku zmizelo ze scény. Hovoří o zvrhlé pomstě za spáchané činy, jež prý se týká také mne, neboť jsem byl Edwardův nejlepší přítel a rádce. Hlupáci! Cožpak si myslí, že ti primitivové mohli padělat ten rukopis? Cožpak si myslí, že mohli způsobit to, co přišlo později? Jsou snad slepí ke změnám v těle, jež patřilo Edwardovi? Pokud jde o mne, věřím nyní všemu, co mi Edward Derby kdy řekl. Za hranicí života existují hrůzy, o kterých nic netušíme, a jednou za čas je nešťastná lidská všetečnost přivolá na dosah. Efraim - Asenath - ten ďábel je přivolal a ony zachvátily Edwarda, jako teď zachvacují mne.

Mohu si být jist, že jsem v bezpečí? Tyto síly přežívají tělesnou formu. Příští den - odpoledne, když jsem překonal šok a byl schopen chodit a souvisle mluvit - jsem šel do blázince a zastřelil ho, v zájmu Edwarda a všeho světa, ale copak si mohu být jist, dokud nebude zpopelněn? Nechávají si jeho tělo, aby na něm doktoři mohli provádět nesmyslné pitvy - já však tvrdím, že musí být zpopelněn. Musí být zpopelněn - ten, jenž nebyl Edward Derby, když jsem ho zastřelil. Zblázním se, jestli to neudělají, protože já mohu být ten příští. Já však nemám slabou vůli - a nenechám si ji podkopat hrůzami, vířícími všude kolem. Jeden život - Efraim, Asenath a Edward - kdo to bude teď? Já nechci být vyvlečen ze svého těla… nechci si vyměnit duši s tou kulkami provrtanou mrtvolou v blázinci!

Pokusím se vyprávět o té poslední hrůze souvisle. Vynechám to, co policie vytrvale ignorovala - historky o zakrslé, bizarní,odporně páchnoucí věci, krerou potkali přinejmenším tři chodci těsně před druhou hodinou na High Street -, a nebudu se zmiňovat ani o povaze jednotlivých šlépějí na některých místech. Řeknu jen tolik, že právě okolo druhé hodiny mne probudilo zvonění a klepání na dveře - zvonek a klepátko se v jakémsi chabém zoufalství nejistě střídaly, a v obou případech byla patrná snaha o starý Edwardův signál - tři a dva údery.

V mé mysli, probuzené z hlubokého spánku, nastal zmatek. Derby u dveří - a pamatuje si starý kód! Ta nová osobnost si ho nepamatovala… že by byl Edward náhle zpět ve svém patřičném stavu? Proč sem v takovém stresu přispěchal? Byl předčasně propuštěn, nebo utekl? Hodil jsem na sebe župan a hnal se po schodech dolů pomyslel jsem si, že jeho návrat k vlastnímu já možná vyústil v zuřivost a násilí, takže odvolali jeho propuštění a dohnali ho k zoufalé honbě za svobodou. Ať se stalo cokoliv, je to opět starý dobrý Edward a já mu pomohu!

Když jsem otevřel dveře do temnoty vroubené jilmy, téměř mne srazil k zemi prudký závan nesnesitelného puchu. Dusil jsem se hnusem a chvíli jsem jen stěží rozeznával zakrslou hrbatou postavu na

schodech. Zvonil a klepal Edward, ale kdo byla tato smrdutá, zakrslá karikatura? Kam mohl Edward tak rychle zmizet? Zvonil ještě chvilku předtím, než jsem otevřel dveře.
Návštěvník mel na sobě jeden z Edwardových převlečníků - jeho okraj se téměř dotýkal země a rukávy byly vyhrnuté, ale přesto zakrývaly ruce. Na hlavě měl hluboko naražený klobouk s klopenou střechou a obličej měl zakrytý černým hedvábným šálem. Nejistě jsem vykročil kupředu a vtom ze sebe postava vydala mokvavý zvuk, jaký jsem slyšel už v telefonu - "glo… glo… " -, a strčila mi pod nos velký, hustě popsaný list papíru, napíchnutý na konci dlouhé tužky. Stále ještě jsem se třásl nevysvětlitelným, morbidním puchem, když jsem papír uchopil a pokusil se ho ve světle pootevřených dveří přečíst.
Byl to Edwardův rukopis, o tom není pochyb. Ale proč psal, když byl tak blízko, že zazvonil - a proč měl tak nemotorné, hrubé a roztřesené písmo? V temném pološeru jsem nemohl rozluštit ani slovo, a tak jsem ustoupil zpět do předsíně zakrslá postava se bezděčně vlekla za mnou, ale na prahu dveří se zastavila. Zápach tohoto zvláštního posla byl vskutku úděsný a já jen doufal, díky bohu nikoli nadarmo, že se nevzbudí moje žena a nesetká se s ním.
Jakmile jsem ten list papíru začal číst, cítil jsem, jak mi podklesávají kolena, a zatmělo se mi před očima. Když jsem se probral, ležel jsem na podlaze a v rukou ztuhlých strachem jsem stále svíral ten prokletý list. Stálo v něm toto:
"Dane - běž do sanatoria a zab to. Zlikviduj to. Už to není Edward Derby. Dostala mne -je to Asenath - a je už tři a půl měsíce mrtvá. Lhal jsem, když jsem tvrdil, že odjela. Zabil jsem ji. Musel jsem. Stalo se to náhle, ale byli jsme sami a já jsem byl ve svém pravém těle. Roztříštil jsem jí hlavu svícnem. Byla by mne navždy dostala o Všech svatých.
Pohřbil jsem ji v zadním sklepním skladišti pod několika starými bednami a zahladil všechny stopy. Druhý den ráno sluhové něco tušili, ale sami byli zasvěceni do takových tajemství, že se neodvážili policii nic říct. Poslal jsem je pryč, ale bůhví, co oni - a ostatní z té sekty - udělají.
Nějakou dobu jsem si myslel, že je všechno v pořádku, a pak jsem začal pociťovat cukání v mozku. Věděl jsem, co to je - na to nebylo možné zapomenout. Taková duše, jakou má ona - nebo Efraim - existuje zčásti sama o sobě a přetrvává po smrti tak dlouho, dokud se nerozpadne tělo. Pomalu a jistě mne dostávala - nutila mne, abych si s ni vyměnil tělo - zmocňovala se mého těla a mne cpala do toho svého, pochovaného ve sklepě.
Věděl jsem, co přijde -proto jsem se zhroutila musel jsem jít do blázince. Pak to přišlo - najednou jsem se dusil v temnotě - v Asenathině hnijící mrtvole tam dole ve sklepě pod bednami, kam jsem ji pochoval. A věděl jsem, že ona je zcela jisté v mém těle v sanatoriu - nastálo, protože již bylo po Všech svatých a oběť zapůsobila i bez její přítomnosti - duševně zdravá a připravená odejít na svobodu jako hrozba světu. Byl jsem zoufalý a navzdory všemu jsem se vydrápal ven.
Již příliš dlouho se rozkládám, než abych mohl mluvit - nebyl jsem schopen ani zatelefonovat -, ale stále ještě dokážu psát. Nějak se dám dohromady a sdělím ti tato poslední slova, a varování. Zabij toho ďábla, pokud si vážíš klidu a míru ve světě. Dohlédni, aby to zpopelnili. Jestli to neuděláš, bude to žít dál a dál, navždy, od těla k tělu, a nemohu ti říct, co všechno napáchá. Varuj se černé magie, Dane, je to dílo ďáblovo. Sbohem - byl jsi skvělý přítel. Policii řekni cokoliv, čemubude věřit - je mi hrozné líto, že jsem tě do toho všeho zatáhl. Zanedlouho budu mít klid - tohle už nebude dlouho držet pohromadě. Doufám, že to přečteš. A zabij tu věc - zab ji.
Tvůj Ed"
Druhou polovinu listu jsem dočetl až později, protože na konci třetího odstavce jsem omdlel. Omdlel jsem znovu, když jsem spatřil a v závanu teplého vzduchu ucítil tu věc, která zaneřádila práh. Posel se už nehýbal a nebyl při vědomí.
Komorník, otrlejší než já, neomdlel, když na tu věc ráno v hale narazil. Místo toho zatelefonoval na policii. Když dorazila, odnesli mne nahoru a uložili do postele, ale ta druhá hromada zůstala ležet tam, kde se v noci zhroutila. Muži si přitiskli k nosu kapesníky.
To, co nakonec našli pod Edwardovými prazvláštními šaty, byl většinou odporný rosol. Byly tam také kosti - a roztříštěná lebka. Podle chrupu byla lebka s jistotou identifikována jako Asenathina.

BEZEJMENNÉ MĚSTO

Když jsem se přiblížil k bezejmennému městu, věděl jsem, že je prokleté. Cestoval jsem vyprahlým a strašným údolím v měsíčním světle a z dálky jsem je spatřil strašidelně trčet nad pískem, jako trčí kusy mrtvoly z nedbale vykopaného hrobu. Z věkovitých kamenů tohoto omšelého pamětníka potopy, této prabáby nejstarších pyramid, promlouval strach, a neviditelná aura mě odpuzovala a vyzývala mě k ústupu před prastarými a zlověstnými tajemstvími, která by neměl spatřit žádný člověk a která se nikdy žádný jiný člověk spatřit neodvážil.

Hluboko v arabské poušti leží bezejmenné město, drolící se, němé, nízké zdi téměř zakryté písky nepočítaných věků. Muselo již být takové předtím, než byly položeny první kameny Memphisu a než byly vypáleny cihly Babylóna. Neexistuje pověst tak stará, aby mu dávala jméno nebo aby připomínala, že bylo někdy živé hovoří se však o něm šeptem okolo táborových ohňů a mumlají o něm stařeny ve stanech šejků, takže se mu všechny kmeny vyhýbají, ač vlastně nevědí proč. O tomto místě snil šílený básník Abdul Alhazred v noci předtím, než zazpíval své nevysvětlitelné dvojverší:

"Ne, nezemřelo to, co věčné odpočívá, a dlouhý věků běh i smrtí smrti bývá."

Měl jsem vědět, že Arabové měli dobrý důvod vyhýbat se bezejmennému městu, městu, o němž se vypráví v podivných příbězích, ale jež nikdo živý neviděl, a přece jsem na ně nedal a vypravil se se svým velbloudem do pustiny, kam nikdo nechodí. Já jediný jsem je viděl, a jen proto žádnou jinou tvář nehyzdí takové vrásky strachu, jen proto se nikdo jiný tak hrozně neroz-třese, když noční vítr zaharaší okny. Když jsem na ně narazil v příšerné strnulosti nekonečného spánku, hledělo na mne, zmraženo paprsky studeného měsíce uprostřed žáru pouště. A když jsem mu pohled oplácel, zapomněl jsem na svou vítězoslávu nad tím, že jsem je našel, zůstal jsem s velbloudem stát a čekal na úsvit.

Čekal jsem hodiny, až východ zešedl a hvězdy zbledly a šeď se proměnila v růžové světlo se zlatými okraji. Zaslechl jsem sténání a spatřil písečnou bouři, jak se pohybuje mezi prastarými kameny, ačkoli obloha byla jasná a obrovské rozlohy pouště klidné. Pak náhle nad vzdáleným obzorem pouště vystoupil planoucí okraj slunce, který jsem viděl skrze tu maličkou písečnou bouři, jež doznívala, a ve svém horečném rozpoložení jsem si představoval, že z nějaké daleké hlubiny se na pozdrav ohnivému kotouči ozval třesk znějícího kovu, jako jej zdraví Memnon z břehů Nilu. V uších mi zvonilo a v obraznosti se rojily nápady, když jsem pomalu vedl svého velblouda k onomu bezhlasému místu, tomu místu, které jsem viděl jen já ze všech živých.

Toulal jsem se mezi beztvarými základy domů a jiných míst a nenacházel žádný vlys ani nápis, který by něco pověděl o lidech, pokud to byli lidé, kteří město vystavěli a kdysi tu žili. Starobylost toho místa byla ohavná a toužil jsem nalézt nějaké znamení nebo důkaz, že město skutečně zbudoval člověk. Zříceniny měly určité proporce a rozměry, které se mi nelíbily. Měl jsem s sebou mnoho nástrojů a hodně jsem kopal uvnitř zdí pobořených budov, ale práce pokračovaly pomalu a neobjevilo se nic významného. Když se vrátila noc a měsíc, ucítil jsem studený vítr, jenž přinesl nový strach, takže jsem se neodvážil zůstat. Když jsem vycházel z věkovitých zdí, abych někde přespal, zvedla se za mnou malá vzdychající písečná bouře a zavála nad šedými kameny, přestože měsíc byl jasný a většina pouště klidná.

Přesně za svítání jsem se probudil z hrůzných a barvitých snů a v uších mi zněl jakoby kovový třesk. Viděl jsem slunce, jak rudě prosvítá posledními závany malé písečné bouře, která se tetelila nad bezejmenným městem, a povšiml jsem si klidu ostatní krajiny. Ještě jednou jsem se odvážil do těch pochmurných trosek, jež se vzdouvaly pod pískem jako obr pod pokryv- kou a opět jsem marně kopal a hledal památky na zapomenuté plemeno. V poledne jsem si odpočal a odpoledne jsem strávil mnoho času sledováním zdí a některých ulic a obrysů téměř zaniklých budov. Viděl jsem, že město bývalo vskutku mohutné a divil jsem se, odkud se vzala ta velikost. Představoval jsem si všechnu nádheru věku vzdáleného tak, že se naň Chaldea nemohla pamatovat, a myslel jsem na odsouzený Sarnath, který stával v zemi Mnar, když bylo lidstvo mladé, a na Ib, jenž byl vytesán z šedého kamene dříve, než lidstvo vzniklo.

Tu jsem narazil na místo, kde se skalní podloží zvedalo nad písek a tvořilo nízké skalisko. Zde jsem s radostí spatřil to, co slibovalo další stopy předpotopních lidí. Ve stěně skaliska byla vytesána nezaměnitelná průčelí několika malých, přikrčených skalních domů nebo chrámů, jejichž nitro možná uchovávalo mnohá tajemství věků tak vzdálených, že se vymykaly výpočtu, přestože písečné bouře dávno setřely jakékoli ozdoby, jež snad bývaly vytesány zvenku.

Všechny temné vchody v mé blízkosti byly velmi nízké a zaváté pískem, ale jeden jsem vyčistil rýčem a prolezl jsem jím s pochodní, abych odhalil tajemství, která by mohl skrývat. Uvnitř jsem viděl, že jsem skutečně v chrámu, a viděl jsem zřetelné stopy plemene, které žilo a uctívalo své bohy, než se poušť stala pouští. Nechyběly tam primitivní oltáře, sloupy a výklenky, všechny zvláštně nízké a třebaže jsem neviděl žádné sochy ani fresky, bylo tam mnoho nápadných kamenů, zjevné uměle opracovaných do symbolických podob. Velmi zvláštní byla nízkost tesané komnaty, vždyť jsem tam stěží mohl vzpřímeně klečet, ale plocha byla tak velká, že mi ji pochodeň ukazovala jen zčásti. V některých vzdálených koutech jsem se podivně chvěl, protože jisté oltáře a kameny naznačovaly zapomenuté rituály strašné, odpudivé a nevysvětlitelné povahy, a já se ptal, jací lidé mohli vytvořit a navštěvovat takový chrám. Když jsem prohlédl vše, co to místo obsahovalo, vyplazil jsem se ven, dychtivý zjistit, co ještě se dá v chrámech objevit.

Už se přiblížila noc, ale hmatatelné věci, které jsem spatřil, způsobily, že zvědavost převážila nad strachem, takže jsem neuprchl před dlouhými měsíčními stíny, které mě odradily, když jsem bezejmenné město spatřil poprvé. V šeru jsem vyčistil jiný otvor a s novou pochodní jsem se proplazil dovnitř. Nalezl jsemdalší neurčité kameny a symboly, ale nic zřetelnějšího, než co obsahoval první chrám. Síň byla stejně nízká, ale mnohem méně široká, a končila velmi úzkou chodbou se stěsnanými šerými a záhadnými svatyněmi. Pátral jsem kolem těchto svatyní, když ticho prolomily zvuky vetru a mého velblouda venku, a já se vrátil ven, abych zjistil, čeho se mohlo zvíře polekat.

Měsíc jasné svítil nad prastarými ruinami a ozařoval hustý oblak písku, který se zdál hnán silným, ale utichajícím větrem z nějakého místa podél skály přede mnou. Pochopil jsem, že velbloudа rozrušil tento studený písečný vítr, a chtěl jsem jej odvést někam do závětří, když tu jsem náhodou vzhlédl a viděl, že nahoře na skále žádný vítr není. To mě ohromilo a znovu jsem dostal strach, ale ihned jsem si vzpomněl na náhlé místní větry, které jsem viděl a slyšel již předtím při východu a západu slunce, a usoudil jsem, že je to normální. Odhadl jsem, že vychází z nějaké skalní pukliny vedoucí do jeskyně, a sledoval jsem rozvířený písek k jeho zdroji brzy jsem postřehl, že vychází z černého ústí chrámu daleko na jih ode mne, téměř mimo dohled. Plahočil jsem se proti dusivému oblaku písku k tomuto chrámu, který se po přiblížení jevil větší než ostatní a vchod měl mnohem méně zanesený spečeným pískem. Byl bych vešel, nebýt toho, že strašlivá síla ledového větru téměř uhasila mou pochodeň. Vál zběsile z temných dveří, strašidelně vzdychal, když rozvířoval písek, a šířil se mezi podivnými troskami. Brzy zeslábl a písek se postupně uklidňoval, až posléze všechno zase spočinulo, avšak mezi přízračnými kameny města jako by cosi kráčelo, a když jsem vzhlédl k měsíci, zdálo se, že se chvěje, jako by se zrcadlil v neklidných vodách. Bál jsem se víc, než jsem mohl vysvětlit, ale ne tolik, aby to otupilo mou žízeň po poznání a tak jakmile vítr zcela utichl, vkročil jsem do temné síně, odkud přivál.

Tento chrám, jak jsem si zvenčí představoval, byl větší než oba, které jsem navštívil předtím, a byla to pravděpodobně přírodní dutina, protože přiváděla vítr z nějaké končiny vzadu. Mohl jsem tu stát zcela vzpřímen, ale viděl jsem, že kameny a oltáře jsou stejně nízké jako v druhých chrámech. Na stěnách a klenbě jsem poprvé spatřil nějaké stopy výtvarného umění pradávného plemene, zvláštní zkroucené pruhy barvy, jež téměř vybledly nebo opadaly, a na dvou z oltářů jsem s rostoucímvzrušením spatřil spleť kvalitních ornamentálních reliéfů. Když jsem zvedl pochodeň, zdálo se mi, že tvar klenby je příliš pravidelný na to, aby byl přirozený, a ptal jsem se, na čem ti prehistoričtí kameníci pracovali nejdříve. Museli být ohromně technicky zruční.

Potom mi jasnější zášleh komíhavého světla plamene ukázal to, co jsem hledal: otvor do oněch vzdálenějších propastí, odkud přivál ten náhlý vítr a udělalo se mi mdlo, když jsem viděl, ie jsou to malé a zjevně umělé dveře vytesané ve skále. Vsunul jsem dovnitř svou pochodeň a spatřil černý tunel, jehož strop se klenul nízko nad hrubým schodištěm z velmi malých, četných a prudce klekajících stupňů. Ty stupně nikdy nepřestanu vidět ve snech, neboť jsem přišel na to, co znamenají. Tehdy jsem vlastně nevěděl, zda jim mám říkat schody, nebo jen výstupky ve srázném spádu. V hlavě mi vířily šílené myšlenky a slova výstrahy arabských proroků jako by vanula přes poušť ze zemí, jež lidé znají, k bezejmennému městu, které se lidé neodvažují znát. Přesto jsem váhal jen okamžik, než jsem se protáhl portálem a začal opatrně slézat dolů strmou chodbou, nohama napřed jako po žebříku.

Jen ve strašlivých fantaziích vyvolaných drogami nebo deliriem mohl kdy někdo jiný vykonat takový

sestup jako já. Úzká chodba mířila nekonečně dolů jako do nějaké ohavné strašidelné studny a pochodeň, kterou jsem třímal nad hlavou, nemohla osvětlit neznámé hlubiny, k nimž jsem se plazil. Přestal jsem sledovat čas a zapomněl jsem se dívat na hodinky, třebaže jsem se lekal pomyšlení na vzdálenost, kterou zřejmě překonávám. Měnil jsem směr i spád, a jednou jsem se dostal do dlouhé, nízké rovné chodby, kde jsem se musel plazit nohama napřed po skalnaté podlaze a držet pochodeň na délku paže za svou hlavou. Nebylo to tam dost vysoké, abych si mohl kleknout. Pak byly další strmé schody, a stále jsem se bez konce škrábal dolů, když má skomírající pochodeň zhasla. Myslím, že jsem si toho hned nevšiml když jsem to totiž konečně zaznamenal, pořád ještě jsem ji držel zdviženou, jako by planula. Byl jsem zcela vyveden z rovnováhy instinktivní touhou po všem neznámém a cizím, která ze mě udělala poutníka po zemi a návštěvníka dalekých pradávných a zapovězených míst.

Ve tmě mi v mysli vysvítaly zlomky z mého pokladu demo-nologie věty ze šíleného Araba Alhazreda, odstavce z apokryfních příšerností Damasciových a hanebné řádky z deliriózního Image du Monde od Giuthiera de Metz. Opakoval jsem si podivné útržky a mumlal o Afrasiabovi a démonech, kteří ho snesli do Oxu později jsem si znovu a znovu prozpěvoval frázi z jednoho příběhu od Lorda Dunsanyho - "bezhlasá čerň propasti". Jednou, když byl sestup úžasně strmý, jsem si zpěvavě recitoval cosi z Thomase Moora, až jsem dostal strach recitovat více:

Jezero temnoty, tak černé
jak čarodějný kotel plný býlí,
jež při zatmění měsíce tam vlili.
Sklonil jsem se, bych viděl, kde má noha stane,
zda projdu. Pode mnou, kam oko dohlédlo,
černé jak smola, hladké jako sklo
stěny té propasti, jak čerstvé nablýskané
tou temnou- Uviti, již Smrti trůn
na břeh švů) vrhá navzdor nebesům."

Čas již zcela přestal existovat, když mé nohy opět ucítily rovnou půdu a zjistil jsem, že jsem v prostoru o maličko vyšším než síně oněch dvou menších chrámů, nyní tak nezjistitelně vysoko nad mou hlavou. Postavit jsem se úplně nemohl, ale mohl jsem klečet zpříma a ve tmě jsem se šoural a plazil naslepo sem a tam. Brzy jsem poznal, že jsem v úzké chodbě, jejíž stěny jsou lemované dřevěnými skříněmi s prosklenými předními stěnami. Když jsem v té paleozoické a propastné končině nahmatal něco takového jako leštěné dřevo a sklo, otřásl jsem se nad možnými souvislostmi, o nichž to svědčilo. Schránky byly zřejmě srovnané po obou stranách chodby v pravidelných rozestupech, byly obdélné a ležíte a tvarem i velikostí se odporně podobaly rakvím. Když jsem se dvěma či třemi pokusil pohnout, abych je blíže prozkoumal, zjistil jsem, že sedí pevně.

Viděl jsem, že je chodba dlouhá, a tak jsem se rychle potácel kupředu plazivým během, který by se zdál hrůzný, kdyby mě nějaké oko v té temnotě pozorovalo chvílemi jsem křižoval ze strany na stranu, abych se dotkl svého okolí a ujistil se, že stěny a řady schrán se táhnou dál. Člověk je tak zvyklý myslet vizuálně, že jsem téměř zapomněl na tmu, a představoval si nekoneč-nou chodbu ze dřeva a skla v její nízké jednotvárnosti, jako bych ji viděl. A pak jsem ji v okamžiku nepopsatelného pohnutí opravdu uviděl.

Nevím, kdy přesně se má představa prolnula se skutečným pohledem, ale přede mnou se postupně rozsvětlovalo a náhle jsem věděl, že vidím šeré obrysy chodby a schrán, jak se rýsují v jakémsi neznámém podzemním světélkování. Chvíli bylo vše přesně tak, jak jsem si to představoval, protože zář byla velmi slabá, ale jak jsem dál mechanicky klopýtal kupředu do silnějšího světla, uvědomil jsem si, že mé představy byly jen chabé. Tato síň nebyla žádným pozůstatkem primitivnosti jako chrámy ve městě nahoře, ale památníkem nejvelkolepějšího cizokrajného umění. Bohaté, živé a odvážně fantastické útvary a obrazy tvořily souvislý sled nástěnných maleb, jejichž čáry a barvy nelze popsat. Schrány byly ze zvláštního zlatého dřeva s přední stěnou ze skvělého skla a obsahovaly mumifikované podoby tvorů, groteskností přesahujících nejzmatenější lidské sny.

Zprostředkovat jakoukoli představu těchto obludností prostě nelze. Byli to plazi, tvarem těla připomínající někdy krokodýly, někdy tuleně, ale ještě častěji nepřipomínali vůbec nic, o čem kdy slyšeli

přírodovědci nebo paleontologové. Velikostí se blížili malému člověku a přední nohy měly jemné a zřetelné tlapky pozoruhodně podobné lidským rukám a prstům. Ale nejpodivnější byly jejich hlavy, které svým obrysem odporovaly všem biologickým zásadám. Nedají se prostě přirovnat k ničemu - v jediném mžiku mé napadaly příměry tak odlišné jako kočka, buldok, bájný satyr a člověk. Ani Jupiter sám neměl tak kolosální a vypouklé čelo, ale rohy, neexistence nosu a aligátoří tlama vyčleňovala ty bytosti ze všech známých kategorií. Chvíli jsem přemítal, zda jsou ty mumie skutečné, a měl jsem tak trochu podezření, že jsou to umělé modly brzy jsem však usoudil, že je to opravdu jakýsi prazemský druh, který žil, když žilo to bezejmenné město. Jejich groteskност korunovalo to, že většina byla velkolepě oděna nákladnými látkami a bohaté okrášlena ozdobami ze zlata, drahokamů a neznámých lesklých kovů.
Tito plazovití tvorové museli mít velkou důležitost, protože zaujímali první místo v podivných malbách na stěnách a na stropě. Umělec je s nedostižnou zručností zobrazil v jejichvlastním světě, kde měli města a zahrady přizpůsobené svým rozměrům, a já se neubránil domněnce, že jejich obrazové dějiny jsou alegorické snad ukazují vývoj plemene, které je uctívalo. Tito tvorové, říkal jsem si, byli pro lidi z bezejmenného města tím, čím byla vlčice pro Řím nebo čím je nějaká totemová šelma indiánskému kmenu.
Když jsem se držel tohoto náhledu, mohl jsem zhruba sledovat pozoruhodný epos o bezejmenném městě příběh mocné přímořské metropole, jež panovala světu, dříve než se Afrika vynořila z vln, a jejích zápasů, když moře ustupovalo a poušť se plížila do úrodného údolí, kde město stálo. Viděl jsem jeho války a triumfy, jeho těžkosti a porážky a potom jeho strašlivý boj s pouští, když tisíce jeho lidí - zde alegoricky znázorněných groteskními plazy - byly dohnány k tomu, aby si jakýmsi zázračným způsobem protesaly cestu dolů skalami do jiného světa, o němž jim pověděli jejich proroci. Bylo to všechno živé, podivné a realistické a souvislost se strašlivým sestupem, který jsem podnikl, byla nepochybná. Poznával jsem i chodby.
Jak jsem se plížil průchodem k jasnějšímu světlu, viděl jsem pozdější fáze malovaného eposu - loučení plemene, jež bydlívalo v bezejmenném městě a okolním údolí po deset miliónů let plemene, jehož duše se svíraly, že mají opustit scénu, kterou jejich těla znala tak dlouho, když se jeho příslušníci v mládí země usadili jako kočovníci a tesali v panenské skále ty prastaré svatyně, v nichž nikdy nepřestali uctívat své bohy. Světlo teď bylo lepší, takže jsem studoval obrazy bedlivěji, a s vědomím, že podivní plazi musí představovat neznámé lidi, jsem hloubal nad obyčeji bezejmenného města. Mnohé bylo zvláštní a nevysvětlitelné. Civilizace, jež znala, i písmo, vystoupila, jak se zdálo, na vyšší úroveň než nezměrně pozdější civilizace Egypta a Chaldeje, a přece tu byly zvláštní mezery. Nemohl jsem například najít žádné obrazy představující smrt nebo pohřební obřady, leda ve spojitosti s válkami, násilím a epidemiemi, a divil jsem se mlčenlivosti ohledné přirozené smrti. Zdálo se, že se tu jako povzbuzující iluze pěstoval ideál nesmrtelnosti.
Ještě blíž ke konci chodby byly vymalovány scény té největší malebnosti a výstřednosti: stály tu proti sobě pohledy na bezejmenné město v jeho opuštěnosti a postupném rozpadu a pohledy na podivnou novou rajskou říši, kam si plemeno prote-salo cestu kamenem. V těchto pohledech se ukazovalo město a opuštěné údolí vždy v měsíčním světle a nad zhroucenými zdmi se chvěl zlatý opar, jenž napůl zjevoval skvělou dokonalost dřívějších dob, přízračné a nepostižitelně znázorněnou umělcem. Rajské scény byly až příliš výstřední na to, aby jim bylo možno věřit zobrazovaly skrytý svět věčného dne, plný skvělých měst a éterických pahorků a údolí. Na samém konci jsem měl dojem, že vidím známky uměleckého úpadku. Malby byly méně zručné a mnohem bizarnější než ty nejdivočejší z dřívějších výjevů. Zdály se zaznamenávat pomalý úpadek pradávného rodu, spojený s rostoucí zuřivostí vůči vnějšímu světu, odkud byl vyhnán pouští. Podoby lidí - vždy představované posvátnými plazy - se zdály postupně chřadnout, ačkoli jejich duch, znázorněný, jak se vznáší při měsíci nad zříceninami, co do velikosti narůstal. Vychrtlí kněži zobrazení jako plazi ve zdobném rouše proklínali ovzduší nahoře a všechny, kdo je dýchají, a jeden strašný závěrečný výjev ukazoval napohled primitivního člověka, snad průzkumníka ze starověkého Iremu, Sloupového města, jak je sápán na kusy příslušníky staršího plemene. Vzpomněl jsem si, jak se Arabové bojí bezejmenného města, a byl jsem rád, že za tímto místem byly šedivé stěny a strop holé.
Při prohlížení nástěnné malované historie jsem se přiblížil až těsně ke konci nízké síně a uvědomil jsem si bránu, z níž vycházelo celé to světélkování. Připlazil jsem se k ní a hlasitě jsem vykřikl nadskutečným

ohromením z toho, co leželo za ní místo dalších a jasnějších komnat tam totiž bylo jen bezhraničné prázdno jednolité záře, jaké by si člověk mohl představovat při pohledu z vrcholku Mount Everestu na moře prosluněné mlhy. Za mnou byla chodba tak těsná, že jsem se v ní nemohl postavit, přede mnou bylo nekonečno podzemního světla.

Z chodby do propasti se táhlo strmé schodiště - malé četné stupínky jako v těch černých chodbách, jimiž jsem prolézal -, ale po několika stopách vše mizelo v řeřavějících parách. K levé stěně byly přiraženy otevřené masivní mosazné dveře, neuvěřitelně silné a zdobené fantastickými reliéfy, jež mohly po zavření oddělit celý vnitřní svět světla od skalních dutin a chodeb. Hleděl jsem na schody a pojednou jsem se neodvažoval na ně vstoupit. Dotkl jsem se otevřených mosazných dveří a nemohljsem jimi hnout. Potom jsem klesl tváří na kamennou podlahu, mysl rozplamenénou velikými myšlenkami, jež nemohlo zaplašit ani smrtelné vyčerpání.

Jak jsem nehybně ležel se zavřenýma očima a dával myšlenkám volnost, mnohé, čeho jsem si na freskách jen lehce povšiml, se mi vracelo s novým a strašlivým významem - výjevy představující bezejmenné město v jeho rozkvětu - rostlinstvo v údolí kolem a daleké země, s nimiž obchodovali jeho kupci. Alegorie plazících se tvorů mě mátla svou všeobsáhlostí a divil jsem se, že se jí ta důležitá obrazová historie tak těsně držela. Bezejmenné město bylo na freskách vždy zobrazeno v proporcích odpovídajících plazům. Dumal jsem, jaké byly jeho skutečné proporce a nádhera, a na okamžik jsem se zamyslel nad jistými zvláštnostmi, jichž jsem si všiml v troskách. Zvědavě jsem se pozastavil nad nízkostí prastarých chrámů a podzemních chodeb, jež byly bezpochyby takto vytesány z úcty k plazím božstvům, která tam byla ctěna, přestože nutily vyznavače plazit se. Možná že lezení v nápodobě těch tvorů žádal sám zdejší rituál. Žádná náboženská teorie však nemohla snadno vysvětlit, proč byly rovné úseky v tom děsivém sestupu stejně nízké jako chrámy, ba ještě nižší, protože se v nich nedalo ani pokleknout. Když jsem pomyslel na lezoucí tvory, jejichž ohyzdné mumifikované podoby byly tak blízko, pocítil jsem nový svíravý strach. Myšlenkové asociace jsou zvláštní, a já uhýbal před pomyšlením, že kromě toho nebohého primitivního člověka rozsápaného na kusy na poslední malbě jsem jediný lidský tvor uprostřed mnoha památek a symbolů praživota.

Ale jako vždycky v mém podivném a toulavém bytí zvědavost brzy zahnala strach svítivá propast a to, co snad obsahuje, totiž nabízely problém hodný největšího objevitele. Nepochyboval jsem, že v hlubině dole pod tím schodištěm leží podivný svět tajemství, a doufal jsem, že tam najdu ty lidské památky, které mi nedaly malované chodby. Fresky vyobrazily v této podzemní říši neuvěřitelná města a údolí a má fantazie prodlévala u bohatých a obrovitých zřícenin, které na mne čekaly.

Můj strach vlastně platil spíš minulosti než budoucnosti. Ani tělesná hrůza z mého postavení v tom těsném průchodu s mrtvými plazy a předpotopními freskami, míle pod světem, který jsem znal, a s jiným světem přízračného světla a mlhypřed sebou se nemohly vyrovnat smrtelnému děsu, který jsem cítil před propastnou starobylostí svého okolí a jeho duše. Starobylost tak obrovská, že se nedostává míry, jako by se šklebila z pravěkých kamenů a skalních chrámů bezejmenného města, zatímco ty nejposlednější z úžasných nástěnných map ukazovaly oceány a pevniny, jež člověk zapomněl, jen tu a tam s nějakým trochu povědomým obrysem. Co se mohlo dít během geologických věků od doby, kdy malby skončily a plemeno nenávidící smrt s odporem podlehlo rozkladu, to nemůže nikdo říci. V těchto jeskyních a v zářivé říši za nimi kdysi kvetl život nyní jsem byl sám s životnými památkami a chvěl jsem se při pomyšlení na nespočetné věky, během nichž tyto památky držely mlčenlivou opuštěnou stráž.

Náhle přišel další záchvat toho pronikavého strachu, který se mě střídavé zmocňoval od prvního pohledu na strašlivé údolí a bezejmenné město pod studeným měsícem, a přes své vyčerpání jsem se podvědomě zprudka posadil a zahleděl se zpátky do černého průchodu k tunelům, jež stoupaly ke světu venku. Mé pocity byly stejné jako ty, které mě přiměly nevstoupit do bezejmenného města za noci, a byly stejně nevysvětlitelné jako pronikavé. V následujícím okamžiku mě však čekal ještě větší otřes v podobě zřetelného zvuku - prvního, který porušil naprosté ticho těchto hrobových hlubin. Bylo to hluboké, tiché sténání jakoby vzdáleného zástupu zatracených duchů, a přicházelo ze směru, kam jsem právě hleděl. Jeho síla rychle rostla a brzy se strašlivé rozléhalo nízkou chodbou, a současně jsem si uvědomil sílící vanutí studeného vzduchu, rovněž proudící z tunelů a města nahoře. Dotek toho vzduchu jako by obnovil mou rovnováhu, protože jsem si okamžitě vybavil náhlé závany, které se zvedaly okolo ústí propasti

pokaždé při západu a východu slunce. Jeden z nich mi přece odhalil skryté tunely. Podíval jsem se na hodinky a viděl jsem, že se blíží východ slunce, a tak jsem se vzepřel, abych se ubránil vichru, který se hnal dolů do svého jeskynního domova, jako se s večerem hnal ven. Můj strach opět ustoupil, protože přírodní úkaz zpravidla zazené hloubání o neznámu.
Zběsileji a zběsileji se valil ten ječící, sténající noční vítr do propasti v nitru země. Opět jsem padl na tvář a marně se chytal podlahy ve strachu, že budu smeten otevřenoubranou do světélkující propasti. Takové běsnění jsem neočekával a jak jsem si začal uvědomovat, že mé tělo skutečné klouže směrem k propasti, obklíčilo mě tisíc nových hrůzných předtuch a představ. Zlovůle toho vanutí vyvolávala neuvěřitelné obrazy znovu jsem se roztřeseně srovnával s jediným lidským obrazem v té strašné chodbě, s mužem rozsápaným oním bezejmenným plemenem, neboť v ďábelských spárech vířících proudů se zdála žít mstivá zloba tím silnější, že byla vlastně bezmocná. Myslím, že ke konci jsem zuřivě křičel - byl jsem téměř šílený -, ale jestliže ano, mé výkřiky se ztratily v pekelném bábelu vyjících větrných přízraků. Snažil jsem se lézt proti vražednému neviditelnému proudu, ale neudržel jsem se ani na místě a byl jsem pomalu a neodvratně tlačen k neznámému světu. Nakonec musel rozum úplně podlehnout, protože jsem začal donekonečna drmolit to nevysvětlitelné dvojverší šíleného Araba Alhazreda, který snil o bezejmenném městě:
"Ne, nezemřelo to, co věčně odpočívá,
a dlouhý věků běh i smrtí smrti bývá."
Jen pochmurní zádumčiví bozi pouště vědí, co se skutečně stalo - jaké nepopsatelné zápasy a tápání ve tmě jsem vytrpěl nebo jaký Abaddon mě vyvedl zpátky do života, kde musím stále vzpomínat a třást se v nočním větru, dokud si mě nevyžádá zapomnění - anebo něco horšího. Obludná, nepřirozená, obrovitá byla ta věc - a příliš přesahovala veškeré lidské představy, než aby se jí dalo věřit jindy než v tichých prokletých hodinách před jitrem kdy člověk nemůže spát.
Řekl jsem, že zuřivost toho vanu ti byla pekelná - kakodémonická - a že jeho hlasy byly ohyzdné spoutanou zlobou zborcených věčností. Vzápětí se mému pulsujícímu mozku zdálo, že tyto hlasy přede mnou chaotické, za mnou nabývají artikulované podoby a tam dole, v hrobě nespočetných, po věky mrtvých pradávností míle a míle pod svítajícím světem lidí jsem slyšel obludné kletby a vrčení ďáblů v cizím jazyku. Otočil jsem se e proti svítivému éteru propasti jsem spatřil obrys toho, co nebylo vidět proti šeru v průchodu - příšernou tlupu chvátajících běsů poloprůhledných, groteskně shluklých ďáblů zkřive-ných nenávistí, plemene, které si nikdo nemohl splést - lezoucích plazů z bezejmenného města.
A jak vítr utichl, ponořil jsem se do upíří tmy útrob země vždyť za posledním z tvorů řinkly veliké mosazné dveře s ohlušujícím zaduněním kovové hudby, jejíž ozvuky se vyvalily do dalekého světa, aby pozdravily vycházející slunce, jako je zdraví Memnon od břehů Nilu.

PES

V mých zmučených uších bez přestání zní přízračné třepetání a pleskání a vzdálený tichý štěkot jakoby nějakého obrovského psa. Není to sen - není to, obávám se, ani šílenství; stalo se už totiž příliš mnoho na to, abych ještě měl tyto milosrdné pochybnosti.
St. John je zohavená mrtvola; jen já vím proč, a mé poznání je takové, že se chystám vystřelit si mozek, jen abych nebyl zohaven také tak. Neosvětlenými, nekonečnými chodbami příšerné fantazie se nese černá, beztvará. Nemesis, která mě dohání k sebezničení.
Kéž nebe odpustí pošetilost a morbidnost, jež nás oba dovedly k tak obludnému osudu! Omrzela nás všednost prozaického světa, kde brzy zvětrávají i radosti romantiky a dobrodružství, a tak jsme se St. Johnem s nadšením přijímali kdekteré estetické a intelektuální hnutí, jež slibovalo úlevu od zničující nudy. Hádanky symbolistů a extáze prerafaelitů, to vše nám ve svém čase patřilo, ale každé nové naladění příliš brzy vyčerpalo svou rozptylující novost a přitažlivost.
Jen ponurá filozofie dekadentů nám mohla pomoci, a v ní jsme nacházeli sílu pouze tím, že jsme postupně zvětšovali hloubku a ďábelskost svých pátrání. Baudelaire i Huysmans nás brzy přestali vzrušovat a nakonec nám zůstaly jen přímé stimuly nepřirozených osobních zážitků a dobrodružství. Právě tato strašlivá emocionální potřeba nás nakonec dovedla na onu odpornou dráhu, o níž se i ve svém současném stavu zmiňuji ostýchavě a plaše - k té ohavné krajnosti lidské nehoráznosti, odpuzujícímu

vylupování hrobů.
Nemohu odhalit podrobnosti našich otřesných výprav, ba ani zčásti vypočíst nejhorší trofeje, jež zdobily bezejmenné muzeum, které jsme zbudovali ve velkém kamenném domě, kde jsme spolu bydleli sami a bez služebnictva. Naše muzeum bylo rouhavé, nepředstavitelné místo, kde jsme se satanským vkusem neurotických labužníků shromáždili celý vesmír hrůzy a rozkladu, aby vzrušoval naše omrzelé smysly. Byla to tajná místnost hluboko, hluboko pod zemí, kde obrovští okřídlení démoni vytesaní z bazaltu a onyxu vyvrhovali z rozšklebených tlam příšerné zelené a oranžové světlo a skryté vzdušné trubky čeřily obrysy chorovodu červených mrtvolných zjevů vetkaných do bohatých černých závěsů v kaleidoskopickém tanci smrti. Těmito trubkami podle libosti přicházely vůně, po nichž naše nálady nejvíc prahly; někdy vůně bledých pohřebních lilií, někdy narkotické kadidlo vysněných východních svatyní zemřelých králů, a někdy - třesu se, když na to vzpomenu! - strašný, duši převracející puch rozkopaného hrobu.
Okolo stěn této odpudivé komnaty byly střídavě vitríny s prastarými mumiemi a pohlednými, jako živými těly, dokonale vycpanými a vydělanými balzamovačským uměním, a s pomníky ukradenými na nejstarších hřbitovech světa. Roztroušené výklenky obsahovaly lebky všech tvarů a hlavy zachované v různých stadiích rozkladu. Daly se tam najít hnijící lysé hlavy starých šlechticů i svěží zářivé zlaté hlavičky pohřbených dětí.
Byly tam sochy a obrazy, všechny na ďábelské náměty, a některé byly dílem St. Johnovým a mým. Zamčené desky svázané ve vydělané lidské kůži obsahovaly jisté neznámé a nepojmenovatelné kresby, jež podle pověsti zhotovil Goya, ale neodvážil se k nim přiznat. Byly tam nechutné hudební nástroje, smyčcové, plechové i dřevěné dechové, na nichž jsme se St. Johnem někdy vytvářeli disonance skvěle morbidní a kakodémonicky příšerné, zatímco v mnoha vykládaných ebenových skříňkách spočívala nejneuvěřitelnější a nejnepředstavitelnější pestrá směs věcí vyloupených z hrobek, jakou kdy shromáždilo lidské šílenství a zvrhlost. Právě o této kořisti zejména, nesmím mluvit - díky bohu, že jsem měl odvahu ji zničit dlouho předtím, než jsem pomyslel na zničení sebe sama!
Loupežné výpravy, na nichž jsme shromáždili své nevýslovné poklady, byly vždy umělecky pamětihodné události. Nebyli jsme žádní sprostí vykrádači hrobů, ale pracovali jsme jen za určitých podmínek - nálady, krajiny, prostředí, počasí, noční doby a měsíčního světla. Tyto kratochvíle byly pro nás nejvybranější formou estetického výrazu a věnovali jsme puntičkářskou technickou péči podrobnostem. Nevhodná krajina, rušivý světelný efekt nebo neobratné zacházení s vlhkou hlínou by pro nás téměř úplně zmařily to extatické vzrušení, jež následovalo po exhumaci nějakého zlověstného, šklebivého tajemství země. Naše pátrání po nových scénách a pikantnostech bylo horečné a nenasytné. St. John byl vždy vůdcem a on nás také nakonec dovedl na to výsměšné, prokleté místo, které na nás přivedlo naši ohavnou a nevyhnutelnou sudbu.
Jaký zlý osud nás vylákal na onen strašný holandský hřbitov? Myslím, že temná pověst a legendy, vyprávění o komsi pohřbeném již pět století, kdo sám býval ve své době vykrádačem hrobů a ukradl mocný předmět z jednoho vznešeného hrobu. Vidím ten výjev v těchto posledních okamžicích - bledý podzimní měsíc nad hroby vrhá dlouhé, hrůzné stíny; groteskní stromy zachmuřeně splývají vstříc zanedbané trávě a drolícím se deskám; veliká hejna podivně obrovských netopýrů létají přes kotouč měsíce; starobylý, břečťanem zarostlý kostel ukazuje mohutným přízračným prstem k sinavé obloze; světélkující hmyz tančí jako smrtné ohníčky pod tisy ve vzdáleném zákoutí; vůně humusu, rostlinstva a méně vysvětlitelných věcí se mdle mísí s nočním větrem, který vane přes bažiny a moře; a nejhorší ze všeho, tichý, hluboký štěkot nějakého obrovského psa, kterého jsme neviděli ani nemohli přesně určit, odkud se ozývá. Když jsme slyšeli ten náznak štěkotu, otřásli jsme se, protože se nám vybavilo vyprávění venkovanů, neboť ten, koho jsme hledali, byl před staletími nalezen právě na tomto místě, potrhán a zohaven drápy a zuby nějaké nepopsatelné šelmy.
Vzpomínám si, jak jsme kopali ve vykrádačově hrobě svými rýči a jak nás vzrušoval obraz nás samých, hrobu, bledého přihlížejícího měsíce, hrozných stínů, groteskních stromů, titánských netopýrů, starobylého kostela, tančících smrtných ohníčků, nechutných pachů, jemně sténajícího nočního větru a podivného, zpola slyšeného štěkotu odnikud, jehož objektivní existencí jsme si stěží mohli být jisti.
Potom jsme narazili na hmotu tvrdší než vlhký humus a spatřili trouchnivějící obdélnou truhlu s nánosem

minerálních usazenin z dlouho nenarušené půdy. Byla neuvěřitelně tvrdá a silná, ale tak stará, že jsme ji nakonec vypáčili a popásli se očima na tom, co bylo uvnitř.
Mnoho - podivuhodně mnoho - zůstalo z objektu, přestože uplynulo pět set let. Kostra, místy sice rozdrcená čelistmi tvora, který ji usmrtil, držela pohromadě překvapivě pevně a my jsme požitkářsky prohlíželi čistou bílou lebku a její dlouhé pevné zuby a prázdné důlky, jež kdysi planuly stejným hřbitovním zápalem jako náš. V rakvi ležel amulet zvlášní a exotické práce, který spáč zřejmě nosíval na krku. Byla to podivně stylizovaná postava nahrbeného okřídleného psa nebo sfingy s polopsím obličejem, skvěle vyřezaná, starobylým orientálním způsobem z kousku zeleného nefritu. Její výraz byl krajně odpudivý; vyzařovala z něho smrt, zvířeckost a zloba současně. Okolo podstavce byl nápis písmem, jež nepoznal ani St. John, ani já, a vespod byla jako značka, výrobce vyryta groteskní a hrozivá lebka.
Jakmile jsme tento amulet spatřili, věděli jsme, že jej musíme mít, že jediné tento poklad je naše logická kořist ze staletého hrobu. I kdyby byly jeho obrysy neznámé, bývali bychom po něm zatoužili, ale když jsme se podívali blíže, viděli jsme, že docela neznámý není. Jistě, byl cizí všemu umění a literatuře, které znají duševně zdraví a vyrovnaní čtenáři, ale poznali jsme v něm věc, na kterou v zapovězeném Necronomiconu naráží šílený Arab Abdul Alhazred; příšerný symbol duše kultu požíračů mrtvol z nedostupného Lengu ve Střední Asii. Až příliš dobře jsme pozorovali zlověstné linie popsané starým arabským démonologem, rysy, jak napsal, převzaté z jakéhosi tajemného nadpřirozeného zjevení duší těch, kteří znepokojovali a ohlodávali mrtvé.
Uchopili jsme zelený nefritový předmět, naposledy jsme pohlédli na vybělenou tvář jeho majitele s jámami místo očí a zavřeli hrob tak, jak jsme jej našli. Jak jsme spěchali z ohavného místa s ukradeným amuletem v St. Johnově kapse, měli jsme dojem, že se netopýři houfně snášejí k zemi, kterou jsme tak nedávno rozhrabali, jako by hledali nějakou prokletou a nesvatou potravu. Ale podzimní měsíc svítil slabě a bledě a jistotu jsme neměli.
Právě tak jsme měli dojem, když jsme nazítří vypluli z Holandska k domovu, že v pozadí slyšíme slabý vzdálený štěkot nějakého obrovského psa. Ale podzimní vítr sténal smutně a mdle a jistotu jsme neměli.
Ani ne za týden po našem návratu do Anglie se začaly dít divné věci. Žili jsme jako poustevníci, bez přátel, sami a bez služebnictva v několika pokojích starobylého venkovského sídla na pustém vřesovišti, kam nikdo nechodíval, takže na naše dveře jen málokdy zaklepal host.
Nyní nás však v noci často znepokojovalo nějaké šátrání nejen okolo dveří, ale i kolem oken, a to v poschodí stejně jako v přízemí. Jednou se nám zdálo, že veliké neprůhledné tělo zastřelo okno knihovny, když do něho svítil měsíc, a jindy jsme měli dojem, že slyšíme nedaleko třepotání či pleskání. Pátrání nikdy nic neodhalilo, a tu jsme ty jevy začali připisovat obrazotvornosti, která v našich uších stále oživovala ten slabý vzdálený štěkot, který jsme se domnívali slyšet na holandském hřbitově. Nefritový amulet odpočíval ve výklenku v našem muzeu a někdy jsme před ním zapalovali zvláštně navoněnou svíci. V Alhazredově Necronomiconu jsme se dočetli mnohé o jeho vlastnostech a o vztahu duší a přízraků k předmětům, jež symbolizoval; a co jsme četli, to nás zneklidňovalo.
Pak přišla hrůza. Jedné noci, 24. září 19-, jsem uslyšel zaklepání na dveře své komnaty. Domníval jsem se, že je to St. John, a pozval jsem klepajícího dál, ale odpověděl mi jen ostrý smích. Na chodbě nebyl nikdo. Když jsem vzbudil St. Johna ze spánku, prohlásil, že o ničem neví, a dostal stejný strach jako já. Té noci se pro nás slabý, vzdálený štěkot psa nad vřesovištěm stal jistou a děsivou skutečností.
Čtyři dny nato, když jsme byli oba ve skrytém muzeu, ozvalo se tiché, opatrné zaškrabání na jednoduché dveře, jež vedly na tajné schodiště do knihovny. Náš úlek se nyní rozdělil, protože kromě strachu z neznáma jsme se vždy děsili, že by naše hrůzná sbírka mohla být odhalena. Zhasili jsme všechna světla, připlížili se ke dveřím a prudce je otevřeli; nato jsme pocítili nevysvětlitelný závan vzduchu a slyšeli něco jako vzdalující se směs ševelení, chichotání a artikulovaného blábolení. Šíleli jsme, snili jsme, nebo jsme byli při zdravém rozumu? Nepokoušeli jsme se to rozhodnout. Uvědomili jsme si pouze s nejčernějšími obavami, že to zřejmě netělesné blábolení bylo nade všechnu pochybnost v holandštině.
Od té doby jsme žili v rostoucí hrůze a obluzení. Lpěli jsme na myšlence, že nás život v nepřirozeném vzrušení společně dohání k šílenství, ale někdy se nám víc líbilo dramatizovat se jako oběti jakési plíživé a úděsné sudby. Bizarní jevy již byly tak časté, že jsme je přestali počítat. Náš osamělý dům se zdál ožívat

přítomností nějaké zlovolné bytosti, jejíž povahu jsme nemohli uhodnout, a každou noc se přes větrné vřesoviště nesl ten démonický štěkot, vždy hlasitěji a hlasitěji. 29. října jsme našli v měkké hlíně pod oknem knihovny řadu stop, jaké vůbec nelze popsat. Mátly nás stejně jako hordy velikých netopýrů, kteří obletovali staré sídlo v nebývalém a rostoucím počtu.
Hrůza vyvrcholila 18. listopadu, když se St. John po setmění vracel z ponurého nádraží a vrhl se na něj jakýsi strašný masožravý tvor a rozsápal jej na cáry. Jeho výkřiky dolehly až do domu a já přispěchal k strašlivému výjevu právě včas, abych zaslechl třepetání křídel a zahlédl jakýsi neurčitý černý oblak, rýsující se proti měsíci.
Můj přítel umíral, a když jsem ho oslovil, nebyl už schopen souvislého slova. Dokázal jen zašeptat: "Ten amulet - ta prokletá věc -"
Potom se zhroutil, netečná hromádka rozsápaného masa.
Druhý den o půlnoci jsem jej pohřbil v jedné z našich zanedbaných zahrad a nad jeho tělem jsem zamumlal jeden z ďábelských obřadů, které miloval, dokud byl živ. Když jsem pronesl poslední démonickou větu, z dálky jsem zaslechl na vřesovišti tichý štěkot nějakého obřího psa. Měsíc zářil, ale neodvážil jsem se na něj pohlédnout. A když jsem na šerosvitném vřesovišti spatřil široký mlhavý stín, jak se nese od pahorku k pahorku, zavřel jsem oči a vrhl se tváří k zemi. Když jsem, nevím za jak dlouho, roztřeseně vstal, dopotácel jsem se do domu a vykonal otřesný obřad poddanosti před schránou se zeleným nefritovým amuletem.
Bál jsem se dál bydlet sám ve starobylém domě na vřesovišti a nazítří jsem odjel do Londýna. Amulet jsem vzal s sebou, ale nejdřív jsem spálil a zakopal všechny ostatní bezbožné předměty ze sbírky v muzeu. Ale po třech nocích jsem opět uslyšel štěkot a do týdne jsem cítil, jak se na mě upírají cizí oči, kdykoli se setmělo. Jednou večer, když jsem se procházel po Viktoriině nábřeží a lačně nasával vzduch, viděl jsem, jak odraz jedné lampy ve vodě zamžilo cosi černého. Přehnal se kolem vítr, silnější než noční vítr, a já věděl, že to, co postihlo St. Johna, musí brzy postihnout i mne.
Druhý den jsem pečlivě zabalil zelený nefritový amulet a vyplul do Holandska. Nevěděl jsem, jaké smilování čekám od toho, když tu věc vrátím jejímu tichému, spícímu majiteli, ale cítil jsem, že se musím pokusit o jakýkoli myslitelný logický krok. Co je ten pes a proč mě pronásleduje, bylo doposud nejasné; avšak poprvé jsem ten štěkot uslyšel na onom starobylém hřbitově a všechny následující události včetně posledních šeptaných slov St. Johnových potvrzovaly souvislost kletby s krádeží amuletu. Proto jsem propadl nejhlubšímu zoufalství, když jsem v hostinci v Rotterdamu zjistil, že mě o tento jediný prostředek záchrany připravili zloději.
Toho večera byl štěkot hlasitý a ráno jsem se dočetl o nevýslovném skutku v nejhnusnější části města. Luza byla zděšena, neboť na činžovní dům dopadla rudá smrt, překonávající dosavadní nejohavnější zločiny v okolí. V mrzké zlodějské špeluňce byla celá rodina rozsápána čímsi neznámým, co nezanechalo stopy, a lidé v okolí slyšeli celou noc tiché, hluboké, naléhavé láni jakoby obrovského psa.
A tak jsem konečně opět stál na nekalém hřbitově, kde bledý zimní měsíc vrhal ohavné stíny a stromy bez listí se chmurně skláněly ke zmrzlé uschlé trávě a popraskaným deskám a kostel obrostlý břečťanem ukazoval výsměšně prstem k nepřátelské obloze a noční vítr vyl jako šílenec přes zamrzlé bažiny a zimavá moře. Štěkot byl nyní velmi tichý a zcela ustal, když jsem se přiblížil k prastarému hrobu, jejž jsem kdysi zneuctil, a zaplašil jsem abnormálně velký chumel netopýrů, který okolo něho podivně poletoval.
Nevím, proč jsem tam šel - jedině snad se modlit nebo blekotat šílené prosby a omluvy k té klidné bílé věci, jež ležela, uvnitř; ale ať byl můj důvod jakýkoli, zaútočil jsem na promrzlý drn se zoufalým odhodláním, jež zčásti vyvěralo ze mne a zčásti z jakési panovačné vůle mimo mne. Kopání bylo mnohem snazší, než jsem čekal, ačkoli jednu chvíli jsem zažil zvláštní vyrušení, když se ze studené oblohy vrhl střemhlav dolů hubený sup a zběsile kloval do hrobové hlíny, dokud jsem ho nesrazil rýčem. Konečně jsem se dostal k hnijící obdélné truhle a sňal vlhký zkamenělý příkrov. To byl poslední racionální skutek, jaký jsem kdy udělal.
V té staleté rakvi totiž ležela v těsném objetí chumáče velikých šlachovitých spících netopýrů schoulená ta kostnatá věc, kterou jsme s přítelem oloupili; ne čistá a pokojná, jako jsme ji viděli tenkrát, ale pokrytá spečenou krví a cáry cizího masa a vlasů, a vědoucně po mně mžourala světélkujícími očními důlky a

ostré zkrvavené tesáky pokřiveně zívaly na posměch mému nevyhnutelnému údělu. A když z těch rozšklebených čelistí vyšlo hluboké, sardonické zaštěknutí jakoby nějakého obrovského psa, a já viděl, že to ve svém zkrvaveném nečistém pařátu svírá ztracený osudný amulet ze zeleného nefritu, jen jsem vyvřískl a utíkal jako pominutý, až se můj jekot rozplynul v záchvatech hysterického smíchu.
Šílenství sedlá hvězdný vítr… drápy a zuby broušené staletími mrtvol… kanoucí smrt na bakchanáliích netopýrů z noční tmy v troskách pohřbených chrámů Beliálových… A teď, když štěkot té mrtvé bezmasé příšerností sílí a sílí a kradmé třepetání a pleskání prokletých blanitých křídel krouží blíž a blíž, s revolverem v ruce vyhledám zapomnění, jež je mým jediným útočištěm před nepojmenovaným a nepojmenovatelným.

## STÍN NAD INNSMOUTHEM

### I

Během zimy 1927-28 prováděli pověření úředníci federální vlády nezvyklé a tajné vyšetřování určitých poměrů ve starém massachusettském přístavu Innsmouthu. Veřejnost se o tom poprvé dozvěděla v únoru, kdy proběhla řada razií a zatčení, následovaná záměrnou likvidací pomocí ohně a trhavin - za přiměřených bezpečnostních opatření - množství rozpadlých, červy prožraných a údajně prázdných domů podél zpustlého nábřeží. Nezvídaví lidé přehlédli tuto událost jako jednu z větších šarvátek prohibiční války.
Bystřejší čtenáři zpráv byli nicméně překvapeni obrovským množstvím zatčení, mimořádně velkým počtem nasazených mužů a mlčenlivostí, obklopující osud vězňů. Neproběhla žádní veřejná soudní líčení ani nebyla vynesena jasná obvinění, a ani potom nebyl kdokoli ze zatčených spatřen v obyčejném státním vězení. Vyskytly se zmatené zprávy o nemoci a koncentračních táborech a později o rozdělení do různých námořních a vojenských věznic, ale nic z toho nebylo potvrzeno. Innsmouth se téměř vylidnil a teprve nyní se začínají objevovat známky pomalu se obnovujícího života.
Stížnosti četných liberálních organizací se setkaly s dlouhými důvěrnými rozhovory a jejich představitelé navštívili některé tábory a věznice. Výsledek toho byl, že se tyto společnosti staly překvapivě pasivní a mlčenlivé. S novináři to bylo těžší, ale nakonec se zdálo, že převážně spolupracovali s vládou. Jen jedny noviny - bulvární plátek, jemuž nikdo nepřikládal váhu pro jeho zdiskreditovanost - se zmínily o ponorce, která odpalovala torpéda hluboko do mořské propasti hned za Ďáblovým útesem. Tato zpráva, náhodně získaná v brlozích námořníků, se zdála dost přitažená za vlasy, neboť nízký černý útes je vzdálen celou míli a půl od innsmouthského přístavu.
Lidé z okolí a blízkých měst si o tom mezi sebou hodně povídali, ale jen málo proniklo do vnějšího světa. Mluvili o sto let již vymírajícím a poloopuštěném Innsmouthu, ale nic nového nemohlo být divočejší a ohavnější, než co si šeptali a na co naráželi před lety. Mnohé věci je naučily tajnůstkářství a nyní již nemělo smysl na ně naléhat. Krom toho věděli opravdu velmi málo, neboť široké solné bažiny, pusté a neobydlené, oddělovaly sousedy z vnitrozemí od Innsmouthu.
Ale nakonec se mi snad podaří překonat jejich odpor mluvit o této věci. Jsem si jist, že výsledky jsou tak jasné, že krom šoku z odporu vůbec nemůže veřejnosti ublížit zmínka o tom, co bylo v Innsmouthu nalezeno těmito zděšenými členy přepadového oddílu. Na druhé straně, to, co se našlo, mohlo mít jistě víc než jedno vysvětlení. Nevím, kolik z celé historky bylo řečeno právě mně, a mám dosti důvodů, abych si nepřál hlouběji pátrat. Neboť můj kontakt s touto záležitostí byl užší než kteréhokoliv jiného nezasvěcence a já potlačil dojmy, které by mě mohly vést k drastickým krokům.
Byl jsem to já, kdo šíleně zděšen uprchl z Innsmouthu v časných ranních hodinách onoho 16. července 1927 a jehož poplašné výzvy k vládě o vyšetření a zásah vyvolaly celou tu akci. Byl jsem ochoten mlčet, pokud byla věc čerstvá a nejistá, ale nyní, kdy to je stará událost, která nevzbuzuje veřejný zájem ani zvědavost, cítím podivné nutkání svěřit se někomu s tím, co jsem prožil v těch několika děsivých hodinách v tomto zlopověstném a zlem zastíněném přístavu smrti a bezbožné zrůdnosti. I jen rozhovor o tom mi napomáhá obnovit důvěru ve vlastní schopnosti: přesvědčit sám sebe, že jsem prostě nebyl ten první, kdo podlehl nakažlivé halucinaci noční můry. Také mi to pomáhá rozhodnout se k určitému děsivému kroku, který mám před sebou.
O Innsmouthu jsem nikdy neslyšel až do dne, kdy jsem ho viděl poprvé a - zatím - naposled. Oslavoval

jsem svou plnoletost cestou do Nové Anglie, na níž jsem se věnoval pamětihodnostem, archeologii a genealogii - plánoval jsem jet přímo ze starodávného Newburyportu do Arkhamu, odkud pocházela rodina mé matky. Neměl jsem auto, cestoval jsem drahou, tramvají i autobusem, hledaje vždy co nejlevnější dopravu. V Newburyportu mně poradili, že do Arkhamu by se mělo jet vlakem; a bylo to právě u pokladny této stanice, když jsem váhal nad vysokým jízdným, kde jsem se poprvé dozvěděl o Innsmouthu. Statný pokladník s bystrou tváří, jehož řeč prozrazovala, že není místní, zřejmé schvaloval mou šetrnost a navrhl mi, co ještě nikdo z ostatních informátorů nenabídl.

"Domnívám se, že byste mohl jet starým autobusem," pravil s jistým váháním, "ale není zde v okolí moc oblíbený. Projíždí Innsmouthem - možná že jste o něm slyšel -, a proto se to lidem nelíbí. Řídí ho člověk z Innsmouthu - Joe Sargent -, myslím ale, že nikdy nevěze žádného zákazníka, odtud nebo z Arkhamu. Je kupodivu, že vůbec jezdí. Myslím, že je dosti levný, ale nikdy jsem v něm neviděl víc než dva tři lidi - nikoho jiného než ty z Innsmouthu. Odjíždí z náměstí - od Hammondova dragstóru - v 10 hodin dopoledne a v sedm večer, pokud to nebylo nějak změněno. Je to ale strašná rachotina - nikdy jsem v něm nejel."

To bylo poprvé, co jsem se doslechl o pochmurném Innsmouthu. V běžných mapách ani nových průvodcích nebyla uvedena o městě jediná zmínka, která by mohla vzbudit můj zájem, a pokladníkův způsob narážek na město skutečně vzbudil mou zvědavost. Myslel jsem si, že město, které je schopno vyvolat v sousedství takovou nevoli, musí být přinejmenším podivné a zasluhuje si pozornost turisty. Je - li na cestě do Arkhamu, mohl bych se tam zastavit - a tak jsem pokladníka požádal, aby mi o něm něco řekl. Byl velmi opatrný a mluvil s pocitem mírného nadhledu nad tím, co říkal.

"Innsmouth? Inu, je to svým způsobem zvláštní město dole při ústí řeky Manuxet. Bývalo to téměř významné město, skutečný přístav před válkou 1812 - ale vše se rozpadlo v posledních sto letech. Nyní tam neprojíždí žádná železnice - B. & M. jím nikdy neprojížděla a odbočka z Rowley zanikla před lety. Myslím, že je tam víc prázdných domů než lidí a o podnikatelské činnosti se nedá mluvit, kromě lovu ryb a humrů. Všichni jezdí převážně sem nebo do Arkhamu nebo do Ipswiche. Kdysi tam měli několik podniků, ale nic se nezachovalo, jen jedna rafinerie zlata se slabým provozem, která nepracuje naplno. Ta rafinerie bývala ale ohromná věc a starý Marsh, kterému patří, musí být bohatší než Krésus. Je to podivný patron a drží se většinou blízko svého domu. Říká se, že ve starším věku trpí nějakou kožní chorobou nebo deformitou, a proto se straní lidí. Je to vnuk kapitána Obeda Marshe, zakladatele podniku. Jeho matka prý byla cizinka, říká se, že z ostrovů Jižních moří - a když se před padesáti lety oženil s dívkou z Ipswiche, všichni ztropili povyk. Vždy se tak chovají k občanům z Innsmouthu a lidé zde v okolí se snaží zapřít, že mají také trochu innsmouthské krve. Ale pokud vím, Marshovy děti a vnoučata vypadají stejné jako kdokoliv jiný Všímal jsem si jich tady - ale jak na to teď myslím, nezdá se mi, že by se tu ty děti v okolí později, když byly starší, vyskytovaly. A nikdy jsem tu neviděl starého člověka.

A proč má každý tak spadeno na Innsmouth? Inu, mládenče, nemusíte příliš věřit tomu, co zdejší lidé říkají. Těžko se dávají do řeči, ale když jednou začnou, nikdy nepřestanou. Domnívám se, že za posledních sto let navyprávěli hodně historek o Innsmouthu - většinou šeptem, a soudím, že jsou spíš vyděšeni než cokoliv jiného. Některé z těch historek se vám budou zdát směšné - o starém kapitánovi Marshovi, který uzavřel smlouvu s ďáblem a přinesl z pekla čerty do Innsmouthu, nebo o jakémsi uctívání ďábla a strašlivých obětech v místě blízko přístavu, o čemž si lidé povídají asi od roku 1845, ale já pocházím z Pantonu ve Vermontu a takové historky mi nic neříkají.

Ale měl byste slyšet vyprávění pamětníků o černém útesu daleko od břehu - říkají mu Ďáblův útes. Je většinu času dost nad vodou a nikdy příliš hluboko pod ní, ale těžko byste jej mohl nazvat ostrovem. Vypráví se, že je někdy na útesu vidět mnoho ďáblů, kteří se tam povalují nebo se vrhají do jakýchsi jeskyň blízko vrcholu a zase z nich vyskakují. Je to hrubý a nerovný útes, vzdálený dobře jednu míli, a ke konci plavby se mu námořníci navyklí vyhýbat velkým obloukem.

Tedy námořníci, kteří nejsou z Innsmouthu. Jedna z věcí, kterou měli proti starému kapitánu Marshovi, bylo podezření, že se za příznivého přílivu - někdy v noci - vylodil na útesu. Možná že tomu tam bylo, neboť i já připouštím, že skalní útvar je zajímavý a že je možné, že hledal kořist pirátů a možná ji i nalezl; ale povídalo se, že se tam spolčoval s démony. Když na to vše myslím, je pravda, že to byl skutečné

kapitán Marsh, kdo zavinil špatnou pověst útesu.
Bylo to před velkou epidemií v roce 1846, která si vyžádala životy víc než poloviny obyvatel Innsmouthu. Nikdy se nepřišlo na to, co to bylo za nemoc, ale pravděpodobně to byla nějaká cizí choroba, zanesená loďmi z Číny nebo odjinud. Bylo to jistě dosti zlé - vyvolalo to výtržnosti, ale nevěřím, že by kdy zprávy o všech těch strašlivých událostech pronikly mimo hranice města - a zanechalo to město v zubožením stavu. Nikdy se nevzpamatovalo - nežije tam nyní víc než tři sta čtyři sta lidí.
Skutečnost, která vězí za tím, jak lidé cítí, je prostě rasový předsudek - neříkám, že jim to mám za zlé. Já sám ty lidi z Innsmouthu nemám rád a nemám zájem jít do jejich města. Předpokládám, že víte - i když poznám podle řeči, že jste ze Západu -, kolik našich novoanglických lodí má co do činění s podivnými přístavy v Africe, Asii, v jižních mořích a kde ještě všude, a co za podivné lidi s sebou někdy přivážejí zpět. Pravděpodobné jste slyšel o muži ze Salemu, který se vrátil s čínskou manželkou, a možná víte, že zde je stále skupina ostrovanů z Fidži někde v okolí Cape Cod.
Víte, v minulosti lidí z Innsmouthu musí něco takového být. To místo bylo vždy ošklivě odříznuto od ostatního kraje bažinami a zálivy, a proto si nemůžeme být jisti podrobnostmi; je ale zcela jasné, že starý kapitán Marsh si musel přivést ve dvacátých a třicátých letech nějaká divná individua, když se vracel se svými třemi loďmi z obchodních cest. Dnešní lidé v Innsmouthu mají určitě nějaký divný povahový rys - nevím, jak to vysvětlit, ale nahání mi husí kůži. Uvidíte to trochu na Sargentovi, pojedete - li s ním autobusem. Někteří z nich mají podivně úzké hlavy s plochými nosy a vypoulené, strnulé oči, které se snad nikdy nezavřou, a jejich kůže také není, jak by měla být. Hrubá a strupovitá - a jejich krk je po stranách zcela vrásčitý a svraštělý. A taky jsou moc brzo plešatí. Nejhůř vypadají ti starší - fakt je, že jsem mezi nimi nikdy neviděl opravdu starého chlapa. Myslím, že při pohledu do zrcadla musí umřít!
Zvířata je nenávidí - než přišla auta, mívali hodné potíží s koňmi.
Nikdo zde v okolí nebo v Arkhamu či Ipswichi s nimi nechce nic mít a oni sami se chovají poněkud odmítavě, když přijdou do města nebo když se někdo pokusí rybařit v jejich vodách. Je podivné, co ryb je všude v innsmouthském přístavu, když nejsou nikde jinde v okolí - ale zkuste tam rybařit a uvidíte, jak vás poženou! Lidé odtamtud sem jezdívali vlakem - když byla odbočka zrušena, chodívali pěšky na vlak do Rowley -, nyní jezdí autobusem.
Ano, v Innsmouthu je též hotel - nazývá se Gilmanův dům -, ale nevěřím, že stojí za moc. Nedoporučoval bych to vyzkoušet. Raději zůstaňte zde a jeďte tím autobusem zítra ráno v deset; pak můžete odjet v osm hodin večerním autobusem do Arkhamu. Před několika lety se u Gilmanů zastavil nějaký inspektor z továrny a utrousil pak o tom místě mnoho nepříjemných narážek. Zdálo se, že tam byla spousta divných lidí, protože ten chlapík slyšel hlasy v druhých pokojích - ač většina z nich byla prázdná -, a to jím otřáslo. Myslel si, že to byl hovor v cizí řeči, ale říkal, že to, co na tom bylo zlé, byl jeden hlas, který někdy promluvil. Zněl tak nepřirozeně - jako rozčvachtaně, říkal -, že se neodvážil svléknout a jít spát. Zůstal vzhůru a hned ráno zmizel. Hovor trval skoro celou noc.
Ten chlapík, jmenoval se Casey, toho hodně napovídal o tom, jak ho lidé v Innsmouthu pozorovali, jako by ho hlídali. Považoval Marshovu rafinerii za podivné místo - je ve staré tovární budově u dolních vodopádů řeky Manuxet. To, co říkal, se shodovalo s tím, co jsem už dříve slyšel. Obchodní knihy byly ve špatném stavu a neobsahovaly žádné jasné záznamy o nějakém obchodování. Víte, byla to vždy trochu záhada, kde Marshovi brali to zlato, které rafinují. Nezdá se, že by ho přímo moc nakupovali, ale před lety odesílali lodí velké množství zlatých prutů.
Povídá se o podivných cizokrajných špercích, které námořníci a muži z rafinerie někdy tajně prodávali nebo které bylo možno vidět jednou dvakrát na některých ženách z Marshovy rodiny. Lidé připouštěli, že starý kapitán Oběd možná kšeftoval v nějakém pohanském přístavu, zvlášť od doby, kdy objednával hromady skleněných korálků a tretek, jaké mořeplavci obyčejně vozí pro obchod s domorodci. Jiní si mysleli a stále si myslí, že našel na Ďáblově útesu starou pirátskou skrýš. Je tu ale jedna zvláštní věc. Starý kapitán je již šedesát let mrtev a od občanské války odtud nevyjela žádná velká loď; ale říkali mi, že Marshovi stejně dál nakupují něco málo těch tretek pro domorodce - většinou sklo a gumové hračičky. Možná že se na ně lidi z Innsmouthu sami rádi dívají - pánbu ví, stali se skoro tak odporní jako kanibalové z jižních moří a guinejští divoši.
Ten mor v roce čtyřicet šest zničil nejlepší krev města. Rozhodně mají tamější lidé nyní pochybnou

pověst a Marshovi i druzí boháči jsou stejně špatní jako všichni ostatní. Jak jsem vám řekl, v celém městě pravděpodobně není víc než čtyři sta lidí - přes všechny ty ulice, o nichž tvrdí, že tam jsou. Myslím si, že na Jihu se jim říká "bílá spodina" - zločinná a úskočná a plná tajností. Mají tam hodně ryb a humrů a rozvážejí je nákladními vozy. Je divné, že se to rybami hemží právě tam a nikde jinde.
Nikdo o nich nic neví a lidi ze školské správy a od sčítání lidu s nimi mají zatracené potíže. Můžete se vsadit, že v okolí Innsmouthu zvědaví cizinci nejsou vítáni. Já slyšel o více než jednom obchodníkovi či vládním úředníkovi, který tam zmizel, a také se povídá o jednom, který se zbláznil a je teď zavřený v Denversu. Museli toho chlapa strašně vyděsit.
Proto být vámi bych tam na noc nešel. Nikdy jsem tam nebyl a jet tam nechci, ale myslím si, že cesta za dne vám nemůže ublížit - i když zdejší lidé by vám to nedoporučili. Jestli si ale opravdu chcete prohlížet pamětihodnosti a starodávné věci, Innsmouth by měl být pro vás to pravé místo."
A tak jsem strávil část tohoto večera ve veřejné knihovně v Newburyportu a sháněl informace o Innsmouthu. Když jsem se snažil ptát starousedlíků v obchodech, restauraci, garážích a v hasičské stanici, shledal jsem, že je přiměji k řeči ještě obtížněji, než předpovídal pokladník. Uvědomil jsem si, že nemohu ztrácet čas překonáváním jejich instinktivní mlčenlivosti. Měli v sobě jakousi nejasnou podezřívavost, jako by bylo něco nesprávného s každým, kdo se příliš zajímá o Innsmouth. Zastavil jsem se v YMCE a úředník mě skoro odradil od návštěvy tak bezútěšného a dekadentního místa a stejný postoj k tomu měli i lidé v knihovně. Jasně, v očích vzdělanců byl Innsmouth pouze zveličovaný případ místní degenerace.
Historie essexského okresu v policích knihovny mnoho neřekla kromě informace, že město bylo založeno roku 1643, před revolucí bylo významné stavbou lodí a místem velké námořní prosperity na počátku 19. století a později menším centrem průmyslu, který využíval vodní energii řeky Manuxet. Velmi málo zde bylo uvedeno o epidemiích a vzpourách roku 1846, jako kdyby diskreditovaly okres.
Zpráv o úpadku bylo málo, ačkoli význam pozdějších zápisů byl zřejmý. Po občanské válce byl veškerý průmyslový život omezen na Marshovu rafinerii a obchodování se zlatými pruty byl jediný zbytek většího obchodu krom věčného rybolovu. Lov ryb vynášel stále méně a méně, jak klesala cena suroviny, a velkovýrobní společnosti znamenaly konkurenci, ale nikdy v okolí innsmouthského přístavu nebyla nouze o ryby. Cizinci se tam zřídkakdy usazovali a existuje jakýsi diskrétně zastřený důkaz, že několik Poláků a Portugalců, kteří se o to snažili, bylo zvlášť drastickým způsobem rozehnáno.
Nejzajímavější ze všeho byla letmá zpráva, o podivných špercích, neurčitě spojovaných s Innsmouthem. Zřejmě udělaly značný dojem na lidi v celém okolí, protože tu byla zmínka o exemplářích v muzeu Miskatonické univerzity v Arkhamu a ve výstavní síni Newburyportské historické společnosti. Kusé popisy těchto věcí byly střízlivé a prozaické, ale podvědomě ve mně vzbuzovaly zvláštní dojem neobvyklosti. Zřejmě na nich bylo něco tak divného a provokativního, že jsem na ně musel stále myslet a navzdory poměrné pozdní hodině jsem se rozhodl podívat se na místní exponát - měl to být velký a divně tvarovaný předmět, zřejmě zamýšlený jako jakási tiára, pokud by byl upraven určitým způsobem.
Knihovník mi dal pár doporučujících řádek pro správkyni společnosti slečnu Annu Tiltonovou, která bydlela nedaleko, a po krátkém vysvětlení mě tato laskavá stará dáma uvedla do uzavřené budovy - nebylo ještě příliš pozdě. Sbírka byla skutečně pozoruhodná, ale při mém současném rozpoložení jsem měl oči jen pro onen bizarní předmět, který se leskl v elektrickém světle v rohové skříni.
Nebylo potřebí zvláštního smyslu pro krásu, aby mně doslova nevyrazila dech ta nadpozemská nádhera cizokrajné fantazie, která zde spočívala na rudé sametové podložce. I teď stěží mohu popsat, co jsem viděl, i když to byl dosti jasné druh tiáry, jak stálo v popisu. Vpředu byla vysoká s velice širokým a podivně nepravidelným okrajem, jako by byla určena pro hlavu téměř zrůdně oválnou. Zdálo se, že je převážně ze zlata, i když podivný svítivý třpyt naznačoval, že jde o nějakou zvláštní slitinu se stejně nádherným, stěží určitelným kovem. Její stav byl téměř perfektní a člověk by strávil hodiny prohlížením okouzlujících a překvapivě netradičních dekoračních motivů - někdy jednoduše geometrických, jindy jasně mořských - na povrchu tepaných nebo vylisovaných do vysokého reliéfu technikou neuvěřitelné řemeslnosti a půvabu.
Čím déle jsem se díval, tím víc mě ten předmět fascinoval, ale v tom okouzlení byl zvláštní rušivý moment, který jsem sotva mohl objasnit nebo zhodnotit. Nejdříve jsem usoudil, že to, co mě stísňovalo, byla

podivná, nezemská kvalita umění. Všechny ostatní umělecké předměty, které jsem kdy viděl, patřily k některému známému rasovému nebo národnímu proudu, nebo byly jinak vědomě modernistické v rozporu s každým poznaným proudem. Tato tiára byla jiná, pro tuto tiáru nic takového neplatilo. Jasně náležela k nějaké ustálené technice nekonečné zralosti a dokonalosti, přestože byla tato technika niterně vzdálená všemu jak východnímu, tak západnímu, starému nebo modernímu - všemu, o čem jsem kdy slyšel či co jsem kdy viděl. Jako by to bylo dílo z jiné planety.

Nicméně jsem brzy poznal, že můj nepříjemný pocit má druhý, možná stejně mocný zdroj v obrazovém a matematickém námětu podivného reliéfu. Všechny obrazce svědčily o pradávných tajemstvích a nepředstavitelných propastech času a prostoru a jednotvárně vodní charakter reliéfu se stával téměř zlověstný. Mezi těmito reliéfy byly bájné příšery odpudivé groteskností a zlověstnosti - polorybí a položabí v námětu, které člověk nemohl oddělit od jistého znepokojujícího a nepříjemného pocitu pseudopaměti, jako by vyvolávaly obraz z hlubiny buněk a tkání, jejichž funkce byly plně prvopočáteční a děsivě jedinečné. Občas jsem měl dojem, že každý obrys těchto rouhačských "rybožab" byl obestřen prapůvodní podstatou jakéhosi neznámého a nadpřirozeného zla.

Ve zvláštním protikladu ke vzhledu tiáry byla její krátká a nudná historie, jak ji líčila slečna Tiltonová. V roce 1873 ji za směšnou cenu zastavil v obchodu na St. Street jeden opilý muž z Innsmouthu a krátce nato byl zabit ve rvačce. Společnost ji získala rovnou od majitele zastavárny a okamžitě ji vystavila tak, aby to odpovídalo její hodnotě. Byla opatřena štítkem jako pravděpodobně východoindického nebo indočínského původu, i když tato atribuce byla opravdu nezávazná.

Slečna Tiltonová porovnávala všechny hypotézy o jejím původu a výskytu v Nové Anglii a přikláněla se k názoru, že je součástí nějakého exotického pirátského pokladu, který objevil starý kapitán Obed Marsh. Tento názor jistě neoslabily vytrvalé nabídky k odkoupení za vysokou cenu, které začala rodina Marshova činit, jakmile se dověděla o její přítomnosti v muzeu, a až dodnes je opakuje, bez ohledu na neměnné rozhodnutí společnosti neprodat.

Když mě tato dobrá dáma vyprovázela z budovy, dala mi najevo, že teorie o pirátském původu bohatství Marshových je velmi populární mezi rozumnými lidmi v kraji. Její osobní postoj k stínem zahalenému Innsmouthu - ve kterém nikdy nebyla -spočíval ve znechucení ke společnosti, která tak hluboce klesla v kulturní úrovni, a ujistila mě, že pověsti o uctívání ďábla jsou částečně opodstatněné existencí zvláštního tajného kultu, který tam získal moc a pohltil všechny pravověrné církve.

Říkala, že se nazývá. "Esoterický řád Dagona" a že jde nepochybně o zvulgarizovaný, quasipohanský kult dovezený před stoletím z východu, v době, kdy se rybolov v Innsmouthu zdál nevýnosný. Jeho přetrvávání mezi prostým lidem bylo celkem přirozené vzhledem k náhlému a trvalému návratu bohatého rybolovu a brzy se ukázalo, že má ohromný vliv na město. Plně nahradil svobodné zednářství a měl své hlavní sídlo v bývalé zednářské lóži na New Church Green.

Pro nábožnou slečnu Tiltonovou to byl vynikající důvod, aby se úmyslně vyhýbala starému městu zkázy a rozpadu; pro mne to však byl spíš čerstvý popud. K mému zájmu o architekturu a historii přibyl nyní nadšený zápal antropologa a téměř celou noc jsem ve své malé místnosti v YMCE nemohl spát.

II

Příští ráno krátce před desátou hodinou jsem stál se svým malým zavazadlem před Hammondovým dragstórem na starém Tržišti a čekal na innsmouthský autobus. Jak se blížila hodina jeho příjezdu, všiml jsem si všeobecného odchodu povalečů na druhou stranu ulice nebo k bufetu Ideál Lunch naproti na náměstí. Pokladník zřejmě nepřeháněl nechuť, kterou místní lidé cítili vůči Innsmouthu a jeho obyvatelům. V několika okamžicích přirachotil dolů po State Street velice zchátralý autobus špinavě šedé barvy, otočil se a zastavil u obrubníku vedle mne. Domyslel jsem si hned, že je to můj spoj, což brzo potvrdilo poločitelné označení "Arkham - Innsmouth - Newb'port" na předním skle. Cestující byli jen tři - tmaví neupravení muži nevlídných tváří a celkem mladistvého vzhledu -, a když se vůz zastavil, těžkopádně vyklopýtali a šli vzhůru po State Street, mlčky a téměř kradmo. Řidič vystoupil také a já ho pozoroval, jak jde do obchodu, aby něco nakoupil. Tohle, uvažoval jsem, musí být Joe Sargent, o němž se zmínil pokladník; a ještě než jsem cokoliv postřehl, zaplavila mě vlna spontánního odporu, které jsem nemohl čelit ani ji vysvětlit. Náhle mě napadlo, jak velmi je přirozené, že místní lidé nechtějí jezdit autobusem, který vlastní a řídí tento muž, nebo navštěvovat častěji, než je nutno, místo, kde žije takový muž a jeho

spoluobčané.
Když řidič vyšel z obchodu, prohlédl jsem si ho pozorněji a snažil se zjistit příčinu svého špatného dojmu. Byl to hubený člověk se svislými rameny, vysoký málo pod šest stop, oblečený v obnošeném modrém obleku, a na hlavě měl šedou otřepanou golfovou čapku. Mohlo mu být pětatřicet, ale podivné hluboké rýhy po stranách krku ho dělaly starším. Měl úzkou hlavu, vystouplé, vodově modré oči, které jako by nemrkaly, plochý nos, ustupující čelo a bradu a podivně nevyvinuté uši. Jeho široké silné rty a dolíčkované šedé tváře byly skoro bezvousé, na temeni pár řídkých, žlutých vlasů, které byly rozcuchané a kroutily se v nepravidelných chomáčích; povrch kůže se zdál místy podivně narušený, jakoby loupající se kožní chorobou. Jeho ruce byly velké a značně žilnaté a měly velmi nezvyklý nádech šedomodré barvy. Prsty byly v poměru k ostatní stavbě těla překvapivě krátké a zdály se stáčet do ohromné dlaně. Když šel k autobusu, sledoval jsem jeho podivné šouravou chůzi a všiml jsem si, že jeho nohy jsou neobyčejně velké. Čím více jsem se na ně díval, tím více jsem se divil, jak si vůbec může koupit boty, aby mu padly.
Jakási kluzkost u toho chlapíka zvyšovala mou nechuť. Zcela jistě pracoval nebo se potuloval okolo rybích skladišť a přinášel s sebou jejich charakteristický pach. Ale kolik v něm bylo opravdu cizí krve, to jsem nemohl uhodnout. Jeho podivný zjev určitě nevypadal asijsky, polynézsky, levantsky nebo negroidně, ale bylo mi jasné, proč se lidem zdál nepříjemný. Já bych spíš uvažoval o biologické degeneraci než o příslušnosti k cizí rase.
Nepříjemně mě zarazilo, když jsem viděl, že v autobusu nejsou jiní cestující. Jaksi se mi nelíbila myšlenka, že pojedu sám s tímto řidičem. Když se jasně blížil čas odjezdu, ovládl jsem své pochyby a následoval toho člověka do autobusu, podal mu dolarovou bankovku a zamumlal jediné slovo "Innsmouth". Na zlomek vteřiny se na mě zvědavě podíval a beze slova mi vrátil čtyřicet centů. Sedl jsem si daleko za něj, ale na stejnou stranu autobusu, protože jsem chtěl během jízdy pozorovat pobřeží.
Konečně se rozvrzané vozidlo skokem rozjelo a hlasitě rachotilo v oblaku výfukového kouře kolem starých cihlových domů na State Street. Díval jsem se na lidi na chodnících a měl jsem dojem, že jsem u nich zjistil zvláštní přání vyhnout se pohledu na autobus - nebo přinejmenším vyhnout se zdání, že se na něj dívají. Pak jsme projeli kolem impozantních starých obytných domů ze začátku republiky a ještě starších koloniálních farmářských stavení, minuli jsme Lower Green a řeku Parker a konečně se vynořili na dlouhé jednotvárné rovině otevřené pobřežní krajiny.
Den byl teplý a slunný, ale jak jsme pokračovali v jízdě, písčitá krajina plná ostřice a zakrslých křovisek se stávala stále pustější. Viděl jsem oknem modrou vodu a písečnou hranici Plum Islandu a právě jsme se dostali blízko pláže, když se naše úzká cesta stočila od hlavní státní silnice k Rowley a Ipswichi. Nebyly zde vidět žádné domy a podle stavu silnice bych řekl, že zde byl velmi slabý provoz. Nízké, větrem ošlehané telefonní sloupky měly jen dva dráty. Tu a tam jsme přejeli hrubé dřevěné mosty přes přílivové zátoky, které se zařezávaly hluboko do vnitrozemí a zvyšovaly celkovou osamělost kraje.
Čas od času jsem zpozoroval mrtvé pahýly stromů a rozpadlé základové zdi nad sypkým pískem, které připomínaly minulost, v níž, jak se zmiňovala jedna dějepisná kniha, kterou jsem kdysi četl, zde byl úrodný a hustě osídlený kraj. Změna přišla, jak se psalo, současně s epidemií v roce 1846 a prostí lidé si mysleli, že to má temnou souvislost se skrytými silami zla. Po pravdě bylo její příčinou nemoudré kácení lesů blízko pobřeží, což oloupilo půdu o její přirozenou ochranu a otevřelo cestu vlnám písku hnaného větrem.
Konečně se nám Plum Island ztratil z dohledu a vlevo jsme viděli širou rozlohu otevřeného Atlantiku. Naše úzká cesta začala příkře stoupat a já cítil zvláštní zneklidnění z osamělého vrcholu před námi, kde rozrytá, vozovka mizela za obzorem. Bylo to, jako by se autobus chtěl vznést do výše, zcela opustit zemi a splynout s neznámým tajemstvím vyšších sfér a záhadného nebe. Pach moře vyvolával zlověstné asociace a strnule sehnutá záda a úzká hlava tichého řidiče se stávaly stále záštiplnější. Jak jsem se na něj díval, viděl jsem, že temeno jeho hlavy bylo skoro stejně holé jako jeho tvář a že měl jen málo rozcuchaných žlutých pramenů vlasů na šedé strupovité pokožce.
Pak jsme dojeli na vrchol a spatřili za ním rozevřené údolí, kde se Manuxet vléval do moře přímo severně od dlouhé řady útesů, jejichž nejvyšším bodem byl Kingsport Head a které se táhly až ke Cape Ann. Na dalekém mlhavém obzoru jsem mohl rozeznít matný obrys Kingsport Headu, na jehož vrcholu stál

podivný starý dům, o němž se vyprávělo tolik legend; ale v této chvíli byla má pozornost upoutána blízkou panoramou přímo pode mnou. Uvědomil jsem si, že jsem tváří v tvář pověstmi zahalenému Innsmouthu.

Bylo to město široce rozložené a hustě zastavěné, avšak s ohromující absencí viditelného života. Ze změti komínových cylindrů nestoupal téměř ani obláček kouře a tři vysoké věže se tyčily matně a bezbarvě proti horizontu moře. Jedna z nich měla ulomenou špičku a v ní i v ostatních byly pouze zející černé otvory tam, kde bývaly ciferníky hodin. Nekonečná změť prohnutých mansardových střech a špičatých štítů navozovala s pronikavou jasností představu hniloby, a jak jsme se blížili po nyní klesající cestě, viděl jsem, že mnohé střechy jsou zcela propadlé. Také tam byl jakýsi velký blok georgiánských domů s polámanými střechami, věžičkami a "vyhlídkovými balkónky". Byly většinou dále od moře a jeden nebo dva se zdály být v přijatelném stavu. Mezi nimi jsem viděl do vnitrozemí se táhnoucí rezavé, travou zarostlé koleje opuštěné železnice s nakloněnými telegrafními sloupy, nyní bez drátů, a polorozpadlé stopy starých vozových cest do Rowley a Ipswiche.

Úpadek byl horší na nábřeží, i když uprostřed jsem si všiml bílé zvoničky na docela dobře zachovalé cihlové stavbě, která vypadala jako malá továrna. Přístav, již dlouho zanesený pískem, byl uzavřen starým kamenným vlnolamem, na němž jsem rozeznával drobné postavy několika sedících rybářů a na jehož konci bylo něco, co vypadalo jako základy bývalého majáku. Uvnitř této přehrady se utvořil písečný jazyk, na němž jsem viděl několik vetchých chatrčí, přivázaných mělkých člunů a rozházené koše na chytání raků. Jediné místo, kde byla voda hluboká, bylo tam, kde řeka tekla kolem budovy se zvonicí a stáčela se k jihu, aby se vlila do moře u okraje vlnolamu.

Tu a tam vyčnívaly z břehu zříceniny přístavních hrází, které skončily v neodvratném rozpadu; ty nejdále na jihu se zdály nejzničenější. Daleko v moři, přestože byl vysoký příliv, jsem zahlédl dlouhou černou čáru, sotva vystupující nad hladinu, nicméně vzbuzující dojem zvláštní skryté zlovolnosti. Věděl jsem, že to musí být Ďáblův útes. Jak jsem se díval, přidal se k zlověstnému odporu zvláštní prchavý pocit vábení, a co bylo dosti podivné, shledával jsem tento podtext více zneklidňující než původní dojem.

Po cestě jsme nikoho nepotkali, ale nyní jsme začínali míjet opuštěné farmy v různém stupni rozpadu. Pak jsem si všiml několika obydlených domů s vytlučenými okny ucpanými hadry a s množstvím mušlí a mrtvých ryb, válejících se na zaneřáděných dvorcích. Jednou nebo dvakrát jsem viděl lhostejně vypadající lidi, kteří pracovali na chudých zahrádkách nebo vyhrabávali škeble na pobřeží páchnoucím rybami, a skupinu špinavých dětí s opičími obličeji, které si hrály kolem zaplevelených domovních schodů. Tito lidé působili nějak ještě víc zneklidňujícím dojmem než ony bezútěšné domy, protože téměř každý měl v tváři a pohybech něco divného, co ve mně instinktivně vzbuzovalo nechuť, aniž jsem byl schopen určit proč nebo to pochopit. Na okamžik jsem se domníval, že jsem již viděl tento typický vzhled, možná vyobrazený v knize, ve spojení se zvláštní hrůzou nebo trudnomyslností; ale tato pseudovzpomínka velmi brzo pominula.

Když autobus sjel níže, zachytil jsem v nepřirozeném tichu trvalý zvuk vodopádu. Chatrné, nenatřené domy zhoustly a lemovaly obě strany ulice a měly více městský vzhled než ty, které jsme zanechali za sebou. Panoráma před námi se sevřelo do kulisy ulice a místy jsem mohl rozeznít, kde byla dříve dlažba z kočičích hlav a pásy cihlových chodníků. Všechny domy byly zjevné opuštěné a tu a tam byly proluky, kde rozpadající se komíny a sklepní zdi vypovídaly o domech, které se zřítily. Nad vším pak převládal nepředstavitelný, nanejvýš odporný pach ryb.

Brzy se začaly objevovat křižovatky a příčné ulice; ty vlevo vedly k pobřežnímu království zchátralosti a úpadku, zatímco ty vpravo prozrazovaly zašlou velikost. Až kam jsem dohlédl, neviděl jsem ve městě lidi, ale nyní se objevovaly známky sporadického obydlení; tu a tam záclony v oknech, tu a tam odřený automobil u chodníku. Dláždění a chodníky se rýsovaly čím dál jasněji, a i když většina domů byla skutečně stará - dřevěné a cihlové stavby pocházely z počátku 19. století -, byly zřejmě uchovávány v obývánischopném stavu. Jako amatérský znalec starožitností jsem uprostřed této nezměněně přežívající minulosti téměř přestal vnímat hnusný zápach a ztratil jsem pocit ohrožení a odporu.

Ale nebylo mi souzeno dosáhnout místa svého určení bez opravdu silného, pronikavě nepříjemného dojmu. Autobus přijel na jakési veřejné prostranství nebo velkou křižovatku s kostely na obou stranách a se zbytky neudržovaného trávníku uprostřed a já hleděl na velkou, sloupy lemovanou dvoranu na pravé

straně křižovatky. Kdysi bílá barva stavby byla nyní šedá a loupala se a černý a zlatý štít na trojúhelníkové římse byl tak setřelý, že jsem jen stěží rozeznal slova: "Esoterický řád Dagona". Toto tedy dříve byla zednářská lóže, nyní předaná zvrhlému kultu. Když jsem se namáhal rozluštit ten nápis, má pozornost byla rozptýlena chraplavými zvuky prasklého zvonu na druhé straně ulice a já se rychle otočil, abych se podíval oknem na své straně autobusu.

Zvuk přicházel z kamenného kostela se sesedající věží prokazatelně pozdějšího data než většina domů, postaveného těžkopádným gotickým stylem a stojícího na neúměrně vysoké kryptě s okny opatřenými okenicemi. I když ručičky na ciferníku na té straně, na kterou jsem viděl, chyběly, věděl jsem, že tyto drsné údery vyzváněly jedenáct hodin. Pak byly náhle všechny myšlenky na čas vymazány vystoupivším obrazem ostré intenzity a nevysvětlitelnou hrůzou, která se mě zmocnila, dříve než jsem poznal, co to opravdu bylo. Dveře kostelní krypty byly otevřené a uvnitř odhalovaly čtyřúhelník černoty. A jak jsem se díval, něco přeběhlo nebo se zdálo přeběhnout onen temný obdélník a vpálilo do mého mozku bleskovou představu noční můry, která byla o to víc matoucí, že zde v podstatě nebylo nic, co by opravňovalo vznik takové noční můry.

Byla to živoucí bytost - první, krom řidiče, kterou jsem viděl od okamžiku, kdy jsem vstoupil do ulic města -, a kdybych byl býval ve vyrovnanější náladě, neshledal bych v ní nic hrůzného. Byl to jasně pastor, jak jsem zjistil okamžik poté; byl oblečen v podivné roucho, nepochybně zavedené v časech, kdy Dagonův řád pozměnil rituál místních církví. Věc, kterou pravděpodobně zachytil můj první podvědomý letmý pohled a která přispěla k pocitu divné hrůzy, byla vysoká tiára, kterou měl na hlavě, téměř přesný duplikát té, kterou mi minulý večer ukázala slečna Tiltonová. To zapůsobilo na mou představivost a dodalo pečeť nepopsatelné zlověstnosti neurčité tváři a rouchu tvora, šourajícího se pod tiárou.

Uvědomil jsem si hned, že tu nebylo nic, nijaký důvod, proč bych měl cítit ten strach nahánějící dotek zlé pseudovzpomínky. Což nebylo přirozené, že místní tajný kult přijal mezi své tradiční oblečení jedinečný druh pokrývky hlavy, podivným způsobem dobře známý místní společnosti - možná jako nejdražší poklad?

Na chodnících bylo nyní vidět velmi málo lidí - všichni byli mladí, odpuzujícího vzhledu, osamělí nebo v tichých skupinkách po dvou až třech. V přízemí polorozbořených domů byly tu a tam malé obchůdky s ošumělými vývěsními štíty a všiml jsem si, že jsme kodrcali kolem jednoho až dvou zaparkovaných nákladních aut. Sum vodopádu byl zřetelnější a já náhle před sebou spatřil pěkně hluboké říční koryto, překlenuté širokým silničním mostem s kovovým zábradlím, za nímž se otevřelo velké náměstí. Když jsme rachotili přes most, vyhlížel jsem ven na obě strany a zaznamenal několik továrních budov na okraji strmého travnatého srázu nebo trochu pod ním. Hluboko dole bylo v řece hodně vody a směrem proti proudu jsem uviděl po své pravé ruce dva mohutné vodopády a nakonec ještě jeden po proudu po mé levici. Od tohoto místa byl hluk zcela ohlušující. Pak jsme vjeli na velké polokruhovité náměstí za řekou a zahnuli doprava před vysokou budovu, korunovanou věžičkou a se zbytky žluté omítky a s polosmazaným vývěsním štítem, který oznamoval, že toto je Gilmanův dům.

Byl jsem rád, že z toho autobusu mohu vystoupit, a ihned jsem odnesl své zavazadlo do ošuntělé haly hotelu. Byla zde jen jedna osoba - starší člověk, který neměl ten "innsmouthský vzhled", jak jsem si to navykl nazývat, ale rozhodl jsem se, že se ho nebudu vyptávat na to, co mě zajímalo; vzpomněl jsem si, že v tom hotelu se děly, podle vyprávění pokladníka železniční stanice, podivné věci. Vyšel jsem na náměstí, odkud již autobus odjel, a pozorně jsem se rozhlížel.

Jednu stranu dlážděného otevřeného prostranství tvořil rovný břeh řeky, druhou polokruh cihlových budov s příkrými střechami z let kolem roku 1800 - a z něho se radiálně rozbíhaly ulice k jihovýchodu, jihu a jihozápadu. Bylo tam tísnivě málo lamp a byly malé se slabými žárovkami - byl jsem rád, že jsem si naplánoval svůj odjezd na dobu před setměním, i když jsem viděl, že by měl být jasný měsíc. Všechny budovy byly v dobrém stavu a možná v nich bylo asi tucet obchodů v běžném provozu; jeden z nich byl obchod s potravinami patřící společnosti First National, další byly ponurý restaurant, dragstór, kancelář velkoobchodu rybami a dále na východním konci náměstí blízko řeky kancelář jediného průmyslu města -Marshovy rafinerie. Bylo tam asi deset lidí a čtyři nebo pět automobilů a nákladňáků. Nikdo mi nemusel říkat, že toto je střed Innsmouthu. Na východě jsem zahlédl modré záblesky přístavu, proti němuž se rýsovaly rozpadající se zbytky tří kdysi krásných georgiánských věží. A na břehu na druhé straně řeky

jsem viděl bílou zvonici ryčící se nad tím, co jsem považoval za Marshovu rafinerii.
Rozhodl jsem se položit první dotazy v potravinářském obchodě, jehož zaměstnanci nebyli asi rodilí Innsmouthčané.
Objevil jsem asi sedmnáctiletého, o samotě stojícího chlapce ve službě a byl jsem potěšen, když jsem u něho zjistil bystrost a vlídnost, které slibovaly ochotnou informaci. Zdálo se, že je mimořádně dychtiv mluvit, a brzy jsem usoudil, že se mu nelíbí toto místo, jeho zápach po rybách ani jeho tajnůstkářští lidé. Bylo pro něj úlevou promluvit s jakýmkoliv cizím člověkem. Pocházel z Arkhamu, bydlel s rodinou, která přišla z Ipswiche, a jezdil domů, kdykoliv měl chvíli volno. Jeho rodině se nelíbilo, že pracuje v Innsmouthu, ale společnost ho tam přeložila a on nechtěl ztratit zaměstnání.
Říkal, že v Innsmouthu není veřejná knihovna nebo informační služba, ale možná že se bez toho obejdu. Ulice, kterou jsem přišel, se jmenovala Federální. Na západ byly ulice pěkných starých rezidencí - Široká, Washingtonova, Lafayettova a Adamsova - a na východ pak byly pobřežní slumy. V této chudinské čtvrti - podél Hlavní třídy - najdu staré georgiánské kostely, ale jsou již dlouho opuštěny. Nebylo žádoucí být příliš nápadný v takovém sousedství, zejména severně od řeky, neboť lidé zde jsou nevlídní a nepřátelští. Dokonce se tu občas ztratil nějaký cizinec.
Některá místa byla přímo zakázána, a on sám na to téměř doplatil. Nikdo se například nesmí příliš potloukat kolem Marshovy rafinerie nebo kolem dosud používaných kostelů, nebo kolem sloupy lemované dvorany Dagonova řádu v New Church Green. Ony církve byly velmi zvláštní - jejich vlastní sbory působící jinde se od nich silně distancovaly - a očividně měly prapodivné obřady a liturgická roucha. Jejich vyznám víry bylo bludařské a svého druhu tajuplné včetně známek určitých divných proměn, které měly vést na této zemi k tělesné nesmrtelnosti. Mladíkův vlastní pastor - dr. Walace z Asburijské metodisticko-episkopální církve v Arkhamu - ho naléhavě žádal, aby se nepřipojoval k žádné církvi v Innsmouthu.
A co se týče lidí z Innsmouthu - mladík nevěděl, co si o nich má myslet. Byli tak nepřátelští a málokdy vidět, jako zvířata žijící v doupatech, a člověk si těžko může představit, co dělají v době mezi nepravidelným rybolovem. Možná - soudě podle množství nezákonně páleného alkoholu, co konzumují - leží většinu dne v alkoholickém omámení. Zdáli se být nevrle spojeni dohromady v jakýsi druh společenství a porozuměníopovrhovali světem, jako by měli přístup k jiným a lepším sférám bytí. Jejich zjev - zejména ty strnulé, nemrkající oči, které člověk nikdy neviděl zavřené - byl jistě dostatečně šokující -a jejich hlasy byly odporné. Bylo strašné slyšet je v noci zpívat v kostele, zvláště během jejich hlavních svátků nebo duchovních shromáždění, která jsou dvakrát do roka, 30. dubna a 31. října.
Mají velice rádi vodu a plavou často v řece i zálivu. Plavecké závody k Ďáblovu útesu jsou všeobecně známé a zřejmě všichni byli schopni zúčastnit se tohoto náročného sportu. Když o tom člověk přemýšlí, byli na veřejnosti vidět hlavně jen mladí lidé a z nich ti nejstarší byli nejvíce dědičně zatíženi. Vyskytnou - li se výjimky, jsou to většinou osoby beze stopy deviace, jako starý úředník v hotelu. Je také otázka, co se stalo s množstvím starších lidí a jestli "innsmouthský vzhled" nebyl zvláštním a zákeřným příznakem nemoci, která se s postupujícím věkem zrychlovala.
Jistě, pouze velice vzácná choroba může způsobit tak rozsáhlé a radikální anatomické změny kostry člověka v dospělosti -včetně tak základní věci, jako je tvar lebky -, jenomže tato stránka věci nebyla tak zarážející a neslýchaná jako viditelné projevy choroby samé. Mladík předpokládal, že by bylo těžké v tomto směru vyvodit věcné závěry; neboť nikdo osobně nezná domorodce, bez ohledu na to, jak dlouho žil v Innsmouthu.
Mladík si byl jist, že mnoho lidí, ještě horších než ti nejhorší, co byli vidět, je někde zavřeno. Lidé někdy slyšeli nejpodivnější zvuky. Vratké chatrče na pobřeží severně od řeky jsou údajně spojeny tajnými chodbami a jsou pravou změtí nevídaných abnormalit. Co za cizí krev - zda jakou - měly tyto bytosti, nebylo možno říci. V těchto chodbách se skrývala jistá obzvlášť odpudivá individua, když vládní úředníci nebo jiní přišli z vnějšího světa do města.
Že by bylo zbytečné, říkal můj informátor, vyptávat se domorodců na cokoliv o městě. Jediný, kdo by byl ochoten mluvit, je velice starý, ale normálně vyhlížející muž, který žije v chudobinci na severním okraji města a tráví čas procházkami nebo postáváním kolem hasičské zbrojnice. Tomuto bělovlasému člověku, Zadoku Allenovi, bylo 96 let a byl jaksi postižený na hlavu, krom toho, že to byl místní opilec. Byl to

zvláštní a nenápadný tvor, který se stále ohlížel přes rameno, jako by se něčeho bál, a když byl střízlivý, nedal se přesvědčit, aby vůbec mluvil s cizincem. Avšak nebyl schopen odolat žádné nabídce svého oblíbeného jedu; a jednou opilý, mohl poskytnout velice překvapující útržky šeptaných vzpomínek. Nicméně se od něho dalo získat málo užitečných údajů, neboť jeho historky byly nesmyslné a obsahovaly nejasné náznaky o nemožných zázracích a hrůzách, které nemohly mít zdroj jinde než v jeho vlastní chorobné fantazii. Nikdo nikdy mu vlastně nevěřil, ale místní obyvatelé neviděli rádi, když pil a mluvil s cizinci; a nebylo vždy bezpečné být viděn v rozhovoru s ním. Od něho pravděpodobně pocházely některé nejdivočejší veřejné klepy a bludy.

Někteří usedlíci původem odjinud čas od času líčili absurdní jevy, ale vezmeme - li v úvahu Zadokovy historky a znetvořené starousedlíky, nebylo divu, že takové představy byly běžné. Nikdo z těchto usedlíků nezůstával venku dlouho do noci, protože byl rozšířen pocit, že to není moudré. Krom toho byly ulice děsivě temné.

Co se týče obchodu - nadbytek ryb byl jistě téměř neskutečný, ale domorodci jej stále méně a méně využívali. Nadto ceny klesaly a konkurence rostla. Samozřejmě že skutečně hlavním obchodem města byla rafinerie, jejíž obchodní kancelář byla na náměstí jen několik dveří východně od místa, kde jsme stáli. Starého pana Marshe nebylo nikdy vidět, ale někdy přijel do podniku v uzavřeném voze se záclonkami.

Kolovalo mnoho dohadů, jak nyní Marsh vypadá. Kdysi byl velký fešák a lidé říkali, že stále nosí parádní kajzrok edvardovské doby, zvlášť přizpůsobený určitým deformitám. Dříve jeho synové vedli kancelář na náměstí, ale později se většinou neukazovali a přenechali břemeno obchodních záležitostí mladší generaci. Synové a jejich sestry se podivně měnili, zejména ti starší, a říkalo se, že jejich zdraví se zhoršuje.

Jedna z Marshových dcer byla odpudivá žena připomínající hada a nosila přemíru šperků zřetelně stejně exotického původu jako ona zvláštní tiára. Můj informátor si toho často všiml a slyšel mluvit o tom, že pocházejí z nějakého tajného pokladu, buď od pirátů, nebo démonů. Duchovní - nebo kněži, nebo jakkoliv se nyní nazývají - také nosí tento druh ozdob jako pokrývku hlavy, ale málokdo je zahlédne. Jiná individua mladík neviděl, i když se říká, že je jich v okolí Innsmouthu mnoho.

Marshovi spolu se třemi urozenými rodinami ve městě -Waiteovými, Gilmanovými a Eliotovými - byli velice uzavření. Žili ve velikých domech podle Washingtonovy ulice a někteří údajně ukrývali ještě žijící příbuzné, jimž vzhled nedovoloval ukázat se na veřejnosti a jejichž úmrtí byla hlášena a zaznamenávána.

Mladík mě varoval, že většina tabulek s označením ulic chybí, a aby mi pomohl, nakreslil mi povšechnou, ale postačující a pečlivou mapu hlavních zajímavostí města. Po krátkém prostudování jsem si byl jist, že mi mapa velice pomůže, a s mnoha díky jsem ji zastrčil do kapsy. Protože se mi nelíbila ušmudlanost jediné restaurace, kterou jsem viděl, koupil jsem sýrové keksy a zázvorové oplatky, abych se později naobědval. Rozhodl jsem se, že projdu hlavní ulice, promluvím s některými nerodáky, které snad potkám, a večer v osm hodin chytím autobus do Arkhamu. Město, které jsem viděl, bylo příznačným a nadsazeným příkladem všeobecné zkázy; ale protože jsem nebyl sociologem, omezil jsem se ve svých kritických pozorováních na pole architektury.

Tak jsem začal svou systematickou, i když polozmatenou cestu innsmouthskými úzkými, zastíněnými a zpustlými ulicemi. Přešel jsem most, otočil jsem se směrem k hučícím dolním vodopádům a prošel jsem blíže kolem Marshovy rafinerie, kde podivně scházel hluk jakékoli činnosti. Budova stála na příkrém srázu u řeky blízko mostu a prostranné křižovatky ulic, kterou jsem považoval za dřívější centrum města, kterým se po revoluci stalo Hlavní náměstí.

Když jsem znovu přešel řeku po mostě Hlavní ulice, narazil jsem na oblast naprosté opuštěnosti, která mnou jaksi otřásla. Zřícená, změť mansardových střech tvořila ježatou a fantastickou siluetu, nad níž se tyčila démonická věž starého kostela s uťatou špicí. Některé domy podél Hlavní ulice byly obydlené, ale většina byla pevně zabedněna. Dole v nedlážděných vedlejších ulicích jsem viděl černá zející okna opuštěných chatrčí, z nichž mnohé se nakláněly v nebezpečných a neuvěřitelných úhlech přes propadající se části základů. Okna civěla tak přízračně, že to potřebovalo odvahu obrátit se na východ k pobřeží. Jistě, jak domů přibývalo, tvořily naprosto zpustošené město a hrůza z opuštěných domů narůstala spíše geometrickou než aritmetickou řadou. Pohled na tak nekonečné ulice bezvýrazné prázdnoty a smrti a

myšlenka na nekonečnou řadu černých přízračných obydlí daných napospas pavučinám, vzpomínkám a červu přemožiteli vyvolaly částečně potlačený strach a nechuť, které nemohla rozptýlit ani nejpevnější filozofie.
Rybí ulice byla stejně opuštěná jako Hlavní, i když se lišila tím, že měla četná skladiště z cihel a kamene stále ve výtečném stavu. Vodní ulice vypadala téměř stejně, až na to, že tam byly směrem k moři velké mezery, kde bývaly přístavní hráze. Neviděl jsem živoucí bytost krom několika málo rybářů u vzdáleného vlnolamu a neslyšel jsem jiný zvuk než pleskání přílivu v přístavu a hučení vodopádů na řece Manuxet. Město mi šlo stále víc na nervy a kradmo jsem se ohlížel zpět, když jsem vybíral zpáteční cestu přes rozkolísaný most Vodní ulice. V souladu s nákresem byl most Rybí ulice v ruinách.
Na sever od řeky byly stopy bídného života - ve Vodní ulici byly v provozu balírny ryb, kouřící komíny a tu a tam záplatované střechy, náhodné zvuky z nezjistitelných zdrojů a nečetné postavy v pustých ulicích a nedlážděných uličkách -, ale mně to připadalo ještě tísnivější než ta pustota na jihu města. Jednak byli lidé ještě ošklivější a nenormálnější než ti blízko středu města, takže mi to velice často zlověstně připomínalo něco niterně fantastického, s čím jsem se nemohl vyrovnat. Nepochybně odlišný rys innsmouthských lidí zde byl silnější než dál ve vnitrozemí, pokud "innsmouthský vzhled" nebyl skutečně spíše nemoc než vrozená úchylka, v kterémžto případě by měla být tato oblast považována za útočiště pro pokročilejší případy.
Detail, který mi vadil, byl výskyt několika sotva patrných zvuků, které jsem slyšel. Mohly samozřejmě přicházet výhradně z prokazatelně obydlených domů, ale ve skutečnosti byly často nejsilnější za těmi nejpevněji zabedněnými průčelími. Byly to praskavé, cupitavé a chraplavé podezřelé zvuky; a s divnými pocity jsem myslel na skryté tunely, o nichž se zmínil mladík v potravinářství. Náhle se mi vybavila otázka, jak asi znějí hlasy těchto lidí. Zatím jsem neslyšel v této městské čtvrti žádný hovor a vůbec jsem si nepřál ho slyšet.
Zastavil jsem se jen na tak dlouho, abych se podíval na dva pěkné, ale zničené kostely na Hlavní a Kostelní ulici, a spěchal jsem pryč z této odporné pobřežní chudinské čtvrti. Můj příští logický cíl byl New Church Green, ale nedokázal jsem znovu projít kolem kostela, v jehož kryptě jsem zahlédl nevysvětlitelně strach nahánějící postavu toho kněze nebo pastora se zvláštním diadémem. Krom toho mi mladík z potravinářství řekl, že kostely, stejně jako dvorana Dagonova řádu, nejsou vhodné prostředí pro cizince.
Vydal jsem se tedy severně podél Hlavní ulice k Martinově, pak jsem zabočil k centru, přešel bezpečně Federální ulicí severně od New Church Green a přišel do zchátralé patricijské čtvrti severní Široké, Washingtonovy, Lafayettovy a Adamsovy ulice. I když tyto impozantní staré třídy byly špatně dlážděné a neudržované, jejich jilmy stíněná důstojnost zcela nevyprchala. Jedno panské sídlo za druhým přitahovalo můj pohled, většina z nich sešlá a zabedněná v zanedbaných zahradách, ale jedno nebo dvě sídla v každé ulici jevila známky obydlenosti. Ve Washingtonově ulici byla řada čtyř až pěti domů výtečně opravených s pečlivé udržovanými trávníky a zahradami. O nejpřepychovějším z nich, s terasovitě uspořádanými květinovými záhony, které se táhly dozadu až k Lafayettově ulici, jsem předpokládal, že je to dům starého pana Marshe, postiženého majitele rafinerie.
V žádné z těchto ulic nebylo vidět živé bytosti a překvapovala mě tu naprostá nepřítomnost koček a psů. Jiná věc, která mě mátla a rušila, byla mnohá okenicemi opatřená okna druhých poschodí a podkroví - dokonce i v některých nejlépe zachovalých sídlech. V tomto tichém městě odcizení a smrti se zdálo, že tajnůstkářství a uzavřenost jsou všudypřítomné, a nemohl jsem uniknout pocitu, že jsem na každém kroku skrytě pozorován zlomyslnýma vytřeštěnýma očima, které se nikdy nezavírají.
Zachvěl jsem se, když chraplavé údery zvonice po mé levici odbily třetí. Zřetelně jsem si vybavil hroutící se kostel, odkud ty zvuky přicházely. Šel jsem Washingtonovou ulicí k řece a stál jsem tváří v tvář zóně dřívějšího průmyslu a obchodu; všiml jsem si vpředu rozvalin továrny a viděl zbytky staré železniční stanice a krytý železniční most nad korytem řeky po své pravici.
Nebezpečný most přede mnou byl nyní označen varovným návěštím, ale já to riskoval a znovu jsem přešel na jižní břeh, kde se opět objevily známky života. Kradmé, ťapající bytosti tajně zíraly mým směrem a normálnější tváře hleděly za mnou chladně a zvědavě. Innsmouth rychle začínal být nesnášenlivý a já se stočil dolů Painovou ulicí směrem k Hlavnímu náměstí v naději, že seženu nějaký

dopravní prostředek, který by mě dopravil do Arkhamu dříve než onen podivný autobus, jehož odjezd mi připadal tak vzdálený.
Tehdy to bylo, kdy jsem spatřil vlevo položřícenou hasičskou zbrojnici a povšiml si rudolícího starého muže s huňatým vousem a vodovýma očima, v nepopsatelných hadrech, který seděl na lavičce před zbrojnicí a hovořil s několika ošuntělými, ale normálně vyhlížejícími hasiči. Musí to být jistě Zadok Allen, poloblázniv alkoholický devadesátník, jehož historky o starém Innsmouthu a jeho stínu byly tak hrůzné a neuvěřitelné.
III
Musela to být vrtkavost osudu nebo cynický vliv temných skrytých sil, co mě přimělo změnit mé plány. Byl jsem dlouho předtím rozhodnut omezit svá pozorování jen na architekturu a právě jsem spěchal na náměstí, abych nalezl nějaký dopravní prostředek a rychle se dostal z tohoto rozpadajícího se města smrti a zničení; ale pohled na starého Zadoka Allena dal nový směr mým myšlenkám a přiměl mě zpomalit mé kroky.
Byl jsem ujištěn, že ten starý muž dělá jen narážky na divoké, nesouvislé a neuvěřitelné historky, a byl jsem varován, že vzhledem k domorodcům není bezpečné být viděn v rozhovoru s ním, nicméně pomyšlení na tohoto letitého svědka rozkladu města, se vzpomínkami sahajícími zpět do raných dnů lodí a továren bylo tak lákavé, že ani množství protidůvodů nemohlo způsobit, abych mu odolal. Koneckonců, nejpodivnější a nejbláznivější mýty jsou často spíš symboly nebo alegorie, založené na pravdě - a starý Zadok musel vidět vše, co se dělo kolem Innsmouthu v posledních devadesáti letech. Zvědavost vzplála nesmyslně a neopatrně a ve své mladické samolibosti jsem si představoval, že bych mohl být schopen vyloupnout jádro skutečných událostí ze zmatených fantastických výlevů, které bych z něho možná mohl vytáhnout pomocí čisté whisky.
Věděl jsem, že ho nemohu ihned oslovit, protože by si toho hasiči jistě všimli a nesouhlasili s tím. Místo toho jsem uvažoval, že bych se mohl připravit tím, že seženu nějaký pašovaný alkohol tam, kde je ho podle mladíka z potravinářství dostatek. Pak bych mohl bloumat zjevně bez účelu kolem hasičské zbrojnice, dát se do řeči se starým Zadokem a přimět ho začít jednu z jeho častých nesouvislých řečí. Mladík říkal, že je opravdu neklidný, zřídka sedává v okolí hasičské zbrojnice déle než jednu až dvě hodiny.
Litrová láhev whisky byla snadno k dostání, i když ne levně, v zadní části ušmudlaného krámu se smíšeným zbožím v Eliotově ulici hned vedle náměstí. Špinavě vyhlížející chlapík, který mě obsluhoval, měl náznak zírajícího "innsmouthského vzhledu", ale byl svým způsobem celkem zdvořilý; asi byl zvyklý na klientelu družných cizinců, jako jsou řidiči nákladních aut, nákupčí zlata a podobní lidé, kteří byli příležitostně ve městě.
Po návratu na náměstí jsem měl štěstí, neboť když jsem se vlekl z Painovy ulice kolem rohu Gilmanova domu, zahlédl jsem vysokou hubenou a v hadry oblečenou postavu starého Zadoka Allena. V souladu se svým plánem upozornil jsem ho na sebe máváním právě zakoupenou lahví a brzo jsem zjistil, že se za mnou touženě šoural, když jsem zabočil do Waiteovy ulice směrem k nejopuštěnější oblasti, jakou jsem si kdy dovedl představit.
Sledoval jsem směr podle mapy, kterou mi nakreslil mladík z potravinářství, a zamířil jsem na zcela opuštěný úsek jižního pobřeží, který jsem předtím navštívil; jediní lidé na dohled byli rybáři na vzdáleném vlnolamu. Když půjdu několik bloků dolů na jih, dostanu se mimo jejich dohled, najdu místo k sezení na opuštěné přístavní hrázi a mohu se vyptávat starého Zadoka nepozorován a po neomezený čas. Než jsem došel na Hlavní ulici, uslyšel jsem za sebou tichý a sípavý hlas volat "Hej, pane!" a dovolil jsem tomu starému muži, aby mne dohonil a bohatě si zavdal z láhve.
Jak jsme šli k Vodní ulici, začal jsem vyzvídat a zahnul jsem na jih do všudypřítomné bezútěšnosti a divně zřícených rozvalin. Shledal jsem, že se ten letitý jazyk neuvolnil tak rychle, jak jsem očekával. Konečně jsem uviděl mezi troskami cihlových zdí travou porostlý průhled k moři, za kterým se promítal zaplevelený pás přístavní hráze z hlíny a zdiva. Hromady mechem porostlých kamenů u vody slibovaly přijatelné posezení a místo bylo ze severu kryté zničeným skladištěm před jakýmikoliv zraky. Pomyslel jsem si, že zde je ideální místo pro dlouhý a důvěrný rozhovor, a tak jsem vedl svého společníka dolů po cestě a vyhledal místo k sezení mezi kameny porostlými mechem. Ovzduší smrti a opuštěnosti bylo

příznačné a pach ryb téměř nesnesitelný, ale já byl rozhodnut nenechat se ničím odstrašit.
Měl jsem asi čtyři hodiny na rozhovor, měl - li jsem chytit spoj do Arkhamu v osm hodin, a tak jsem začal starému pijanovi nalévat více alkoholu. Přitom jsem jedl svůj skromný oběd. S dávkováním pití jsem byl opatrný, abych nepřekročil jeho míru, protože jsem si nepřál, aby Zadokova alkoholická povídavost přešla do strnulosti. Po hodině se jeho tajnůstkářská nemluvnost zdála mizet, ale k mému velkému zklamání stále uhýbal mým otázkám o Innsmouthu a jeho stíny pronásledované minulosti. Blábolil o běžných věcech, projevoval informovanou znalost novin a velký sklon k filozofování rádoby duchaplným venkovským způsobem.
Koncem druhé hodiny jsem se bál, že litr whisky nebude stačit k dosažení cíle, a přemýšlel jsem, zda bych neměl starého Zadoka opustit a dojít pro další. Právě tehdy náhoda způsobila průlom, který mé otázky nebyly schopné udělat; starcova sípavá užvaněnost se změnila a přiměla mě, abych se k němu naklonil a vzrušeně naslouchal. Seděl jsem zády k moři páchnoucímu rybami, ale on byl k němu čelem a něco způsobilo, že jeho bloudící pohled spočinul na nízké vzdálené linii Ďáblova útesu, který se jasně a téměř oslnivě vynořoval nad vlnami. Zdálo se, že je mu ten pohled nepříjemný, neboť začal tiše klít a končil důvěrným šepotem a vědoucím škodolibým pohledem. Naklonil se ke mně, vzal mě za klopy kabátu a zasyčel jakési narážky, v kterých se nebylo možno mýlit.
"To je to místo, kde všecko začlo - proklatý místo všech špatností, kde začíná hluboká voda - brána pekel - učiněnej pád dolů ke dnu, kam ani lano na měření hloubky nedosáhne. To má na svědomí starej kapitán Obed - ten objevil na ostrovech jižního moře víc, než bylo k jeho dobru.
V těch dnech na tom byli všichni zle. Obchod se nehejbal, fabriky ztratily práci, dokonce i ty nový - a nejlepší z našich chlapů zabilo korzárství ve válce 1812, nebo se ztratili s brigou Elisou, nebo na pramici Ranger - obě to byly Gilmanovy lodě. Obed Marsh měl na moři tři lodě - brigantýnu Columby, brigu Hetty a koráb Královna Sumatry. To jen on pokračoval s Východoindickou a s Pacifickou, i když brigantýna Esdruse Martina Malajská nevěsta vozila zboží až do osmadvacátýho.
Nikdy nikdo nebyl jako kapitán Obed - čertovo kopyto! -cha, cha! - Pamatuju se na jeho vyprávění o vzdálenejch krajích a na to, že všecky lidi měl za pitomce, protože chodili na křesťanský shromáždění a nesli svůj těžký osud trpělivě a tiše. Říkal, že sou řády, který maj lepší bohy - jako ty, co uctívaj lidi v Indii. Ti jim obvykle přinášej dobrej rybolov za jejich oběti a skutečně odpovídaj na modlitby lidí.
Jeho první důstojník Matt Eliot taky dost mluvil, jenže byl proti tomu, aby lidi dělali bezbožný věci. Mluvil o jednom ostrově východně od Othaheite, kde byla hromada kamennejch rozvalin, starších, než aby kdokoli o tom věděl, něco takovýho jako ta na Ponape v Karolínách, ale s vytesanejma obličejema, který vypadaly jako velký sochy na Velikonočním ostrově. Byl tam blízko malej sopečnej ostrov, kde byly jiný rozpadlý zbytky s jiným vytesáváním - všechny poničený, jako by byly kdysi potopený v moři, a všude na nich zobrazení strašlivejch příšer.
Jo, pane, Matt říkal, že domorodci tam měli kolem tolik ryb, kolik jich mohli ulovit, a okázale nosili na pažích a hlavách náramky a obroučky ze zvláštního zlata, pokrytý obrázkama příšer, podobnejch těm, který byly vytesaný na rozvalinách toho malýho ostrova - něco jako rybám podobný žáby nebo žabím podobný ryby, namalovaný ve všech možnejch polohách, jako by to byly lidský bytosti. Nikdo z nich nemoh dostat, odkud maj všechny ty věci, a všichni ostatní domorodci se divili, jak to dělaj, že najdou tolik ryb, i když nejbližší ostrovy maj chudej úlovek. Matt se divil a kapitán Obed taky. Obed krom toho zjistil, že rok od roku se ztrácelo mnoho pěknejch mladejch lidí a že nechtěli mít kolem sebe lidi starý. Taky si myslel, že ty lidi vypadaj zatracené divně i na Kanaky.
Obedovi se podařilo z těch pohanů dostat pravdu. Nevím, jak to udělal, ale začal obchodovat s těma zlatejma věcma, který nosili. Ptal se jich, odkud ty věci sou a jestli jich mohou přinýst víc, a nakonec tu historku vymámil ze starýho náčelníka -říkali mu Walakea. Nikdo krom Oběda nevěřil tomu starýmu žlutýmu ďáblovi, ale kapitán uměl číst v lidech jako v knihách -cha, cha! Nikdo mi nikdy nevěří, když mu to vypravuju, a nemyslím si, že vy jo, mladíku - i když, jak se tak na vás koukám, máte pohled ostrej, jako měl Obed."
Šeptání starého muže sláblo a já se otřásl nad tou hrůzou a opravdovou zlověstností jeho intonace, i když jsem věděl, že jeho vyprávění nemusí být nic jiného než opilcova fantazie.
‚Jo, pane - Obed poznal, že sou na zemi věci, o nichž většina lidí nikdy neslyšela - a ani by jim neuvěřila,

kdyby je slyšela. Zdálo se, že ty Kanakové obětovali nemálo svejch mladejch mužů a děvčat nějakejm "tvorům", který žili pod mořem, a za to měli všechny možný výhody. Setkávali se s těma tvorama na tom malým ostrůvku s divnejma rozvalinama a ty hrozný obrazy žaborybích příšer měly asi ty tvory představovat. Možná že to byl ten druh tvorů, kterej je ve všech pověstech o mořskejch pannách, a tak to začalo. Maj různý města na mořským dně a odtud vyvřel ten ostrov. Zdá se, že v těch kamennejch stavbách byl některej z těch tvorů živej, když se ostrov náhle vynořil nad hladinu. A tak se Kanakové dovtípili, že tam dole něco je. Dorozumívali se posunkama, hned jak přestali bejt vyděšený, a netrvalo dlouho a uzavřeli s nima dohodu.
Ty tvorové měli rádi lidský oběti. Dostávali je od Kanaků už dávno, ale pak ztratili spojení s vnějším světem. Není na mně, abych vám řek, co dělali s téma obětma, a nemyslím si, že Obed byl příliš chtivej se ptát. Ale s těma pohanama si docela dobře poradil, protože se jim vedlo špatně a nad vším si zoufali. Dvakrát ročně: o filipojakubský noci a o Všech svatejch - pravidelně, jak mohli, odevzdávali určitej počet mladejch lidí těm mořskejm tvorům. Taky jim dávali vyřezávaný tretky, který vyráběli, a ty tvorové jim za to dávali mnoho ryb - naháněli je z celýho moře - a sem tam nějaký věci z kovu podobnýho zlatu. No, jak sem řek, domorodci se setkávali s těma tvorama na tom malým sopečným ostrůvku - jezdili tam s obětinama na kanoích a přiváželi zpět zlatý klenoty, který dostávali. Ze začatku ty tvorové nikdy nepřišli na hlavní ostrov, ale po čase se jim přec jen zachtělo přijít. Zdá se, že toužili po tom stýkat se s lidmi a zúčastnit se obřadů u příležitosti velkejch dnů - na filipojakubskou noc a o Všech svatejch. Víte, mohli žít jak na vzduchu, tak ve vodě - myslím, že se jim říká obojživelníci. Kanakové jim řekli, že lidi z ostatních ostrovů se o nich dověděli a chtěj je zničit, ale tvorové řekli, že jim je to jedno, protože oni mohou vyhladit celý lidský pokolení, jestli je budou otravovat -to znamená všechny ty lidi, který nemaj určitý znaky, který měli ti ztracení Prastaří, ať už je to kdokoliv. Ale protože nechtěj nikoho trápit, neukazujou se, když někdo ostrov navštíví.
A pokud jde o páření s těma ropucho-rybama, Kanakové se tomu vyhejbali - ale nakonec se naučili změnit svůj názor na věc - zdá se, že lidi si vytvořili určitej vztah k těm vodním stvůrám - všechno živý přišlo kdysi z vody a jen málo je třeba, aby se zas vrátilo zpět. Ty tvorové řekli Kanakům, že z jejich spojení se naroděj děti, který zprvu budou vypadat lidsky, ale časem se budou víc podobat těm tvorům a nakonec se vrátěj do vody a připojej se k těm tam dole. A to je nejdůležitější, mladý příteli - ty, co se změněj na ryby a vrátěj se do vody, nikdy neumřou. Ty tvorové nikdy neumíraj, jen když sou násilně zabitý.
Jo, pane, zdá se, že v době, kdy starej Obed poznal ty ostrovany, měli v sobě mnoho rybí krve od těch hlubokomořskejch tvorů. Když zestárli a začalo to bejt na nich vidět, byli držený v úkrytu, dokud nepocítili nutkání vrátit se do vody a opustit to místo. Některý byli víc postižený, některý se nikdy nezměnili natolik, aby se do vody vrátili, ale většinou to dopadlo tak, jak to ty tvorové říkali. Ty, který se narodili už s jejich podobou, ty se změnili brzo, ale ty, který vypadali téměř lidsky, zůstávali na ostrově až přes sedmdesát let, i když se většinou pokusili jít pod vodu dřív. Lidi, který odešli do vody, často navštěvovali ostrov, takže se stávalo, že některý se setkávali se svými pětkrát pra - pradědy, který opustili pevnou zem před několika staletíma.
Všichni se zbavili myšlenky na smrt - vyjma těch, který odešli do války kanoí s ostatníma ostrovanama, nebo těch, který byli obětovaný mořskejm bohům nebo zemřeli na uštknutí hadem, na mor nebo jinou rychlou nemoc, nebo něco podobnýho, ještě dřív, než odešli pod vodu - a pouze očekávali změnu, která po jistý době vůbec nepřipadala strašná. Mysleli si, že to, co bude, bude stejně dobrý jako to, čeho se vzdávaj - a myslím, že Obedovi se přihodilo totéž, když přemejšlel o Walakeově historce. Walakea ale byl jedním z mála, který v sobě neměl rybí krev, pocházel z královskýho rodu, který se navzájem ženil s královskými rody z jiných ostrovů.
Walakea ukázal Obedovi mnoho obřadů a zaklínání, který měly co dělat s mořskejma tvorama, a ukázal mu některý lidi z vesnice, který se hodně lišili od lidský podoby. Ale nikdy mu neukázal nikoho z pravejch mořskejch tvorů. Nakonec mu dal takovou divnou věc z olova, nebo něco takovýho, co, jak říkal, mohlo přivolat ty rybí tvory vodevšad ve vodě, kde hnízdili. Stačilo jen hodit tu věc s patřičným zaklínáním do vody. A protože ty tvorové byli roztroušený po celým světě, Walakea tvrdil, že kdokoliv se porozhlídne kolem, může to hnízdo najít a přivolat je, kdyby potřeboval.

Mattovi se ten kšeft vůbec nelíbil a chtěl, aby se Obed tomu ostrovu vyhejbal. Kapitán byl ale ziskuchtivej a domníval se, že by moh získat levně ty zlatu podobný věci a že by se mu vyplatilo udělat z nich zvláštní šperky. A tak to chodilo léta a Obed získal dost těch zlatu podobnejch krámů, že moh založit rafinerii ve starej, rozpadlej Waiteově fabrice. Neprodával ty věci, jak byly, protože lidi by se moc vyptávali. Ale stejně se jeho posádka k nějakýmu kousku čas od času dostala a prodala ho, přestože přísahali, že budou mlčet; a Obed dovolil svejm ženám nosit některý z těch kousků, pokud se co nejvíce podobaly lidskejm.
No, a v osmatřicátým - když mně bylo sedm roků, našel Obed mezi dvěma cestama ostrov bez lidí. Zdá se, že domorodci z okolních ostrovů přišli na to, co se děje, a vzali věc do svejch rukou. Myslím si, že přece jen měli ty starý talismany, kterejch jedině se ty mořský tvorové báli. Není jasný, co si Kanakové ponechali, když mořská hlubina zaplavila ostrov s ruinama staršíma než potopa. Proklatě, to byli - nenechali stát nic, jak na hlavním ostrově, tak na malým sopečným ostrůvku, až na ty ruiny, který byly příliš veliký, aby je povalili. Na mnoha místech byly roztroušený malý kameny - něco jako amulety - s vyobrazením toho, čemu se dnes říká svastika. Byly to asi znaky těch Prastarejch. Všichni lidi byli vyhubený, ani stopa po zlatejch kouskách, a žádnej z okolních Kanaků neřek o těch věcech ani slovo. Nikdy ani nepřipustili, že kdy byli na tom ostrově nějaký lidi.
To se teda moc dotklo Oběda, když zjistil, že jeho normální obchod začal chudnout. Dotklo se to taky celýho Innsrnouthu, protože v době mořskejch vejprav, kdy profitoval pán lodi, profitovala i posádka. Většina lidí z okolí města snášela těžký doby jako ovce a rezignovala. Ale vedlo se jim špatně, protože ryb ubejvalo a ani fabrikám se dobře nevedlo.
Tehdy začal Obed lidi popichovat, že sou jak ovce a jen se modlej ke křesťanskýmu nebi, který jim moc nepomohlo. Vyprávěl, že poznal lidi, který se modlili k bohům, co jim dávaj opravdu to, co potřebujou. A říkal, že kdyby za ním stála skupina lidí, možná by moh získat síly, co zajistěj hodně ryb a i trochu zlata. Samozřejmě, ty, který se plavili na Královně Sumatry a ostrov viděli, věděli, co to znamená, a nebyli příliš nadšený přiblížit se k mořskejm tvorům, ale ty, který nevěděli, oč jde, uvažovali nad tím, co Obed říká, a začali se ho ptát, co maj dělat, aby je doved na cestu k víře, která jim přinese užitek."
Zde se starý muž zajíkl, zamumlal a upadl do mrzutého a bojácného mlčení, nervózně se ohlížel přes rameno a pak se otočil a upřeně se zadíval na vzdálený černý útes. Když jsem na něj promluvil, neodpovídal a tak mi bylo jasné, že ho musím nechat dopít láhev. Sílené, rozvláčné povídání, které jsem poslouchal, mě hluboce zaujalo, protože jsem se domníval, že v něm byla obsažena jakási primitivní alegorie, založená na zvláštnosti Innsrnouthu a zdokonalená tvořivou obrazotvorností, plnou úryvků exotických legend. Ani na okamžik jsem nevěřil, že to povídání má nějaký opravdu reálný základ. Nicméně jeho vyprávění mělo v sobě stopu opravdové hrůzy, i kdyby jen proto, že se zmínil o zvláštních šperclch, podobných zlověstné tiáře v Newburyportu. Snad ty ornamenty nakonec přece jen pocházely z nějakého divného ostrova a divoké historky byly spíše lží starého Oběda než toho letitého pijana.
Podal jsem láhev Zadokovi, který ji vytáhl do poslední kapky. Bylo zajímavé, jak mohl snést tolik whisky, aniž se projevila v jeho vysokém, sípavém hlase stopa těžkopádnosti. Olízl okraj láhve, zastrčil ji do kapsy a pak se začal kývat a tiše si pro sebe něco šeptat. Naklonil jsem se blízko k němu, abych zachytil všechna artikulovaná slova, která by mohl utrousit, a zdálo se mi, že jsem zpozoroval sardonický úsměv pod potřísněnými, chundelatými kníry. Ano - opravdu formuloval slova a mohl jsem jich dost pochytit.
"Chudák Matt - Matt byl dycky proti tomu - pokoušel se získat lidi na svou stranu a dlouze hovořival s kazatelama - na nic to bylo - kongregačního pastora vyhnali z města, ten od metodistů utek - a nikdy sem už neviděl baptistickýho pastora, "odhodlanýho" Babcocka - Hněv Jehovův na vás! - byl sem domejšlivej malej kluk - ale co sem slyšel, to sem slyšel, a co sem viděl, to sem viděl - Dagon a Ashtoreth - Belial a Belzebub - Zlatý tele a idoly Kanaanu a filištínský - babylonský ohavností -Mene, mene, tekel, ufarsin -"
Zase přestal a obával jsem se, podle pohledu vodových modrých očí, že je blízko naprosté otupělosti. Ale když jsem mu lehce zatřásl ramenem, otočil se s překvapující čilostí a obořil se na mě ještě s několika nesrozumitelnými větami.
"Nevěříš mi, co? No, no, no - tak mi řekni, mladíku, proč se kapitán Obed s nějakejma dvaceti jinejma

lidma plavíval hluboko v noci k Ďáblovu útesu a opěvoval ty tvory tak hlasitě, že při správným větru to bylo slyšet po celým městě? Řekni mi to, no! Řekni mi, co za těžký věci házel Obed do hlubiny na druhý straně útesu, kde dno spadá prudce dolů jako sráz, hloubějc, než si myslíš? Řekni mi, co dělal s divně tvarovanou olověnou věcí, co mu dal Walakea? No, chlapče - a co všichni vyřvávali o filipojakubský noci a znovu na Všechny svatý? A proč ty noví pastoři v kostele, bejvalí námořníci - nosej divný hábity a sou ověšený těma zlatejma věcma, který Obed přines? No?"
Vodově modré oči byly nyní téměř divoké a šílené a špinavě bílá bradka se ježila jako nabitá elektřinou. Starý Zadok asi viděl, že jsem ucouvl, protože se začal zlobně chechtat.
"No, no, no, no - začínáš vidět, co? Možná že bys byl rád tenkrát na mým místě, když sem v noci z věžičky na našem domě viděl, co se dělo venku na moři. Hu, můžu ti říct, že malej džbán má velký uši - a já pochyt všechno, co se povídalo o kapitánu Obedovi a lidech venku na útesu. Ha, ha, ha - A co tu noc, kdy sem vzal tátovi lodní dalekohled nahoru do věžičky a viděl útes hustě se hemžící postavami, který se, když vyšel měsíc, střemhlav ponořily. Oběd a jeho lidi byli ve člunu, ale ty postavy se ponořovaly do hloubky na vzdálený straně a nikdy nevyplavaly. Jak by se ti líbilo, kdybys byl jako mladej holobrádek sám ve věžičce na střeše a díval se na postavy, který vůbec nebyly lidský? Ha…? Ha, ha, ha, ha…"
Starý muž začínal být hysterický a já se třásl bezejmennou panikou. Položil na mé rameno sukovitou pazouru a mně se zdálo, že se netřásl ze samého veselí.
"Co když jedny noci uvidíš spadnout něco těžkýho z Obědová člunu za útesem a příští den se dovíš, že se postrádá jeden mladík? No? Viděl někdy někdo Hirama Gilmana, nebo slyšel někdo, kam se schoval? Slyšel? A Nick Pierce, a Luelly Waite, a Adoniram Southwick a Henry Garrison? Hej? Ha, ha, ha… Postavy, který gestikulujou rukama… ty, který ruce opravdu maj…
Jo, pane, to byla doba, kdy se Obed začal stavět na nohy. Lidi viděli, že jeho tři dcery nosej zlatý šperky, jaký na nich nikdo dřív neviděl, a jak z komínu rafinerie znovu stoupá kouř. I jinejm se dobře dařilo, ryby se houfně vracely do přístavu rovnou k výlovu a nebesa věděj, jak mnoho ryb sme začli odvážet do Newburyportu, Arkhamu a Bostonu. Tehda dal Obed obnovit starou železniční spojku. Některý rybáři v Kingsportu slyšeli o výlovu a přijeli v šalupách, ale všichni se ztratili. Nikdo je už nikdy neviděl. A právě tehdy naši lidi založili Esoterickej řád Dagona a zakoupili pro něj zednářskej dům od lože Kalvárie. Ach, ach… Matt Eliot byl zednář a byl proti prodeji, ale právě tehda se ztratil.
Vzpomeň si, neříkal sem, že Obed chtěl mít všechno tak, jak to bylo na ostrově Kanaků. Nemyslím si, že zprvu chtěl míšení krve, nebo aby mladý lidi šli do vody a změnili se v ryby a byli nesmrtelný. Chtěl ty zlatý věci a byl ochotnej za ně zaplatit a myslím si, že ty druhý se s tím na chvíli spokojili…
V šestačtyřicátým se město začalo rozhlížet a samostatně myslet. Mnoho lidí bylo nezvěstnejch. Na nedělních shromážděních bylo mnoho divokejch kázání a mnoho řečí o útesu. Myslím, že sem něco proved, když sem řek radovi Mowrymu, co sem z věžičky viděl. Jednou v noci parta lidí sledovala Obedovu skupinu k útesu a slyšel sem střelbu mezi člunama. Druhej den byli Obed a dvaatřicet dalších uvězněný a každej se divil, co se vlastně stalo a z čeho sou vlastně obviněný. Bože, kdyby tak někdo viděl dopředu… Několik tejdnů pozdějc, když se dlouho nic neházelo do moře…"
Zadok jevil známky strachu a vyčerpání, dopřál jsem mu chvilku klidu, ačkoliv jsem se s obavou díval na hodinky. Příliv se obrátil a vracel se a zdálo se, že šum vln Zadoka probudil. Byl jsem rád, že byl příliv, protože při vysoké vodě by rybí pach nemusel být tak zlý. Znovu jsem se namáhal, abych zachytil jeho šepot.
"Tu hroznou noc… viděl jsem je… byl sem nahoře ve věžičce… byly jich hordy… spousty… po celým útesu a plavali vzhůru přístavem do Manuxetu… Bože, co se dělo tu noc v ulicích Innsmouthu… lomcovali našima dveřma, ale táta jim nechtěl otevřít… potom si vzal kvér a vylezl kuchyňským oknem, aby vyhledal radu Mowryho a pokusil se něco udělat… Hory mrtvejch a umírajících… výstřely a výkřiky… křik na Starým a Hlavním náměstí a na New Church Green… otevřený vězení… výzvy… zrada… když sem přišli lidi a všimli si, že polovic usedlíků zmizela, řekli jim, že to byl mor… nikdo nezůstal, jen ty, co se přidali k Obedovi a těm tvorům, a ty, co mlčeli… už nikdy sem o tátovi neslyšel…"
Starý muž těžce oddechoval a hodně se potil. Jeho stisk na mém rameni zesílil.
"Ráno bylo všechno uklizený, ale stopy zůstaly… Obed si vzal všechno na starost a řek, že se teď věci změněj… jiní s námi teď budou chodit do kostela, a některý domácnosti musej ubytovat hosty… chtěj se

s námi promísit tak, jak to udělali s Kanaka-ma, a on sám se necejtí vázanej, aby jim v tom zabránil. Dostal se daleko, náš Obed… byl jako posedlej. Říkal, že přinesli ryby a poklady a měli by dostat, po čem touží.
Nic se nemělo navenek změnit, ale měli bysme se vyhejbat cizincům, pokud je nám jasný, co je pro nás dobrý. Všichni sme museli přísahat na Dagona a později některý z nás dvakrát i třikrát. Ty, který zvlášť pomáhali, dostávali zvláštní odměnu -zlato a podobně. Bylo zbytečný reptat, tam dole jich byly milióny. Byli by radši, kdyby nemuseli vyplavat a vyhladit lidstvo. My neměli ty starý amulety, abychom je mohli zničit jako lidé z jižních moří, a Kanakové nikdy neprozradili svý tajemství.
Kdyby vždycky dostali dost obětí a primitivních tretek a přístřeší ve městě, nechaj věci docela tak, jak sou, nebudou se starat o cizince, který by mohli venku něco vyprávět - pokud nebudou do ničeho strkat nos. Všichni z tý skupiny pravověrných - Dagonova řádu - a děti nikdy nezemřou, vrátěj se k matce Hydře a otci Dagonovi, odkud všichni pocházíme. Id! Id! Cthulhu fhtagn! Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgahnagl fhtagn -"
Starý Zadok rychle upadl do úplného běsnění a já zatajil dech. Chudák starý - do jaké hloubky pomatenosti přivedl tu plodnou, vynalézavou mysl alkohol a nenávist k hnilobě, odcizení a nemoci kolem! Začal sténat a slzy mu stékaly po zbrázděných tvářích do vousů.
"Bože, co všechno sem viděl od svejch patnácti let! Mene, mene, tekel, ufarsin! - Lidi, který zmizeli, a ty, který se sami zabili - ty, co vyprávěli v Arkhamu nebo Ipswichi, co se tady stalo, byli považovaný za blázny - právě tak, jak si to teď myslíš o mně - ale Bože, co já viděl! Už dávno by mě za to, co vím, zabili, ale složil sem první a druhou přísahu, jak chtěl Obed, a tak sem byl chráněnej, pokud by nějakej jejich soud nedokázal, že sem ty věci prozradil záměrně… ale já už nesložím tu třetí přísahu - spíš bych umřel, než abych to udělal.
Zhoršilo se to kolem občanský války, kdy děti narozený po šestačtyřicátým začly dorůstat - obávám se, že jen některý - nikdy sem zblízka žádný z nich v celým svým životě neviděl - teda žádný zrozený z těch spojení -, a po té hrozné noci se nikdy nemodlily. Šel sem do války, ale kdybych měl kuráž nebo zdravej rozum, nikdy bych se byl nevrátil a usadil se daleko odtud. Ale lidi mi psali, že věci tady nejsou tak zlý. Domnívám se, že to bylo proto, že ve městě byli po šedesátým třetím vládní zástupci. Po válce to bylo stejně zlý jako před ní. Lidi ztratili zájem -továrny a obchody se zavíraly, námořní doprava se zastavila a přístav se zanes - ale oni… stále plavali sem a tam v řece od toho prokletýho Satanova útesu - podkrovních oken bylo pořád víc zabedněnejch a víc byly slyšet zvuky v domech, který nikdo neobejval. Lidi venku si o nás vyprávěli - určitě ste slyšel hodně historek, podle toho, jak se vyptáváte - historky o věcech, který čas od času vídali, a o těch divnejch šperkách, který stále odněkud přicházely a nebyly všechny rozšmelcovaný - ale nikdy nic určitýho. Nikdo ničemu nevěří. Nazývali ty zlatý věci pirátskou kořistí a připustili, že lidi z Innsmouthu mají divokou a nedůtklivou krev, nebo tak ňák. Mimoto ty, který tu bydlej, dělaj všechno, aby odtud cizince odradili, a ostatním doporučujou nebejt moc zvědaví, zvlášť v noci. Zvířata se těm bytostem vyhejbali - koně i muly - ale když pak měli auta, bylo to v pořádku.
V šestačtyřicátým se kapitán Obed podruhy oženil se ženou, kterou nikdo v městě nikdy neviděl - některý říkaj, že nechtěl, ale byl jimi přinucenej - měl s ní tři děti, dvě zmizeli mladý, ale jedno děvče, který vypadalo jako každej jinej, bylo vychovaný v Evropě. Obed ji nakonec provdal ňákým trikem za chlápka z Arkhamu, kterej nic netušil. Ale teďka už nikdo z venku nechce mít nic s lidma z Innsmouthu. Barnabas Marsh, kterej teď vede rafinerii, je Obedův vnuk - syn Onesiphorouse, nejstaršího Obedova syna z prvního manželství, a jeho ženy, která byla, jedna z nich a nikdy ji nikdo venku neviděl.
Právě teď se Barnabas mění, už nemůže zavřít oči a úplně vyšel z podoby. Ještě pořád nosí šaty, ale brzy pude do vody. Možná že to už zkusil - někdy dou na chvíli pro trochu kouzel pod vodu, než tam odejdou napořád. Na veřejnosti už ho nebylo vidět asi devět, možná deset let. Nevím, jak je jeho ubohý ženě - pochází z Ipswiche a téměř ho lynčovali, když se o ni před padesáti letama ucházel. Obed zemřel v osmasedmdesátým roce a nyní už odešla i ta další generace - děti jeho první ženy sou mrtvý a ostatní… Bůh ví…"
Hluk stoupajícího přílivu byl nyní velmi neodbytný a zdálo se, že postupně mění náladu starého muže od plačtivého smutku k ostražitému strachu. Chvílemi přestával mluvit a znovu se nervózně ohlížel přes rameno nebo směrem k útesu, a přes bezmeznou nesmyslnost jeho vyprávění jsem si nemohl pomoci,

abych nesdílel jeho nedefinovatelnou obavu. Zadok začal nyní křičet, jako by si tím chtěl dodat odvahu.
"Hej, ty, proč nic neříkáš? Jak by se ti líbilo žít ve městě jako todle, kde všechno hnije a umírá a kde bydlej monstra, který lezou kolem a bečej a štěkaj a poskakujou v černejch sklepeních i na půdách - všude, kam se obrátíš? Hej! Líbilo by se ti poslouchat noc co noc skučení z kostelů a Dagonovy síně a vědět, co všechno k tomu skučení ještě patří? A kdybys slyšel, co přichází od toho strašnýho útesu o filipojakubský noci a na
Všechny svatý! No? Starej muž ti připadá jako blázen, viď? Jo, hochu, řeknu ti, že to ještě není to nejstrašnější."
Zadok na mě nyní opravdu řval a šílená zuřivost jeho hlasu mé znepokojovala víc, než bych chtěl připustit.
"Proklínám tě, nečum tak na mě těma svejma očima - říkám, Obed Marsh je v pekle a musí tam zůstat! Ha, ha… v pekle, říkám! Nemůže mě dostat - nic sem neudělal ani nikomu nic neřek…
A ty, mladíku? Dobře, i když sem ještě nikomu nic neřek, teď to udělám: teď! Ty jen klidně seď a poslouchej, chlapče - uslyšíš něco, co sem ještě nikomu neřek - říkal sem, že sem přestal pátrat po tom, co se udalo ty noci, ale na něco sem stejně přišel!
Chceš vědět, co ta opravdová hrůza je, viď? Ne, to není to, co ty rybí ďáblové udělali, ale je to to, co se chystaj udělat. Tam odtud, odkud pocházej, přinášej do města věci - dělaj to už léta a nedávno v tom trochu polevili. Domy na sever od řeky mezi Vodní a Hlavní ulicí sou jich plný - těch ďáblů a toho, co přinášej -a až budou připravený… počkej, až budou připravený!… už si někdy slyšel o shoggoth?
Hej, posloucháš mě? Říkám ti, že vím, co ti tvorové sou. Jedny noci sem je viděl, když…
EH-AHHHH-AH! E'YAAHHHH…"
Strašná prudkost a nelidský strach v zaječení starého muže způsobily, že jsem téměř omdlel. Jeho oči, které se dívaly skrze mne směrem k smradlavému moři, mu téměř vylezly z důlků, a jeho tvář byla podobna masce strachu z řecké tragédie. Jeho kostnatá pazoura se mi krutě zatínala do ramene. Ani se nepohnul, když jsem otočil hlavu, abych se podíval na to, co zahlédl.
Nic jsem neviděl. Pouze stoupající příliv a v jednom místě řadu zčeřených vlnek, které se lišily od do dálky se táhnoucích linií lomících se zpěněných vln. Ale vtom se mnou Zadok zatřásl, já se otočil a viděl jsem, jak se ta strachem ztuhlá tvář mění ve změť křečovitě se škubajících víček a mumlajících dásní. Konečně se mu vrátil hlas - ale jen jako roztřesený šepot.
"Uteč odtud! Uteč odtud! Oni nás viděli… - uteč, je - li ti život milej! Na nic nečekej - oni už věděj - utíkej - rychle - pryč z tohohle města-!"
Další těžká vlna se roztříštila o uvolněné zdivo staré hráze a změnila šepot šíleného starce v další nelidský vřesk.
"E-YAAAAHHHH! YHAAAAAAA!"
Než jsem se mohl vzpamatovat, pustil mé rameno a vrhl se divoce od moře směrem k ulici vedoucí severně kolem zničené skladištní zdi.
Letmo jsem se ohlédl na moře, ale nic tam nebylo. A když jsem dorazil do Vodní ulice a pohlédl směrem k severu, nebylo po Zadoku Allenovi ani stopy.
IV
Sotva mohu popsat náladu, v níž mne zanechala tato mučivá příhoda - příhoda zároveň bláznivá a hodná soucitu, směšná a děsivá. Mládenec z potravinářského obchodu mě na to připravil, nicméně skutečnost byla pro mě neméně matoucí a nenormální. I když to byla dětinská historka, Zadokova chorobná vážnost a hrůza na mě přenesly stoupající neklid, který splynul s mým dřívějším pocitem odporu vůči městu a zhoubnému vlivu jeho nehmatatelného stínu.
Za čas bych mohl pečlivě prozkoumat tu historku a objevit nějaký zárodek historické alegorie, ale teď jsem to chtěl pustit z hlavy. Čas nebezpečně utíkal, mé hodinky ukazovaly 7.15 a autobus do Arkhamu odjížděl z Hlavního náměstí v osm hodin - tak jsem se snažil dát svým myšlenkám pokud možno přirozený a praktický směr. Procházel jsem rychle opuštěnými ulicemi mezi nakloněnými domy s děravými střechami k hotelu, kde jsem měl uloženo své zavazadlo a kde bych měl čekat na svůj autobus. I když zlaté slunce pozdního odpoledne dodávalo starým střechám a vetchým komínům nádech mystického půvabu a míru, nemohl jsem si pomoci, abych se tu a tam nepodíval přes rameno. Určité

budu rád, až opustím páchnoucí a strachem zastíněný Innsmouth, a ještě radši bych použil nějaký jiný dopravní prostředek než ten autobus řízený oním děsivě vypadajícím chlapíkem Sargentem. Avšak nepospíchal jsem příliš překotně, protože na každém rohu zde byly architektonické prvky hodné vidění; a usoudil jsem, že v půlhodině snadno urazím potřebnou vzdálenost.
Studoval jsem mapu mladíka z potravinářství a rozhodl se jít
Marshovu ulici místo Státní, a tak se dostat na Hlavní náměstí. Nedaleko rohu Skloněné ulice jsem si začal uvědomovat roztroušené skupiny nenápadných šeptálků, a když jsem konečně došel na náměstí, viděl jsem, že téměř všichni zevlouni se shromáždili kolem dveří Gilmanova domu. Vypadalo to, jako by mnoho vyvalených, vodových a nemrkajících očí se na mne divně koukalo, když jsem si v hotelové hale vyzvedával své zavazadlo, a doufal jsem, že žádné z těchto nepříjemných stvoření nebude mým spolucestujícím v autobuse.
Autobus přirachotil se třemi cestujícími spíš předčasně něco před osmou a zle vypadající chlapík na chodníku zamumlal k řidiči několik nesrozumitelných slov. Sargent vyhodil poštovní pytel a balík novin a vešel do hotelu; mezitím se cestující -titíž muži, které jsem viděl ráno přijet do Newburyportu - vyšourali na chodník a vyměňovali si s flákači nejasná hrdelní slova v jazyce, který, vsadil bych se, nebyl angličtina. Nastoupil jsem do prázdného autobusu a sedl si na totéž místo, které jsem měl předtím, ale sotva jsem se usadil, objevil se znovu Sargent a začal mluvit hrdelním, zvlášť odporným hlasem.
Ukázalo se, že mám smůlu. Něco se stalo s motorem, a přestože měl vynikající čas z Newburyportu, nemohl dokončit jízdu do Arkhamu. Ne, oprava určitě nebude možná tento večer a jiná možnost dostat se z Innsmouthu nebyla, ani do Arkhamu, ani nikam jinam. Sargent se omlouval, ale budu muset zůstat přes noc u Gilmana. Možná že recepční mi udělá cenu, ale nedalo se nic dělat. Opustil jsem autobus téměř zmaten touto nenadálou obtíží a strašně jsem se bál příchodu noci v tomto zničeném poloosvětleném městě. Znovu jsem vstoupil do haly hotelu, kde mi řekl nevlídný, podivně vyhlížející noční recepční, že mohu mít pokoj číslo 428 v předposledním poschodí, velký, ale bez tekoucí vody - za dolar. Navzdory tomu, co jsem slyšel v Newburyportu o tomto hotelu, podepsal jsem přihlášku, zaplatil dolar a nechal recepčního vzít mé zavazadlo a následoval jsem tohoto zakyslého, jediného průvodce nahoru do třetího patra po skřípajících schodech a zaprášenými chodbami, které se zdály zcela bez života. Můj pokoj byl v zadním traktu, neútulný, s dvěma okny a, holým laciným nábytkem, s vyhlídkou na špinavý dvůr. Byl obklopený nízkými cihlovými bloky domů a skýtal pohled na sešlé, k západu se táhnoucí střechy s bažinatou krajinou vzadu. Na konci chodby byla koupelna - neradostný pozůstatek minulosti, se starým mramorovým umyvadlem, cínovou vanou, chabým elektrickým osvětlením a zatuchlým dřevěným obložením, zakrývajícím vodovodní armaturu.
Stále za denního světla jsem sešel na Hlavní náměstí a ohlížel se po nějaké večeři; jak jsem se rozhlížel, zachytil jsem podivné pohledy nepříjemných pobudů. Protože potravinářství bylo zavřené, byl jsem nucen zajít do restaurace, které jsem se dříve vyhýbal; byl tam shrbený muž s úzkou hlavou a zírajícíma nemrkajícíma očima a ploskonosá služebná s neuvěřitelně silnýma a nemotornýma rukama. Obsluhovalo se u pultu a mne uklidnilo, když jsem zjistil, že většina jídel byla připravena z konzerv a sáčků. Spokojil jsem se s miskou zeleninové polévky se suchary a záhy jsem se vracel do svého neutěšeného pokoje u Gilmana; u vratkého stánku vedle recepce jsem si od nepříjemně vyhlížejícího recepčního koupil večerní noviny a mušinci znečištěný magazín.
Jak se šeřilo, rozsvítil jsem jedinou slabou žárovku nad nuznou železnou postelí a ze všech sil se snažil pokračovat v rozečtených novinách. Cítil jsem, že je správné nějak zaměstnat mysl, abych příliš nepřemýšlel o nenormálnosti tohoto starého, deprimujícího města, pokud jsem v jeho zdech. Morbidní povídačky, které jsem slyšel od starého opilce, věru neslibovaly potěšující sny a cítil jsem, že musím potlačit pokud možno nejdéle představu jeho divokých vodových očí.
Také nesmím příliš myslet na to, co říkal ten tovární dozorce newburyportskému pokladníkovi o Gilmanově domě a jeho nočních hostech - ani na tvář pod tiárou v černém vchodu kostela, na tvář, s jejíž hrůzyplností jsem se nemohl vyrovnat. Asi by bylo snazší vyhnout se myšlenkám na ty hrůzné události, kdyby ten pokoj nebyl tak příšerně zatuchlý, ale jeho vražedná zatuchlost se velice ošklivě mísila s všudypřítomným rybím pachem města a vytrvale připomínala smrt a rozklad.
Také mé zneklidňovalo, že na dveřích mého pokoje nebyla závora; bývala zde, jak to stopy jasně

ukazovaly, ale byla zřejmě nedávno odstraněná. Bezpochyby byla poškozena jako mnoho jiných věcí v této sešlé budově. Ve svém neklidu jsem se rozhlížel a objevil jsem na šatníku závoru, která, soudě podle stop, se zdála být stejných rozměrů jako ta, co byla dřív na dveřích. Abych alespoň částečně zmírnil své napětí, snažil jsem se přemontovat závoru na prázdné místo pomocí šikovného víceúčelového nástroje se šroubovákem, který jsem nosil na kroužku s klíči. Závora přesně pasovala a byl jsem trochu uklidněn vědomím, že s ní mohu dveře na noc pevně zatarasit. Nemyslel jsem, že je opravdu nutná, ale v takovém prostředí je vítaný každý symbol bezpečí. Na obou dveřích do sousedních pokojů byly závory v pořádku a také jsem je zajistil.

Nesvlékl jsem se, ale byl jsem rozhodnut, že pokud nebudu ospalý, budu číst, a pak, i když si lehnu, odložím pouze kabát, vázanku a boty. Ze zavazadla jsem si vzal kapesní svítilnu a strčil ji do kapsy kalhot, abych si mohl posvítit na hodinky, kdybych se za tmy později vzbudil. Spánek nepřicházel; když jsem přestal rozbírat své myšlenky, ke svému zneklidnění jsem zjistil, že jsem ve skutečnosti nevědomky něčemu naslouchal -něčemu, čeho jsem se obával, ale neuměl to pojmenovat. Historka onoho inspektora musela na mou představivost zapůsobit hlouběji, než jsem se domníval. Znovu jsem se pokusil číst, ale zjistil jsem, že nevnímám.

Po chvíli se mi zdálo, že slyším kroky a praskání schodů a podlah na chodbách. Domníval jsem se, že se začínají plnit ostatní pokoje. Nicméně hlasy slyšet nebylo a měl jsem dojem, že v tom praskání bylo něco lehce kradmého. Nelíbilo se mi to a uvažoval jsem, zda by nebylo opravdu lepší, kdybych se pokusil usnout. V tomto městě jsou někteří podivní lidé a nepochybně občas někdo zmizel. Docházelo v tomto hotelu k zabíjení cestujících pro peníze? Já určitě nevypadám moc blahobytně. Nebo byli obyvatelé města skutečně tak naštvaní na zvědavé návštěvníky? Vzbudilo nepříznivou pozornost mé zřejmé prohlížení pamětihodností s častým nahlížením do mapy? Napadlo mi, že musím být značně nervózní, když mě několik náhodných zaskřípání přiměje takto uvažovat - ale velice jsem litoval, že nejsem ozbrojen.

Posléze jsem pocítil únavu, která neměla nic společného s ospalostí; zatarasil jsem dveře do chodby nově opatřenou závorou, zhasl a natáhl se na tvrdou, nerovnou postel - v kabátě, vázance i v botách. Ve tmě je každý jemný zvuk noci výraznější; příval neradostných myšlenek zaplavil mou mysl. Litoval jsem, že jsem zhasl, byl jsem však příliš unaven, než abych se zvedl a znovu rozsvítil. Po dlouhé deprimující přestávce a opětném praskání schodů a podlahy v chodbě se ozval tichý, proklatě neklamný zvuk, který se zdál být zlovolným vyplněním všech mých obav. Někdo se zcela nepochybně pokoušel klíčem odemknout mé dveře z chodby - opatrné, kradmo, zkusmo.

Když jsem zjistil skutečné nebezpečí, mé vzrušení bylo asi menší následkem dřívějších nejasných obav. Byl jsem, i když bez určitého důvodu, instinktivně ve střehu - což byla v nové, skutečné krizi výhoda, ať už se to vyvine jakkoli. Nicméně přechod od neurčitého tušení k bezprostřednímu nebezpečí byl hluboce šokující a dopadl na mne silou drtivého úderu. Ani jednou mě nenapadlo, že by to šmátrání bylo jen zdání. Byl jsem přesvědčen, že jde o zlý úmysl, smrtelné klidný jsem očekával příští pohyb samozvaného vetřelce.

Po chvíli opatrný šramot přestal a já slyšel, že se někdo dostal pomocí paklíče do severního pokoje. Pak někdo tiše zkoušel zámek spojovacích dveří s mým pokojem. Závora samozřejmě držela a slyšel jsem praskání podlahy, když zloděj opouštěl místnost. Za okamžik se ozvalo jiné tiché šramocení a já věděl, že někdo vešel do pokoje na jih od mého. Opět kradmý pokus otevřít závorou opatřené spojovací dveře a opět vzdalující se praskání. Tentokrát praskání pokračovalo chodbou a dolů po schodech a tak jsem poznal, že zloděj zjistil, že dveře mého pokoje jsou zajištěny závorami, a vzdal se na nějakou dobu svého úmyslu.

Pohotovost, s jakou jsem se vrhl do promyšlené akce, ukázala, že jsem se dlouho vědomě obával nějakého nebezpečí a uvažoval o možných cestách útěku. Od začátku jsem cítil, že neviditelný vetřelec znamená nebezpečí, s kterým není radno se setkat nebo střetnout, ale před nímž je lépe co nejrychleji utéci. Musím se co nejrychleji dostat živý z hotelu, ne však hlavním schodištěm a hotelovou halou.

Tiše jsem vstal, namířil kapesní svítilnu na vypínač. Chtěl jsem rozsvítit žárovku nad postelí, vybrat si něco svých věcí do kapsy a bez zavazadla rychle utéci. Žárovka se nerozsvítila, zřejmě byl vypnut proud. Asi se chystal jakýsi tajný, zlý manévr ve velkém měřítku - co, to jsem přesně nevěděl. Jak jsem v

zamyšlení stál, zaslechl jsem tlumené praskání v dolním patře a zdálo se mi, že rozeznávám hlasy. Po chvíli jsem si byl méně jist, zda ony hlubší zvuky byly hlasy, neboť ono drsné poštěkávání a neartikulované krákání se tak málo podobalo lidské řeči. Tehdy mi s novou silou přišlo na mysl to, co v noci slyšel tovární inspektor v tomto rozpadajícím se morovém domě.

Při světle baterky jsem si naplnil kapsy, nasadil klobouk a šel po špičkách k oknu, abych zjistil možnosti útěku. V rozporu s platnou bezpečnostní vyhláškou nebylo na této straně hotelu požární schodiště a zjistil jsem, že mé okno mi nabízí pouze skok z třetího patra na dlážděný dvorek. Ale vpravo i vlevo sousedily s hotelem staré cihlové bloky obchodních budov, jejichž šikmé střechy sahaly dostatečně vysoko, abych na ně mohl skočit z výše třetího patra. Abych se dostal na některou z těchto budov, musel bych být v pokoji o dvoje dveře dál od mého, v jednom případě na sever a v druhém na jih. Můj mozek začal okamžitě pracovat a chladně zvažovat, jaké mám možnosti se tam dostat.

Uvědomil jsem si, že nemohu riskovat a vyjít na chodbu, kde by mé kroky byly určitě slyšet a kde bych měl nepřekonatelné obtíže se vstupem do správného pokoje. Pokud se mi to vůbec podaří, musím projít méně pevnými spojovacími dveřmi mezi pokoji; budu muset násilím vyrazit jejich zámky i závory, a pokud mi budou příliš vzdorovat, použít vlastní ramena jako beranidlo. Doufal jsem, že by se mi to mohlo podařit vzhledem k zchátralosti domu a jeho příslušenství; ale věděl jsem, že to nemohu udělat nehlučně. Budu se muset spolehnout jen na rychlost a na naději, že se dostanu k oknu, dříve než se nějaké nepřátelské síly dají dostatečně dohromady, aby otevřely paklíčem dveře místnosti, v níž jsem byl. Dveře do chodby jsem zajistil sekretářem - opatrně, abych způsobil co nejméně hluku.

Byl jsem si vědom, že nemám velké šance a mohu očekávat další překážky. Dostat se jen na jinou střechu nevyřeší ještě můj problém, protože se budu muset dostat dolů a utéci z města. Jediná má výhoda byla opuštěnost a zchátralost sousedních domů a množství černě zejících vikýřů.

Podle mapy mladíka z potravin jsem si zjistil, že nejlepší cesta z města je na jih, a vrhl jsem rychlý pohled na spojovací dveře na jižní straně pokoje. Dveře se otevíraly dovnitř mého pokoje - a když jsem odstrčil závoru a našel další zajištění -, věděl jsem, že je nemohu vyrazit. Vzdal jsem se tedy této možnosti úniku a opatrně jsem k nim přitáhl postel, abych zabránil útoku, který by mohl přijít později z vedlejšího pokoje. Dveře na sever se otvíraly ven - i když se ukázalo, že jsou zamčené z druhé strany na závoru. Kdyby se mi podařilo dosáhnout střechy domů v Painově ulici a s úspěchem sestoupit do přízemí, mohl bych se možná vrhnout přes dvůr a do přilehlých nebo protějších domů Washingtonovy nebo Batesovy ulice -anebo vyjít na Painovu ulici a zahnout jižně do Washingtonovy. V každém případě se musím snažit nějak se dostat do Washingtonovy ulice a rychle z okolí Hlavního náměstí. Raději bych se vyhnul Painově ulici, neboť hasičská zbrojnice by mohla být otevřená celou noc.

Jak jsem přemýšlel o svých možnostech, díval jsem se ven přes špinavé moře rozpadajících se střech pode mnou, nyní osvětlených září měsíce krátce po úplňku. Vpravo černý příkop říčního koryta rozrážel panoráma, opouštěje továrny a nádraží, přimknuté jako klíště k jeho stranám. Za ním vedly zrezivělé koleje a rowleyská cesta napříč plochou bažinatou krajinou, posetou ostrůvky zvýšené a sušší, křovím zarostlé země. Vlevo byla země protkaná potůčky a úzká cesta do Ipswiche, bíle ozářená měsíčním světlem. Ze své strany hotelu jsem nemohl vidět jižní cestu do Arkhamu, pro niž jsem se rozhodl.

Nerozhodné jsem uvažoval, kdy bude nejlepší pustit se do severních dveří a jak bych to udělal co nejtišeji, když jsem uslyšel, že neurčité zvuky zdola se změnily v jasné a těžkopádné kroky na schodech. Mihotavé blikavé světlo se objevilo v prosklení nad mými dveřmi a prkna na chodbě začala sténat pod těžkou vahou. Přibližovaly se tlumené zvuky, jakoby podobné řeči, a nakonec se ozvalo silné klepání na mé vnější dveře.

Na okamžik jsem prostě zadržel dech a čekal. Uplynula věčnost a zvracení vyvolávající rybí pach náhle a dramaticky stoupl. Pak se klepání opakovalo, nepřetržitě a s rostoucí naléhavostí. Věděl jsem, že nastal čas k činu, a neprodleně jsem odstrčil závoru severních spojovacích dveří a opřel se do nich, abych je vyrazil. Klepání bylo stále hlasitější a já doufal, že se v tom hluku ztratí zvuky mého náporu. Konečně jsem zaútočil, vrážel znovu a znovu levým ramenem do tenké výplně, nedbaje šoku ani bolesti. Dveře vzdorovaly víc, než jsem očekával, ale nevzdal jsem se. A po celou tu dobu se hluk za vnějšími dveřmi zvyšoval.

Nakonec dveře povolily s takovým praskotem, že mi bylo jasné, že ti venku to museli slyšet. Klepání

zvenčí se změnilo v divoké bušení, zatímco se ozývaly klíče ve dveřích z chodby do obou mých sousedních pokojů. Spěchal jsem právě otevřenými spojovacími dveřmi a ještě jsem stačil zavřít na závoru dveře do chodby, dříve než mohlo být otočeno klíčem v zámku, ale právě když jsem to udělal, slyšel jsem, že se pokoušejí paklíčem otevřít dveře třetího pokoje - toho, z jehož okna jsem doufal dostat se na dolní střechu.

Na okamžik jsem propadl naprostému zoufalství, neboť mé uvěznění v pokoji bez možnosti úniku oknem se zdálo úplné. Zaplavila mě vlna téměř nesnesitelné hrůzy, s děsivou, i když nevysvětlitelnou podivností, když světlo svítilny ozářilo stopy zanechané v prachu vetřelcem, který se před chvílí z tohoto pokoje pokoušel otevřít mé dveře. Potom jsem se zmateným automatismem a navzdory beznaději se vrhl proti dalším spojovacím dveřím a slepě jsem do nich narazil ve snaze je vylomit, připouštěje, že by zámek mohl být tak zázračně neporušený jako v onom druhém pokoji - a abych závorou zajistil dveře do chodby z druhé strany, dříve než by se podařilo zámek zvenčí odemknout.

Jen šťastná náhoda mě na chvíli zachránila - protože spojovací dveře přede mnou byly nejen nezamčené, ale dokonce pootevřené. Okamžitě jsem jimi proběhl a přitlačil koleno a rameno proti dveřím do chodby, které se právě otvíraly dovnitř. Můj tlak překvapil toho, kdo dveře otevíral, takže klika pod tlakem zapadla a mohl jsem zasunout závoru, jak jsem to udělal u těch druhých dveří. Když jsem získal tento odklad, slyšel jsem, že se bušení na druhé dvoje dveře zmírnilo. Od spojovacích dveří, které jsem zatarasil postelí, se ozývalo zmatené brebentění. Většina útočníků zřejmě vešla do jižního pokoje a shromáždila se k útoku. Ale v tom okamžiku se ozval paklíč ve dveřích vedlejšího pokoje od severu a já věděl, že toto nebezpečí je bližší.

Severní spojovací dveře byly dokořán, ale nebyl čas myslet na zajištění právě odemykaného zámku z chodby. Vše, co jsem mohl udělat, bylo zabouchnout otevřené spojovací dveře, zavřít je na závoru stejně jako dveře naproti; k jedněm jsem přitáhl postel a k druhým psací stolek a ke dveřím do chodby umyvadlo. Musel jsem se spolehnout na tyto nouzové překážky a doufat, že mne uchrání, dokud se nedostanu z okna na střechu domů v Painově ulici. Ale i v tomto kritickém okamžiku můj hlavní děs nespočíval v chabosti rných obranných opatření. Byl jsem otřesen, protože nikdo z mých pronásledovatelů přes ohavné funění, chrochtání a tlumené štěkání v různých intervalech nevydal ze sebe jasný nebo artikulovaný zvuk.

Když jsem přesunul nábytek a spěchal k oknům, slyšel jsem strach nahánějící dupání v chodbě směrem k pokoji severně od mého a uvědomil si, že bušení na jihu přestalo. Většina mých odpůrců se zřejmě soustředila u vetchých spojovacích dveří, které, jak věděli, se musí otevřít přímo ke mně. Venku měsíc dováděl na hřebenu střechy domu pode mnou a já věděl, že skok bude smrtelně nebezpečný, protože plocha, na kterou jsem musel skočit, byla strmá.

Když jsem zvážil podmínky, zvolil jsem jako cestu úniku jižnější z obou oken; chtěl jsem skočit do úžlabí střechy a dostat se k nejbližšímu vikýři. Až budu uvnitř jednoho z chatrných cihlových domů, budu muset počítat s pronásledováním; doufal jsem ale, že se mi podaří sestoupit dolů a přebíhat od jednoho otevřeného vchodu k druhému, tmavými dvorky a eventuálně se dostat do Washingtonovy ulice a vyklouznout z města na jih.

Náhle se od severních spojovacích dveří rozlehl strašlivý praskot a já viděl, jak se tenká výplň dveří tříští. Obléhatelé si zřejmě přinesli nějaký těžký předmět, aby jej použili jako beranidlo. Avšak postel stále pevně držela, takže jsem přece ještě měl slabou naději, že se mi útěk podaří. Otvíral jsem okno, lemované těžkými sametovými závěsy, pověšenými na tyči s mosaznými kroužky, a zjistil jsem, že tam byl zvenčí vyčnívající úchyt na okenice. Uvědomil jsem si možnost vyhnout se nebezpečnému skoku, a prudce jsem strhl závěsy i s tyčí; potom jsem rychle zahákl dva kroužky za okenicový úchyt a spustil závěs z okna. Těžké záhyby plně dosáhly na sousední střechu a přesvědčil jsem se, že kroužky i úchyt by mohly mou váhu unést. Prolezl jsem oknem, spustil se po improvizovaném laně a navždy za sebou zanechal morbidní a hrůzou zamořenou budovu Gilmanova domu.

Bezpečně jsem přistál na uvolněných břidlicových taškách strmé střechy a podařilo se mi bez uklouznutí dosáhnout otevřeného černého vikýře. Podíval jsem se vzhůru k oknu, které jsem opustil, a zpozoroval, že je stále temné, a daleko naproti zřícených komínů směrem na sever jsem viděl ve dvoraně Dagonova řádu, v baptistickém i kongregačním kostele, zlověstně zářící světla, na která si vzpomínám se zachvěním.

Ale nezdálo se, že by někdo byl dole ve dvoře, a já doufal, že mám šanci dostat se pryč, dřív než vypukne všeobecný poplach. Baterkou jsem si posvítil do vikýře a zjistil, že tam nejsou schody dolů. Výška ale nebyla velká, a tak jsem se přesunul přes okraj a skočil; dopadl jsem na zaprášenou podlahu postlanou rozbitými krabicemi a barely.

Místo bylo strašidelné, ale mne už takové věci neděsily a ihned jsem zamířil ke schodům, které se objevily ve světle baterky. Rychlým pohledem na hodinky jsem zjistil, že jsou dvě hodiny po půlnoci. Schody zaskřípěly, ale zdály se být celkem pevné; běžel jsem jako o závod rozlehlou prostorou prvního patra, a pak dolů do přízemí. Byla zde úplná spoušť a ozvěnou byl jen zvuk mých kroků. Konečně jsem se dostal do vstupní haly, na jejímž konci jsem uviděl slabě osvětlený obdélník otlučeného vchodu do Painovy ulice. Zamířil jsem opačným směrem a našel zadní dveře také otevřené; odvážil jsem se ven a sestoupil po pěti schodech na trávou zarostlou dlažbu dvorku.

Měsíční světlo sem dolů nedosáhlo, ale na cestu jsem viděl bez baterky. Některá okna Gilmanova domu byla slabě osvětlena a zdálo se mi, že uvnitř slyším zmatené zvuky. Tiše jsem přešel na stranu Washingtonovy ulice, povšim si četných otevřených domovních dveří a zvolil pro svou cestu ven ty nejbližší. Chodba uvnitř byla černá; na druhém konci jsem zjistil, že dveře do ulice byly pevně zaklínovány. Rozhodnut zkusit jiný dům protápal jsem se zpět na dvorek, ale prudce jsem se zastavil blízko domovních dveří.

Z otevřených dveří Gilmanova domu proudil mohutný zástup podivných postav - světla v temnotě poskakovala a hrůzu budící chraplavé hlasy na sebe tiše pokřikovaly v řeči, která určitě nebyla angličtina. Postavy se nejistě pohybovaly a ke své úlevě jsem poznal, že nevědí, kde jsem; přesto jsem se chvěl hrůzou až do morku kostí. Jejich obličeje se nedaly rozeznat, ale nahrbená paťhavá chůze byla hnusně odpudivá. A nejhorší ze všeho bylo poznání, že jedna z postav byla podivně oblečená a zřetelně korunovaná známou vysokou tiárou. Jak se postavy rozlézaly po dvorku, mé obavy vzrůstaly. Co když z toho domu nenajdu východ na ulici? Rybí pach byl nechutný a byl jsem zvědav, zda jej snesu bez omdlení. Opět jsem tápal směrem k ulici, otevřel dveře do chodby a přišel k prázdné místnosti s pevně uzavřenými okenicemi, ale bez okenních rámů. Motal jsem se bez světla baterky a zjistil, že okenice mohu otevřít; v mžiku jsem vylezl ven a okenice za sebou zavřel.

Nyní jsem byl na Washingtonově ulici. Neviděl jsem živou bytost a krom záře měsíce ani jiné světlo. Avšak slyšel jsem v dálce ze všech stran zvuky hrdelních hlasů, kroků a zvláštní pleskavý zvuk, který vůbec nezněl jako kroky. Nesměl jsem ztrácet čas. Postavení světových stran mně bylo jasné a byl jsem rád, že pouliční světla byla zhasnuta, jak se to často stává v chudých venkovských oblastech za nocí plně osvětlených měsícem. Některé zvuky přicházely i z jihu, ale byl jsem rozhodnut utéci tím směrem. Věděl jsem, že by tam mohlo být hodně vchodů do opuštěných domů, kde bych se skryl v případě, že bych potkal jednoho nebo skupinu pronásledovatelů.

Sel jsem rychle, tiše a přitisknut k zříceným domům. I když jsem byl bez klobouku a pocuchaný po svízelném slézání, nebyl jsem zvlášť nápadný a měl jsem velkou šanci projít nepozorován, potkám - li náhodného chodce. Na Batesově ulici jsem se stáhl do otevřené chodby, protože přes cestu přecházely dvě šourající se postavy, ale brzy jsem znovu vyšel a blížil se k otevřenému prostranství, kde Eliotova ulice šikmo protínala křižovatku ulice Washingtonovy s ulicí Jižní. I když jsem toto místo nikdy neviděl, na mapě mladíka z koloniálu vypadalo nebezpečně, pokud by bylo osvětleno měsíční září. Nesnažil jsem se mu vyhnout, protože jakýkoliv jiný směr by znamenal okliku s možným nebezpečím, že budu spatřen a zadržen. Jediné, co se dalo dělat, bylo přejít je odvážně a otevřeně, napodobovat co nejlépe typické šourání innsmouthských lidí a věřit, že nikdo - nebo přinejmenším žádný můj pronásledovatel -tam nebude.

Nedovedl jsem si představit, jak dalece bylo pronásledování organizováno ani jaký byl jeho důvod. Ve městě byla nezvyklá aktivita, ale usoudil jsem, že se ještě nerozšířila zpráva o mém útěku od Gilmana. Musím rychle přejít z Washingtonovy do některé jiné ulice směřující k jihu, protože ta společnost z hotelu po mně určitě půjde. Jistě jsem zanechal stopy v prachu v tom posledním starém domě, a ty prozrazovaly, jak jsem se dostal na ulici.

Jak jsem očekával, prostranství bylo plně zalito měsíčním světlem a v jeho středu byl trávník s železným zábradlím. Naštěstí nebyl nikdo nablízku, i když se zdálo, že podivné bzučení a hluk od Hlavního náměstí

sílí. Jižní ulice byla opravdu široká, vedla mírným sklonem přímo k nábřeží a poskytovala výhled na moře; doufal jsem, že mé nikdo z dálky neuvidí, jak přecházím v jasném měsíčním světle.
Šel jsem dál bez překážky a neslyšel nic, co by naznačovalo, že jsem sledován. Rozhlédl jsem se kolem a bezděčně na okamžik zvolnil krok, abych se podíval na konci ulice na moře, oslnivé v zářícím měsíčním světle. Daleko v moři za vlnolamem byla nejasná, temná čára Ďáblova útesu, a jak jsem ji zahlédl, musel jsem myslet na všechny ty strašlivé pověsti, které jsem slyšel v posledních třiceti čtyřech hodinách, na legendy líčící tuto rozeklanou skálu jako skutečnou vstupní bránu do království bezmezné hrůzy a nepředstavitelné zvrhlosti.
Potom jsem náhle na vzdáleném útesu uviděl přerušované záblesky světla. Byly skutečné a nedalo se o nich pochybovat. Vyvolaly ve mně slepý děs, vymykající se veškerému rozumu. Svaly mi ztuhly k panickému útěku, ale zvládla je určitá má podvědomá a polohypnotická opatrnost. A aby byly věci ještě horší, nyní vycházely záblesky z vysoké věžičky Gilmanova domu, který se za mnou na severovýchodě nezřetelně rýsoval; byl to sled stejných, i když různé rozdělených záblesků, které nemohly znamenat nic jiného než odpověď na signál.
Měl jsem svaly pod kontrolou, a když jsem si znovu uvědomil, jak jasně jsem byl vidět, vykročil jsem ráznějším a předstíraně šouravým krokem; ale dokud jsem průhledem Jižní ulice viděl na moře, stále jsem se díval na ten ďábelský a přízračný útes. Nedovedl jsem si představit, co to vše znamená. Možná že se to týkalo nějakého divného rituálu spojeného s Ďáblovým útesem, nebo se nějaká tlupa vylodila na té přízračné skále. Zahnul jsem doleva kolem zničeného trávníku, ale ustavičně jsem se ohlížel k moři, které se třpytilo v přízračném svitu letního měsíce, a pozoroval šifrované záblesky těch nevysvětlitelných světelných signálů.
A tehdy mne napadla ta nejhroznější představa představ, která zničila poslední zbytek sebeovládání a dohnala mě k ztřeštěnému útěku na jih, podél zejících černých dveří a oken, zírajících jako rybí oči v této opuštěné ulici noční můry. Neboť při bližším pohledu jsem spatřil, že měsíčním světlem ozářené vody mezi útesem a břehem nebyly prázdné. Hemžila se tam hejna živých těl, plavajících směrem k městu; i na tak velkou vzdálenost a v jediném okamžiku jsem poznal, že ty poskakující hlavy a bušící ruce byly odlišné způsobem, který nebylo možno normálně vyjádřit nebo vědomě formulovat.
Než jsem minul blok domů, zmírnil jsem svůj překotný útěk, neboť po své levici jsem uslyšel něco jako pokřik a volání organizovaného pronásledování. Byly slyšet kroky a hrdelní zvuky a Federální ulicí skřípal rachotící motor směrem na jih. Ve vteřině se změnily všechny moje plány, neboť byla - li přede mnou blokována silnice k jihu, musím najít jinou možnost útěku z Innsmouthu. Zastavil jsem se, vrhl se do otevřených domovních dveří a uvědomil si, jaké jsem měl štěstí, že jsem opustil měsíčním světlem zalité otevřené prostranství, dříve než pronásledovatelé přišli dolů souběžnou ulicí.
Má další úvaha byla méně uklidňující. Vzhledem k tomu, že pronásledování vedlo jinou ulicí, bylo jasné, že mě tato skupina přímo nesledovala. Neviděli mě, ale zřejmě jednali podle nějakého plánu, který mi měl uzavřít cestu úniku. Z toho vyplývalo, že všechny cesty vedoucí z Innsmouthu jsou hlídány podobně, neboť obyvatelé nemohli vědět, kterou se vydám. Kdyby to tak bylo, musel bych ustoupit přes oblast, kudy cesty nevedly; jak to však mohu udělat vzhledem k okolní bažinaté krajině, protkané sítí potůčků? Na okamžik se mi v hlavě všechno zamotalo - z čiré beznaděje a z rychle rostoucího všudypřítomného rybího zápachu.
Potom jsem si vzpomněl na opuštěné koleje do Rowley, jejichž pevná trať se štěrkovým podložím zarostlým plevelem se stále ještě táhla k severozápadu od pobořeného nádraží na okraji říčního koryta. Byla tu ještě naděje, že lidé z města na ně nepomyslí, protože trnitým křovím zarostlé opuštěné koleje byly téměř neproniknutelnou a nejnepravděpodobnější cestou, kterou by uprchlík volil. Viděl jsem je jasně z hotelového okna. Jejich větší, začáteční část byla nepříjemně vidět z rowleyské silnice a z vyšších míst ve městě, ale člověk by se možná mohl porostem nepozorované proplazit. Určitě to byla jediná naděje na záchranu a nedalo se dělat nic jiného, než se o to pokusit.
Stáhl jsem se do chodby opuštěného domu, v níž jsem našel úkryt, a ještě jednou jsem si při baterce prohlédl mapu mladíka z koloniálu. Bezprostřední problém byl, jak se dostat na staré koleje; zjistil jsem, že nejbezpečnější by to bylo směrem k Babsonově ulici, pak západně k Lafayettově - zde zahnout za roh a nepřecházet prostranství podobné tomu, které jsem již přešel - a zpět severně a západně klikaté ulicí

Lafayettovou, Batesovou, Adamsovou a Pobřežní - ta vedla podle řečiště k opuštěnému a polorozpadlému nádraží, které jsem viděl z okna. Pokračoval jsem Babsonovou ulicí, protože jsem nechtěl znovu přecházet otevřené prostranství ani se dát na západ ulicí stejně širokou, jako byla Jižní. Přešel jsem na pravou stranu a nenápadně zabočil do Babsonovy ulice. Zvuky byly stále slyšet ve Federální ulici, a jak jsem se ohlédl, zdálo se mi, že vidím světlo blízko domu, kterým jsem unikl. Dychtivý opustit Washingtonovu ulici jsem vyrazil pomalým klusem a doufal, že budu mít štěstí a nesetkám se s pozorujícíma očima. Blízko rohu Babsonovy ulice jsem ke svému zděšení zjistil, že jeden z domů je stále ještě obydlený, což prozrazovaly záclony v oknech; ale světlo uvnitř nesvítilo a já přešel bez úhony.

V Babsonově ulici, která křižovala Federální a kde by mé mohli moji pronásledovatelé snadno spatřit, jsem se co nejtěsněji přitiskl ke křivým, nerovným domům; dvakrát jsem se zastavil ve dveřích, když hlasy za mnou na okamžik zesílily. Otevřené prostranství přede mnou zářilo do daleka, opuštěné v měsíčním světle, ale já jím nebudu muset projít. Při druhém zastavení jsem zjistil nové rozmístění nejasných zvuků; když jsem opatrně vykoukl ze skrytu, vyrazil přes otevřené prostranství automobil a zamířil ven Eliotovou ulicí, která protínala jak Babsonovu, tak i Lafayettovu.

Jak jsem se díval - přidušen náhlým zesílením rybího zápachu -, viděl jsem skupinu těžkopádných přikrčených postav houpavě klusat a belhat se stejným směrem; byla to skupina, která hlídala cestu do Ipswiche, protože tato silnice je pokračováním Eliotovy ulice. Dvě z postav, které jsem zahlédl, byly oblečeny v široké obřadní roucho a jedna měla špičatý diadém, který se bělostně třpytil v měsíčním světle. Chůze této postavy byla tak podivná, že mi šel mráz po zádech, neboť se mi zdálo, že ten tvor se pohyboval skoky.

Když byl poslední ze skupiny z dohledu, pokračoval jsem v cestě; vyrazil jsem kolem rohu do Lafayettovy ulice, spěšně přešel Eliotovu, ze strachu, že opozdilci skupiny se ještě mohli blížit podél této dopravní tepny. Slyšel jsem v dálce jakési skřehotavé a chřestivé zvuky daleko směrem k Hlavnímu náměstí, ale přešel jsem bez úhony. Největší hrůzu jsem měl z opětného přechodu široké a měsíčním světlem zalité Jižní ulice - s jejím výhledem na moře -, ale musel jsem se tohoto pokusu odvážit. Snadno by se mohl někdo dívat - pátrači v Eliotově ulici by jistě neopomněli se po mně podívat oběma směry. V posledním okamžiku jsem se rozhodl, že raději zpomalím svůj klus a přejdu jako předtím šouravým krokem průměrného innsmouthského domorodce.

Když se opět otevřel pohled na vodu, tentokrát po mé pravici, byl jsem skoro rozhodnut se tam nedívat. Ale stejně jsem nemohl odolat. Vrhl jsem tam kosý pohled, a napodobuje jejich chůzi, opatrně jsem se šoural pod ochranu stínu. Žádná LCD tam nebyla, ač jsem skoro očekával, že tam bude. První věc, kterou mé oko zachytilo, byla malá veslice plující k opuštěným přístavním hrázím a naložená nějakým objemným, plachtovinou přikrytým předmětem. Veslaři, i když byli vidět z dálky a nezřetelně, byli zvlášť odpuzujícího vzhledu. Četní plavci se stále ještě nedali rozeznat; na vzdáleném černém útesu jsem zatím viděl nejasnou stálou zář - nebyl to onen mrkající signál -, která měla zvláštní barvu, již jsem nemohl přesně určit. Nad šikmými střechami vpravo v popředí se rýsovala vysoká věžička Gilmanova domu, ale byla zcela temná. Rybí pach rozehnaný na chvíli milosrdným vánkem opět vše obklopil s intenzitou dohánějící k šílenství.

Ještě jsem nepřešel ulici, když jsem uslyšel mumlající skupinu přicházející Washingtonovou ulicí od severu. Když došli na široké otevřené prostranství, kde jsem zneklidněn poprvé zahledí měsícem ozářenou vodu, mohl jsem je jasně vidět na vzdálenost jednoho bloku. Byl jsem zděšen bestiální nenormálností jejich tváří a psí nelidskostí jejich nahrbeného šourání. Jeden muž se pohyboval vyloženě opičím způsobem, dotýkaje se pravidelně dlouhýma rukama země, zatímco jiná postava -v obřadním rouchu a s tiárou na hlavě - se zdála pohybovat téměř poskoky. Usoudil jsem, že to je ona skupina, kterou jsem viděl na Gilmanově dvoře - skupina, která mně byla nejblíže na stopě. Když se některé z postav otočily, aby se podívaly mým směrem, byl jsem téměř ochromen hrůzou, avšak dokázal jsem předstírat nenucenou šouravou chůzi. Dodnes nevím, zda mě viděli. Jestliže ano, můj trik je musel oklamat, neboť přešli přes měsícem osvětlené prostranství, aniž změnili směr, a přitom skřehotali a brebentili jakýmsi ohavným hrdelním žargonem, který jsem nemohl identifikovat.

Když jsem se opět ocitl ve stínu, začal jsem běžet pomalým klusem podél nakloněných a zničených

domů, které prázdně zely do noci. Přešel jsem na západní chodník a obešel nejbližší roh do Batesovy ulice, kde jsem se držel blízko domů na jižní straně. Minul jsem dva domy, které se zdály obydlené, z nichž v jednom svítila v horních místnostech slabá světla, nicméně jsem se nesetkal s žádnou překážkou. Jakmile jsem zahnul do Adamsovy ulice, cítil jsem se značně bezpečnější, ale zažil jsem šok, když se nějaký muž vymotal z temných domovních dveří přímo proti mně. Byl však tak zoufale opilý, že mě neohrozil; a tak jsem se v bezpečí dostal až k ponurým troskám skladišť v Pobřežní ulici.
Nic se v této mrtvé ulici při říčním korytě nepohnulo a hukot vodopádu úplně překryl zvuk mých kroků. Byl to dlouhý, pomalý klus ke zbořenému nádraží. Velké cihlové stěny skladišť vypadaly přísněji než průčelí soukromých domů. Konečně jsem uviděl staré nádraží s podloubím nebo tím, co z něho zbylo, a zamířil jsem přímo ke kolejím, které začínaly od jeho vzdálenějšího konce.
Koleje byly rezavé, ale vcelku neporušené, a ne víc než polovina pražců uhnila. Chodit nebo běžet po takovém povrchu bylo sice nesnadné, ale velice jsem se snažil a vcelku jsem měl docela dobrý čas. V prvním úseku vedly podle okraje koryta, ale pak jsem dorazil k dlouhému krytému mostu, který se v závratné výšce klenul přes rokli. Jeho stav bude rozhodující pro můj další postup. Bude - li to v lidských silách, přejdu ho; když ne, budu muset riskovat putování mnoha ulicemi a přejít přes nejbližší neporušený silniční most.
Dlouhý starý most široký jako stodola přízračné zářil v měsíčním světle. Viděl jsem, že pražce jsou bezpečné přinejmenším do vzdálenosti nejbližších několika stop. Vstoupil jsem na most, rozsvítil baterku a byl téměř sražen mračnem netopýrů, kteří pleskali křídly kolem mne. Asi v půli cesty zela mezi pražci nebezpečná mezera a já se na okamžik obával, že ji nepřeskočím, ale nakonec jsem riskoval zoufalý skok, který naštěstí dobře dopadl.
Byl jsem rád, když jsem se dostal z toho hrůzného tunelu a zas uviděl měsíční světlo. Staré koleje protínaly Říční ulici, pak se náhle stočily do zemědělské oblasti, kde bylo stále méně a méně děsného innsmouthského rybího pachu. Hustý porost plevele a trnitých keřů mi překážel a krutě rval mé šaty, ale byl jsem rád, že zde byl, v případě nebezpečí mi mohl poskytnout úkryt. Věděl jsem, že větší část mé cesty byla vidět z rowleyské silnice.
Velice záhy začala bažinatá oblast s jedinou kolejí na nízkém, trávou porostlém náspu, kde zaplevelení bylo poněkud řidší. Byly zde ostrůvky vyvýšené země, kde trať procházela mělkým, otevřeným zářezem zarostlým keři a ostružinami. Byl jsem vděčný za tento částečný úkryt, protože v tomto místě byla rowleyská cesta nepříjemně blízko, jak jsem poznal pohledem z okna hotelu. Na konci tohoto úseku cesta přetínala koleje a uhnula do bezpečné vzdálenosti, ale musel jsem být mimořádně opatrný. V této chvíli jsem si s povděkem uvědomil, že kolej nebyla hlídána.
Ještě než jsem vstoupil do tohoto úseku kolejí, rozhlédl jsem se, ale neviděl jsem žádného pronásledovatele. Staré věže a střechy upadajícího Innsmouthu zářily vlídně a nadpozemsky v magickém žlutém světle měsíce a mě napadlo, jak asi vypadaly za starých časů, než na ně padl stín. Pak, jak jsem bloudil pohledem od města do vnitrozemí, něco méně poklidného upoutalo mou pozornost a přimělo mě na vteřinu se nehybně zastavit!
Co jsem viděl - nebo si představoval, že vidím, byl zneklidňující dojem vlnivého pohybu daleko na jihu, dojem, z něhož jsem usoudil, že z města, ipswichskou silnicí, vyrazil opravdu početný dav. Vzdálenost byla veliká a nemohl jsem rozeznat podrobnosti, ale vůbec se mi nelíbil pohled na tuto pohybující se kolonu. Vlnila se a příliš jasně se leskla v paprscích už zapadajícího měsíce. Byl zde také matný zvuk, i když vítr foukal jiným směrem; vzdálené zvířecí mekotání a bučení ještě horší než brumlání skupin, jež jsem nedávno zaslechl.
V hlavě se mi honily všechny možné nepříjemné dohady, myslel jsem na ony mimořádné výstřední innsmouthské typy, které se prý skrývaly v rozpadlé, stoleté změti domů a ulic blízko pobřeží. Také jsem myslel na ty bezejmenné plavce, které jsem zahlédl. Když se vezmou v úvahu skupiny, které jsem dosud zahlédl, a ty, které pravděpodobně střežily ostatní cesty, počet mých pronásledovatelů musel být neobvykle veliký na město tak vylidněné, jako byl Innsmouth.
Kde se vzalo tolik lidí v tom zástupu, který jsem právě spatřil? Hemží se tato stará nezměrná změť ulic a domů pokřiveným, neurčitým a netušeným životem? Nebo na onom ďábelském útesu skutečně vylodila nějaká nepozorovaná loď množství neznámých cizáků? Kdo byli tito tvorové? Proč zde byli? A jestliže

jich takové množství hlídkovalo na ipswichské cestě, byly stejně silné hlídky i na ostatních cestách?
Vystoupil jsem na úsek porostlý keři a prodíral se velice pomalu, neboť ten prokletý rybí zápach opět převládl. Že by se vítr náhle změnil na východní a foukal od moře nad město? Usoudil jsem, že tomu tak muselo být, protože jsem opět slyšel šokující hrdelní mumlání ze směru, odkud až dosud zvuk nepřicházel. Byl tam také jiný zvuk, obrovské, hlučné pleskání nebo ťapkání, které nějak vyvolávalo představu nejhnusnějšího druhu. Nelogicky jsem myslel na nepříjemně se vlnící kolonu na vzdálené ipswichské silnici.
Pak začal zvuk a zápach sílit, takže jsem se rozechvěn zastavil a byl vděčný za úkryt v příkopu. Vzpomněl jsem si, že to bylo zde, kde se rowleyská silnice tak přiblížila ke staré železnici, než ji přeťala a odklonila se na západ. Něco přicházelo po této cestě a musel jsem si lehnout na zem, dokud to nepřejde a nezmizí v dálce. Díky Bohu, že tyto bytosti nepoužívaly psy ke stopování, i když by to asi nebylo možné pro všudypřítomný pach v celé oblasti. Cítil jsem se dost bezpečně skrčený v keřích písčité rozsedliny, i když jsem věděl, že pátrací budou přecházet koleje ani ne sto yardů ode mne. Já je uvidím, a když vyloučím nešťastnou náhodu, oni mne ne.
Náhle jsem se bál na ně pohlédnout, až budou procházet. Viděl jsem blízký, měsícem zalitý prostor, kudy by se měli hrnout, a uvažoval jsem, zda nedojde k neodstranitelnému znečištění tohoto prostoru. Byli to možná nejhorší ze všech innsmouthských typů - něco, na co je lépe nevzpomínat.
Vše převládající zápach sílil a zvuky přerostly v bestiální směsici krákání, štěkání, kašlání, beze stopy lidské řeči. Byly to skutečně hlasy mých pronásledovatelů? Nemají nakonec přece jen psy? Až dosud jsem však v Innsmouthu žádné z menších zvířat neviděl. To pleskání nebo ťapkání bylo příšerné - nemohl bych pohlédnout na ty degenerované bytosti, které je způsobovaly. Nechám zavřené oči, dokud se zvuky nevzdálí. Horda byla nyní velice blízko, vzduch byl odporný jejich chraplavým vrčením a země se téměř třásla pod nezvyklým rytmem jejich kroků. Málem jsem přestal dýchat a vynaložil jsem veškerou svou vůli, abych neotevřel oči.
ještě teď se mi nechce mluvit o tom, co následovalo, zda to byla strašlivá skutečnost, nebo pouze hrůzná halucinace. Pozdější šetření vedené vládou, vyvolané mými zoufalými výzvami, se přiklonilo k tomu, potvrdit to jako příšernou pravdu, ale co když se halucinace opakovala pod quasihypnotickým kouzlem tohoto prastarého, pronásledovaného a stínem zahaleného města? Taková místa mají podivné schopnosti a odkaz šílených legend snadno může mezi těmito mrtvými a ohavně páchnoucími ulicemi a změtí trouchnivějících střech a věží působit víc než nějaká lidská představivost. Což není možné, že zárodek skutečně nakažlivého šílenství číhá v hlubinách onoho stínu nad Innsmouthem? Kdo si může být jist skutečností po vyslechnutí historek, jako je ta starého Zadoka Allena? Vládní úředníci nikdy chudáka Zadoka nenašli a nikdo nemá tušení, co se s ním stalo. Kde končí šílenství a kde začíná skutečnost? Což není možné, že můj nedávný strach byl čirý sebeklam?
Musím se však snažit vypovědět, co jsem myslel, že vidím té noci pod klamným žlutým měsícem - co jsem viděl vlnit se a poskakovat rowleyskou cestou přímo přede mnou, když jsem se krčil mezi divokými ostružinami v opuštěném železničním příkopu. Samozřejmě že mé předsevzetí neotevřít oči selhalo. Bylo předem odsouzeno k nezdaru - protože kdo by se mohl slepě krčit, zatímco množství krákorajících, štěkajících bytostí neznámého původu odporně ťapká kolem, vzdálené sotva sto yardů?
Myslel jsem, že jsem připraven na nejhorší, a skutečně jsem měl být vzhledem k tomu, co jsem viděl předtím. Dřívější moji pronásledovatelé byli zpropadeně málo normální - neměl jsem být připraven čelit zmnožení abnormálních prvků? Podívat se na postavy, v nichž nebyla žádná příměs normálnosti?
Neotevřel jsem oči, dokud se ten chraplavý křik hlučně nevzdaloval z místa přímo přede mnou. Věděl jsem, že jejich dlouhý zástup bude jasně vidět tam, kde se svahy příkopu snižovaly a silnice křižovala koleje. Už jsem déle nevydržel mít oči zavřené před jakoukoliv hrůzou, kterou by mi potměšilý žlutý měsíc ukázal.
Byl to na zbytek mého života na této zemi konec duševního klidu a víry v nedotknutelnost přírody a lidské mysli. Nic, co bych si mohl představit - dokonce nic, co bych si mohl domýšlet, kdybych doslova uvěřil bláznivé historce starého Zadoka -, nic nemohlo být srovnatelné s démonicky bezbožnou realitou, kterou jsem viděl - nebo věřil, že vidím. Snažil jsem se o tom podat svědectví, snažil jsem se potlačit hrůzu a sepsat vše střízlivě. Je možné, že tato planeta něco takového skutečně zplodila, že lidské oči

pravdivě viděly to, co až dosud bylo známo pouze z horečné fantazie a z mlhavé pověsti?
A přece jsem je viděl v nekonečném proudu ťapkat, poskakovat, krákorat, skučet - nelidsky se vlnit v přízračném měsíčním světle v groteskním pomalém španělském tanci fantastické noční můry. A někteří z nich měli vysoké tiáry z onoho neznámého bělavě zlatého kovu… A jiní byli podivně oblečeni… ten, který je vedl, byl oblečen do ďábelsky cípatého černého kabátu a pruhovaných kalhot a měl pánský plstěný klobouk posazený na něčem beztvarém, co mělo být hlavou…
Myslím, že jejich převládající barva byla šedozelená, i když měli bílá břicha. Byli většinou lesklí a kluzcí a jejich hřbet byl šupinatý. Tvary vzdáleně připomínaly antropoida, zatímco hlavy byly hlavami ryb s vystupujícíma, vypoulenýma očima, které se nikdy nezavíraly. Po stranách jejich krků se chvěly žábry, dlouhé tlapy měli opatřeny plovací blanou a poskakovali chvíli po dvou nohách, chvíli po čtyřech. Byl jsem rád, že nemají víc než čtyři končetiny. Jejich krákoravé, štěkající hlasy jasně používané pro artikulovanou řeč měly na rozdíl od jejich strnulých tváří všechny zlověstné výrazové odstíny.
Navzdory vší své nestvůrnosti mi nebyli cizí. Příliš dobře jsem věděl, kým musí být - což nebyla vzpomínka na onu zlověstnou tiáru z Newburyportu stále ještě živá? Byly to ty hříšné rybožáby, nepojmenovatelné podoby - žijící a strašné - a jak jsem je viděl, věděl jsem také, co mi ten hrbatý kněz s tiárou v temné kostelní kryptě tak děsivě připomínal. Jejich počet se nedal odhadnout. Zdálo se mi, že jich bylo nekonečné množství - a můj krátký pohled určitě zachytil jen jejich menší část. Bezprostředně nato vše zahalil milosrdný záchvat mdloby, první, který jsem kdy měl.

V

Z mdlob jsem se probudil za denního světla jemným deštěm. Ležel jsem v příkopu trati porostlém keři, a když jsem vyvrávoral na cestu, nenašel jsem v čerstvém blátě ani stopu po otiscích. Na jihovýchodě se tyčily šedivé, rozbité střechy a zhroucené věže Innsmouthu, ale nikde v těch opuštěných bažinách jsem nespatřil jedinou živou bytost. Moje hodinky ukazovaly jednu hodinu po poledni.
Skutečnost toho, čím jsem prošel, byla v mé mysli nanejvýš nejistá, ale cítil jsem, že v pozadí je něco strašlivého. Musím se dostat pryč ze zlem zahaleného Innsmouthu - a ihned jsem začal prověřovat, nakolik jsem schopen pohybu. Přes únavu, hlad, hrůzu a zmatek jsem po chvíli zjistil, že mohu chodit, a tak jsem se pomalu pustil blátivou cestou k Rowley. Před večerem jsem byl ve vesnici, najedl se a opatřil si slušné oblečení. Chytil jsem noční vlak do Arkhamu a příští den jsem vážně a dlouho hovořil s tamními úředními místy. Stejný postup jsem opakoval v Bostonu. S výsledkem těchto rozhovorů je veřejnost seznámena a pro zachování duševní vyrovnanosti si přeji, aby se o tom již nemluvilo. Možná že se mne zmocnilo šílenství, možná větší hrůza - nebo se stal zázrak.
Jak si každý může představit, po zbytek své cesty jsem se vzdal naplánovaného programu - těšit se z krás přírody, architektury a archeologických zajímavostí, s nimiž jsem tak počítal. Ani jsem neměl odvahu jít si prohlédnout ty zvláštní šperky, které měly být v muzeu Miskatonické univerzity. Nicméně jsem využil svého pobytu v Arkhamu, abych shromáždil několik poznámek o svém rodokmenu, po nichž jsem už dlouho pátral. Byly to primitivní a uspěchané údaje, ale snad budou užitečné, až budu mít čas je srovnat a systematicky utřídit. Správce tamější historické společnosti pan E. Lapham Peabody mi zdvořile pomáhal a projevil nezvyklý zájem, když jsem mu řekl, že jsem vnuk Elizy Orneové z Arkhamu, narozené 1867, která se v sedmnácti letech provdala za Jamese Williamsona z Ohia.
Ukázalo se, že můj strýc z matčiny strany zde byl před mnoha lety na výpravě podobné té mé a že rodina mé babičky byla místní rarita. Pan Peabody říkal, že byly značné dohady okolo manželství jejího otce, Benjamina Ornea, hned po občanské válce; předkové nevěsty byli podivně záhadní. Nevěsta měla být osiřelé dítě Marshů z New Hampshiru - sestřenice Marshů z Essexu -, ale byla vychována ve Francii a věděla jen málo o své rodině. Poručník složil v jedné bostonské bance peníze ve prospěch její a francouzské vychovatelky; avšak jméno tohoto poručníka arkhamští obyvatelé neznali a po čase zmizel, takže vychovatelka byla k další výchově pověřena soudem. Ta Francouzka - nyní již dlouho mrtvá - byla velice skoupá na slovo a byli tací, co říkali, že toho věděla víc, než řekla.
Ale nejvíce zarážející bylo, že nikdo mezi známými rodinami v New Hampshiru nebyl schopen určit bydliště údajných rodičů mladé ženy - Enocha Marshe a Lydie rozené Meserveové. Mnozí pokládali za možné, že je nemanželskou dcerou některého prominentního Marshe. Určitě měla pravé marshovské oči. Nejvíce dohadů vzniklo po její časné smrti - zemřela po narození mé babičky, svého jediného dítěte. Se

jménem Marsh se mi spojovaly jakési nepříjemné dojmy, a nebylo mi proto příjemné, když jsem zjistil, že patří k mému vlastnímu rodu. Ani jsem nebyl potěšen poznámkou pana Peabodyho, že mám pravé marshovské oči. Byl jsem však vděčný za údaje, které - jak jsem viděl - budou cenné; a získal jsem obsáhlé poznámky a soupis odkazů týkajících se dobře dokumentované rodiny Orneů.
Z Bostonu jsem jel rovnou domů do Toleda a později strávil měsíc v Maumee, abych se zotavil po svém zlém zážitku. V září jsem nastoupil do posledního ročníku v Obelinu a do června následujícího roku jsem pilně studoval a věnoval se užitečným činnostem - prožitou hrůzu mi připomínaly jen občasné návštěvy vládních úředníků, které souvisely s vyšetřováním vyvolaným mými žádostmi a svědectvím. Kolem poloviny července - přesně za rok po mé innsmouthské zkušenosti -jsem strávil týden v Clevelandu s rodinou mé zemřelé matky a srovnával jsem některá nová genealogická data s různými poznámkami, tradicemi a zbytky rodinných dokladů, a uvažoval jsem, jaké spojovací schéma bych mohl sestavit. Neměl jsem zrovna radost z této práce, protože atmosféra domácnosti Williamsonových mě vždy stísňovala. Bylo tam morbidní napětí a moje matka mě jako dítě nikdy nepobízela k návštěvě svých rodičů, i když svého otce vždy ráda viděla, přijel - li do Toleda. Moje babička narozená v Arkhamu se mi zdála zvláštní, téměř jsem se jí bál a nemyslím, že jsem truchlil, když zmizela. Tehdy mi bylo osm a říkalo se, že ze zármutku nad sebevraždou mého strýce Douglase - svého nejstaršího syna - se někam zatoulala. Zastřelil se po své cestě do Nové Anglie, nepochybné po té cestě, kterou mi připomněli v Arkhamské historické společnosti.
Tento strýc se jí podobal a také jsem ho nikdy neměl rád. Něco jako strnulý, nehnuty výraz obou ve mně vyvolával nejasný, nevypočitatelný strach. Maminka a strýc Walter tak nevypadali, ti byli podobní svému otci, ačkoliv chudák malý bratranec Lawrence - Walterův syn - byl téměř přesná napodobenina své babičky, než byl pro svůj zdravotní stav trvale umístěn v sanatoriu v Cantonu. Neviděl jsem ho čtyři roky, ale můj strýc jednou naznačil, že jeho duševní i fyzický stav je velice špatný. Toto trápení bylo přede dvěma roky pravděpodobně hlavní příčinou smrti jeho matky.
Můj dědeček a jeho ovdovělý syn Walter tvořili nyní clevelandskou domácnost, ale vzpomínka na zašlé časy na ní pevně lpěla. To místo jsem stále neměl rád a snažil jsem se dokončit své výzkumy co nejrychleji. Záznamy a staré příběhy o Williamsonech byly bohatě doplňovány mým dědečkem, ale s údaji o Orneových jsem byl odkázán na strýce Waltera, který mi dal k dispozici svůj archiv včetně poznámek, dopisů, výstřižků, památek, fotografií a miniatur.
Bylo to tehdy, když jsem se probíral dopisy a fotografiemi ze strany Orneů, kdy jsem začal propadat hrůze z vlastních předků. Jak jsem řekl, moje babička a strýc Douglas mě vždy znepokojovali. Nyní, léta po jejich smrti, jsem prohlížel jejich tváře na fotografiích se zvýšeným pocitem odporu a odcizení. Zpočátku jsem nerozuměl té změně, ale postupné se mi počalo vtírat do podvědomí hrůzyplné srovnávání bez ohledu na trvalý vědomý odpor; bránil jsem se připustit byť sebemenší podezření. Bylo jasné, že typický výraz těchto tváří napovídal něco, co jsem v nich dříve neviděl a co ve mně vyvolávalo paniku, když jsem o tom hlouběji přemýšlel.
Ale největší šok byl, když mi strýc ukázal orneovské šperky, uložené v sejfu ve městě. Některé byly pěkné a docela inspirující, ale byla tu krabice zvláštních starých šperků, pocházejících od mé tajemné prababičky, které mi strýc ani nechtěl ukázat. Říkal, že jsou velmi bizarní a téměř odpudivé, a pokud věděl, nikdy nebyly nošeny na veřejnosti, i když si je má babička ráda prohlížela. Nejasné pověsti o četných nešťastných náhodách, o nichž mluvila francouzská vychovatelka, říkaly, že v Nové Anglii by se nosit neměly, ale v Evropě by to bylo celkem bezpečné.
Když můj strýc začal pomalu a zdráhavě rozbalovat šperky, naléhal, abych se nevyděsil podivností a ohyzdností designu. Umělci a archeologové, kteří je viděli, prohlásili umělecké provedení za vynikající a exoticky skvělé, ačkoliv ani jeden nebyl schopen určit, z jakého jsou materiálu, nebo zařadit je do určitého uměleckého stylu. Byly zde dva náramky, tiára a zvláštní pektorální kříž; tento kříž měl reliéf figur téměř neúnosné výstřednosti.
Během tohoto líčení jsem tvrdě držel na uzdě své emoce, ale má tvář musela prozrazovat vzrůstající strach. Můj strýc se zdál být znepokojen, a přerušil rozbalování a zkoumal výraz mého obličeje. Pokynul jsem mu, aby pokračoval, což udělal s novým zdráháním. Nějakou reakci asi očekával, když rozbalil první kousek - tiáru -, ale pochybuji, že očekával to, co se stalo. Ani já jsem to neočekával, domníval

jsem se, že jsem byl dostatečně varován vzhledem k tomu, co to bylo za šperky. Tiše jsem omdlel, právě tak jako před rokem na trním zarostlé železniční trati.
Od toho dne byl můj život noční můrou zádumčivosti a obav a nevím, do jaké míry to byla strašlivá pravda a do jaké šílenství. Moje prababička byla Marshová neznámého původu, jejíž manžel žil v Arkhamu - a neříkal starý Zadok, že dcera Oběda Marshe z nestvůrné matky se provdala podfukem za arkhamského muže? Co to mumlal ten starý opilec o podobě mých očí očím kapitána Oběda? Také v Arkhamu mi správce říkal, že mám pravé marshovské oči. Byl Obed Marsh můj vlastní prapradědeček? Kdo - nebo co - vlastně byla má praprababička? Ale možná že to bylo všechno bláznovství. Ony bělavě zlaté ozdoby mohly být snadno zakoupeny otcem mé prababičky od nějakého innsmouthského námořníka, ať už to byl kdokoliv. A onen pohled zírajících očí v tvářích mé babičky a sebevražedného strýce může být čirá fantazie, zesílená innsmouthským stínem, který tak temně zabarvil mou představivost. Ale proč se můj strýc zabil po pátrání po předcích v Nové Anglii?
Více než dva roky jsem s částečným úspěchem potlačoval tyto úvahy. Můj otec mi zajistil místo v pojišťovně a já se ponořil do všední práce co nejhlouběji. Avšak v zimě 1930-31 začaly sny. Zpočátku nebyly časté, ale zákeřné. Jak však týdny plynuly, stávaly se častější a živější. Otvíraly se přede mnou velké vodní plochy a zdálo se mi, že procházím s doprovodem bizarních ryb obrovským ponořeným sloupořadím a bludištěm zarostlých kyklopských zdí. Pak se začínaly ukazovat jiné přízraky, které mne, když jsem se probudil, naplňovaly nepojmenovatelnou hrůzou. Ale ve snách mě vůbec neděsily - byl jsem jedním z nich, oblečen v jejich nelidskou parádu, pohyboval jsem se vodními cestami a modlil se ke zlu v jejich podmořských svatyních.
Bylo toho daleko víc, než co jsem si mohl zapamatovat, ale i jen to, na co jsem si každé ráno vzpomněl, stačilo, aby mne to puncovalo na blázna nebo génia, pokud bych si vůbec dovolil to napsat. Cítil jsem, že jakýsi hrůzu nahánějící vliv se mě snaží postupně vytáhnout ze zdravého světa užitečného života do nepopsatelných propastí temna a odcizení; a tento vývoj se na mně zle projevil. Moje zdraví a vzhled byly stále horší, až jsem se nakonec musel vzdát svého zaměstnání a přijmout neměnný a osamělý život invalidy. Soužila mě podivná nervová choroba a časem jsem zjistil, že jsem téměř neschopen zavřít oči. Tehdy jsem se s narůstající poplašeností začal sledovat v zrcadle. Pozorovat pomalé zohyzdění nemocí není radostné, ale v mém případě zde bylo v pozadí něco plíživého a více matoucího. Zdilo se, že to otec také pozoruje, neboť se na mě začal podezřívavě a téměř poděšeně dívat. Co se to se mnou dělo? Je možné, že jsem se začal podobat babičce a strýci Douglasovi?
Jedné noci jsem měl strašlivý sen, v němž jsem pod mořskou hladinou potkal svou babičku. Žila ve světélkujícím paláci s četnými terasami, se zahradami s divnými, malomocnými koraly s groteskními, protilehle uspořádanými výkvěty a vítala mě s vřelostí, která byla spíš cynická. Změnila se jako ti, kteří se proměnili k životu ve vodě, a řekla mi, že nikdy nezemřela. Spíše odešla na místo, o kterém se dověděl její mrtvý syn, a vstoupila do království, jehož divy, předurčené také pro něj, odmítl s kouřící pistolí. To také mělo být mé království - nemohu mu uniknout. Nikdy nezemřu, ale budu žít s těmi, kteří žili předtím, než člověk kdy kráčel po této zemi.
Potkal jsem také tu, co byla její babička. Po osmdesát tisíc let Pth-thya-l yi žila v Y ha-nthlei a tam se vrátila, když Obed Marsh zemřel. Y ha-nthlei nebyl nikdy zničen, když lidé z povrchu země stříleli smrt do moře. Byl poškozen, ale ne zničen. Ti skrytí v hlubinách nemohou být nikdy zničeni, i když třetihorní kouzla zapomenutých Prastarých je mohla někdy držet v šachu. Nyní odpočívají, ale jednoho dne, vzpomenou - li si, znovu povstanou, aby vzdali hold Velkému Cthulhu. Příště to bude město větší než Innsmouth. Mají v úmyslu se rozrůstat a vychovají ty, kdož jim pomohou, ale musí ještě počkat. Za smrt lidí nahoře na zemi se budu muset kát, ale to nebude nijak těžké. To byl ten sen, kdy jsem viděl shoggoth poprvé, a tím pohledem jsem se probudil s šíleným výkřikem. To ráno mi zrcadlo s určitostí řeklo, že jsem získal innsmouthský vzhled.
Zatím jsem se nezastřelil, jako to udělal můj strýc Douglas. Koupil jsem si automatickou pistoli a téměř jsem to udělal, ale určité sny mě odradily. Napjaté mezní stavy hrůzy ustoupily a já, místo abych se jich bál, se cítil podivně přitahován do neznámých mořských hloubek. Slyšel jsem a dělal jsem ve spánku podivné věci a vzbouzel jsem se s jakýmsi rozjařením místo hrůzou. Nevěřím, že potřebuji čekat na plnou přeměnu, jako čekala většina. Jestliže budu čekat, můj otec mě asi zavře do sanatoria, jako zavřeli mého

ubohého malého bratrance. Dole mne očekává úžasná, neslýchaná nádhera a já ji už brzo vyhledám. Já R lyeh! Cthulhu fhtagn! Id! Id! Ne, nezastřelím se, nikdo mě nepřinutí, abych se zastřelil!
Musím připravit útěk svého bratrance z toho cantonského blázince a půjdeme společně do kouzelně zastíněného Innsmouthu. Poplaveme k tomu zadumanému útesu v moři a potopíme se černými propastmi k ohromnému a mnohými sloupy ozdobenému Y ha-nthlei a v tomto doupěti Nevyzpytatelných se navěky ponoříme do zázraku a slávy.

## DĚDICTVÍ PEABODYU

### I

Svého praděda Asapha Peabodyho jsem nikdy neviděl, přestože mi bylo už pět let, když zemřel na svém velkém statku severovýchodně od města Wilbraham ve státě Massachusetts. Mám dětskou vzpomínku, jak jsme tam jednou byli na návštěvě, když stařec stonal; otec s matkou šli nahoru do ložnice, ale já zůstal dole s chůvou, a nikdy jsem ho tedy nespatřil. Podle pověsti byl boháč, ale čas hlodá na bohatství jako na všem jiném. Vždyť i kámen je smrtelný, a od peněz se jistě nedá čekat, že vydrží v souboji se stále rostoucími daněmi, takže jich po každém úmrtí trochu ubylo. A úmrtí bylo v naší rodině potom, co v roce 1907 zemřel praděd, mnoho. Po něm zemřeli dva strýcové - jeden padl na západní frontě a druhý utonul na Lusitánii. Protože třetí strýc zemřel už dříve a žádný z nich se nikdy neoženil, statek připadl po dědečkově smrti v roce 1919 mému otci.
Můj otec netíhl k venkovu, jako tíhla většina jeho předků, a ani se nepokusil projevit zájem o zděděný statek, jen utrácel pradědovy peníze na různé investice v Bostonu a New Yorku. Ani matka nesdílela můj zájem o massachusettský venkov. Přesto se žádný z nich neodhodlal statek prodat, ačkoli jednou, když jsem byl právě doma z univerzity, matka navrhla, aby se majetek prodal, a otec chladně odmítl o té věci hovořit; vzpomínám si, jak náhle zledověl - není vhodnější pojmenování pro jeho reakci -, a na jeho kuriózní zmínku o "dědictví Peabodyů" a jeho pečlivě volená slova: "Dědeček předpověděl, že kdosi z jeho krve se dědictví opět ujme." Matka se výsměšně zeptala: "Jakého dědictví? Copak je tvůj otec skoro celé nerozházel?" Nato otec neodpověděl a zůstal při svém ledovém ujištění, že existují dobré důvody, proč majetek nelze prodat, jako by na něm leželo břemeno nástupnictví. Přesto se na ten majetek nikdy nezajel podívat; daně pravidelně platil jistý právník z Wilbrahamu, Ahab Hopkins, který rodičům pravidelně podával o majetku zprávy, ačkoli oni je vždy ignorovali a odmítali předem každý návrh, že by se měl majetek "udržovat", slovy: "To by bylo čiré vyhazování peněz."
Majetek tedy byl a zůstal opuštěný. Právník se párkrát nesměle pokusil jej pronajmout, ale ani přechodný rozkvět Wilbrahamu nepřilákal na starou usedlost víc než krátkodobé nájemce, a tak statek Peabodyů neúprosně podléhal času a povětří. Byl tedy v uboze zanedbaném stavu, když jsem jej na podzim roku 1929 zdědil po náhlém úmrtí obou rodičů při autonehodě. Protože však hospodářská krize toho roku značně znehodnotila pozemky, rozhodl jsem se prodat svůj majetek v Bostonu a znovu si zařídit dům u Wilbrahamu. Po smrti rodičů jsem byl dostatečně finančně zajištěný na to, abych si mohl dovolit nechat právnického řemesla, které ode mne vždy vyžadovalo větší péči a pozornost, než jsem mu byl ochoten věnovat.
Plán ovšem nebylo možno provést, dokud nebude aspoň část starého domu znovu uzpůsobena k bydlení. Sídlo bylo výsledkem práce mnoha generací. Původní stavba pocházela z roku 1787. Zpočátku to byla prostá usedlost strohých linií s nedokončeným patrem a čtyřmi působivými sloupy vpředu. Během doby se z ní stalo jádro domu, jakési jeho srdce. Následující generace jej pozměňovaly a doplňovaly - nejdříve rozmáchlým schodištěm a patrem, pak různými zákoutími a křídly, takže v době, kdy jsem se tam hodlal usídlit, to byla velká členitá stavba zabírající víc než akr půdy, doplněná paloukem a zahradou, jež byly stejně zanedbané jako dům.
Přísné koloniální linie změkčilo stáří a méně styloví stavitelé, takže architektura již nebyla čistá, a mansardové střechy soupeřily se štítovými, okna z malých tabulek s velkými, vyřezávané římsy s hladkými, vikýře s nečleněnou střechou. Celkový dojem, který dům budil, nebyl nepříjemný, ale pro člověka vnímavého k architektuře musel vypadat jako žalostná směsice architektonických stylů a druhů výzdoby. Každý takový dojem však jistě ihned zmírnily košaté jilmy a duby, jež se přimykaly k domu ze všech stran kromě zahradní, o kterou soupeřily dávno nestříhané růže s náletem topolů a bříz. Celkové tedy dům přes nánosy času a rozličných vkusů budil dojem zašlé nádhery a i jeho nenatřené zdi ladily s

mohutnými stromy okolo.
V domě bylo plných sedmadvacet pokojů. Vybral jsem si z nich k renovaci tři v jihovýchodním rohu a celý podzim a začátek zimy jsem jezdil z Bostonu dohlížet na postup prací. Po vyčištění a navoskování vysvitla nádherná barva starého dřeva, zavedení elektřiny zaplašilo z pokojů šero a hluboko do zimy mě zdržel jen vodovod; čtyřidvacátého února jsem se však mohl usadit v rodovém sídle Peabodyů. Pak jsem se měsíc zabýval plány na přestavbu zbytku domu, a přestože jsem původně zamýšlel dát některé přístavby strhnout a ponechat jen nejstarší části, brzy jsem ten plán opustil ve prospěch rozhodnutí nechat dům tak, jak je, protože byl prostoupen kouzlem, které se nepochybně zrodilo z těch mnoha generací, které v něm žily, i z veškerého dění, které se v jeho zdech odehrálo.
Do měsíce jsem si to místo zamiloval, a co bylo původně dočasné útočiště, stalo se náhle splněním celoživotního ideálu. Ale běda, ten ideál se rozrostl do takových rozměrů, že s sebou přinesl grandiózní podnik, který mě nenápadně vychýlil z dráhy a uvedl mě na cestu, jíž jsem se nikdy nechtěl dát. Bylo to rozhodnutí přestěhovat ostatky mých rodičů, kteří byli řádně pochováni na bostonském hřbitově, do rodinné hrobky vytesané v úbočí kopce na dohled od domu, ač trochu stranou od silnice procházející kolem pozemku. K tomu se připojilo odhodlání pokusit se přivézt zpět do Spojených států i kosti zemřelého strýce, jež odpočívaly někde ve Francii, a tak znovu spojit celou rodinu, nakolik to bude možné, na dědičném území u Wilbrahamu. Byl to právě takový plán, jaký mohl napadnout starého mládence, který byl zároveň uzavřeným samotářem, jaký se ze mne stal za jediný měsíc, obklopeného architektovými náčrtky a pověstmi starého domu, jenž se právě chystal nastoupit nové období života v éře daleko vzdálené svým prostým počátkům.
V souvislosti s tím plánem jsem se jednoho březnového dne vypravil k rodinné hrobce s klíči, jež mi předal právník starající se o celý majetek. Hrobka nebyla nijak nápadná; běžně nebylo vidět víc než masivní dveře, neboť byla vyhloubena do přirozeného svahu a téměř zakryta, stromy, jež po desetiletí nikdo ne-prořezával. Dveře i hrobka byly postaveny tak, aby vydržely staletí; byly téměř stejně staré jako dům a po mnoho generací tam byli pohřbíváni všichni příslušníci rodu Peabodyů od starého Jedidiáše, který byl prvním obyvatelem domu. Dveře se mi trochu vzpíraly, protože je už léta nikdo neotvíral, ale nakonec se poddaly a hrobka se přede mnou rozevřela.
Mrtví Peabodyové leželi ve svých rakvích; bylo jich třicet sedm, některé výklenky, kde odpočívali ti nejstarší, obsahovaly jen zbytky rakví, kdežto Jedidiášův byl úplné prázdný; ani smítko prachu neukazovalo, že by na tom místě někdy spočívala rakev a tělo. Byli však v pořádku, kromě truhly s tělem mého praděda Asapha Peabodyho. Ta se zdála podivně posunutá -nestála v řadě s ostatními nověji pohřbenými, dědečkem a strýcem, na něž nezbyly výklenky, ale rakve stály prostě na římse před stěnou s výklenky. Navíc se zdálo, jako by se byl někdo pokoušel nadzvednout víko, protože jeden pant byl ulomený a druhý volný.
Instinktivně jsem se pokusil pradědovu rakev srovnat, ale víko se přitom posunulo ještě víc a mému udivenému pohledu se ukázalo vše, co zbylo z Asapha Peabodyho. Videí jsem, že jakýmsi ošklivým nedopatřením byl pohřben obličejem dolů -ani tak dlouho po jeho smrti jsem nechtěl pomyslet na to, že by stařec mohl být pohřben v kataleptickém stavu, a tak bolestně skonat až v onom těsném bezvzdušném prostoru. Nezůstalo z něho nic než kosti a kousky oděvu. Přesto mě to nutilo napravit chybu či nehodu, ať už to bylo jedno, či druhé; sundal jsem tedy víko a s úctou obrátil lebku i kosti tak, aby pradědova kostra ležela v náležité poloze. Tento čin, který by se snad za jiných okolností zdál hrůzný, mi připadal naprosto přirozený, protože hrobka byla prozářena slunečním světlem a podlaha za otevřenými dveřmi byla tečkovaná stíny, takže to tam nevypadalo nijak pochmurně. S potěšením jsem shledal, že je tam místo pro oba rodiče, mého strýce - pokud se podaří jeho ostatky najít a přivézt z Francie - a konečné i pro mne.
Byl jsem tedy připraven uskutečnit svůj plán, nechal jsem hrobku po sobě dobře uzamčenou a cestou k domu jsem přemítal, jak dopravit strýcovy pozůstatky zpátky do rodné země.
Bez otálení jsem napsal na úřady v Bostonu ohledně exhumace rodičů a na místní úřad o povolení rodiče znovu pohřbít do rodinné hrobky.
II
Nakolik si vzpomínám, zvláštní řada událostí, jež se jakoby soustřeďovaly kolem starého sídla

Peabodyů, začala hned tu noc. Je pravda, že se mi dostalo nepřímého varování, že se starým domem možná není všechno v pořádku, protože starý Hopkins se mě při předávání klíčů důtklivě ptal, zda chci určitě podniknout ten krok a usadit se zde, a neopomněl zdůraznit, že dům "je takový osamělý", že farmáři z okolí "nikdy neměli Peabodyovy moc v lásce" a že "vždycky bylo dost těžké tu udržet nájemce". „Je to takové místo," pravil skoro zálibně, "kam nikdy nikdo nechodí na výlet. Tam nikdy nenajdete poházené papírové talíře a ubrousky" - samé dvojsmysly, a já nedokázal staříka přimet, aby se omezil na fakta, protože žádná fakta zřejmě neexistovala, kromě toho, že sousedé zahlíželi na tak rozlehlý pozemek uprostřed jinak úrodné orné půdy. Ta se také skutečně prostírala kolem mého majetku ze všech stran kromě čtyřiceti akrů - převážně zalesněných; byl to kraj úpravných polí, kamenných zídek, plůtků, za nimiž rostly stromy a keře, kde se dobře bydlelo ptákům. Považoval jsem to všechno za stařecké tlachání vyplynulé ze spřízněnosti s farmáři, kteří mě obklopovali: usedlými statnými Severoameričany, kteří se nijak nelišili od Peabodyů, leda že se víc a snad déle lopotili.

Avšak té noci, kdy mezi stromy okolo domu vyl a úpěl březnový vítr, mě posedla myšlenka, že nejsem v domě sám. Neznělo to jako kroky, ale prostě jako nějaký nepopsatelný pohyb kdesi v poschodí, jako by se kdosi hýbal ve stísněném prostoru tam a zpět, tam a zpět. Vzpomínám si, že jsem vyšel do velikého temného prostoru, do něhož sestupovalo rozmáchlé schodiště, a napínal sluch do tmy nahoře, protože zvuk jako by se snášel po schodech dolů, někdy nezaměnitelně, někdy jen jako ševel, a já tam stál, naslouchal, naslouchal, naslouchal, snažil se rozpoznat, odkud přichází, snažil se pro něj vykouzlit nějaké racionální vysvětlení, protože jsem jej do té doby nezaslechl, a nakonec jsem usoudil, že to musí být nějaká větev, která se ve větru otírá o dům tam a zpět. Na tom jsem se ustálil a už jsem se tím zvukem nedal rušit - ne že by přestal, ale protože jsem mu dal rozumné oprávnění.

Méně snadné bylo racionálně si vysvětlit sny, které se mi tu noc zdály. Obvykle vůbec sny nemívám, ale tentokrát mě doslova pronásledovaly groteskní a příšerné sny, v nichž jsem hrál trpnou úlohu a byl jsem podrobován nejrůznějším vyšinutím času a prostoru, smyslovým iluzím a několika děsivým pohledům na stínovou postavu ve špičatém černém klobouku s jiným stínovým tvorem po boku. Viděl jsem je jako za sklem, matně, a soumračnou krajinu jako přes skleněný hranol. Nebyly to vlastně sny, jen útržky snů, žádný neměl začátek ani konec, avšak zvaly mě do naprosto bizarního a cizího světa, jakoby přes nějaký jiný rozměr, jehož jsem si ve světě bdění nebyl vědom. Ale přečkal jsem tu neklidnou noc, i když mě poněkud zmohla.

Hned nazítří jsem se dozvěděl nesmírně zajímavou věc od architekta, jenž se mnou přijel probrat plány dalších renovací, mladého člověka, který neměl žádné kuriózní představy o starých domech, jaké se běžně vyskytují v zapadlých vekovských koutech. "Když se člověk na ten dům podívá," řekl, "nenapadlo by ho, že je v něm tajná komnata - a dobře schovaná -, viďte?" Rozložil přede mne své nákresy.

"A je tu?"

"Třeba je to ‚kněžský přístěnek' pro uprchlé otroky," nadhodil.

"Nikdy jsem ji neviděl."

„Já také ne. Ale podívejte se…" A na plánech, které vytvořil podle základů a místností, jak jsme je znali, mi ukázal, že u severní stěny v patře je v nejstarší části domu neznámý prostor. Kněžský přístěnek to určitě nebyl, protože mezi Peabody-ovými nikdy nebyl žádný papeženec. Ale uprchlí otroci? To snad. V tom případě se tu však skrýš objevila příliš brzy, dřív než bylo tolik otroků, aby jejich útěky do Kanady opravňovaly vznik takové místnosti. Ani to nedávalo smysl.

"Myslíte, že byste ji dokázal najít?" zeptal jsem se.

"Musí tu být."

A také byla. Chytře ukrytá, přestože nepřítomnost okna v severní stěně ložnice měla vzbudit zvědavost už dřív. Vchod byl utajen v umných řezbách, jež zdobily celou stěnu, postavenou z červeného cedru; kdyby člověk nevěděl, že tam místnost musí být, sotva by uviděl dveře, jež neměly kliku a otvíraly se jen po stisku jedné řezby. Našel je architekt, ne já, protože já na takové věci nikdy nebyl. Konečně, spadalo to spíše do jeho oboru než do mého. Zaotálel jsem jen chviličku, abych si prohlédl zarezivělý mechanismus dveří, než jsem do místnosti vkročil.

Byl to malý, těsný prostor. Nebyl ovšem tak malý jako kněžský přístěnek, dalo se tam asi tři metry kráčet vzpřímeně, třebaže sklon střechy neumožňoval chůzi v jiném směru. Podélné to šlo, napříč ne.

Místnost navíc jevila stopy obývání, neboť zůstala nedotčená, s rozloženými knihami a papíry a se židlemi, jež bývaly používány u malého psacího stolku u stěny.
Místnost vypadala velmi neobvykle. Přestože byla malá, její úhly se zdály křivé, jako by se stavitel nenápadně snažil majitele zmást. Mimoto byly na podlaze prapodivné obrazce, některé přímo barbarsky vyřezané do prken, přibližně kruhové, s nejrůznějšími odpudivými a divnými kresbami po vnějším i vnitřním obvodu. Podobně odpudivý byl i stolek. Byl totiž spíš černý než hnědý a kupodivu vypadal ohořele; vypadal vlastně, jako by sloužil k více účelům než jen jako psací stůl. Navíc na něm ležela hromádka knih, na první pohled velmi starobylých, vázaných v jakési kůži, a podobně vázaný rukopis. Na nějaké zkoumání však nebyl čas, protože se mnou byl architekt, a když spatřil všechno, co si přál, totiž potvrdil své podezření, že místnost existuje, dychtil pryč.
"Máme ji zrušit a prorazit tu okno?" zeptal se a dodal: "Určitě si ji nebudete chtít nechat."
„Já nevím," opáčil jsem. "Nejsem si jist. Záleží na tom, jak je stará."
Pokud byla tak starobylá, jak jsem se domníval, chtěl jsem mít možnost trochu ji propátrat, prozkoumat staré knihy. Mimoto nebyl žádný spěch; nemuselo se to rozhodnout ihned, architekt mohl dělat spoustu jiných věcí, než bude nutno uvažovat o utajené místnosti v patře. Při tom jsme zůstali.
Chtěl jsem se do místnosti vrátit hned druhý den, ale jisté události mi v tom zabránily. Za prvé jsem prožil další velmi neklidnou noc a vracely se mi neobyčejné zneklidňující sny, jež jsem si neuměl nijak vysvětlit, protože jsem na sny nikdy netrpěl, leda když jsem byl nemocný Snad nebylo nepřirozené, že se mi zdálo o předcích, zejména o jednom starci s dlouhým vousem, který nosil špičatý klobouk zvláštního stylu a jehož obličej, který mi byl ve snu nepovědomý, byl ve skutečnosti obličejem mého praděda Asapha Peabodyho, jak jsem zjistil na jednom z řady rodinných portrétů v dolejší hale. Tento předek se jaksi prapodivně pohyboval vzduchem, docela jako by létal. Viděl jsem ho procházet zdmi, kráčet ve vzduchu, jako siluetu v korunách stromů. A kamkoli šel, provázel ho velký černý kocour, který měl tutéž schopnost překračovat zákony času a prostoru. Mé sny neobsahovaly žádný postupující děj ani vnitřní jednotu; byla to pomíchaná řada výjevů, v nichž se můj praděd, jeho kocour, jeho dům a jeho majetek účastnili nespojitých živých obrazů. Zřetelně se pojily k mým snům z předešlé noci a opět je provázely cizorozměrné průvodní jevy oněch prvních nočních zážitků. Lišily se jen tím, že byly zřetelnější. Tyto sny mě neúprosně znepokojovaly celou noc.
Nebyl jsem tedy nijak v náladě slyšet od architekta, že pokračování prací na domě Peabodyů se zase odkládá. Byl zamlklý a nechtělo se mu vysvětlovat, ale naléhal jsem na něj tak dlouho, až přiznal, že dělníci, které najal, mu ráno jeden vedle druhého oznámili, že tu práci nepřijmou. Ujistil mě ovšem, že v Bostonu snadno sežene nějaké laciné polské nebo italské dělníky, jen když budu mít chvilku strpení.
Neměl jsem na vybranou, ale ve skutečnosti jsem nebyl tak popuzen, jak jsem předstíral, protože jsem začínal mít jisté pochybnosti, zda by bylo moudré podniknout všechny úpravy, které jsem zamýšlel. Část starého domu konečně musí zůstat stát, jen se musí trochu zesílit, protože velká část kouzla domu spočívá v jeho stáří; proto jsem architekta vybídl, ať nespěchá, a vyrazil jsem do Wilbra-hamu na nákupy.
Sotva jsem s nimi začal, uvědomil jsem si, jak nevlídně se na mě domorodci dívají. Do té doby mi buď vůbec nevěnovali pozornost, protože mě neznali, nebo když se se mnou seznámili, zběžně mé zdravili, ale toho rána se všichni tvářili stejně - nikdo se mnou nechtěl mluvit ani být se mnou viděn. I obchodníci se mnou jednali poněkud úsečně, pokud nebyli rovnou nepříjemní, a svým chováním mi dávali zřetelně najevo, že by byli raději, kdybych šel nakupovat jinam. Napadlo mě, že se třeba dozvěděli o mých plánech na obnovu starého domu a ze dvou důvodů jsou proti tomu - buď že by renovace zničila jeho kouzlo, nebo že by naopak prodloužila život kusu majetku, který by okolní farmáři rádi zabrali a rozorali, jakmile by dům a les zmizely.
Po chvíli však ve mně převládlo podráždění. Nejsem přece žádný pária a nezasloužím si, aby se mi vyhýbali, a když jsem posléze došel do kanceláře Ahaba Hopkinse, ulevil jsem si mnohem výmluvněji, než bývalo mým zvykem, přestože jsem viděl, že ho to uvádí do rozpaků.
"Víte, pane Peabody," snažil se mě ukonejšit, "já bych si to tak nebral. Ti lidé zažili těžký otřes a jsou v ošklivé, podezřívavé náladě. Mimoto jsou hrozně pověrčiví. Jsem starý člověk a vím, že nikdy nebyli jiní."

Hopkinsova vážnost mě zarazila. "Říkáte otřes. Promiňte - já, o ničem neslyšel."
Vrhl na mě prapodivný pohled, který mě docela vyvedl z míry. "Pane Peabody, dvě míle po silnici od vás žije jedna rodina. Jmenují se Taylorovi. S Georgem se dobře znám. Mají deset dětí. Nebo bych měl raději říct měli. Včera v noci zmizel z postele jejich druhý nejmladší chlapeček, sotva dvouleté děcko, a není po něm ani stopy."
"To je mi líto, ale co to má společného se mnou?"
"Určitě nic, pane Peabody. Jste tu ale poměrně cizí a - hm, jednou se to musíte dovědět - jméno Peabody tu nemá dobrý zvuk. Abych pravdu řekl, hodně zdejších lidí je přímo nenávidí."
Byl jsem ohromen a nepokoušel jsem se to tajit. "Ale proč?"
"Protože spousta lidí věří kdejakému drbu a šeptané historce, ať je nevím jak směšná," odpověděl Hopkins. "Už jste dost starý na to, abyste to chápal, i když náš venkov neznáte, pane Peabody. Když jsem byl malý, kolovaly o vašem pradědečkovi všelijaké historky, a protože v době, kdy na statku bydlel, došlo ke zmizení několika malých dětí, po nichž se nikdy nenašly žádné stopy, je tu snad přirozený sklon ty dvě věci spojovat -nový Peabody na statku a opakování úkazu spojovaného se zdejším pobytem jiného Peabodyho."
"To je nehoráznost!" zvolal jsem.
"Nepochybně," přisvědčil s nesnesitelnou vyrovnaností Hop-kins, "ale tak už to je. Navíc máme duben a za necelý měsíc bude Valpuržina noc."
Zřejmě jsem vypadal tak nechápavě, že ho to zmátlo.
"Ale pane Peabody," řekl s falešnou bodrostí, "přece musíte vědět, že vašeho pradědečka považovali za čarodějníka!"
Rozloučil jsem se s ním velmi znepokojen. Přestože jsem byl šokován a pobouřen, přestože jsem byl rozhořčen tím, jak mi místní lidé dávají najevo svůj odpor a - ano - strach, ještě víc mě vyvádělo z míry hlodavé podezření, že události včerejší noci a dnešního dne v sobě mají znepokojivou logiku. O pradědovi se mi zdály opravdu divné věci, a teď jsem o něm slyšel mnohem důraznější výrok. Vyrozuměl jsem jen tolik, že pověrčiví lidé pohlíželi na mého praděda jako na mužský protějšek čarodějnice - čarodějníka neboli černokněžníka. Ať už ho nazývali, jak chtěli, tak ho vnímali. Už jsem se nepokoušel být na domorodce slušný a zdvořilý, když odvraceli hlavy, jakmile jsem se blížil, ale nasedl jsem do auta a odjel na statek. Tam byla má trpělivost znovu vyzkoušena, protože na dveřích jsem našel připíchnutou načmáranou výstrahu - list papíru, na nějž nějaký negramotný zlomyslný soused tužkou naškrábal: "Vipadněte -nebo…"

III

Snad to bylo těmi tísnivými zážitky, ale můj spánek byl té noci ještě mnohem víc zneklidňován sny než předešlou noc. Byl tu však jeden velký rozdíl - výjevy, které jsem v neklidném spánku viděl, byly souvislejší. Opět v nich vystupoval můj praděd Asaph Peabody, ale teď vypadal tak zlověstně, že budil strach, a jeho kocour měl zježenou srst na krku, uši nastražené a ocas vztyčený - byl to obludný tvor, který se vznášel nebo plul po jeho boku nebo za ním. Praděd něco nesl - věc bílé nebo tělové barvy, ale nejasnost snu mi to nedovolila rozpoznat. Plul lesy, nad krajinou, mezi stromy, putoval úzkými chodbami a jednou byl určitě v hrobce nebo ve sklepení. Poznával jsem také některé části domu. V mých snech však nebyl sám - v pozadí se vždy vyskytoval stínový, nestvůrný Černý muž - ne černoch, ale muž tak pronikavě černý, že byl doslova temnější než noc, ale oči mu planuly jako živý oheň. Okolo starce byli všelijací menší tvorové - netopýři, krysy, ohyzdné zakrslé stvůry, jež byly půl člověk, půl krysa. Zároveň jsem měl i sluchové halucinace, protože se mi chvílemi zdálo, že slyším dušený pláč, jakoby dítěte v bolestech, a zároveň ohavný kdákavý smích a hlas prozpěvující: "Asaph zase bude. Asaph zase poroste."
Když jsem se konečně z té dlouhé noční můry probudil, právě když do pokoje začalo pronikat světlo, byl bych přísahal, že mi v uších pořád zní dětský pláč, jako by vycházel přímo ze zdí. Už jsem neusnul, ale ležel jsem s vytřeštěnýma očima a ptal se, co přinesou další noci.
Sny mi na chvíli vyhnal z hlavy příjezd polských dělníků z Bostonu. Byli neteční a mlčenliví. Jejich předák, statný chlapík jménem Jon Cieciorka, byl věcný a zvyklý své podřízené komandovat. Byl to svalnatý padesátník a tři muži, které vedl, se spěšně pohybovali podle jeho rozkazů, jako by se báli jeho hněvu. Předák vysvětlil, že architektovi původně řekli, že budou moci až za týden, ale jiná práce byla odložena,

a tak jsou zde; poslali architektovi telegram a přijeli z Bostonu. Plány mají a vědí, co se má dělat.
Jejich prvním činem bylo otlučení omítky ze severní zdi přímo pod tajnou komnatou. Museli pracovat opatrně, protože nesměli vybourat ani porušit nosníky poschodí. Omítka i latě, které byly starobylé ruční výroby, jak jsem si všiml, sotva muži začali pracovat, se musely odstranit a vyměnit; omítka se už před léty začala špinit a odlupovat, takže se v místnosti stěží dalo bydlet. Stejně na tom předtím byl i kus domu, který jsem nyní obýval, ale protože tam jsem podnikl větší změny, úpravy trvaly déle.
Chvíli jsem se díval, jak pracují, a právě jsem si zvykl na jejich bušení, když náhle ustalo. Chviličku jsem čekal, potom jsem vstal a šel do haly. Právě včas, abych viděl, jak se všichni čtyři tísní u zdi, pověrčivě se křižují, couvají, a pak se najednou dávají na útěk z domu. Když kolem mne běžel Cieciorka, křikl na mě v hrůze a hněvu nadávku. Pak byli pryč, a zatímco jsem stál jako do země vrostlý, slyšel jsem, jak jejich vůz startuje a překotně se řítí od mého pozemku.
Naprosto zmaten jsem zamířil tam, kde pracovali. Sundali velký kus omítky a latí; zůstaly tam dokonce poházené nástroje. Při práci odkryli část zdi, jež se skrývala za podkladovou deskou, a všechno nahromaděné smetí, jež tam během let napadalo. Teprve když jsem byl u stěny, spatřil jsem, co museli spatřit oni, a pochopil, co ty pověrčivce vyhnalo se strachem a hnusem z domu.
U paty zdi za podkladovou deskou totiž mezi dávno zežlout-lými papíry rozhlodanými od myší, jež na sobě přesto dosud nesly nesporně kabalistické znaky z nějakých dávných dnů, mezi zhoubnými nástroji smrti a zkázy - krátkými dýkovitými noži zrezivělými čímsi, co určitě musela být krev - ležely drobné lebky a kosti nejméně tří dětí!
Nevěřícně jsem zíral, protože pověrčivé nesmysly, které jsem pouhý den předtím slyšel od Ahaba Hopkinse, zněly rázem zlo-věstněji. To jsem si uvědomil okamžitě. Během pradědova pobytu se ztrácely děti; byl podezříván z černokněžnictví nebo čarodějnictví, z účasti na obřadech, při nichž hrály roli dětské oběti, a tady, uvnitř zdí jeho domu, jsou pozůstatky, jež propůjčují váhu podezřením sousedů o jeho nekalé činnosti!
Jakmile mě přešel první šok, věděl jsem, že musím jednat rychle. Pokud se někdo dozví o tomto odhalení, bude můj pobyt tady opravdu hořce nešťastný, o to se bohabojní sousedé postarají. Už jsem neotálel, doběhl jsem pro lepenkovou krabici, posbíral do ní kosti až po nejmenší zbyteček, jaký se dal najít, a odnesl to hrůzné břemeno do rodové hrobky a tam jsem kostičky vysypal do výklenku, kde kdysi odpočívaly ostatky Je-didiáše Peabodyho, nyní dávno obrácené v prach. Drobné lebky se naštěstí rozpadly, takže každý, kdo by to tu prohledával, by našel jen pozůstatky někoho dávno mrtvého, a jedině odborník by dokázal určit původ kostí, které zůstaly natolik neporušené, aby se z nich vůbec něco poznalo. Než podají polští dělníci zprávu architektovi, budu moci její pravdivost popřít. Na tu zprávu jsem však čekal marně, protože zděšení Poláci architektovi nikdy ani slovem neprozradili skutečný důvod, proč od práce utekli.
Nečekal jsem na architekta, který nakonec jistě najde někoho, kdo se ujme žádaných úprav, a veden instinktem, o němž jsem ani netušil, že jej mám, jsem se se silnou baterkou vypravil do tajné komnaty, odhodlán ji s nejvyšší pečlivostí prozkoumat. Vzápětí mě čekal objev, z něhož mě zamrazilo: přestože stopy, které jsme s architektem nadělali při svém krátkém vstupu do komory, byly dosud zřetelné, byly tu i jiné, novější stopy, jež naznačovaly, že v této místnosti od posledně někdo - nebo něco - byl nebo bylo. Stopy byly zřetelné - bosé mužské nohy a stejně nezaměnitelné stopy kočky. To ovšem nebyly nejděsivější doklady čehosi nekalého - začínaly však v severovýchodním rohu podivně zkosené komnaty v místě, kde se člověk vůbec nemohl postavit a kočka jen stěží. Přesto se zhmotnili právě tam a odtamtud kráčeli kupředu směrem k černému stolku - kde bylo něco mnohem horšího, ale toho jsem si nevšiml, dokud jsem podle stop nedošel skoro až k němu.
Stolek byl čerstvé potřísněný. Stála tam loužička nějaké vaz-ké tekutiny, jakoby vyvřelá ze dřeva - sotva víc než decimetr v průměru, vedle stopy v prachu, jež vypadala, jako by tam byla ležela, kočka, panenka nebo nějaký uzlík. Zíral jsem na loužič-ku, snažil se ve světle baterky určit, co by to mohlo být, posvítil jsem si na strop, abych viděl, jestli tamtudy neprší, a až pak jsem si vzpomněl, že od mé první a jediné návštěvy v tajné komnatě nepršelo. Pak jsem se loužičky dotkl ukazovákem a zvedl jej ke světlu. Byla to červená barva - barva krve - a já v tu chvíli s určitostí věděl, že to krev je. Jak se tam dostala, o tom jsem se neodvážil přemýšlet.

Tou dobou se mi už v mysli tísnily ty nejděsivější závěry, ale beze vší logiky. Ucouvl jsem od stolku a jen jsem honem popadl několik knih vázaných v kůži a rukopis, který tam také ležel; s nimi jsem se vrátil do prozaičtějšího prostředí - kde pokoje nebyly postaveny se zdánlivě nemožnými úhly, jež by napovídaly něco o dimenzích přesahujících lidské poznání. Skoro provinile jsem s knihami přitisknutými k prsům chvátal dolů do svého obývacího pokoje.
Jakmile jsem knihy otevřel, pocítil jsem zvláštní, tajemné přesvědčení, že vím, co v nich je. Přesto jsem je do té doby nikdy neviděl, a pokud vím, nikdy jsem nenarazil na názvy jako Malleus maleficarum nebo Daemonialitas od Sinistrariho. Pojednávaly o čarování a černokněžnictví, o všemožných zaklínadlech a pověstech, o hubení čarodějnic a čarodějníků ohněm, o jejich způsobu cestování - "mezi jejich hlavní činnosti patří přenášení těla z místa na místo… svedeni iluzemi a mámením ďáblů vskutku, jak věří a tvrdí, jezdí v noci na jistých zvířatech… nebo prostě vykročí do vzduchu z otvorů, jež byly zbudovány pro ně a pro nikoho jiného. Satan sám ve snech obluzu-je mysl, kterou drží v zajetí, a vede ji křivými cestičkami… Berou mast, kterou podle ďáblových pokynů vyrábějí z údů dětí, zejména těch, které zabili, a pomazávají s ní židli nebo koště, načež jsou ihned vyzdviženi do vzduchu, ve dne jako v noci, buď viditelně, nebo, přejí-li si to, neviditelně…" Dál jsem nečetl a obrátil se k Sinistrarimu.
Téměř ihned mi padlo oko na tuto znepokojivou pasáž: "Pro-mittunt Diabolo statis temporibus sacrificia, et oblationes; singulis quin-decim diebus, vel singulo mense saltem, něčem alicujus infantis, aut mortale venefícium, et singulis hebdomadis alia mala in damnum hu-mani generis, ut grandines, tempestates, incendia, mortem animali-um…," vykládající, jak čarodějníci a čarodějnice musejí po určitých obdobích zavraždit dítě nebo vykonat jiný zhoubný magický úkon. Ze samotného čtení na mě padl nepopsatelný úlek, takže jsem se na ostatní knihy, které jsem si přinesl, sotva podíval. Byly to Vitae sophistrarum od Eunapia, Ananiovo De Nátura Daemonum, Stampova Fuga Satanae, Bougetův Discours des Sorciers a ono dílo bez názvu od Olauta Magna, vázané v hladké černé kůži, o níž jsem si až později uvědomil, že je lidská.
Samo vlastnictví těchto knih svědčilo o víc než obyčejném zájmu o čarodějné nauky; ano, tak zjevně to vysvětlovalo pověrčivé mínění o mém pradědovi, které bylo ve Wilbrahamu a okolí tak rozšířené, že jsem ihned pochopil, proč tak dlouho přetrvalo. Muselo tu ale být něco víc, protože o těch knihách mohlo vědět jen málo lidí. Co tedy? Kostičky ve zdi pod tajnou komnatou mluvily nesporně o nějaké ohavné souvislosti mezi domem Peabodyů a nerozluštěnými zločiny z minulých let. Ani to však jistě nebylo na veřejnosti známo. V životě mého praděda musel být nějaký viditelný rys, který tu spojitost v jejich mysli vytvořil, ne jen jeho samotářství a pověst lakomce, o nichž jsem věděl. Klíč sotva najdu mezi věcmi z tajné komnaty, ale mohl by být někde ve sloupcích starých ročníků wilbrahamské Ga-zette, které byly k dispozici v městské knihovně.
Za půl hodiny jsem už stál mezi regály té instituce a propát-rával stará čísla Gazette. Byla to náročná práce, protože jsem, musel hledat naslepo v jednom čísle z doby pradědova zralého věku po druhém, a vůbec jsem neměl jistotu, že hledání bude odměněno, přestože noviny v jeho době byly rozhodně méně sešněrované právními omezeními než dnes. Hledal jsem přes hodinu, aniž jsem narazil na jméno Asaph Peabody, přestože jsem se pozdržel u článků líčících "hrůzy" páchané na lidech -především na dětech - z okolí domu Peabodyů, vždy s redakčními otázkami ohledně "zvířete", jež "bylo údajně jakési velké černé stvoření a podle zpráv mělo různé rozměry - někdy bylo velké jako kočka, jindy i jako lev" -, což byla okolnost bezpochyby vyplývající pouze z obrazotvornosti svědků podávajících zprávu, a to byly převážně děti do deseti let, oběti zmrzačení nebo pokousáni, jimž se podařilo uniknout. V tom měly štěstí proti mladším dětem, které během roku 1905, o němž jsem četl, beze stopy zmizely. Nikde tam však nebyla ani zmínka o mém pradědovi a nenašla se žádná až do roku jeho úmrtí.
Teprve tehdy otiskl redaktor Gazette to, co muselo být obecným přesvědčením o Asaphu Peabodyovi. "Odešel Asaph Peabody. Bude se na něj dlouho vzpomínat. Jsou mezi námi takoví, kteří mu připisovali schopnosti, jaké se hodí spíš do dob minulých než k dnešku. Jeden Peabody byl mezi obviněnými v Salemu a ze Salemu také přišel Jedidiáš Peabody, který si postavil dům u Wilbrahamu. Pověry se neřídí rozumem. Snad je to jen shoda okolností, že černého kocoura Asapha Peabodyho nikdo od pánovy smrti nespatřil, a jistě je jen ošklivou pověstí, že Peabodyho rakev nebyla před pohřbem otevřena, protože v tělesných tkáních nebo v pohřebních obyčejích došlo k jakési změně, kvůli níž by otevření

rakve bylo nemoudré. Tak se opět dopřává víry babským povídačkám, že čarodějník musí být pochován obličejem dolů a pak se ho nesmí již nic dotknout, jedině oheň…"
Bylo to psáno zvláštním, vyhýbavým stylem, přesto mi to řeklo hodně, snad až nepříjemně víc, než jsem předpokládal. Na pradědova kocoura se pohlíželo jako na jeho osobního démona - neboť každá čarodějnice a čarodějník mají svého ochočeného šotka v takové podobě, jakou se sám rozhodne na sebe vzít. Co je přirozenější, než že pradědova kocoura mylně pokládali za šotka, když jej za života provázel stejně věrně jako v mých snech o starci? To, co mě v redakční poznámce zneklidnilo, byla zmínka o způsobu jeho pohřbu, protože jsem věděl, co redaktor vědět nemohl - že Asaph Peabody byl skutečně pohřben obličejem dolů. Věděl jsem něco navíc - že s ním bylo hnuto, což se nemělo stát. A tušil jsem ještě víc - že po starém sídle Peabodyů chodí i něco jiného než já, obchází to v mých snech, po krajině a ve vzduchu!
IV
Tu noc se sny opět dostavily, provázeny stejnou přecitlivělostí sluchu, díky níž jako bych byl naladěn na kakofonické zvuky z jiných dimenzí. Můj praděd opět páchal své ohavnosti, ale tentokrát jako by se jeho ďáblík, kocour, několikrát zastavil a se zlým a vítězoslavným šklebem se po mně ohlédl. Viděl jsem starce ve špičatém černém klobouku a dlouhém černém hávu vcházet z lesnaté krajiny jakoby zdí do nějakého domu, do setmělé, skrovně zařízené místnosti, kde předstoupil před černý oltář, u něhož čekal Černý muž na oběť, kterou bylo příliš hrozné sledovat. Avšak neměl jsem na vybranou, moc mých snů byla taková, že jsem tomu pekelnému činu musel přihlížet. A opět jsem viděl praděda s jeho kocourem a s Černým mužem, tentokrát uprostřed hlubokého lesa, daleko od Wilbrahamu, spolu s mnoha jinými, před velkým oltářem, kde sloužili černou mši a následovali ji orgiemi. Nebyli však pokaždé stejně zřetelní; někdy byly sny jen bleskurychlé průlety bezhraničný-mi propastmi podivně zbarveného přítmí a nesrozumitelně kakofonického zvuku, kde přitažlivost pozbývala smyslu, propastmi zcela cizími přírodě, v nichž jsem však byl pokaždé neobyčejně vnímavý v mimosmyslové rovině, schopný slyšet a vidět věci, jež bych si v bdění nikdy neuvědomil. Tak jsem slyšel přízračný zpěv černé mše, výkřiky umírajícícho děcka, neladné kvílení píšťal, zvrácené modlitby chvály, orgiastické výkřiky cele-brantů, přestože jsem je pokaždé neviděl. A občas se v mých snech vyskytly i útržky rozhovorů, shluky slov, jež sama o sobě nedávala smysl, ale nabízela se k temnému a znepokojivému výkladu.
"Má být vyvolen?"
"Při Beliálovi, Belzebubovi, Satanovi…"
"Z krve Jedidiáše, z krve Asapha, v průvodu Balora."
"Přiveďte ho ke Knize!"
Pak přišly ty kuriózní snové vidiny, jichž jako bych se účastnil já sám, zejména jedna, v níž jsem byl veden střídavě svým pradědem a kocourem k veliké, černě vázané knize, kde byla planoucím ohněm zapsána jména a vedle nich podpisy krví, a tam jsem se na pokyn také podepsal. Ruku mi vedl praděd, kdežto kocour, kterého Asaph Peabody oslovoval jménem Ba-lor, mě škrábl do předloktí, aby vytryskla krev, do níž jsem namočil pero, a pak poskakoval a tančil kolem nás.
Jeden prvek v tom snu měl poněkud zneklidňující spojitost se skutečností. Po cestě lesem k onomu čarodějnickému sabatu jsme míjeli bažinu. Šli jsme černým kalem mezi ostřicí, kolem páchnoucích mokřadů, odkud to hrobově dýchalo rozkladem. Několikrát jsem se tam probořil do bahna, přestože kocour i praděd jako by se jen vznášeli po jeho povrchu. A ráno, když jsem se konečně po dlouhém spánku probudil, na svých střevících, jež byly čisté, když jsem uléhal, jsem našel černé bláto, zhmotnění svého snu! Po tom pohledu jsem vyskočil z lůžka a docela snadno sledoval stopy bot ven z pokoje, po schodech nahoru, do tajné komnaty, k onomu zakletému, podivně zkosenému koutu, odkud mířily do místnosti stopy v prachu! Zíral jsem nevěřícně, ale oči mě neklamaly. Bylo to šílené, ale nedalo se to popřít. Ani škrábnutí na předloktí se nedalo vymazat pouhým přáním.
Doslova jsem se vypotácel z tajné komnaty. Konečně jsem začínal neurčitě chápat, proč se mí rodiče zdráhali statek Pea-bodyů prodat; museli slyšet něco o jeho povésti od dědečka; vždyť praděda musel do rodinné hrobky pohřbít obličejem dolů právě on. A přestože jim snad byly zděděné pověry k smíchu, nechtěli riskovat, že na ně narazí. Pochopil jsem také, proč nájemci nechávali propadnout nájem, neboť dům sám byl jakýmsi soustředištěm sil, přesahujících chápání či síly každého jednotlivce, možná jakékoli

lidské bytosti, a poznal jsem, že jsem se nakazil aurou onoho obydlí a že jsem se v určitém smyslu stal vězněm domu a jeho hrůzné historie.
Nyní jsem se obrátil k jediné cestě, na níž jsem mohl získat další poučení: k rukopisnému deníku svého praděda. Ihned jsem k němu spěchal, ani jsem se nenasnídal, a shledal jsem, že je to sled poznámek v jeho rozmáchlém rukopise, doprovázený výstřižky z dopisů, novin, časopisů, ba i knih, jež se mu jevily důležité, přestože byly podivně nespojité. Všechny však pojednávaly o nevysvětlitelných událostech - v pradědových očích zřejmě sdílejících černokněžný původ. Jeho vlastní poznámky byly skrovné, ale odhalovaly mnoho.
"Dnes vykonáno, co bylo nutné. J. se neuvěřitelně obaloval masem. To ovšem patří k věci. Jakmile ho obrátíš, všechno začne znovu. Šotek se vrátí a prach každou další obětí opět získává tvar. Obracet ho zpět by už bylo marné. Jediná možnost je oheň."
A pak:
"Něco v domě. Kocour? Vidím ho, ale nedá se chytit."
"Rozhodně černý kocour. Nevím, odkud se vzal. Zneklidňující sny. Dvakrát na černé mši."
"Ve snu mě kocour dovedl k Černé knize. Podepsáno."
"Ve snu ďáblík jménem Balor. Hezký chlapík. Vysvětlil pouto."
Brzy nato:
"Dnes ke mně Balor přišel. Nenapadlo by mě, že je to on. Jako kocour je stejně hezký, jako když byl ďáblík. Zeptal jsem se ho, jestli sloužil J. ve stejné podobě. Naznačil, že ano. Odvedl mě do rohu s tím zvláštním úhlem z jiné dimenze, který je dveřmi ven. Postavil ho tak J. Ukázal mi, jak jím procházet…"
Nedokázal jsem číst dál. Už tak jsem přečetl příliš.
Nyní jsem věděl, co se stalo s ostatky Jedidiáše Peabodyho. A věděl jsem, co musím udělat já. Bez ohledu na to, jaký strach jsem měl z toho, co musím v kryptě najít, jsem se tam okamžité vydal, vešel dovnitř a přinutil se jít k rakvi svého praděda. Až tam jsem si všiml bronzové destičky přišroubované pod jménem Asaph Peabody a toho, co na ní bylo vyryto: "Běda tomu, kdo poruší můj odpočinek!"
Potom jsem zdvihl víko. Přestože jsem měl všechny důvody očekávat to, co jsem spatřil, nebyl jsem o to méně zděšen. Kosti, které jsem viděl minule, se totiž strašlivě změnily. To, co tehdy byly jen kosti a cáry, zahájilo otřesnou proměnu. Na pozůstatcích mého praděda Asapha začalo opět růst maso - maso, pocházející ze zla, kterým se opět začal živit, když jsem tak pošetile obrátil jeho ostatky, a z té druhé věci v jeho rakvi - z nebohého, vysušeného tělíčka dítěte, jež sice zmizelo z domu Ge orge Taylora sotva před deseti dny, ale mělo již kožený, pergamenový vzhled, jako by z něho byla vysáta všechna podstata a bylo částečně mumifikováno!
Oněmělý hrůzou jsem utekl z hrobky, ale jen proto, abych postavil pohřební hranici. Věděl jsem, že musím. Pracoval jsem horečné, ve spěchu, aby mě někdo při práci nepřekvapil, přestože jsem věděl, že se lidé statku Peabodyů už po desetiletí vyhýbají. Když jsem byl hotov, osaměle jsem se lopotil s rakví Asa-pha Peabodyho a jejím pekelným obsahem k hranici, stejně jako to před desítkami let udělal sám Asaph s Jedidiášovou rakví a s tím, co obsahovala. Pak jsem ustoupil stranou a díval se, jak plameny stravují rakev a její obsah, takže jen já zaslechl to vysoké, pronikavé, vzteklé zaúpění, které se vzneslo z plamenů jako ozvěna výkřiku.
Hranice dohořívala a žhnula celou noc. Viděl jsem ji z oken domu.
A uvnitř domu jsem spatřil něco jiného.
Černého kocoura, který přišel ke dveřím mého pokoje a zlomyslně na mě zamžoural.
A já si vzpomněl na pěšinu v bažině, po níž jsem prošel, na blátivé stopy, bláto na botách, vzpomněl jsem si na škrábnutí na předloktí a na Černou knihu, kterou jsem podepsal. Tak, jako ji podepsal Asaph Peabody.
Otočil jsem se k místu, kde ve stínech číhal kocour, a mírně ho oslovil: "Balore!"
Vstoupil a usedl těsně za dveřmi.
Vytáhl jsem ze stolu revolver a chladnokrevně po něm střelil.
Díval se na mě dál a nehnul ani brvou.
Balor. Jeden z menších ďáblů.
Toto je tedy dědictví Peabodyů. Dům, pozemky, les - to je jen slupka oněch cizorozměrných úhlů v tajné

komnatě, pěšiny přes bažinu k čarodějnickému sabatu, podpisů v Černé knize…
Až zemřu, a budu-li pohřben jako ti druzí, kdopak mě asi obrátí?

Historie Necronomiconu (Nástin) (Stanislava Menšíková)

Titul originálu je Al Azif. Slovo Azif používali Arabové pro označení nočního zvuku (vydávaného hmyzem), jejž pokládali za kvílení démonů.
Sepsal jej Abdul Alhazred, šílený básník ze Sanna'a v Jeme-nu, který údajně žil v období umajjádských kalifů kolem roku 700 n. 1. Navštívil zříceniny Babylónu a podzemní taje Memfisu a strávil deset let o samotě ve velké jižní arabské poušti (podle starověkých obyvatel Roba El Chálije neboli "Pustý prostor" a podle novodobých Arabů "Dána" neboli "Karmínová" poušť) - o níž se věří, že je osídlena a chráněna zlými duchy a smrtícími netvory. Ti, kdo předstírají, že do této pouště pronikli, o ní vyprávějí mnohé podivné a neuvěřitelné historky. Alhazred prožil své poslední roky v Damašku, kde byl sepsán Necronomicon (AL AZIF), a o jeho smrti nebo zmizení (738 n. 1.) se vypráví mnoho strašlivých a protichůdných příběhů. Ebn Challikan (životopis z 12. století) tvrdí, že byl za jasného denního světla uchvácen neviditelnou stvůrou a hrůzně sežrán před zraky mnoha diváků strnulých děsem. O jeho šílenství se vypráví mnohé. Tvrdil, že spatřil bájný Irem neboli Sloupové Město a pod zříceninami jistého bezejmenného města v poušti objevil otřesné letopisy a tajemství plemene staršího než lidstvo. Nebyl nijak horlivý muslim a uctíval nezníme bytosti, jež nazýval Yog-Sothoth a Cthulhu.
V roce 950 n. 1. byl Azif, který hojně, ač pokradmu koloval mezi tehdejšími filozofy, tajně přeložen do řečtiny Theodorem Philetou z Konstantinopole pod názvem Necronomicon. Po celé století podněcoval jisté experimentátory k strašlivým pokusům a pak byl potlačen a spálen patriarchou Michaelem. Poté se o něm proslýchalo jen v skrytu, avšak v pozdějším středověku (1228) pořídil Olaus Wormius latinský překlad a latinský text byl dvakrát vytištěn - jednou v 15. století švabachem (zřejmě v Německu) a jednou v 17. století (pravděpodobně španělsky). Obě vydání postrádají identifikační označení a místo a dobu vydání lze určit jen podle vnitřních typografických důkazů. Dílo bylo roku 1232, krátce po vzniku latinského překladu, který na ně upoutal pozornost, v latině i řečtině zakázáno papežem Řehořem IX. Arabský originál byl ztracen již za Wor-mia, jak naznačil ve své úvodní poznámce (existuje však mlhavá zpráva o utajeném opisu, který se objevil v tomto století v San Francisku, ale později zanikl při požáru), a od spálení knihovny jistého muže ze Salemu v roce 1692 nejsou zprávy ani o řeckém překladu - který byl vytištěn v Itálii mezi roky 1500 a 1550. Překlad doktora Deea nebyl nikdy vytištěn a existuje jen v dochovaných zlomcích původního rukopisu. Z latinských textů, jež dosud existujíce o jednom (z 15. století) známo, že je uchováván pod zámkem v Britském muzeu, kdežto jiný (ze 17. století) je v Bibliotheque Nationale v Paříži. Jedno vydání ze 17. století je ve Widenerově knihovně na Harvardu a také v knihovně Miskatonické univerzity v Arkhamu; rovněž v knihovně univerzity v Buenos Aires. V tajnosti pravděpodobně existují četné jiné výtisky a o jednom z 15. století se soustavně tvrdí, že tvoří součást sbírky jednoho proslulého amerického milionáře. Ještě neurčitější pověst připisuje zachování řeckého textu ze 16. století salemské rodině Pickmanů. Pokud se však skutečné dochoval, zmizel společně s malířem R. U. Pickmanem, který je nezvěstný od roku 1926. Kniha je tvrdě potlačována oficiálními místy většiny zemí a duchovenstvem všech organizovaných náboženství. Čtení vede k strašlivým následkům. Právě z pověstí o této knize (o níž ví poměrně málokdo z širší veřejnosti) údajně vyvodil ideu svého raného románu "KRÁL VE ŽLUTÉM" spisovatel R. W. Chambers.
Chronologie
1. Al Azif napsán asi r. 730 n. 1. v Damašku Abdulem Alhazre-dem.
2. Přeložen do řečtiny jako Necronomicon roku 950 n. 1. Theodorem Philetou.
3. Roku 1050 n. 1. spálen řecký text patriarchou Michaelem. V té době ztracen arabský originál.
4. Olaus překládá řecký text do latiny roku 1228.
5. Latinská i řecká podoba potlačena roku 1232 Řehořem IX.
6. Roku 14..? vytištěn švabachem v Německu.
7. Roku 15..? vytištěn řecký text v Itálii.
8. Roku 16..? španělské překlady latinského textu.

Soupis některých základních hrůzostrašných motivů používaných v nadpřirozených příbězích (Ivan Adamovič
Nepřirozený život přebývající v nějakém domě, nepřirozené souvislosti mezi životy různých osob.
Předčasný pohřeb.
Naslouchání někomu, kdo zažívá okamžiky hrůzy.
Metempsychózy - mrtví vnucující svou osobnost živým.
Zplozenec smrtelníka a démona.
Jakékoliv tajemné a nevyhnutelné směřování k záhubě.
Nepřirozený život nějakého obrazu - přenesení života z člověka do obrazu.
Abnormální pokračování životních funkcí u mrtvého.
Duplikace osobnosti.
Zpustošení hrobu - zjištění, že zdánlivě mrtvý je naživu.
Podivná souvislost mezi předmětem a jeho obrazem.
Členství v nějakém ďábelském spolku praktikujícím čarodějnictví či vyvolávání démonů.
Existence hrozivé ztracené rasy na odlehlém místě.
Hrůzná proměna či rozklad člověka způsobená požitím neznáme, zlověstné drogy. Monstrózní společník.
Zvířata, se obrátila proti člověku.
Neviditelné kosmické vlivy působící na určitém místě - genius loci.
Psychické pozůstatky ve starém domě - duch.
Vesnice, jejíž obyvatelé praktikují odporné tajné rituály.
Vyvolání elementálního démona.
Náboženská organizace se tajně připojí k satanismu.
Jeden člověk nenápadně vysává druhého jako upír.
Hrůzný poustevník na opuštěném místě nějakým způsobem zneužívá cestovatele.
Síly temnot (či kosmického prostoru) ovládnou svatostánek.
Hrůzný démon spojený s nějakým člověkem (a po jeho smrti s některými jeho věcmi) v důsledku hříšného činu, prokletí apod.
Nechutné oběti spojené s vykonáváním dávného pohanského rituálu. Nadpřirozená odplata.
Změny na obrazu související se skutečnými událostmi - současnými či minulými - odehrávajícími se na místě, které zobrazuje.
Zlý mág přežije s využitím metempsychózy ve zvířecí podobě a vykoná pomstu.
Místnost-duch v domě - někdy zde je, jindy není.
Mág získá ďábelského průvodce při putování na nezníme místo plné hrůzy.
Neodbytná věc vyvolaná z hrobu neuváženým zaklínáním.
Zapískání na vykopanou píšťalu neznámého stáří přivolá nepopsatelnou, démonickou bytost z Hlubiny.
Monstrózní strážce nadpřirozené podstaty hlídá poklad nebo knihu ukrytou ve starých rozvalinách.
Mrtvý muž vstane z hrobu, aby se pomstil svému vrahovi.
Neživý předmět se chová jako živý tvor, aby potrestal zločin.
Duch oběti usvědčí vraha.
Porušením prastarého hrobu je do světa vypuštěna monstróz-ní bytost.
Magický teleskop (nebo podobný druh přístroje) zobrazuje minulost.
Vykopání prastarého, zapovězeného předmětu nasadí na objevitele zlověstný stín, který ho posléze přivede do záhuby.
Domácnost děsící se příchodu neznámé zhouby.
Svatokrádež ve starém kostele přivolá z hlubin moře nebo kosmu pomstychtivé monstrum, jež pohltí znesvětitele.
Vlastnictví jisté nebezpečné knihy či odporného talismanu přivede člověka do kontaktu se světem ze zlého snu či vzpomínky a způsobí nakonec jeho zkázu.
Muž, který má velmi blízko k nižším tvorům. Ti pomstí jeho smrt.
Hmyz zhypnotizuje člověka a způsobí jeho smrt.
Nadpřirozený dopravní prostředek. Člověk do něj nasedne a je dopraven do neskutečného světa.

Náměsíčný je stále více přitahován k nějakému hrůznému místu. Schůzka se smrtí apod.
Mrtvola pohřbená ve sklepě dožene vraha (nebo narušitele) k smrti.
Kněz-poustevník střeží uprostřed pustiny schránku obsahující podivnou, pradávnou bytost. V důsledku nešťastné náhody je bytost vypuštěna a přivodí újmu tomu, kdo to způsobil.
Opuštěný ostrov na samém konci světa, na okraji Propasti. Je dějištěm podivné hrůzy.
Duchové moře vystoupí na souš v podobě tuleňů a živí se lidskými obětmi!
Rekonstrukce prastarého chrámu či opětovné vysvěcení dávného oltáře vyvolá nebezpečné, nehmotné síly.
Zlovolný vědec oživí mumii starou čtyři tisíce let a nutí ji vraždit.
Hrdina se pokusí vybavit si veškerou svou minulost za pomoci drog a hudby podporující paměť. Proces dosáhne do dědičné paměti, až do období před příchodem člověka. Tyto dávné vzpomínky se mu zjevují ve snech. Chystá se k úžasnému znovuobjevení dávné minulosti - ale promění se v pololid-ského tvora, začne zapáchat jako zvíře, uprchne do lesů a je zabit svým vlastním psem.
Cestovatel nalezne na podivném místě cosi děsivého - hrůza v chatě s osvětleným oknem uprostřed lesů.
Záměna snového a skutečného světa.
Hrůza z minulosti (či budoucnosti) vyvře ze vzpomínek (či věštby).
Série událostí vzešlých z hypnózy vyvolané jinou osobou, mrtvolou či někým ovládnutým cizí psychickou silou.
Příchod na neznámé místo a zjištění, že cestovatel má s tímto místem spjaté latentní vzpomínky či jinou hrůznou spojitost.
Návrhy pro psaní příběhů (Ivan Adamovič)
(Za předpokladu, že je již rozhodnuto o námětu a ději)

1. Připravte si synopsi či osnovu událostí seřazených podle toho, v jaké posloupnosti se přihodí - což nemusí odpovídat posloupnosti vyprávění. Zachyťte všechny důležité podrobnosti a motivy vedoucí ke všem plánovaným událostem. Někdy jsou vhodné i větší detaily, poznámky a odhady následků jednotlivých událostí.
2. Připravte si osnovu událostí tak, jak budou následovat ve vašem příběhu. Věnujte dostatečnou péči podrobnostem a poznámkám týkajícím se změny perspektivy, důrazů a vyvrcholení děje. Pozměňte původní osnovu, pokud zjistíte, že při této synopsi povedou případné změny ke zvýšení dramatického účinku nebo obecně k působivosti příběhu. Přidávejte nebo ubírejte jednotlivé události podle vlastní vůle - nikdy si ne-nechte svázat ruce původní představou, i kdyby měl výsledek být úplně jiným příběhem, než jaký jste původně plánovali.
3. Napište celý příběh podle osnovy, rychle, plynule a bez přehnané sebekritičnosti. Změňte události či strukturu příběhu, kdykoliv proces psaní takovou změnu vyžádá, nikdy nelpěte na původním návrhu. Jestliže se při psaní náhle objeví nové možnosti pro dramatický efekt nebo živější vyprávění, doplňte vše, co je třeba. Vraťte se zpět a pozměňte již napsané podle nového plánu. Je-li to třeba, vložte nebo vyjměte z napsaného celé oddíly a zkoušejte odlišné začátky a konce příběhu, dokud nenajdete nejlepší variantu. Ověřte si, zda všechny detaily finální verze odpovídají poslednímu plánu. Odstraňte všechny zbytečnosti - slova, věty, odstavce nebo celé epizody - a mějte na paměti, aby na ně neodkazovala žádná jiná část příběhu.
4. Revidujte napsaný text a dbejte zejména na volbu slov, syntax, rytmus prózy, proporce jednotlivých částí, eleganci zvoleného tónu, věrohodnost přechodů (mezi dvěma scénami, mezi pomalým a detailním popisem děje a mezi rychlým vyprávěním zahrnujícím širší časové úseky apod.), působivost začátku, konce i vyvrcholení, věrohodnost a atmosféru a veškeré další prvky.
5. Vyhotovte čistě napsanou finální verzi.
V některých případech je vhodné začít s psaním příběhu bez osnovy či představy, jak se bude vyvíjet dál. Týká se to případů, kdy cítíte potřebu zachytit a rozvinout nějakou mimořádně sugestivní náladu nebo obraz v plné šíři. Při tomto postupu může takový začátek představovat problém pro jeho zdůvodnění a motivaci. Samozřejmě že během rozvíjení motivace a zdůvodnění může dojít ke změně - dokonce výrazné změně či úplnému popření - začátku, který byl tímto způsobem napsán.

Občas je možné, pokud jsou ve vašem stylu kadence a rytmus úzce spojeny s asociacemi představ, začít spřádat pocity použitím charakteristických odstavců a ponechat na těchto pocitech, aby do značné míry samy diktovaly děj.
Někdy je také možné předem vytvořit šokující název či sérii názvů - takových, které by evokovaly silné asociace a představy - a vytvářet příběh kolem nich. Později, když je dílo u konce, může být tento název změněn na jiný.
Ve vzácných případech může být působivý příběh napsán na základě nějakého obrazu.
Někdy je výhodné rozvíjet příběh pouze v hlavě - s použitím poznámek -, než jej začnete formulovat slovy. Pokuste se jej pohodlně ‚sníť a provádějte v něm tolik změn, kolik je vám libo.
Nadpřirozené příběhy jsou dvojího druhu - v jedněch se hrůza či podivnost týká nějaké situace či jevu, zatímco v těch druhých souvisí s nějakými činy lidí, spojených s podivnou situací nebo jevem.
Jakmile se rozhodnete pro určitou náladu, obraz, situaci, legendu, živý obraz či vyvrcholení děje, je záhodno pečlivě si prostudovat soupis základních hororových motivů a vybrat z nich ten, který se nejvíce hodí pro zvolený rámec.
Zaznamenávejte si všechny bizarní nápady, nálady, představy a sny pro případné další použití. Nenechte se odradit tím, že zdánlivě nemají žádnou vnitřní logiku. Každý z nich může být postupně přepracován - doplněn poznámkami a synopsemi a propracován do souvislé struktury vhodné pro literární využití.
Nikdy nespěchejte. Ty nejlepší povídky se někdy rodí velice pomalu a s přestávkami.
V příběhu obsahujícím náročné filozofické či vědecké prvky se snažte veškeré vysvětlování naznačit na samém počátku (jako v Machenových Bílých lidech), aby mohly děj sám a jeho vyvrcholení zůstat těmito informacemi nezatíženy.
Buďte připraveni strávit nad formulací osnovy stejný čas jako nad psaním samým, protože osnova je skutečným jádrem příběhu. Skutečná tvůrčí činnost při psaní spočívá ve vytváření a formování příběhu v podobě osnovy.
Nezdráhejte se začlenit do příběhu dva či více ze základních hrůzostrašných motivů, pokud to bude vyžadovat jeho vnitřní logika. Dbejte však, aby příběh zůstal vždy absolutně logický a realistický vyjma směru, který byl zvolen k odchýlení děje od běžné reality.
V některých případech je vhodné příběh spontánně vytvořit na základě některého z daných hrůzostrašných motivů a nechat jej vyvíjet za pochodu. I z nahozené synopse může být vytvořen skutečný příběh.
Chcete-li mít zajištěné adekvátní vyvrcholení příběhu, bývá výhodné připravit si je do detailů předem a osnovu pak věnovat směřování k němu.
Lze také doporučit absolutně bizarní a šokující způsob pohledu. Například časové období, scenérii nebo jiné prvky příběhu vzdálené běžné realitě či lidskému měřítku.
Nadpřirozená hrůza v literatuře (Stanislava Menšíková)
I Úvod
Nejstarším a nejsilnějším lidským citem je strach, a nejstarším a nejsilnějším druhem strachu je strach z neznáma. O tom pochybuje jen málokterý psycholog, a tato pravda, kterou odborníci připouštějí, musí jednou provždy potvrdit oprávněnost a vážnost strašidelných a hrůzných příběhů jako literární formy. Proti nim jsou namířeny všechny zbraně blazeovaného materialismu, jenž připouští jen běžné emoce a dění ve vnějším světě, a také naivního idealismu, jenž odsuzuje ryze estetickou motivaci a dožaduje se didaktické literatury, která by "povznášela" čtenáře na náležitý stupeň rozesmátého optimismu. Ale přes všechen tento odpor strašidelný příběh přežil, rozvinul se a dosáhl pozoruhodných výšin dokonalosti; zakládá se totiž na hlubokém a elementárním principu, jenž sice neupoutá každého, ale mysli obdařené potřebnou vnímavostí přitahuje pronikavě a trvale.
Přízračně makabrózní náměty přitahují jen nemnohé, protože vyžadují od čtenáře jistou míru obrazotvornosti a schopnosti oddálit se od všedního života. Poměrně málo lidí se umí natolik osvobodit od zaklení všedního života, aby mohli reagovat na ťukání zvenčí, a vkus většiny bude vždy stavět na první místo příběhy o běžných citech a událostech, nebo o běžných sentimentálních úchylkách takových citů a událostí; snad právem, protože tyto běžné věci samozřejmě tvoří většinu lidské zkušenosti. Avšak vždy máme mezi sebou lidi senzitivní, a podivný zákmit fantazie se někdy objeví i ve skrytém koutku té

nejtvrdší palice, takže sebevětší množství racionálních výkladů ani freu-dovských rozborů nemůže zcela vymazat vzrušení z náhlého zahoukání v krbu nebo osamělé toulky lesem. Jde tu o psychologický vzorec chování či tradici, jež jsou stejně skutečné a stejně hluboce zakořeněné v duševních prožitcích jako kterýkoli jiný lidský vzorec chování nebo tradice; jsou stejně staré jako náboženské cítění a úzce spřízněné s mnoha jeho stránkami, a bytostně náležejí k našemu nejniternějšímu biologickému dědictví natolik, že nemohou nikdy ztratit pronikavou moc nad velmi důležitou, třebaže početně nevelkou menšinou našeho druhu.

První instinkty a emoce člověka formovaly jeho reakci na prostředí, v němž se nacházel. Vůči jevům, jejichž příčiny a následky chápal, vznikly vyhraněné city založené na rozkoši a bolesti, kdežto kolem věcí, jimž nerozuměl - a svět se jimi tehdy jen hemžil -, vznikaly takové personifikace, zázračné výklady a pocity bázně a strachu, jaké mohly napadnout plemeno, které mělo jen hrstku prostičkých myšlenek a omezené zkušenosti. Neznámo bylo nevypočitatelné, a tak se pro naše prapředky stalo strašným a všemocným zdrojem darů a pohrom, jež byly přidělovány lidstvu ze záhadných a zcela mimozemských důvodů, takže zjevně patřily do oblastí bytí, o nichž nic nevíme a na nichž nemáme žádný podíl.

Představu neskutečného či duchovního světa pomáhal budovat i fenomén snu. Vlastně všechny okolnosti divošského úsvitu života tak silně přispívaly k cítění nadpřirozena, že nás nemusí překvapovat, jak důkladně je lidská dědičná podstata prostoupena náboženstvím a po-věrčivostí. V oblasti podvědomí a instinktů je třeba toto prostoupení chápat jako prakticky trvalé, a to je prostý vědecký fakt; přestože se totiž oblast neznáma po tisíciletí neustále zmenšuje, většinu okolního vesmíru stále tvoří nekonečná propast záhad a na předmětech a pochodech, jež kdysi bývaly záhadné a nyní jsou snad dobře vysvětlené, dosud ulpívá obrovské reziduum silných zděděných asociací. A nejen to: staré instinkty jsou skutečně fyziologicky zafixovány v naší nervové tkáni, takže budou skrytě působit, i kdyby se vědomá mysl zcela zbavila všech zdrojů úžasu.

Protože bolest a hrozbu smrti si pamatujeme živěji než potěšení a protože našich citů vůči příznivým aspektům neznáma se od počátku zmocnily konvenční náboženské rituály a forma-lizovaly je, v lidovém nadpřirozeném folklóru vystupuje především temnější a zlověstnější stránka záhad vesmíru. Tento úkaz dále podporuje fakt, že nejistota a nebezpečí spolu vždy úzce souvisejí; proto je každý neznámý svět světem nebezpečí a možného zla. Když se k tomuto pocitu strachu a zla přidá nesporné kouzlo úžasu a zvědavosti, zrodí se sloučenina pronikavých citů a vydrážděné obraznosti, jež bude nevyhnutelně žít stejně dlouho jako lidstvo samo. Děti budou mít vždycky strach ze tmy a lidé s myslí vnímavou k zděděným pudům se budou vždv chvět při pomyšlení na skryté a bezedné světy cizorodého života, jenž snad pulsuje v hlubinách mezi hvězdami, nebo se zlověstné tísní kolem naší vlastní zeměkoule v bezbožných dimenzích, jež mohou zahlédnout jen zemřelí a šílenci.

Existuje-li tento základ, není divu, že existuje i literatura kosmického strachu. Existuje odjakživa a bude existovat navždy; nemůžeme uvést lepší důkaz její životnosti než to, že občas přiměje spisovatele zcela opačného založení, aby si tento žánr na ojedinělých příbězích vyzkoušeli, jako by chtěli vypudit z mysli nějaké přízraky, které by je jinak pronásledovaly. Tak Dickens napsal několik strašidelných povídek, Browning hrůznou báseň Mladý Roland (Childe Roland), Henry James Utažení šroubu (The Turn of the Screw), doktor Holmes rafinovaný román Elsie Vennerová (Elsie Venner), F. Marion Crawford Horní lůžko*+" (The Upper Berth) a řadu jiných povídek, bojovnice za práva žen Charlotte Perkinsová-Gilmariová povídku Žlutá tapeta*' (The Yellow Wall Paper), kdežto humorista \V. W. Jacobs zplodil zdařilý melodramatický kousek Opičí tlapka (The Monkey's Paw).

Tento typ literatury strachu nesmíme zaměňovat s typem vnějškově podobným, ale psychologicky velmi odlišným; literaturou pouhého fyzického strachu a hrůzostrašnosti všedního dne. Taková díla samozřejmě mají své místo, stejné jako konvenční, ba i rozmarné nebo žertovné povídky o strašidlech, kde formální pojetí nebo autorův spiklenecký úsměv stírají pravý dojem čehosi morbidně nepřirozeného; není to však literatura kosmického strachu v pravém smyslu. Pravý strašidelný příběh obsahuje něco víc než utajenou vraždu, krvavé kosti nebo strašidlo v rubáši, předpisově řinčící okovy. Musí tu být jisté stísňu-jící ovzduší nevysvětlitelného děsu z cizích, neznámých sil, a musí zde být vážně a zlověstně, jak námětu přísluší, naznačeno to nejstrašnější pomyšlení pro lidský mozek: zlovolné a mimořádné potlačení nebo potření pevných zákonů přírody, jež jsou naší jedinou ochranou před náporem chaosu a démonů nezbádaného

kosmického prostoru.
Nemůžeme samozřejmě očekávat, že všechny strašidelné příběhy budou absolutně odpovídat nějakému teoretickému vzoru. Tvořivé mysli jsou nevyrovnané a i ten nejlepší výtvor má hluchá místa. Mnohá z nejskvostnějších strašidelných vyprávění navíc vznikají podvědomě; objevují se jako nezapomenutelné zlomky roztroušené v materiálu, jehož celkový účin může být docela jiný. Ze všeho nejdůležitější je atmosféra, protože rozhodujícím kritériem autentičnosti není umné sestavení zápletky, ale navození určitého pocitu. Obecně můžeme říci, že strašidelný příběh, jehož záměrem je poučit nebo ovlivnit společnost, nebo takový, v němž jsou hrůzy nakonec přirozeně vysvětleny, není pravým příběhem kosmického strachu; přesto je nesporné, že takové vyprávění se často v jednotlivých partiích vyznačuje atmosférou, jež vyhovuje všem požadavkům pravého nadpřirozeného hororu. Proto nesmíme posuzovat strašidelný příběh podle autorova záměru ani podle pouhého mechanismu zápletky, ale podle emocionální úrovně, jíž dosahuje ve svém nejbizarnějším okamžiku. Jestliže vyvolá ty pravé pocity, musí být taková zdařilá partie uznána jako svéprávná ukázka strašidelné literatury bez ohledu na to, jak prozaicky je potom snížena. Jedinou zkouškou pravosti strašidelného příběhu je prostě to, jestli vzbudí či nevzbudí ve čtenáři hluboký prožitek děsu a kontaktu s neznámými říšemi a mocnostmi, zda jej uvede do stavu bázlivého naslouchání, zda kdesi nemávají černá křídla nebo zda na nejzazší okraj známého vesmíru neškrabou přízraky a bytosti zvenčí. A čím úplněji a uceleněji zprostředkuje nějaký příběh tuto atmosféru, tím je samozřejmě hodnotnější jako umělecké dílo daného žánru.

II Úsvit hrůzostrašného příběhu
Hrůzostrašný příběh je stejně starý jako lidské myšlení a řeč; to lze přirozeně předpokládat u formy tak úzce spjaté s prastarými emocemi.
Kosmický děs se objevuje jako prvek nejstaršího folklóru všech ras a vykrystalizoval v nejstarobylejších baladách, kronikách a posvátných spisech. Byl také výrazným rysem složité obřadní magie s jejími rituály, sloužícími k vyvolávání démonů a přízraků, magie, jež vzkvétala od prehistorických dob a nejvyššího rozvoje dosáhla v Egyptě a u semitských národů. Zlomky jako Kniha Enochova a Šalomounovy klíčky dobře dokládají, jakou moc mělo nadpřirozeno nad starověkou orientální myslí. Právě na něm byly založeny trvalé systémy a tradice, jejichž ozvěny skrytě doléhají až do současnosti. Náznaky tohoto transcendentálního strachu se objevují v antické literatuře, a jsou důkazy, že se ještě výrazněji projevoval v baladické literatuře, která existovala souběžně s klasickou, avšak nedochovala se, protože nebyla zapsána. Obrovský impuls k vyjádření mu poskytl středověk ponořený do fantaskního temna, a východ i západ pilně uchovávaly a rozmnožovaly dochované temné dědictví jak roztroušeného folklóru, tak učeně formulované magie a kabalismu. Pěvci i stařeny měli na jazyku zlověstná slova jako čarodějnice, vlkodlak, upír a ghúl a stačilo jen trochu povzbuzení, aby byla konečné překročena hranice, jež dělí zpívaný příběh čili píseň od formální literární skladby. V Orientu míval strašidelný příběh skvostnou barevnost a lehkost, které jej přetvářely takřka v ryzí fantazii. Na západě, kam z černých severských hvozdů sestoupili mysticky zaměření Teutoni a kde Keltové vzpomínali na prazvláštní oběti v druidských hájích, nabyl hrozivé intenzity a přesvědčivé opravdovosti atmosféry, jež zdvojnásobovala sílu nedořečených, napovězených hrůz.
Působivost hrůzostrašných lidových příběhů na západě bezpochyby do značné míry vyvěrala z utajené, ale často tušené přítomnosti ohyzdného kultu nočních uctívačů, jejichž podivné zvyklosti - pocházející z předárijských a předzemědělských dob, kdy se Evropou toulalo zakrslé plémě Mongoloidů se svými stády - měly kořeny v nejodpudivějších prastarých rituálech plodnosti. Toto tajné náboženství, po tisíciletí pokradmu předávané z generace na generaci mezi rolníky vzdor tomu, že navenek v oněch krajích vládla víra druidská, řecko-římská či křesťanská, se vyznačovalo divokými "sabaty čarodějnic" v pustých hvozdech a na odlehlých kopcích o Valpuržině noci a v předvečer Všech svatých, tradičních dobách páření koz, ovcí a skotu, a stalo se pramenem nezměrného množství čaro-dějnických bájí; mimoto vyvolávalo rozsáhlé pronásledování čarodějnic, jehož hlavním americkým příkladem jsou události v Salemu. Podstatou příbuzný byl děsivý tajný systém zvrácené teologie neboli uctívání satana, jenž ústil do takových hrůz, jako byla proslulá "černá mše". K podobnému cíli směřovala činnost těch, jejichž záměry byly poněkud vědečtější nebo snad filozofičtější - astrologů, kabalistů a alchymistů typu Alberta Magna

nebo Raymonda Lullyho, jimiž takové temné věky vždy oplývají. Síla a hloubka středověkého ducha hrůzy v Evropě, umocněná temným zoufalstvím, které vyvolávaly vlny moru, může být posouzena podle groteskních sochařských prvků nenápadně vtroušených do mnoha nejlepších pozdně gotických církevních uměleckých děl. Mezi nejznámější patří démonské chrliče na Notre Dame a Mont St. Michel. A musíme mít na paměti, že po celou tu dobu se mezi vzdělanými i nevzdělanými lidmi vyskytovala táž nezpochybňovaná víra v nadpřirozeno ve všech podobách, od nejmírumilovnějších křesťanských nauk po nejobludnější morbidnosti čarodějnictví a černé magie. Renesanční mágové a alchymisté -Nostradamus, Trithemius, doktor John Dee, Robert Fludd a jiní - se rozhodně nezrodili z prázdna.
Na této úrodné půdě vyrostly typy a postavy ponurých mýtů a legend, jež přetrvávají ve strašidelné literatuře až dodnes, více či méně zastřené či pozměněné moderní technikou. Mnohé z nich byly převzaty z nejstarších ústních pramenů a tvoří část trvalého dědictví lidstva. Stín, který se zjeví a dožaduje se pohřbení svých kostí, démonický milenec, který si přijde pro svou dosud živou nevěstu, smrtka či lovec duší létající na nočním větru, vlk-člověk, zapovězená komnata, nesmrtelný černoknéž-ník - ty všechny lze najít v oněch podivných středověkých lidových pověstech, jež tak zdařile sebral do knižní podoby pan Baring-Gould+. Všude, kde byla mystická severská krev nejsilnější, nabyla atmosféra lidové pověsti největší intenzity; u latinských národů se totiž vyskytuje prvek bytostného racionalismu, který i jejich nejpodivnějším pověrám odnímá většinu kouzla tak příznačného pro náš vlastní folklór, zrozený v lesích a živený ledem.
Literatura nejprve dosáhla plného výrazu v poezii, a proto se v poezii prvně střetáme i s trvalým průnikem strašidelná do obecné literatury. Většina starověkých příkladů je kupodivu v próze, například příhoda s vlkodlakem v Petroniovi, hrůzné pasáže v Apuleiovi, stručný, avšak proslulý dopis Plinia Mladšího Surovi a podivný kompilát O podivuhodných úkazech od řeckého propuštěnce císaře Hadriána, Phlegonta. Právě u Phlegon-ta poprvé nalézáme morbidní příběh o mrtvé nevěstě, Philinnion a Machates, později převyprávěný Proklem, který v nové době poskytl Goethovi inspiraci ke Korintské nevěste" (Die Braut von Korinth) a Washingtonu Irvingovi k Dobrodružství německého studenta (German Student).
Avšak v době, kdy staré severské mýty nabývají literární podoby, a v oné pozdější době, kdy se strašidelno stává stálým prvkem dobové literatury, se s ním setkáváme vesměs ve veršované podobě; stejně je tomu u většiny středověké a renesanční ryze imaginativní literatury. Skandinávská Edda a ságy burácejí kosmickým děsem a chvějí se ryzí hrůzou z Ymira a jeho beztvarých zplozenců, náš vlastní anglosaský Beowulfi pozdější německé příběhy o Nibelunzích jsou plné nadpřirozena a strašidelnosti. Dante je průkopníkem a klasikem makabrózní atmosféry a ve Spenserových vznešených strofách objevíme nejeden záblesk fantastické hrůzy v krajinomalbě, příběhu i postavách.
Prozaická literatura nás obdařila Maloryho Artušovou smrtí" (Morte ďArthur), v níž jsou obsaženy mnohé děsivé situace převzaté ze starých baladických pramenů - Lancelotova krádež meče a hedvábí mrtvole v Záhubné kapli, duch rytíře Gawaina a ďábel z hrobky, viděný rytířem Galahadem; jiné a drsnější příklady se nepochybně vyskytovaly v laciných senzačních knížkách lidového čtení, jež se prodávaly po domech a jež nevzdělanci jen hltali. Silný zájem veřejnosti o démonismus dokládá alžbětinské drama Marlowovým Doktorem Faustem* (The Tragical History of Doctor Faustus), čarodějnicemi v Makbetovi* (Macbeth), duchem v Hamletovi*" a úděsnými násilnostmi Websterovými+; tento zájem umocňoval velmi reálný strach z existujícího čarodějnictví, jehož hrůzy se nejprve rozběsnily především na evropské pevnině, avšak stále hlasitěji doléhaly k uším Angličanů, když Jakub I. zahájil své křižácké tažení proti čarodějnicím. K tajené mystické próze věků patří i dlouhá řada pojednání o čarodějnictví a démonologii. I ta vzrušovala představivost čtenářů.
Během sedmnáctého a osmnáctého století pozorujeme nenápadné přibývání temných pověstí a balad; nadále však jsou zatlačovány pod povrch neškodné a uznávané literatury. Množily se knížky lidového čtení se strašidelnými a hrůznými náměty, a to, že lidi zajímaly, vysvítá ze zlomků, jako je Zjevení paní Vealové (Apparition of Mrs. Veal) od Defoea - prostý příběh o přízračné návštěvě zemřelé ženy u vzdálené přítelkyně, který byl napsán jako skrytá reklama na teologické pojednání o smrti, jež se špatně prodávalo. Horní vrstvy společnosti v té době ztrácely víru v nadpřirozeno a libovaly si v klasickém racionalismu. Avšak s překlady orientálních příběhů za vlády královny Anny nastává oživení romantického cítění, a v polovině století nabývá zřetelné podoby věku obnovené radosti z přírody a ze

záře starých dob, cizokrajných scén, smělých činů a neuvěřitelných divů. Nejprve to vyciťujeme u básníků, v jejichž vyjadřování se objevují nové kvality podivnosti, odcizení a strachu. A nakonec, po nesmělém výskytu několika strašidelných výjevů v dobových románech - například ve Smollettových Dobrodružstvích Ferdinanda, hraběte Fať homa (The Adventures of Ferdinand Count Fathom) - se instinktivní touha po uvolnění bouřlivě projevuje ve zrodu nové spisovatelské školy: "gotické" školy dlouhých i krátkých hrůzných a fantastických próz, jejíž literární potomstvo se tak rozhojnilo a v mnoha případech dosáhlo vynikající umělecké hodnoty. Zamyslíme-li se nad tím, je opravdu pozoruhodné, že strašidelné vyprávění jako pevný a odborníky uznávaný literární útvar se zrodilo tak pozdě. Cítění i atmosféra jsou stejně staré jako lidstvo samo, ale typický strašidelný příběh v standardní literatuře je dítětem osmnáctého století.

III Raný gotický román

Typickými britskými příklady nástupu strašidelná do uznávané literatury jsou přízračné krajiny z pověstí o Ossianovi, chaotické vize Williama Blakea, groteskní tance čarodějnic v Burnsově baladě Tam O'Shanter*, zlověstná démoničnost Coleridgeových básní Christabel" a Píseň o starém námořníku* (The Rime of the Ancient Mariner), strašidelné kouzlo Kilmeny od Jamese Hogga a zdrženlivější náznaky kosmické hrůzy v La-mii a mnoha jiných Keatsových básních. Naši teutonští bratránci na pevnině byli neméně vnímaví k stoupajícímu přílivu a Btirgerův Divoký lovec* (Der wilde Jäger) a ještě slavnější balada o démonickém milenci Lenora* (obě v angličtině napodobil Walter Scott, jehož úcta k nadpřirozenu byla odjakživa veliká) jsou jen zlomkem bohatství podivuhodných příběhů, jež se zrodily v německých písních. Thomas Moore načerpal z takových pramenů námět pro děsivou pověst Prsten (The Ring) o lidožravé nevěstě-soše - téma později použil Prosper Mérimée ve Venuši Illské* (La Vénus ďIlle) a lze je stopovat až hluboko do starověku -, kdežto Goethovo nesmrtelné veledílo Fausté*, jež od balady vystoupalo ke klasické kosmické tragédii věků, lze chápat jako nejvyšší vrchol, jehož dosáhl tento německý básnický impuls.

Musel však přijít jeden velmi jarý a světský Angličan - nikdo jiný než sám Horace Walpole -, aby dal narůstajícímu impulsu určitý tvar a stal se skutečným zakladatelem hororu jako trvalé literární formy. Vyžíval se ve středověké romantice a tajemnu, a dokonce si postavil pseudogotické sídlo Strawberry Hill. V roce 1764 uveřejnil román Otrantský zámek* (Castle of Otran-to), příběh s nadpřirozenými prvky, sám o sobě sice zcela nepřesvědčivý a průměrný, jemuž však přesto bylo souzeno, aby zcela nebývalým způsobem ovlivnil strašidelnou literaturu. Nejprve se jej odvážil vydat jen jako "překlad jistého pana Williama Marshalla" z italského originálu od vybájeného "Onufria Muralta", ale později se k autorství přiznal a těšil se z okamžité a obecné popularity svého díla. Tato popularita vyústila v opakované vydávání, brzkou dramatizaci a přehojné napodobování jak v Anglii, tak v Německu.

Příběh - nudný, vyumělkovaný a melodramatický - je navíc poškozen i úsečným a prozaickým stylem, jehož uhlazená lehkost brání vzniku jakékoli opravdu strašidelné atmosféry. Vypráví se v něm o bezohledném knížeti Manfredovi, uchvatiteli, odhodlanému založit dynastii, jenž se po náhlé tajuplné smrti svého jediného syna Konráda, k níž dojde ráno před jeho svatbou, pokusí odstranit svou manželku Hippolitu a oženit se s dámou původně určenou nešťastnému jinochovi - který byl mimochodem rozdrcen záhadným pádem obrovité přilby na nádvoří zámku. Nevěsta mrtvého, Isabella, před tímto záměrem prchá a v podzemních kobkách se setká s ušlechtilým mladým zachráncem Theodorem, který vypadá jako venkovan, ale přesto se zvláštně podobá bývalému vládci kraje, lordu Alfonsovi. Krátce nato se na zámek sesypou rozličné nadpřirozené úkazy: tu a onde se objevují kusy obrovitého brnění, portrét vykročí z rámu, budovu zničí úder blesku a z rozvalin se zvedne kolosální přízrak Alfonsův v brnění, jenž se vznese otvorem v oblacích do náruče svatého Mikuláše. Theodore, který se ucházel o Manfredovu dceru Matildu a ztratil ji - neboť ji omylem zabil její otec -, se ukáže být Alfonsovým synem a právoplatným dědicem knížectví. Příběh končí tím, že se ožení s Isa-bellou a chystá se žít šťastně až do smrti, kdežto Manfred, jehož uchvatitelský čin byl příčinou nadpřirozené smrti jeho syna a jeho vlastního nadpřirozeného pronásledování, se uchýlí do kláštera činit pokání a jeho zarmoucená manželka vyhledá útočiště v nedalekém ženském klášteře.

Takový je celý příběh: plochý, křečovitý a zcela postrádající pravý kosmický děs, který by z něho udělal

skutečnou literaturu. Avšak dobová žízeň po dotyku neznáma a po přízračné starobylosti, která se v románu zrcadlí, způsobila, že byl se vší vážností přijat i nejrozumnějšími čtenáři a přes svou zásadní nevydařenost povýšen na významné místo v literární historii. Jeho hlavním přínosem bylo vytvoření nového typu scény, loutkových postav a příhod. Těch pak lépe využili spisovatelé, jimž byl strašidelný žánr přirozeně bližší, a tak došlo ke vzniku na-podobitelské gotické školy, jež zase inspirovala skutečné snova-tele kosmické hrůzy - řadu umělců, začínající Edgarem Allanem Poem. K těmto novým dramatickým náležitostem patřil především gotický hrad se svou bázeň vzbuzující starobylostí, nekonečnými bludnými chodbami, opuštěnými či zborcenými křídly, vlhkými průchody, nezdravými tajnými katakombami a galaxií strašidel a děsivých pověstí, jenž se stával ohniskem napětí a démonického děsu. Dále sem patřili tyranský a zlovolný šlechtic v roli padoucha, svatouškovská, pronásledovaná a celkové bezkrevná hrdinka, jež podstupuje největší hrůzy a z jejíž pozice je děj nazírán, takže slouží jako ohnisko čtenářových sympatií, udatný hrdina bez bázně a hany, vždy urozený, avšak často ve skromném přestrojení, konvence vznešeně znějících cizích jmen postav, ponejvíce italských, a nekonečná spousta rekvizit, k nimž patří záhadná světla, vlhké padací dveře, zhasínající lampy, plesnivé ukryté rukopisy, vrzající panty, vlnící se zástěny a podobné. Všechny tyto náležitosti se táhnou s groteskní pravidelností, a přece někdy s vysokou působivostí, celou historií gotického románu a nezanikly tak docela ani dnes, přestože vyspělejší technika je nyní nutí brát na sebe méně naivní a průhlednou podobu. Bylo objeveno harmonické prostředí pro novou školu a spisovatelský svět se hbitě chopil příležitosti.

Na Walpolův vliv okamžité zareagoval německý román a zanedlouho byl příslovečný svou strašidelností a hrůzností. V Anglii se stala jednou z prvních napodobitelek slavná paní Barbauldová, tehdy ještě slečna Aikinová, kterávroce 1773 zveřejnila nedokončený zlomek nazvaný Sir Bertrand, v němž se nikoli neobratnou rukou opravdu dotkla strun nefalšované hrůzy. Šlechtic na temném osamělém vřesovišti, přilákaný odbíjením zvonu a vzdáleným světlem, vstoupí do podivného starobylého věžatého hradu, jehož dveře se samy otvírají a zavírají, a modravé bludičky vedou hosta po tajuplných schodištích k mrtvým rukám a oživlým černým sochám. Nakonec se objeví rakev s mrtvou dámou, kterou Sir Bertrand políbí. Nato se scéna rozplyne a vystřídá ji nádherná komnata, kde oživlá dáma pořádá hostinu pro svého zachránce. Walpole tento příběh obdivoval, zatímco ještě slavnějšímu potomku Otrantskéko zámku, Starému anglickému baronovi* (The Old English Baron) od Clary Reevové z roku 1777, velkou úctu neprojevoval. Je pravda, že tento příběh postrádá skutečné záchvěvy vesmírného temna a tajemství, jimiž se vyznačuje zlomek paní Barbauldové, a přestože je méně nemotorný než Walpolův román a je umělecky střídmější v používání hrůzných prvků (má například jen jednu přízračnou postavu), je přece jen příliš mdlý na to, aby byl velký. I zde máme ctnostného dědice hradu přestrojeného za venkovana, jemuž je dědictví navráceno pomocí ducha jeho otce, a opět tu máme velikou popularitu, zračící se v mnoha vydáních, dramatizaci a konečné i v překladu do francouzštiny. Slečna Reevová napsala ještě jeden strašidelný román, ten však naneštěstí nebyl uveřejněn a ztratil se.

Gotický román byl nyní ustálenou literární formou a ke konci osmnáctého století se díla tohoto stylu až závratné množí. V románu V ústrani (The Recess), jejž v roce 1785 napsala paní Sophia Leeová, se objevuje historický prvek, který se točí kolem dvojčat, dcer Mane Stuartovny, a přestože neobsahuje nadpřirozené prvky, velmi obratně využívá walpolovskou scenérii a mechaniku. Pět let nato všechna světla blednou před novou vycházející hvězdou - paní Ann Radcliffovou (1764-1823), jejíž proslulé romány udělaly z hrůzy a napětí módu a stanovily v oblasti makabrózního a hrůzostrašného nová a vyšší měřítka, přestože autorka má protivný zvyk nakonec ničit vlastní fantomy pracným racionálním vysvětlením, K známým gotickým dekoracím svých předchůdců přidala Radcliffová nefalšovaný smysl pro nepozemskost ve scenérii i událostech, jenž nemá daleko ke genialitě; každý prvek scény i děje umělecky umocňuje záměrný dojem bezhraničné strašlivosti. Stačí pár zlověstných drobností jako stopa krve na schodišti zámku, sten z daleké kobky nebo strašidelná píseň v nočním lese, a vyčarují nesmírně mocné obrazy hrozícího děsu, daleko převyšující výstřední a pracné výmysly jiných. Tyto obrazy nemůže oslabit ani to, že jsou před koncem románu přirozeně vysvětleny. Vizuální představivost Radcliffové byla velmi silná a projevuje se jednak v jejích půvabných krajinách - vždy v rozmáchlých, čarovně malebných obrysech, nikdy v blízkém detailu -, jednak v jejích strašidelných fantaziích. Její hlavní slabinou, kromě

zvyku prozaicky bořit iluze, je sklon k zeměpisným a historickým nesrovnalostem a fatální záliba v prokládání románů neslanými nemastnými básničkami, připisovanými té či oné z postav.
Paní Radcliffová napsala šest románů: Hrady Athlin a Dun-bayne (The Castles of Athlin and Dunbayne, 1789), Sicilský román" (A Sicilian Romance, 1790), Romance z lesa (The Romance of the Forest, 1792), Záhady Udolpha* (The Mysteries of Udol-pho, 1794), Ital (The Italian, 1797) a Gaston de Blondeville, napsaný v roce 1802, ale publikovaný až posmrtně roku 1826. Daleko nejslavnější z nich jsou Záhady Udolpha, příklad raného gotického příběhu v tom nejlepším smyslu. Je to příběh mladé Francouzky Emílie, jež byla po smrti rodičů převezena na starobylý a zlověstný hrad v Apeninách, když se její teta provdala za hradního pána - úskočného šlechtice Montoniho. Tajemné zvuky, otvírající se dveře, strašné pověsti a bezejmenná hrůza za černým závojem následují v rychlém sledu a hrdinku a její věrnou služebnou Annette notně vyděsí. Po tetině smrti se však Emílii nakonec podaří uprchnout s pomocí spoluvězně, kterého objevila. Cestou domů se zastaví na zámku plném dalších hrůz - s opuštěným křídlem, kde sídlívala zesnulá zámecká paní a kde stojí její úmrtní lože pod černým příkrovem -, nakonec se však vrátí do bezpečí a dosáhne štěstí se svým milovaným Valancourtem, když se nejprve vyjasní tajemství, jež načas zdánlivě halilo její původ. Je to samozřejmě jen nově zpracovaná dobře známá látka; v Záhadách Udolpha je však zpracována tak dobře, že kniha zůstane klasickým dílem. Postavy Radcliff-ové jsou loutkovité, avšak méně očividně než u jejích předchůdců. A ve vytváření atmosféry nemá ve své době soupeře.
Duchem a postupem je Radcliffové mezi jejími četnými na-podobiteli nejbližší americký romanopisec Charles Brockden Brown. Stejně jako ona škodil svým výtvorům přirozenými vysvětleními a stejné jako ona měl záhadnou moc vytvářet atmosféru, jež jeho hrůzám propůjčuje strašlivou životnost, dokud zůstávají nevysvětleny. Lišil se od ní tím, že pohrdl vnějškovými gotickými rekvizitami a zvolil pro své záhady moderní americká dějiště; nezřekl se však gotického ducha a typu děje. V Brow-nových románech se objevují nezapomenutelné hrůzné výjevy, a v líčení toho, co se odehrává v narušené mysli, Brown dokonce Radcliffovou předčí. Jeho Edgar Huntly začíná pohleděni na náměsíčníka, který kope hrob, avšak později je román pokažen názvuky godwinovské didaktičnosti. Ormond vypráví o členu zlověstného tajného bratrstva. Tento román, stejně jako Arthur Mervyn, líčí epidemii žluté zimnice, jejímž svědkem byl autor ve Philadelphii a New Yorku. Avšak nejslavnějším Brownovým románem je Wieland, aneb Proměna* (Wieland; or, the Transfermadon, 1789), v němž pensylvánský Němec pohlcený vlnou náboženského fanatismu slyší "hlasy" a obětuje jim svou manželku a děti. Jeho sestra Clara, která příběh vypráví, jen stěží unikne. Děj se odehrává na lesním statku Mittingenu v odlehlém Schuylkillu, jenž je neobyčejně živě vylíčen, a hrůzy, které prožívá Clara pronásledovaná přízračnými zvuky, houstnoucími obavami a ozvěnou cizích kroků v osamělém domě, jsou stvořeny s opravdovou uměleckou silou. Nakonec je všechno chabě vysvětleno pomocí břichomluvectví; dokud však atmosféra trvá, dýchá pravdivostí. Zlotřilý břichomluvec Carwin je typický padouch manfredovského či montoniovského typu.
IV Vrcholná doba gotického románu
Hrůza nabývá v literatuře nové zlověstnosti v díle Matthewa Gregoryho Lewise (1773-1818), jehož román Mnich" (The Monk, 1796) dosáhl nesmírné popularity a získal autorovi přízvisko "Mnich" Lewis. Tento mladý autor studoval v Německu a tam se seznámil se spoustou divokých teutonských pověstí, jaké neznala Ann Radcliffová, a sáhl k hrůze v podobách násilnějších, než na jaké se kdy jeho něžná přechůdkyně odvážila pomyslet. Tak vzniklo mistrovské dílo, oživlá noční můra, kde je celkové gotické pojetí okořeněno spoustou nebývalých zrůd-ností. Je to vyprávění o španělském mnichu Ambrosiovi, který se dá z přespříliš pyšné ctnosti zlákat do nejzazších hlubin zla ďáblem přestrojeným za pannu Matildu a který se nakonec, když čeká na smrt z rukou inkvizice, nechá obloudit a vykoupí si od ďábla útěk za cenu vlastní duše, protože se domnívá, že již stejně duší i tělem propadl. Nato ho posměvačný ďábel unese na osamělé místo, sdělí mu, že svou duši prodal zbytečně, protože v okamžiku podepsání smlouvy se k němu blížilo jak propuštění, tak vyhlídka na spásu, a svou sardonickou zradu dokončí tím, že mu vytkne jeho zvrhlé hříchy, svrhne jeho tělo ze skály a duši odnese do věčného zatracení. Román obsahuje děsivá líčení, například zaklínání v kobkách pod klášterním hřbitovem, vypálení kláštera a hrůzný konec zlotřilého opata. I v souběžné zápletce, v níž se markýz de las Cisternas setká s přízrakem své hříšné praméti, Krvácející jeptiškou, se objevuje mnoho mimořádné působivých prvků, zejména

návštěva oživlé mrtvoly u markýzova lůžka a kabalistický rituál, jímž inu Bludný Žid pomůže odhalit a zapudit mrtvou trýznitelku. Celkové se však Mnich při čtení žalostně vleče. Je příliš dlouhý a rozbředlý a jeho účinek do značné míry maří chtěná vtipnost a trapně přehnaná vzpoura proti zákonům slušnosti, jimiž Lewis pohrdal jako prudérními. Je však třeba autora pochválit za to, že nikdy nekazil své přízračné vize přirozenými vysvětleními. Podařilo se mu prolomit radcliffovskou tradici a rozšířit pole gotického románu. Lewis nenapsal jen Mnicha. V roce 1798 se hrálo jeho drama Hradní přízrak (The Castle Spectre) a později si našel čas sepsat další příběhy v baladické podobě - Děsivé příběhy (Tales of Terror, 1799) a Podivuhodné příběhy (Tales of Wonder, 1801), a také překládal z němčiny.
Gotické romány se nyní v angličtině i v němčině jen hrnuly, avšak utápěly se v průměrnosti. Většina jich byla pro vyspělého čtenáře pouze směšná a slavná satira Jane Austenové Northan-gerské opatství* (Northanger Abbey) nebyla nijak nezaslouženou výtkou škole, která poklesla téměř k absurditě. Tato škola tedy dohasínala, avšak než nadobro zamkla, vynořil se její poslední, největší představitel v osobě Charlese Roberta Maturina (1782-1824), zapadlého excentrického irského kněze. Po řadě rozmanitých spisků, mezi něž patří jedna zmatená napodobenina Radcliffové, nazvaná Osudná pomsta aneb Rodina Montoriova (The Fatal Revenge; or, the Family of Montorio, 1807), stvořil Maturin posléze pronikavé mistrovské dílo hrůzy, Poutníka Mel-motha' (Melmoth, the Wanderer, 1820), v němž gotický román dostoupil dosud nepoznaných výšin čirého duchovního děsu.
Poutník Melmoth je příběh o irském šlechtici, který v sedmnáctém století získal za cenu své duše od ďábla nadpřirozené prodloužení života. Pokud dokáže někoho jiného přemluvit, aby to břímě od něho převzal, a vrátí se do svého původního stavu, může být spasen; nikdy se mu to však nezdaří, ač velice svědomitě pronásleduje ty, které beznaděj dohnala k zoufalství. Stavba příběhu je velmi nemotorná; je nezáživně dlouhý, plný odboček a epizod, vložených příběhů, pracných konstrukcí a souhry náhod; avšak na různých místech v tom nekonečném tlachání je cítit puls síly, jakou v žádném dosavadním díle toho žánru nenajdeme - spřízněnost s bytostnou pravdou lidské přirozenosti, pochopení nejhlubších pramenů skutečného kosmického strachu a žár autorova spoluprožívání, jež z knihy činí upřímný záznam estetického sebevyjádření, a ne pouhou chytrou řemeslnou konstrukci. Žádný nepředpojatý čtenář nemůže pochybovat, že Poutník Melmoth je obrovským krokem vpřed ve vývoji literárního hororu. Běžný konvenční strach je zde povýšen na ohavný mrak, který se chmuří nad samotným osudem lidstva. Maturinovy děsy, dílo člověka, který je sám schopen děsit se, patří k těm, jež přesvědčují. Radcliffová i Lewis si právem zaslouží parodii, avšak bylo by těžké nalézt falešný tón v horečně intenzivním ději a silně vypjaté atmosféře tohoto Ira, jemuž méně rafinované cítění a žíla keltské mystiky poskytly tu nejlepší přirozenou výbavu pro jeho úkol. Maturin byl bez nejmenší pochybnosti přirozený génius, a jako takového jej uznal Balzac, který řadil Melmotha k Molierovu Donu Juanovi, Goethovu Faustovi a Byronovu Manfredovi jako vrcholným alegorickým postavám moderní evropské literatury, a napsal rozmarnou povídku Usmířený Melmoth* (Melmoth Réconcilié), v níž se Poutníkovi podaří předat smlouvu s peklem pařížskému defraudantovi, a ten ji zase dá dál celému řetězu obětí, až s ní smrt zastihne hýřícího hazardního hráče, jehož zatracením kletba končí. Scott, Rossetti, Thackeray a Baudelaire jsou další velcí spisovatelé, kteří Maturina bezvýhradně obdivovali, a není bez významu, že si Oscar Wilde v hanbě a vyhnanství zvolil pro své poslední dny v Paříži právě pseudonym "Sebastian Melmoth".
Poutník Melmotb obsahuje výjevy, které dodnes neztratily moc vyvolávat děs. Začíná u smrtelného lože - starý lakomec umírá čirou hrůzou z něčeho, co spatřil, rukopisu, který si přečetl, a rodinného portrétu, který visí v šerém přístěnku jeho staletého domu v hrabství Wicklow. Vzkazuje na dublinskou univerzitu pro svého synovce Johna. Když mladík dorazí, je svědkem řady zlověstných jevů. Oči portrétu v přístěnku strašlivě planou a ve dveřích se dvakrát objeví postava zvláštně připomínající tento portrét. Hrůza visí nad domem Melmothů, jejichž předka ‚J. Melmotha, 1646" portrét představuje. Umírající lakomec prohlásí, že tento muž - těsně před rokem 1800 - dosud žije. Lakomec konečně umírá a synovec dostane v závěti příkaz, aby zničil jak portrét, tak rukopis, který najde v jisté zásuvce.
Mladý John si rukopis, napsaný koncem sedmnáctého století jistým Angličanem jménem Stanton, přečte a dozví se o strašné příhodě, k níž došlo roku 1677 ve Španělsku, kdy se pisatel setkal s hrůzným krajanem a doslechl se, že pohledem usmrtil kněze, jenž se ho pokoušel označit za osobu plnou strašlivého zla. Později, když se Stanton s tímto mužem znovu setkává v Londýně, je zavřen do blázince

a navštíven neznámým, jehož příchod ohlásí přízračná hudba a jehož oči mají nadsrnrtelný žár. Poutník Melmoth - neboť zlovolným návštěvníkem není nikdo jiný - nabízí vězni svobodu, převezme-li jeho úmluvu s ďáblem, Stanton je však proti tomuto pokušení obrněn stejně jako všichni ostatní, o něž se Melmoth pokoušel. Melmo-thovo líčení hrůz života v blázinci, jímž se pokouší Stantona přesvědčit, je jednou z nejpůsobivějších pasáží knihy. Stanton je nakonec osvobozen a zbytek života tráví snahou Melmotha vystopovat. Objeví tak jeho rodinu a dům jeho předků. Zanechá rodině svůj rukopis, který je však v době mladého Johna značně poničený a zlomkovitý. John portrét i rukopis zničí, avšak ve snu ho navštíví jeho hrůzný předek a zanechá mu na zápěstí podlitinu.
Krátce nato přijme mladý John jako hosta ztroskotaného Španěla Alonza de Moncadu, který uprchl před vynuceným mnišstvím a hrozbami inkvizice. Prošel strašlivým utrpením -a líčení jeho zážitků na mučidlech a v kobkách, přes které prchá, je klasické -, avšak měl sílu odolat Poutníku Melmothovi, když jej navštívil v jeho nejtemnější chvíli v žaláři. V domě Žida, který ho po útěku vzal k sobě, objeví spoustu rukopisů, jež se týkají jiných Melmothových činů, včetně toho, jak se ucházel o indiánskou dívku z ostrovů, Immalee, jež později získala své právoplatné dědictví ve Španělsku a je známa jako Donna Isidora, a o hrůzném sňatku s ní, uzavřeném mrtvolou poustevníka o půlnoci v pobořené kapli kláštera, kterému se všichni vyhýbali. Moncadovo vyprávění tvoří největší část Maturinova čtyřsvazkového románu a tato disproporce se pokládá za jeden z hlavních technických nedostatků díla.
Nakonec přeruší Johnovy a Moncadovy rozhovory vstup Poutníka Melmotha samého. Jeho pronikavé oči nyní pohasí-nají a rychle se ho zmocňuje stáří. Konec úmluvy se přiblížil a on se po půldruhém století vrací domů, aby čelil svému osudu. Varuje všechny, aby za žádnou cenu nevstupovali do jeho pokoje, i kdyby v noci slyšeli kdovíjaké zvuky, a o samotě očekává konec. Mladý John a Moncada slyší děsivé kvílení, avšak nevstoupí, dokud k ránu nenastane ticho. Pak najdou místnost prázdnou. Zablácené otisky vedou od zadních dveří ke skále nad mořem a u okraje srázu je stopa svědčící o násilném vlečení nějakého těžkého těla. O něco níže vlaje na skalisku Poutníkův šál, avšak víckrát ho již nikdo nespatří ani neuslyší. Toto je děj, a nikomu nemůže uniknout rozdíl mezi tímto modulovaným, sugestivním a umělecky ztvárněným hororem a - slovy profesora George Saintsburyho - "umným, ale značně naivním racionalismem paní Radcliffové a až příliš často klukovskou výstředností, nevkusem a občas nedbalým stylem Lewisovým". Maturinův styl si sám o sobě zaslouží zvláštní chválu pro svou mocnou přímočarost a životnost, které jej vysoko vyzdvihují nad pompézní vyumělkovanost, jíž se proviňovali jeho předchůdci. Profesorka Edith Birkheadová ve svých dějinách gotického románu právem poznamenává, že "při všech svých chybách byl Maturin největším i posledním z gotiků". Poutník Melmoth byl velmi oblíbenou četbou a posléze byl dramatizován, avšak jeho pozdní příchod v historii gotického románu jej připravil o bouřlivou popularitu Záhad Udolpha a Mnicha.
V Nástupci gotického románu
Jiní mezitím nezaháleli, takže mezi přívalem nudného braku, jako byla Hrůzná tajemství (Horrid Mysteries, 1796) markyze von Grosse, Děti opatství (Children of the Abbey, 1798) od paní Rocheové, Zofloya neboli Mouřenín (Zofloya; or, the Moor, 1806) od paní Dacreové a školácké výplody Shelleyovy, Zastrozzi (1810) a St.Irvine (1811), jež byly oba napodobeninou Zofloyi, vznikla v angličtině i němčině mnohá pamětihodná strašidelná díla. Klasický svou hodnotou a nápadně odlišný od ostatních je slavný Vathek* (History of the Caliph Vathek) od bohatého diletanta Williama Beckforda, jenž je založen spíše na orientálních pohádkách než na walpolovském gotickém románu. Původně byl napsán francouzsky, avšak v anglickém překladu vyšel dřív než v originále. Orientální příběhy, s nimiž se Evropa seznámila na počátku osmnáctého století prostřednictvím Gallandova francouzského překladu nevyčerpatelných Pohádek tisíce a jedné noci, se staly velkou módou a byly využívány jak k alegorickým, tak k zábavným účelům. Lišácký humor, jejž dovede s hrůzostrašností spojit jen orientální mysl, uchvátil tehdejší rafinovanou generaci, dokud se jména Bagdadu a Damašku nevyskytovala v populární literatuře stejně často, jako se zanedlouho měla ozývat zvučná jména italská a španělská. Beckford, značně sečtělý v orientálních románech, vystihl neobyčejně vnímavé jejich atmosféru a ve svém fantastickém díle velmi zručně zobrazil pyšný přepych, výsměšnou deziluzi, chladnokrevnou krutost, zdvořilou proradnost a stín přízrač-né děsivosti saracénského ducha. Koření směšnosti jen zřídka ubírá síly jeho zlověstnému námětu a příběh rázuje kupředu se zběsilou okázalostí, kde smích je smíchem

kostlivců hodujících pod arabskými klenbami. Vathek je příběh o vnuku kalifa Hárúna, kterého trýznivá touha po nadpozemské moci, požitku a učenosti, jaká pohání i průměrného gotického padoucha či byronovského hrdinu (v podstatě spřízněné typy), zláká, aby následoval zlého džina a vyhledal podzemní trůn mocných a bájných předadamovských sultánů v ohnivých síních moha-medánského ďábla Eblise. Popisy Vathekových paláců a zábav, jeho lstivé matky, čarodějky Carathis, a její černokněžnické věže s padesáti jednookými černoškami, jeho pouti k strašidelným zříceninám Ištakaru (Persepole) a šotkovské nevěsty Nou-ronihar, kterou zrádně na své cestě získal, obrazy pravěkých věží a teras Ištakaru v měsícem ozářené poušti a strašlivých kyklópských síní Eblisových, kde všechny oběti, zlákané třpytivými přísliby, musejí věčně v mukách bloudit s pravou rukou na věčně hořícím srdci, jsou triumfem mrazivé barvitosti a zaručují knize trvalé místo v anglické literatuře. Neméně pozoruhodné jsou tři Epizody z Vatheka (Episodes of Vathek), jež měly být do příběhu vloženy jako vyprávění Vathekových spoluobětí v Eblisových pekelných síních, avšak zůstaly za autorova života nevydány a byly objeveny až v roce 1909 literárním vědcem Lewisem Melvillem, když sbíral materiál k svému Životu a korespondenci Williama Beckforda (Life and Letters of William Beckford). Beckford však postrádá bytostnou mystičnost, jíž se vyznačuje+ nejpůsobivější strašidelná literatura, takže jeho příběhy v sobě mají jistou poučenou latinskou tvrdost a jasnost, jež nepřeje ryzímu panickému děsu.

Beckford však zůstal ve svém zaujetí orientem sám. Jiní spisovatelé, bližší gotické tradici a evropskému životu vůbec, šli raději ve stopách Walpolových. Mezi nespočetnými tvůrci literatury děsu v oné době lze jmenovat Williama Godwina, utopického ekonoma, jenž po svém slavném, ale nikoli nadpřirozeném Calebu Williamsovi (1794) napsal strašidelného St. Leona (1799), kde je obratně, ač ne s přesvědčivou atmosférou zpracován námět elixíru života vyráběného imaginárním tajným řadem "Rosenkruciánů". Tento prvek rosenkruciánství, živený vlnou populárního zájmu o kouzelnictví - příkladem je móda šarlatána Cagliostra a zveřejnění Mága (The Mágus, 1801) od Francise Barretta, kuriózního souhrnného pojednání o okultních principech a obřadech, jež bylo přetištěno ještě v roce 1896 - se objevuje u Bulwera-Lyttona a v mnoha pozdních gotických románech, zejména v onom vzdáleném a neživotném potomstvu, jež se trousilo hluboko do devatenáctého století a může být zastoupeno Faustem a Vlkodlakem Wagnerem (Wag-ner the Wehr-Wolf) od George W. M. Reynoldse. Caleb Williams sice není nadpřirozený, přesto se v něm však objevují záblesky nefalšované hrůzy. Je to příběh sluhy pronásledovaného pánem, jehož přistihl při vraždě, a vyznačuje se invencí a dovedným zpracováním, jež mu dodnes zachovaly přízeň čtenářů. Román byl zdramatizován pod názvem Železná truhla (The Iron Chest) a v této podobě dosáhl téměř stejné proslulosti. Godwin byl ovšem příliš uvědomělý učitel a prozaický myslitel na to, aby vytvořil opravdové strašidelné veledílo.

Jeho dcera, manželka básníka Shelleyho, byla mnohem úspěšnější a její nenapodobitelný Frankenstein neboli moderní Prométheus* (Frankenstein; or, the Modern Prométheus, 1817) je jedním z nejklasičtějších hororových děl všech dob. Napsala jej v soutěži se svým manželem, lordem Byronem a Johnem Willi-amem Polidorim o to, kdo stvoří nejlepší hrůzný příběh, a Frankenstein byl jedinou ze soutěžních prací, jíž lze považovat za skutečně propracovanou a dokončenou. Kritice se nepodařilo prokázat, že by nejlepší partie byly dílem spíše Shelleyho než jeho manželky. Román, maličko poznamenaný, avšak ne pokažený moralistickou didaktičností, vypráví, jak mladý švýcarský student medicíny Viktor Frankenstem sestavil z pozůstatků mrtvol umělou lidskou bytost. Netvor, vyrobený svým tvůrcem "v šílené pýše intelektu", má lidskou inteligenci, avšak odpudivý vzhled. Když je lidmi zavržen, zahořkne a začne vraždit všechny, které Frankenstein miluje - přátele i příbuzné. Žádá, aby mu Frankenstein stvořil manželku, a když student nakonec odmítne v hrůze, aby svět nebyl osídlen podobnými nestvůrami, netvor odejde s děsivou pohrůžkou, že "k němu přijde o svatební noci". Tu noc je nevěsta zardoušena a Frankenstein od té chvíle netvora pronásleduje, dokonce až do ark-tických pustin. Nakonec, když se uchýlí na loď muže, který příběh vypráví, je Frankenstein zabit objektem svého pátrání a stvořencem své troufalé pýchy. Některé ze scén ve Frankenstei-novi jsou nezapomenutelné, jako například výjev, kdy právě oživený netvor vstoupí do pokoje svého stvořitele, odhrne závěs u jeho postele a ve žlutém měsíčním světle na něj pohlíží vodnatýma očima - "lze-li je vůbec očima nazvat". Paní Shelle-yová napsala ještě další romány, mimo jiné poměrně známého Posledního člověka (Last Man), ale již nikdy se nezopakoval úspěch její prvotiny, která obsahuje nefalšovaný kosmický strach, bez ohledu

na to, jak se děj chvílemi vleče. Polidori rozpracoval svůj soutěžní námět v delší povídku Upír" (The Vam-pyre), v níž se setkáváme s uhlazeným padouchem pravého gotického či byronovského typu a s několika skvělými hrůznými pasážemi, k nimž patří strašlivý noční zážitek v obávaném řeckém háji.
V téže době se strašidelnými náměty často zabýval i Walter Scott a vtělil je do mnoha románů a básní. Někdy vytvořil samostatné příběhy v rámci větších děl jako Pokoj s gobelínem* (The Tapestried Chamber) nebo Historka, sumáře Willieho* (Wan-dering Willie's Tale) v románu Železná pěsť (Redgauntlet) - zde je účinnost přízračného a ďábelského umocněna groteskní přízemností mluvy a atmosféry. V roce 1830 vydal své Dopisy o démonologii a čarodějnictví (Letters on Demonology and Witch-craft), jež dodnes zůstávají jedním z nejlepších kompendií o evropském čarodějnictví.
Jinou slavnou postavou, která není bez spojitosti se strašidelnou literaturou, je Američan Washington Irving. Většina jeho strašidel je sice příliš žertovná a rozmarná na to, aby opravdu děsila, ale v mnoha jeho dílech je patrný zřetelný příklon k tomuto žánru. Dobrodružství německého studenta" (The German Student) v Příbězích pocestného (Tales of a Traveller, 1824) chytře, stručné a účinně zpracovává starou pověst o mrtvé nevěstě, kdežto do komické látky Hledačů pokladů* (The Money Diggers) z téhož svazku je vložena nejedná zmínka o tom, že se v končinách, kudy se kdysi plavil kapitán Kid, zjevují přízraky pirátů.
K makabrózním umělcům se připojil i Thomas Moore básní Alciphron, kterou později zpracoval do románu Epikurejec (The Epicurean, 1827). Přestože líčí jen dobrodružství mladého Athéňana, jehož chytře oklamou egyptští kněži, dokáže Moore do svého líčení podzemních děsů a divů pod prastarými mem-fiskými chrámy vložit mnoho nefalšované hrůznosti. V groteskních a arabeskních hrůzách se občas vyžívá i de Quincey, avšak s povrchností a učenou pompézností, jež nedovolují zařadit jej mezi specialisty.
V téže době začal psát také William Harrison Ainsworth, jehož romantické romány se jen hemží podivnostmi a děsem. Kapitán Marryat vedle povídek jako Vlkodlak* (The Werewolf) nezapomenutelně přispěl k žánru svou Příšernou lodí* (The Phantom Ship, 1839), založenou na pověsti o bludném Holanďanovi, jehož přízračná prokletá loď se stále plaví v okolí Mysu dobré naděje. I u Dickense se občas objeví strašidelný příběh, jako třeba Hlídač* (The Signalman), příběh o varujícím přízraku, který odpovídá běžnému vzorci a jehož realistické pojetí jej spojuje se vznikající psychologickou školou stejně jako se skomírající školou gotickou. Tou dobou se - podobně jako dnes -šířila i vlna zájmu o spiritistické šarlatánství, vyvolávání duchů, indickou teosofii a podobné věci, takže vznikla velká řada strašidelných příběhů na "mystickém" či pseudovědeckém základě. Za mnohé z nich je odpovědný plodný a populární Edward Bulwer-Lytton, jehož výtvorům nelze přes velké dávky neprůhledné rétoriky a plané romantičnosti upřít, že mají jisté bizarní kouzlo.
Dům a mozek (The House and the Brain), jenž obsahuje zmínky o rosenkruciánství a nesmrtelnou postavu bídáka, vytvořenou snad po vzoru záhadného dvořana Ludvíka XV., St.
Germaina, zůstává dodnes jednou z nejlepších povídek o strašidelném domě. Román Zanoni* (1842) obsahuje podobné prvky, avšak propracovanější, a seznamuje nás s obrovskou neznámou sférou bytí, jež se tlačí do našeho světa a je hlídána strašlivým "strážcem prahu", který pronásleduje ty, kdo se pokusí vstoupit a nezdaří se jim to. Objevuje se zde dobré bratrstvo, přetrvávající věky a nakonec zredukované na jediného člena, a hrdinou je tu starověký chaldejský kouzelník, který si uchoval nedotčený rozkvět mládí, aby posléze zahynul gilotinou francouzské revoluce. Přestože je Zanoni plný konvenční romantiky, pokažený tíživým předivem symbolických a didaktických významů a nepřesvědčivý, protože scény dotýkající se přízračného světa nemají dokonalou atmosféru, zůstává skvělou ukázkou romantického románu, a nepříliš náročný čtenář si jej s požitkem přečte. Je zábavné, že se autor při líčení pokusu o vstup do starobylého bratrstva nedokáže vyhnout kulise walpolovského gotického hradu.
V Podivné historii* (A Strange Story, 1862) se u Bulwera-Lyt-tona objevuje nápadné zlepšení ve vytváření strašidelných obrazů a nálad. Román je mimořádně účinný přes svou délku, vyumělkovanou zápletku, podepřenou příznivými shodami okolností, a přes kazatelskou pseudovědeckost, určenou střízlivému a věcnému viktoriánskému čtenáři. Budí okamžitý a neutuchající zájem a nabízí mnohé působivé, ač poněkud melodramatické obrazy a vypjaté scény. Opět je tu tajemný piják elixíru života v postavě kouzelníka Margrava, který se připravil o duši a jehož temné činy dramaticky vyvstávají na

pozadí novodobého tichého anglického městečka a australského buše, a opět tu máme temné náznaky rozlehlého přízračného světa v naší bezprostřední blízkosti - tentokrát pojednané mnohem silněji a vitálněji než v Zanonim. Jedna ze dvou velkých pasáží se zaklínáním, kdy je hrdina světélkujícím zlým duchem přinucen, aby v noci ve spánku vstal, uchopil podivný egyptský proutek a vyvolal bezejmenné bytosti ve strašidelném pavilónu slavného renesančního alchymisty, opravdu patří k největším hrůzným výjevům v literatuře. Je tu napovězeno právě dost a sděleno dostatečně málo. Spáči jsou dvakrát diktována neznámá slova, on je opakuje, země se zachvěje a všichni psi v okolí se rozštěkají na sotva viditelné beztvaré stíny, jež kráčejí v měsíčním světle. Když je našeptána třetí sestava neznámých slov, spáčův duch se náhle vzbouří a odmítne je pronést, jako by duše dovedla rozpoznat nejzazší propastné hrůzy, utajené před bdělým vědomím; nakonec se zlé kouzlo zlomí zjevením vzdálené milenky a dobrého anděla. Tento zlomek dokládá, jak daleko dokázal Lytton postoupit za svou obvyklou pompéz-nost a konvenční romantiku směrem ke krystalické podstatě uměleckého strachu, jenž patří do říše poezie. V popisu jistých podrobností zaklínání vděčil Lytton za mnohé svému komicky serióznímu okultistickému bádání, při němž se seznámil s podivným francouzským učencem a kabalistou Alphonsem Louisem Constantem ("Eliphasem Levym"), jenž tvrdil, že zná tajemství starověké magie a že vyvolal ducha starořeckého čaroděje Apollonia z Tyany, který žil za Nerona.

V této romantické, pologotické, pseudomoralistické tradici pokračovali hluboko do devatenáctého století autoři jako Jo-seph Sheridan LeFanu, Wilkie Collins, H. Rider Haggard - jehož Ona* (She) je vskutku pozoruhodně dobrá -, Arthur Conan Doyle, H. G. Wells a Robert Louis Stevenson, který přes nepříjemnou zálibu v laškovné vyumělkovanosti stvořil klasická díla trvalé hodnoty v Markheimovi* (Markheim), Lupičích mrtvol* (The Body Snatcher) a Podivném případu doktora Jekylla a panu Hyda* (The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde). Můžeme vlastně říci, že tato škola dosud přetrvává; patří k ní totiž ty ze současných hrůzných příběhů, jež se specializují spíše na příběh než na atmosféru, oslovují spíš intelekt než impresionistic-kou obraznost, vyznačují se spíš zářivou čarovností než zlovolnou intenzitou či psychologickou věrohodností a rozhodně se staví na stranu lidstva a jeho blaha. Má nepopiratelnou sílu a dík své "lidskosti" si získává větší počet čtenářů než čirá umělecká hrůza. Není-li tak mocně působivá, je to tím, že zředěný produkt nikdy nemůže dosáhnout intenzity koncentrátu.

Jako román i jako ukázka literatury děsu ční zcela osamoceně slavný román Emily Brontëové Na Větrné hůrce* (Wuthering Heights, 1847) se svou šílenou vizí nehostinných větrných york-shirských vřesovišť a divokých, pokřivených životů, jež hostí. Přestože je to především příběh o životě a mučivých střetech lidských vášní, jeho epicky kosmické prostředí dopřává prostor hrůze toho nejduchovnějšího druhu. Heathcliff, pozměněný byronovský padouch-hrdina, je podivný snědý nalezenec, kterého našli na ulici jako malé dítě mluvící pouze jakýmsi neznámým jazykem a který posléze zničí rodinu, jež se ho ujala. Nejednou je naznačeno, že je to ve skutečnosti spíš ďábelský duch než lidská bytost, a dojem neskutečnosti podtrhuje zážitek návštěvníka, který zahlédne za oknem v patře, na něž škrábe větev, plačící přízrak dítěte. Mezi Heathcliffem a Catherine Earn-shawovou existuje pouto hlubší a strašnější než lidská láska. Po její smrti Heathcliff dvakrát rozryje její hrob a je pronásledován nehmotnou bytostí, jež nemůže být ničím jiným než jejím duchem. Duch stále víc prostupuje jeho život, až si je Heathcliff nakonec jist, že se blíží jakési mystické setkání. Říká, že cítí přicházet podivnou proměnu, a přestává přijímat potravu. V noci buď vychází ven, nebo otvírá okno u svého lože. Když zemře, okno zůstává dál otevřeno přívalu deště a na strnulé tváři utkvívá zvláštní úsměv. Pohřbí ho vedle mohyly, kterou po osmnáct let obcházel, a malí pasáčci tvrdí, že ho za deště stále vídají chodit s Catherine po hřbitově nebo po vřesovišti. Za oknem v patře na Větrné hůrce se také občas objevují v deštivých nocích jejich obličeje. Přízračná hrůza Emily Brontëové není žádnou gotickou ozvěnou, ale sevřeným vyjádřením lidské hrůzy z neznáma. V tomto ohledu se román Na Větrné hůrce stává symbolem literárního předělu a předznamenává růst nové, výraznější školy.

VI Strašidelná literatura na evropské pevnině

Na evropské pevnině se literárnímu hororu dařilo dobře. Slavné povídky a romány Ernsta Theodora Wilhelma Hoffmanna (1776-1822)+ jsou příznačné zďařilým líčením prostředí a zralostí formy, přestože tíhnou k lehkovážnosti a výstřednosti a postrádají vypjaté okamžiky ryzí svíravé hrůzy, jakých by možná dosáhl autor méně rafinovaný. Ze všech evropských strašidelných povídek je nejumělečtější německý

klasický příběh Undine (1814) od Friedricha Heinricha Karla, barona de la Motte Fouqué. Z tohoto příběhu rusalky, jež se provdala za člověka a získala lidskou duši, činí křehká jemnost zpracování pozoruhodné literární dílo bez ohledu na žánr a jeho přirozenost jej přibližuje lidové pověsti. Ve skutečnosti má původ v jednom vyprávění renesančního lékaře a alchymisty Paracelsa v jeho Pojednání o elementálech.

Undine, dcera mocného knížete vod, byla otcem v útlém dětství vyměněna za rybářovu dcerku, aby mohla získat duši tím, že se provdá za člověka. V chýši svého pěstouna u moře, na kraji strašidelného lesa se setká s urozeným mladíkem Huldbran-dem, brzy se za něho vdá a doprovodí ho na rodový hrad Ring-stetten. Huldbranda však nakonec omrzí její nadpřirozený původ a zejména zjevování jejího strýce, zlomyslného ducha lesního vodopádu Kuhleborna. Omrzelost posílí rostoucí náklonnost k Bertaldé, která se ukáže být rybářovým dítětem, za něž byla Undine zaměněna. Nakonec se dá Huldbrand při plavbě po Dunaji nevinným činem své oddané manželky vyprovokovat a pronese hněvivá slova, jež ji zapudí zpět do nadpřirozeného živlu, odkud se podle zákonů svého rodu může vrátit jen jedinkrát - aby ho třeba proti své vůli zabila, bude-li někdy nevěrný její památce. Později, když se Huldbrand chystá ke svatbě s Bertaldou, vrátí se Undine, aby vykonala svou smutnou povinnost, a s pláčem ho připraví o život. Když je pohřbíván vedle svých předků na vesnickém hřbitůvku, mezi truchlícími se objeví sněhobílá ženská postava v závoji, ale po modlitbě zmizí a na jejím místě vytryskne stříbrný pramínek, který obtéká čerstvý hrob a vlévá se do nedalekého jezera. Vesničané jej dodnes ukazují a říkají, že takto jsou Undine a Huldbrand ve smrti spojeni. Mnoho pasáží i vystižení atmosféry ukazují Fou-quéa jako dokonalého umělce makabrózního žánru; zejména líčení strašidelného lesa s jeho obřím sněhobílým mužem a různými bezejmennými hrůzami, jež najdeme v počáteční fázi příběhu.

Méně známá než Undine, ale pozoruhodná svým přesvědčivým realismem a tím, že se obejde bez gotických rekvizit, je Jantarová čarodějnice (Maria Schweidler, die Bernsteinhexe) od Wil-helma Meinholda, další plod německého fantastického génia počátku devatenáctého století. Tento příběh, který se odehrává za třicetileté války, je pojatý jako údajný rukopis kněze, nalezený v jednom srarém kostele v Coserow a pojednávající o pisatelově dceři Marii Schweidlerové, jež je falešně obviněna z čaro-dějnictví. Nalezla jantarový poklad, který z různých důvodů drží v tajnosti, a nevysvětlené bohatství, jež takto získala, dodává obvinění věrohodnost. Žalobcem je urozený lovec vlků Wit-tich Appelmann, který ji ze zášti obvinil, když u ní neuspěl se svými nestoudnými záměry. Nebohé Marii jsou pohotově připsány činy skutečné čarodějnice, jež posléze zemře hrůznou nadpřirozenou smrtí ve vězení, a po typickém čarodějnickém procesu s přiznáním vynuceným na mučidlech má být Maria upálena na hranici. Na poslední chvíli ji zachrání její ctitel, ušlechtilý mladík ze sousedního okresu. Meinholdovou silnou stránkou je zdánlivě přísný realismus, který umocňuje napětí a dojem tajuplnosti, neboť nás takřka přesvědčuje, že hrozivé události musejí být buď pravdivé, nebo pravdě velmi blízké. Ano, autorův realismus je tak dokonalý, že jeden populární časopis kdysi uveřejnil shrnutí Jantarové čarodějnice jako skutečnou událost ze sedmnáctého století!

V dnešní generaci zastupuje německý horor nejpozoruhodněji Hanns Heinz Ewers, který své temné představy spojuje s účinnou znalostí moderní psychologie. Romány jako Čarodějův učeň* (Der Zauberlehrling) a Alraune* a povídky jako Pavouk* (Die Spinne) obsahují prvky, které je staví na úroveň klasiky.

V říši strašidelná se však nečinilo jen Německo, ale i Francie. Victor Hugo v příbězích jako Han z Islandu* (Han d'lslande) a Balzac v Šagrénové kůži* (La peau de chagrin), Serafitě* (Séra-phita) a Ludvíku Lambertovi* (Louis Lambert) větší či menší měrou využívají nadpřirozené motivy, ačkoli obvykle jen jako prostředek k nějakému spíše lidskému cíli a bez opravdové a démonické intenzity, příznačné pro rozeného umělce stínů. Zdá se, že nefalšovaný francouzský cit pro neskutečno poprvé nalézáme u Théophila Gautiera. Zde se objevuje přízračné tajemství, jež sice není využíváno soustavně, ale okamžitě poznáváme, že je nepředstírané a hluboké. Příběhy jako Avatar* (Ava-tar), Noha mumie* (Le pied de la Momie) a Clarimonde (La mořte amoureuse) obsahují zapovězené vize, jež lákají, svádějí a občas děsí, vidiny Egypta evokované v Noci Kleopatry* (Une nuit de Cléopatre) jsou mimořádně živé a působivé. Gautier vystihl samotnou duši Egypta obtěžkaného veky, s jeho skrytým životem a kyklópskou architekturou, a jednou provždy vyjádřil hrůz-nost jeho hlubinného světa katakomb, kde

strnulé balzamované mrtvoly budou až do konce času vzhlížet do tmy skelnýma očima a očekávat jakousi strašnou a nevypověditelnou výzvu. V gautierovské tradici zdárně pokračoval Gustave Flaubert orgiemi básnické fantazie, například v Pokušení sv. Antonína* (La tentation de Saint Antoine), a kdyby nebylo jeho silně realistického zaměření, mohl být skvostným tkalcem tapiserií hrůzy. Později vidíme, že se proud dělí a vytváří podivné básníky a fantasty symbolistické a dekadentní školy, jejichž temné zájmy se obracejí spíš k abnormalitám lidského myšlení a pudů než k vlastnímu nadpřirozenu, a na druhé straně rafinované vypravěče, kteří své vzrušení vyvozují přímo z černých studnic kosmického neskutečna. Vynikajícím příkladem těch prvních je slavný básník Baudelaire, nesmírně ovlivněný Poem, a autor psychologických románů Joris-Karl Huysmans, pravé dítě devadesátých let, je zároveň vyvrcholením a koncem. V druhé, ryze vypravěčské škole pokračuje Prosper Mérimée, jehož Venuše Illská* (La Vénus ďIlle) předkládá v úsporné a přesvědčivé próze totéž starověké téma nevěsty-sochy, jež zveršoval Thomas Moore v baladě Prsten (The Ring).

Hororové příběhy působivého a cynického Guy de Maupas-santa, psané na pokraji šílenství, jsou svým způsobem ojedinělé. Jde spíše o výlevy morbidní mysli v patologickém stavu než o zdravé imaginativní výtvory mysli přirozeně náchylné k fantastičnu a vnímavé vůči normálním iluzím neviděného. Přesto jsou nesmírně zajímavé; s úžasnou silou naznačují číhající bezejmenné hrůzy a neúprosné pronásledování nebohého jedince hrozivými vyslanci kosmické temnoty. Za mistrovské dílo se obecně pokládá Horla* (Le Horla). Líčí příchod neviditelné bytosti, která se živí vodou a mlékem, ovlivňuje mysl druhých a zdá se být předchůdcem vojska mimozemských organismů, jež přicházejí na zem, aby si podmanily a přemohly lidstvo, a ve svém oboru snad nemá sobě rovný příběh, přestože za podrobnosti popisu samotné přítomnosti neviditelného monstra vděčí povídce Američana Fitz-Jamese O'Briena+. K dalším silným, temným Maupassantovým povídkám patří Kdo ví?* (Qui Sait?), Přízrak* (L'Appantion), On?* (Lui?), Šílenec* (Fou), Vlk" (Le Loup), Na vodě* (Sur Peau) a děsivé verše nazvané Hrůza (Ter-reur). Autorská dvojice Erckmann-Chatrian obohatila francouzskou literaturu o mnohé přízračné fantazie jako Hugo-vlk (Hugues-le-loup), kde předávaná kletba dochází svého konce v tradičním prostředí gotického hradu. Přestože autoři tíhli k přirozeným vysvětlením a zázrakům vědy, měli mimořádnou schopnost vyvolat děsivou půlnoční atmosféru, a málokterá povídka obsahuje větší hrůzu než Neviditelné oko (L'oeil invisi-ble), kde zlá stará čarodějnice spřádá hypnotická noční kouzla, jimiž nutí jednoho obyvatele jisté hostinské místnosti po druhém, aby se oběsili na trámu. Soví ucho+ (L'oreille de la chouette) a Pavoučí krab (L'araignée crabe) jsou plné všudypřítomné temnoty a záhadnosti. V druhé z povídek se vyskytuje známé a často používané téma strašidelných příběhů, přerostlý pavouk. Makabrózní školu následoval i Villiers de l'Isle Adam; jeho povídku Naděje* (La Torture par l'espérance), kde je vězni odsouzenému k smrti na hranici dovoleno uprchnout, jen aby pocítil muka opětného zajetí, pokládají někteří za nejkrutější povídku v literatuře vůbec. Tento typ však nepatří ani tak k tradici strašidelné prózy, ale spíše tvoří samostatnou třídu - takzvanou "krutou povídku", v níž je drásání citů dosahováno dramatickým dražděním, lákáním, zklamáváním a tryznivými fyzickými hrůzami. Této formě se téměř výlučně věnuje Maurice Level, jehož kratičké povídky se výborně adaptují pro divadlo hrůz Grand Guignol. Francouzský duch vlastně přirozeně více tíhne k tomuto temnému realismu než k náznakům neviděného; k tomu druhému je totiž zapotřebí vrozené mystičnosti severské mysli, má-li být dosaženo vrcholného účinku.

Velmi bujnou, ač donedávna neznámou oblastí strašidelné literatury je literatura židovská, udržovaná a v příšeří živená ponurým dědictvím staré východní magie, apokalyptické literatury a kabalismu. Zdá se, že semitská mysl, stejně jako keltská a teutonská, má zřetelně mystické sklony, a bohatství hrůzných pověstí přežívajících v ghettech a synagogách musí být mnohem větší, než si lidé představují. Samotný kabalismus, tak významný ve středověku, je filozofickým systémem vysvětlujícím vesmír jako emanace Božstva, kde mimo viditelný svět existují podivné duchovní říše a bytosti, jež lze nezřetelně zahlédnout s pomocí jistých tajných zaklínadel. Jeho rituál je svázán se Starým zákonem a připisuje esoterický význam každému písmenu hebrejské abecedy - tato okolnost propůjčila v populární magické literatuře hebrejským písmenům jakési přízračné kouzlo a moc. Židovský folklór uchoval mnoho z dě-sivosti a tajemnosti minulých dob, a až bude důkladněji prozkoumán, pravděpodobně silně ovlivní hrůzostrašný žánr. Nejlepšími dosavadními příklady jeho literárního využití jsou německý román Golem* (Der Golem)

od Gustava Meyrinka a drama Dybuk od židovského autora používajícího pseudonym "Ansky". První, se svými stínovými náznaky divů a hrůz kdesi v pozadí, se odehrává v Praze a s jedinečným mistrovstvím popisuje tamní starobylé ghetto s jeho přízračnými špičatými štíty. Název pochází z označení legendárního umělého obra, kterého údajně podle tajné formule stvořili a oživili středověcí rabíni. Dybuk, přeložený do angličtiny a uvedený roku 1925 v Americe, a později též upravený do operní formy, s unikátní silou líčí, jak se zlá duše zemřelého zmocňuje živého těla. Golemové i dybukové jsou častými motivy kořenícími pozdější židovskou tradici.

VII Edgar Allan Poe

Ve třicátých letech devatenáctého století se rozbřeskl úsvit, který ovlivnil nejen historii strašidelného příběhu, ale historii povídky jako žánru, a nepřímo utvářel směřování a osudy jedné velké evropské estetické školy. Jako Američané máme to štěstí, že můžeme tento úsvit nazývat svým, protože přišel v osobě našeho slavného a nešťastného krajana Edgara Allana Poea. Poeova sláva procházela a prochází zvláštními výkyvy, a v současnosti je u "pokrokové inteligence" v módě přehlížet jeho význam jako umělce i jeho literární vliv; žádný zralý a přemýšlivý kritik ovšem nemůže popřít obrovskou hodnotu jeho díla a vemlouvavou moc jeho mysli. Jistě, vznik tohoto způsobu nazírání se asi dal předvídat, avšak byl to Poe, kdo si první uvědomil jeho možnosti a poskytl mu svrchovanou formu a soustavné vyjádření. Je rovněž pravda, že pozdější spisovatelé asi napsali jednotlivé lepší povídky než on; opět si však musíme uvědomit, že právě on je svým příkladem i teorií vyučil umění, které možná dovedli dál díky tomu, že měli cestu připravenou a před sebou vůdce. Bez ohledu na svá omezení učinil Poe to, co nikdy neučinil a nemohl učinit nikdo jiný, a právě jemu vděčíme za moderní horor v jeho konečné a dokonalé podobě.

Většina autorů strašidelné literatury před Poem pracovala jakoby potmě, bez pochopení psychologického základu působení hrůzy, a byla více či méně zatížena konformitou vůči jistým prázdným literárním konvencím, k nimž patří šťastný konec, odměněná ctnost a prázdná morální didaktičnost, přejímání populárních měřítek a norem a snaha autora vnutit příběhu své vlastní cítění a stranit zastáncům nereálných představ většiny. Poe naproti tomu chápal bytostnou nestranickost skutečného umělce a věděl, že funkcí tvořivé literatury je pouze vyjadřovat a vykládat události a city tak, jak jsou, bez ohledu na to, k čemu směřují a co dokazují - zda jsou dobré nebo zlé, přitažlivé nebo odpudivé, povzbuzující či skličující, a že autor vždy působí jako pozorný a nezaujatý zapisovatel, a ne jako učitel, sympatizant nebo propagátor. Jasně viděl, že pro umělce jsou všechny fáze života a myšlení stejně vhodným materiálem, a protože povahou inklinoval k pocitu odcizení a zmaru, rozhodl se být vykladačem silných citů a příhod, jež provázejí spíš bolest než potěšení, rozklad spíše než růst, hrůzu spíše než poklid a jež jsou svou podstatou buď nepříjemné, či lhostejné vkusu a tradičnímu navenek projevovanému cítění lidstva, i zdraví, příčetnosti a normálnímu, rozšířenému blahu tohoto živočišného druhu.

Poeovy přízraky tak nabyly přesvědčivé zlovolnosti, jakou neměly žádné z jejich předchůdců, a stanovily novou normu realismu v dějinách literárního hororu. Neosobnímu uměleckému záměru navíc přispěl do té doby takřka neznámý vědecký přístup, neboť Poe raději zkoumal lidskou mysl než zvyklosti gotické prózy a pracoval s analytickou znalostí skutečných pramenů hrůzy, jež umocňovala sílu jeho vyprávění a osvobodila ho ode všech absurdit spjatých s pouhým konvenčním strašením. Když takto stanovil vzor, pozdější autoři byli přirozeně nuceni se ho držet, aby vůbec obstáli v konkurenci. Tak tedy došlo k rozhodnému obratu v hlavním proudu makabróz-ní prózy. Poe také zahájil módu dokonalého řemesla, a přestože se dnes některá jeho vlastní díla zdají poněkud melodramatická a málo rafinovaná, můžeme dodnes sledovat jeho vliv v takových věcech, jako je udržení jednotné nálady a vyvolání jediného celkového dojmu v příběhu a také neúprosné okleštění podrobností na ty, jež mají přímou souvislost se zápletkou a budou se zřetelné podílet na jejím vyvrcholení. Lze po pravdě říci, že Poe vynalezl povídku v dnešní podobě. Stejně dalekosáhlé účinky mělo i to, že povýšil chorobnost, zvrácenost a rozklad na úroveň umělecky vyjádřitelných námětů; dychtivě se jich totiž zmocnil jeho přední francouzský obdivovatel Charles Pierre Baudelaire, začal je prosazovat a umocnil je, takže se staly jádrem základních estetických hnutí ve Francii a učinily z Poea v jistém smyslu otce dekadentů a symbolistů.

Poe byl od přírody básník a kritik a zároveň měl zálibu v logice a filozofii; rozhodně nebyl prost nedostatků a afektova-nosti. Je nutno přiznat a odpustit mu jeho předstírání hluboké a tajemné učenosti, jeho bláhové pokusy o křečovitý a pracný humor a časté jedovaté výlevy kritické předpojatosti. Za nimi

a vysoko nad nimi bylo mistrovo vidění hrůzy, jež obchází kolem nás a v nás, a hada, který se nenasytně svíjí v odporně blízké propasti. Poeovo vidění pronikalo ke každé mokvající hrůze ve vesele pomalované šalbě nazývané bytí a v důstojné maškarádě nazývané lidské myšlení a city, a mělo moc promítnout se v černě magické krystalizace a transmutace, takže v neúrodné Americe třicátých a čtyřicátých let rozkvetla taková zahrada měsícem živených jedovatých hub, jakými se nepochlubí ani odvrácená strana Saturnu. Verše i příběhy v sobě nesou břímě kosmického děsu. Havran, jehož ohavný zobák probodává srdce, mrchožrouti zvonící na železné zvony v morových věžích, klenba Ulalume v černé říjnové noci, otřesné fialy a kopule pod mořem, "divoké podivné klima, jež spočívá ve své nádheře mimo Prostor - mimo Čas" - to vše a víc se na nás šklebí uprostřed maniakálního chřestotu ve vířící básnické noční múře.
A v próze se před námi cení samotné čelisti pekel - nepředstavitelné abnormality nenápadně naznačované až k hrůznému polopoznání slovy, o jejichž nevinnosti stěží zapochybujeme, dokud nás nalomené napětí dutého hlasu vypravěče nepřiměje uleknout se jejich nevýslovných skrytých významů; démonické soustavy a jsoucna, odporně dřímající, dokud na jediný fobic-ký okamžik neprocitnou v ječícím zjevení, jež se uchechtá k náhlému šílenství, anebo vybuchne nezapomenutelnou a ka-taklysmatic.kou ozvěnou. Čarodějnický sabat hrůzy před námi shazuje decentní roucha - a je to podívaná tím obludnější, čím vědečtěji a obratněji je každá podrobnost řízena a uváděna v napohled samozřejmý vztah k dobře známé drsnosti všedního života.
Poeovy povídky se samozřejmě dělí na několik kategorií, z nichž některé obsahují čistší esenci duchovní hrůzy než jiné. Povídky založené na logice a dedukci, předchůdkyně moderního detektivního příběhu, vůbec nepatří do strašidelné literatury, kdežto některé jiné, pravděpodobně značně ovlivněné Hoff-mannem, se vyznačují výstředností, která je staví na hranici grotesky. Třetí skupina se zabývá abnormální psychologií a mo-nomanií takovým způsobem, že budí děs, ale není strašidelná. Zbývá však ještě dost těch, jež představují literaturu nadpřirozené hrůzy v nejpronikavější formě a zaručují autorovi trvalé a nezpochybnitelné místo božstva a praotce vší moderní ďábelské fikce. Kdo může zapomenout na strašlivou bobtnající loď trčící na hraně propasti vln v Rukopisu nalezeném v láhvi* (MS. Found in a Bottle) - na temné náznaky o jejím bezbožném stáří a obludném růstu, na její úděsnou posádku nevidomých še-ďovousých námořníků a její strašlivý chvat s plnými plachtami na jih leďovou antarktickou nocí, jak je strhávána neúprosným ďábelským prouďem k víru tajuplného osvícení, jež musí skončit zkázou?
Dále je tu nevýslovný Pan Valdemar z povíďky Fakta o případu monsieura Valdemara* (The Facts in the Case of M. Valdemar), hypnózou držený pohromadě sedm měsíců po smrti a vydávající šílené zvuky pouhý okamžik předtím, než z něho zrušení kouzla udělá "téměř tekutou masu hnusného, odporného rozkladu". V Příbězích Artura Gordona Pyma" (Narrative of A. Gor-ďon Pym) plavci u jižního pólu dorazí nejprve k divné zemi
Ilustrace Ernesta Wallcousiuse k povídce Lorda Dunsanvho
A Night at an Inn vraždících divochů, kde nic není bílé a kde mají obrovité skalnaté strže podobu titánských egyptských hieroglyfů hláskujících strašlivá pratajemství země, a pak se plaví k ještě tajemnější říši, kde je bílé všechno a kde zahalení obři a ptáci se sněhobílým peřím střeží utajený mlhový vodopád, jenž se lije z nebeských výšin do bouřlivého mléčného moře. Metzenger-stein* děsí svými zlověstnými náznaky metempsychózy: šílený šlechtic, který spálí stáj svého dědičného nepřítele, kolosální kůň, který se vyřítí z planoucí budovy poté, co majitel zahynul uvnitř, mizící kus prastaré tapiserie, na němž byl zobrazen obří kůň předka oběti na křižácké výpravě, šílencovo ustavičné zběsilé ježdění na velkém koni a jeho strach a nenávist k němu, nesmyslná proroctví, jež se nejasně chmuří nad znesvářenými domy, a nakonec požár šílencova paláce a smrt majitele v jeho nitru, když jej bezmocného vnese do plamenů a po obrovitém schodišti vzhůru zvíře, na němž tak záhadně jezdil. Nakonec nabude dým stoupající z trosek podobu gigantického koně. Muž davu (The Man of the Crowd) vypráví o člověku, jenž ve dne v noci bloudí po ulicích, aby se vmísil do proudů lidí, jako by se bál být sám. Povídka působí nenápadněji, avšak není v ní o nic méně kosmického strachu. Poeova mysl nebyla nikdy příliš vzdálena děsu a rozkladu, a v každé povídce, básni i filozofickém dialogu vidíme napjatou dychtivost poznat nezbádané studnice noci, prorazit závoj smrti a kralovat ve fantazii jako pán strašlivých tajemství prostoru a času.
Některé Poeovy povídky se vyznačují téměř absolutní dokonalostí umělecké formy a stávají se jakýmsi

majákem povíd-kářského umění. Když Poe chtěl, dovedl dodat své próze sytě básnického zabarvení; používal vyšperkovaný archaický a orientalizovaný styl, pseudobiblické opakování a vracející se refrény, jež později tak úspěšně používali spisovatelé jako Oscar Wilde a Lord Dunsany; a v případech, kdy to činí, působí jeho lyrické fantazie téměř narkoticky - jako opiová snová podívaná v snovém jazyce, kde se každá nepřirozená barva a groteskní obraz pojí se symfonií odpovídajících zvuků. Maska červené smrti* (The Masque of the Red Death), Ticho - Bajka* (Silence, a Fable) a Stín - Podobenství* (Shadow, a Parable) jsou zajisté básněmi v každém slova smyslu kromě metrického uspořádání, a za svou působivost vděčí sluchové kadenci neméně než vizuálním obrazům. Avšak vrchol uměleckého zpracování, jímž Poe zaujal postavení v čele autorů drobných próz, tvoří dvě méně neskrývané básnické povídky - Ligeia" a Zánik domu Usherů* (The Fall of the House of Usher). Obě mají jednoduchou a přímočarou zápletku a obě vděčí za své svrchované kouzlo důmyslnému rozvíjení děje, jež se projevuje ve výběru a řazení každé nejmenší podrobnosti. Ligeia vypráví o první manželce vznešeného a záhadného původu, jež se po smrti vrací a nadpřirozenou silou vůle se zmocňuje těla druhé manželky. V posledním okamžiku dokonce vnutí dočasně oživlé mrtvole své oběti i svou tělesnou podobu. Přestože je vyprávění maličko mnohoslovné a přetížené, svého strašlivého vrcholu dosahuje s neúprosnou silou. Zánik domu Usherů, jehož mimořádná dokonalost v podrobnostech a proporcích je velmi výrazná, děsivě napovídá cosi o skrytém životě neorganických věcí a předvádí abnormálně spojenou trojici jsoucen na konci dlouhé a osamělé rodinné historie - bratra, jeho sestry dvojčete a jejich neuvěřitelně starobylého domu. Ti všichni sdílejí jedinou duši a všechny je v jediném okamžiku potkává konečný rozklad.

Tyto bizarní představy, tak nezvládnutelné v neobratných rukách, se Poeovým kouzlem stávají živými a přesvědčivými hrůzami, jež nás v noci pronásledují, jen proto, že autor tak dokonale rozuměl vlastní mechanice a fyziologii strachu a odcizení - věděl, které podstatné detaily zdůraznit, které nesrovnalosti a dojmy zvolit jako předchůdce nebo souputníky hrůzy, přesně které příhody a narážky nenápadně předem nadhodit jako symboly či předzvěsti každého většího kroku směrem k nadcházejícímu hrůznému odhalení, jak jemně ovládat hromadící se sílu a s neomylnou přesností spojovat části do bezchybné jednoty celého děje až k drtivé účinnosti vrcholného okamžiku, jak obratně odstínit význam scény a krajiny, aby navodily a udržely požadovanou náladu a vnukly život požadované iluzi - znal tyto zásady a tucty jiných, méně zřejmých a příliš nepolapitelných, než aby je mohl popsat, ba i jen plně pochopit běžný komentátor. Ano, objevuje se u něho melo-dramatičnost a nevybroušenost - slyšeli jsme o jednom vybíravém Francouzi, který nemohl Poea číst jinak než v Baudelai-rovu uhlazeném a galsky modulovaném překladu -, avšak všechny stopy takových jevů zcela zastínil mocný a vrozený smysl pro přízračno, morbidno a hrůznost, jenž tryskal z každé buňky umělcovy tvořivé schopnosti a ocejchoval jeho maka-brózní dílo nesmazatelnou značkou svrchovaného génia. Poe-ovy strašidelné povídky žijí způsobem, jakým mohou stěží doufat žít mnohé jiné.

Jako většina autorů fantazií vyniká Poe spíše v ději a širokých vypravěčských efektech než v zobrazování postav. Jeho typický protagonista je obvykle tmavovlasý, hezký, pyšný, melancholický, intelektuální, vysoce senzitivní, rozmarný, introspektivní, osamělý a někdy trochu šílený muž z dobré staré rodiny a v zajištěných poměrech; obvykle je vzdělaný v tajných uměních a má temnou ctižádost proniknout k zapovězeným tajemstvím vesmíru. Mimo vznešeně znějící jméno si tato postava bere jen málo z raného gotického románu; zjevně to totiž není ani prkenný hrdina, ani ďábelský lotr radcliffovské či lewisov-ské romantiky. Nepřímo ovšem s nimi má jistou rodovou spřízněnost, protože jeho chmurné, ctižádostivé a antisociální vlastnosti silně zavánějí typickým byronovským hrdinou, který je zase nesporným potomkem gotických Manfredů, Montoniů a Ambrosiů. Osobnější vlastnosti se zdají být odvozeny z Poeo-vy vlastní psychiky, neboť Poe sám byl jistě obdařen notnou dávkou deprese, senzitivity, šílené ctižádosti, osamělosti a výstřední rozmarnosti, které připisuje svým nepřístupným a osamělým obětem Osudu.

VIII Tradice strašidelného příběhu v Americe

Veřejnost, pro kterou Poe psal, sice byla příliš nekultivovaná na to, aby ocenila jeho umění, ale rozhodně nebyla nenavykla na hrůzy, o nichž pojednával. Kromě toho, že Amerika podědila známý temný folklór Evropy, mohla čerpat z další zásoby strašidelných asociací, takže pověsti o přízracích již byly uznávány jako vděčná látka pro literární zpracování. Charles Brockden Brown dosáhl fenomenální slávy svými radcliffovskými romány a Washington Irving, který zpracovával nadpřirozená témata v lehčím stylu, se

rychle stal klasikem. Zmíněná další zásoba témat pocházela, jak poukázal Paul Elmer More, z živých duchovních a teologických zájmů prvních kolonistů a z cizí a nehostinné povahy prostředí, do něhož byli vrženi. Obrovské ponuré pralesy, v jejichž trvalém soumraku mohly číhat kdejaké hrůzy, tlupy rudých indiánů, jejichž zvláštní zachmuřené obličeje a divoké zvyky jako by nasvědčovaly pekelnému původu, volný rozvoj nejrůznějších představ, živených puritánskou teokracií - o vztahu člověka k přísnému a mstivému Bohu kalvinistů a k pekelnému odpůrci toho Boha, o němž se týden co týden hřímalo z kazatelen, i morbidní introspektivnost osamělého zálesáckého života, v němž scházely normální zábavy a uvolnění, ale zato se pěstovalo povinné teologické sebezkou-mání, v němž bylo zvykem nepřirozeně potlačovat své city a většinou se vedl pouhý tvrdý zápas o přežití -, to vše se spiklo, aby vytvořilo prostředí, v němž se ponuré šeptané babské povídačky rozléhaly krajem a pověsti o čarodějnicích a neuvěřitelných tajných zvrhlostech přetrvávaly dlouhé roky po strašlivých dnech salemských procesů. Poe představuje novější strašidelnou školu, technicky vyspělejší a zbavenou iluzí, jež v tomto příznivém prostředí vznikla. Jinou školu - tradici morálních hodnot, mírné zdrženlivosti a vlídné, volně plynoucí fantazie s lehkým nádechem nálado-vosti - založila jiná slavná, nepochopená a osamělá postava americké literatury - plachý a citlivý Nathaniel Hawthorne, rodák ze starobylého Salemu a pravnuk jednoho z nejkrvavějších soudců z čarodějnických procesů. U Hawthorna nenalézáme nic z násilnosti, smělosti, sytých barev, intenzivního citu pro dramatičnost, kosmického zla a nesmlouvavého a neosobního umění Poeova. Zde je naopak jemná duše tísněná puritánstvím rané Nové Anglie, teskní ve stínu a ztrápená amorálním vesmírem, jenž na všech stranách přesahuje konvenční rámec, který podle našich předků představoval božský a nezměnitelný zákon. Zlo, pro Hawthorna velmi reálná síla, se objevuje všude kolem jako číhající a vítězný protivník. Viditelný svět se v jeho fantazii stává divadlem nekonečné tragédie a bědy, v němž zápasí o nadvládu neviditelné, zpola existující vlivy, hnětoucí osudy neblahých smrtelníků, jeho marného a v sebeklamu se potácejícího obyvatelstva. Hawthorne byl vskutku dědicem amerického fantastična v celé jeho intenzitě a za běžnými úkazy života spatřoval ponurý zástup neurčitých přízraků, nebyl však dostatečně nestranný, aby oceňoval dojmy, pocity a krásy vypravěčství jen kvůli nim samým. Soustavně vnucoval svým fantaziím melancholicky zádumčivou didaktičnost nebo ale-goričnost a jeho pokorně rezignovaný cynismus s naivním mo-ralismem předváděl proradnost lidského plemene, jež přesto nedokázal nemilovat a netruchlit nad ním, třebaže tak dobře rozuměl jeho pokrytectví. Nadpřirozená hrůza tedy u Haw-thorna nikdy není prvořadým cílem, přestože její hnutí jsou tak hluboce vtělena do jeho osobnosti, že ji chtě nechtě s geniální silou napovídá, kdykoli se uchýlí k neskutečnému světu, aby ilustroval své zamýšlené tklivé kázání.

Náznaky přízračného světa, vždy lehké, nepolapitelné a zdrženlivé, lze vystopovat v celém Hawthornově díle. Nálada, z které se zrodily, našla půvabný výraz v pogermánštěném převyprávění klasických bájí pro děti, jež je obsaženo v Knize divů (A Wonder Book) a Pohádkách z neprostupného lesa (Tanglewood Tales), a jindy se projevila tím, že obestřela jakousi tajuplností a nepolapitelným kouzlem či zlověstností děje, které nebyly zamýšleny jako skutečně nadpřirozené; například v románu z pozůstalosti Tajemství doktora Grimshawa (Dr. Grishaw's Se-cret), kde je jakousi zvláštní odpudivostí obdařen dům, jenž dodnes stojí v Salemu u starého hřbitova na Charter Street. V Mramorovém faunovi* (The Marble Faun), jehož náčrt vznikl v italské vile, kde údajně strašilo, se těsně za hranicí, kam dohlédne běžný čtenář, mihotá velkolepé pozadí ryzí fantazie a tajuplnosti, a zmínky o bájeslovné krvi v žilách smrtelníka procházejí románem, jenž nemůže nebýt zajímavý, přestože v něm vytrvale straší ďáblíci moralismu, alegorie, protikatolic-ké propagandy a puritánské prudérie, na něž si později postěžoval například D. H. Lawrence. Román z pozůstalosti Septi-mius Felton, jehož idea měla být rozpracována a včleněna do nedokončeného Románu Dolliverových (Dolliver Romance), se poměrně zdařile zabývá elixírem života, kdežto poznámky k nikdy nenapsané povídce, jež se měla jmenovat Stopa předků (The Ancestral Footstep), ukazují, jak by byl Hawthorne rozpracoval námět staré anglické pověry o dávném prokletém rodu, jehož příslušníci za sebou nechávají krvavé šlépěje. Námět se mimochodem objevuje jak v Septimiu Feltonovi, tak v Tajemství doktora Grimshawa.

V mnoha Hawthornových povídkách se setkáváme s pozoruhodnou mírou hrůzostrašnosti buď v atmosféře, nebo v ději. Své ďábelské momenty má Portrét Edwarda Randolpha (Edward Randolph's Portrait) z Pověstí z guvernérského sídla (Legends of the Province House). Na skutečné události

založený Černý zdvoj* (The Minister's Black Veil) a Ctižádostivý host* (The Ambiti-ous Guest) napovídají mnohem víc, než říkají, kdežto Ethan Brand - zlomek delšího nedokončeného díla - stoupá k výšinám ryzího kosmického ďěsu malbou divoké horské krajiny s planoucími osamělými vápennými pecemi a obrazem byro-novského pachatele "neodpustitelného hříchu", jehož bouřlivý život končí uprostřeď noci ve výbuchu strašlivého smíchu, kďyž hrdina hledá spočinutí v plamenech pece. Některé Hawthorno-vy poznámky vyprávějí o strašiďelných příbězích, jež by byl napsal, kdyby žil déle - jedna mimořádné živá zápletka mluví o záhadném cizinci, který se tu a tam objevuje na veřejných shromážděních, nakonec je stopován a zjistí se, že přichází z pradávného hrobu.
Jako ucelený umělecký útvar v celém autorově hrůzostrašném díle však vyniká slavný a skvěle napsaný román Dům se sedmi štíty" (The House of the Seven Gables), v němž se s ohromující silou líčí, jak se zděděné prokletí neúprosně plní na zlověstném pozadí prastarého domu v Salemu - jedné z oněch germánských staveb se špičatými štíty, jež tvořily první pravidelnou zástavbu našich novoanglických přístavních měst, ale po sedmnáctém století ustoupily známějším mansardovým střechám klasického georgiánského typu, nyní známého jako "koloniální". Dnes už se ve Spojených státech najde stěží desítka oněch domů se špičatými štíty v původním stavu, avšak jeden, který Hawthorne dobře znával, dosud stojí v Turnérově ulici v Salemu a je ukazován, ač s pochybami, jako dějiště a inspirace románu. Taková budova se svými přízračnými štíty, shlukem komínů, přečnívajícím patrem, groteskními držáky pochodní a okny z kosočtverečných tabulek je vskutku předmět podněcující k pochmurným úvahám. Ztělesňuje totiž temný puritánský věk utajených hrůz a šeptaných zvěstí o čarodějnicích, jenž předcházel kráse, svérázu a otevřenosti osmnáctého století. Hawthorne vídal v mládí mnoho takových domů a znal temné příběhy, jež byly s některými spojovány. Slyšel též nejednu pověst o prokletí svého vlastního rodu v důsledku pradědovy nelítostnosti při čarodějnických procesech v roce 1692.
Z tohoto prostředí vzešel nesmrtelný příběh - největší přínos Nové Anglie strašidelné literatuře - a my okamžité cítíme autentičnost atmosféry, jež je nám předkládána. V zčernalých, ošlehaných zdech tak živě vylíčeného starobylého sídla, obrostlého mechem a zastíněného jilmy, číhá pokradmá hrůza a cho-robnost, a my pochopíme jeho zadumanou zlobu, když čteme, že jeho stavitel, starý plukovník Pyncheon, s mimořádnou nelítostnosti uchvátil půdu původnímu osadníkovi, Matthewu Mauleovi, jehož odsoudil na šibenici jako čaroděje. Mauleův syn, tesař, souhlasil, že pro otcova vítězného nepřítele postaví onen velký dům se sedmi štíty, avšak starý plukovník záhadně zemřel v den jeho zasvěcení. Pak následovaly generace plné zvláštních úkazů a šířily se pověsti o temné moci Mauleů a občasných strašlivých koncích, jež postihovaly Pyncheonovy.
Celým příběhem prostupuje stín zlovůle starobylého domu -téměř stejně živoucího jako Poeův dům Usherů, ač nenápadnějším způsobem -, jako vracející se motiv prostupuje operní tragédii, a když dospějeme k vlastnímu příběhu, vidíme novodobé Pyncheony v žalostném úpadku. Nebohá stará Hepzibah, výstřední zchudlá dáma, dětinský, nešťastný Clifford, právě propuštěný z nezaslouženého věznění, vychytralý, proradný soudce Pyncheon, který je věrným obrazem starého plukovníka - ti všichni jsou mocnými symboly a dobře se k nim hodí zakrslý porost a nedokrevná drůbež v zahradě. Je skoro škoda, že kniha končí víceméně šťastně, sňatkem svěží Phoebe, sestřenky a posledního výhonku rodu Pyncheonů, s přitažlivým mladým mužem, v němž poznáme posledního z rodu Mauleů. Zdá se, že tento svazek kletbu ukončuje. Hawthorne se vyhýbá jakékoli násilnosti ve vyjadřování i v ději a udržuje své názvuky hrůzy náležitě v pozadí; občasné záblesky však zcela stačí udržet náladu a zachránit dílo před vyprahlou alegoričností. Příhody jako očarování Alice Pyncheonové v osmnáctém století a přízračné zvuky jejího cemballa, jež předcházejí úmrtím v rodině - což je obměna pradávného árijského mýtu -, spojují děj bezprostředně s nadpřirozenem, kdežto posmrtná vigilie starého soudce Pyncheona ve starobylém salóně s jeho děsivě tikajícími hodinkami představuje ledovou hrůzu toho nejpůsobivějšího a nejryzejšího druhu. To, jak je soudcova smrt poprvé na-povězena přítomností větřící kočky za oknem dlouho předtím, než skutečnost vytuší čtenář nebo některá z postav, je geniální tah, jaký by nepřekonal ani Poe. Cizí kočka pak bedlivě číhá za oknem celou noc a celý příští den - ale nač? Je to očividně lapač duší z pradávného mýtu, s nekonečnou obratností přizpůsobený a upravený pro novodobé prostředí.
Hawthorne však nezanechal žádné zřetelné literární potomstvo. Jeho přístup patřil věku, který s ním skončil, a to, co přežilo a rozbujelo, je duch Edgara Allana Poea, který tak jasně a realisticky pochopil

přirozený základ působivosti hrůzy a správnou techniku, jíž lze dosáhnout náležitého účinku. Mezi nejranější Poeovy žáky lze počítat oslnivého mladého Ira Fitz-Jamese O'Briena (1828-1862), který se stal naturalizova-ným Američanem a čestně padl v občanské válce. Právě on vytvořil první dobře napsanou povídku o hmatatelné, avšak neviditelné bytosti, Co to bylo? (What Was It?), jež se stala prototypem Maupassantova Horly, a on také stvořil nenapodobitelnou Diamantovou čočku* (Diamond Lens), v níž se mladý muž hledící do mikroskopu zamiluje do dívky z mikrosvěta, jejž objevil v kapičce vody. O'Brienova předčasná smrt nás zcela jistě připravila o mistrovské příběhy plné podivnosti a děsu, přestože musíme přiznat, že jeho génius neměl tak titánskou povahu, jakou se vyznačovali Poe a Hawthorne.

Blíže ke skutečné velikosti měl výstřední nevyzpytatelný žurnalista Ambrose Bierce, který se narodil roku 1842, rovněž se zúčastnil občanské války, ale přežil ji, pak napsal několik nesmrtelných povídek a v roce 1913 zmizel ve stejném oblaku tajemství, jako byly ty, jimiž halíval své hrůzné fantazie. Bierce byl pozoruhodný satirik a pamfletista, avšak jeho umělecký věhlas tkví především v jeho drsných a děsivých povídkách. Velký počet z nich se zabývá občanskou válkou a představují nejživotnější a nejrealističtější vyjádření, jakého se onomu konfliktu dosud v literatuře dostalo. Prakticky všechny Bierceovy povídky jsou hrůzné, a přestože mnohé pojednávají jen o fyzických a duševních hrůzách přirozeného světa, značná část připouští existenci nadpřirozeného zla a tvoří důležitou součást amerického fondu strašidelné literatury. Samuel Loveman, dosud žijící básník a kritik, který se s Biercem osobně znal, hodnotí génia onoho velkého "tvůrce stínů" v předmluvě k vydání jeho dopisů takto:

"U Bierce se evokace hrůzy poprvé stává nikoli nápovědí jako u Poea a Maupassanta, ale atmosférou určitou a až mrazivě precizní. Slova, tak prostá, že by v nich čtenář viděl omezenost pouhého pisálka, na sebe berou bezbožnou hrůznost, podstupují novou a netušenou transformaci. U Poea to bývá tour de force, u Maupassanta vrcholný zápas vybičovaných nervů. Pro Bierce bylo ďábelství v celé své zmučené hloubi prostě a nepokrytě jen právoplatným a spolehlivým prostředkem k dosažení cíle. Přesto se v každém jednotlivém případě žádá mlčenlivé stvrzení Přírodou.

Ve Smrtí Halpina Fraysera (The Death of Halpin Frayser) tvoří květiny, zeleň a větve i listí stromů skvělý protiklad k nepřirozenému zlu. Bierceův svět neprozařuje slunce, ale je to svět prostoupený skličující záhadností a dusivou nepoddajností snů. Přesto v něm kupodivu nechybí nelidskost."

"Nelidskost", o níž se zmiňuje Loveman, nalézá průchod v mimořádném prvku sardonické komedie a hřbitovního humoru a v jisté zálibě v obrazech krutosti a zklamaného očekávání. Tuto vlastnost dobře dokládají věty z některých jeho temnějších příběhů; například "Není vždy určeno k jídlu to, co je na stole" popisuje tělo připravené k ohledání koronerem, a "Člověk, ač nahý, může být v cárech" hovoří o strašlivě zohavené mrtvole.

Bierceovo dílo je celkově poněkud nevyrovnané. Mnohé povídky jsou zjevně mechanické a pokažené furiantským a vy-umělkovaným stylem, odvozeným od žurnalistických vzorů, ale ponuré zlo, jež všemi prolíná, je nezaměnitelné a několik povídek činí jako trvalé vrcholy americké strašidelné literatury. Smrt Halpina Fraysera, kterou Frederic Taber Cooper nazval nejďábelštější a nejohavnější povídkou v anglosaské literatuře, vypráví o těle bez duše, které se plíží nocí v strašidelném a hrůzně zkrvaveném lese, a o muži pronásledovaném dědičnými vzpomínkami, jehož potká smrt v drápech toho, co bývalo jeho ho-roucně milovanou matkou. Proklatost* (The Damned Thing), často přetiskovaná v populárních antologiích, zaznamenává ohavné vraždy páchané neviditelným tvorem pohybujícím se po kopcích a v obilných lánech. Vhodné prostředí (The Suitable Surroundings) s jedinečnou důmyslností, a přece zdánlivou prostotou evokuje pronikavý pocit hrůzy, který může tkvět v psaném slovu. Pisatel strašidelných próz Colston v povídce říká svému příteli Marshovi: Jsi dost smělý na to, abys mě četl v tramvaji, ale co v opuštěném domě - sám - v lese - v noci? Pch! Mám v kapse rukopis, který by tě zabil!" Marsh si rukopis přečte ve "vhodném prostředí" - a ten ho opravdu zabije. Prostřední prst pravé nohy* (The Middle Toe of the Right Foot) je neobratně napsán, má však působivé vyvrcholení. Muž jménem Manton brutálně zavraždil své dvě děti a manželku, jíž chyběl prostřední prst na pravé noze. Po deseti letech se vrací do rodného prostředí. Je však poznán a vyprovokován k souboji na nože ve tmě. Ten se má konat v nyní opuštěném domě, kde byl spáchán jeho zločin. Když nastane čas souboje, je Manton oklamán: zůstane bez protivníka zavřen v smolně černém pokoji v přízemí domu, kde údajně

straší a všude se vrství desetiletý prach. Nikdo proti němu nevytasí nůž, protože záměrem bylo jen ho řádně vyděsit. Ráno je Manton nalezen schoulený v koutě se zkřivenou tváří, mrtvý čirou hrůzou z něčeho, co spatřil. Jediná stopa, kterou vidí ti, kdo mrtvolu objeví, napovídá cosi úděsného: "V letitém prachu, jenž v silné vrstvě pokrýval podlahu, se ode dveří, kudy vešli, přes celý pokoj až na metrovou vzdálenost od Mantonovy skrčené mrtvoly táhly tři souběžné řady stop - lehké, avšak zřetelné šlépěje bosých nohou, po stranách stopy malých dětí, uprostřed stopy ženy. Nevracely se z místa, kde končily; všechny mířily jedním směrem." A ženina stopa samozřejmě postrádala prostřední prst na pravé noze.
Strašidelný dům (The Spook House), vyprávěný se strohou zemitostí žurnalistického popisu, přináší děsivé náznaky otřesného tajemství. V roce 1858 zmizela z domu na plantáži v Kentucky náhle a nevysvětlitelně celá sedmičlenná rodina a zanechala po sobě všechen svůj majetek - nábytek, oblečení, zásoby jídla, koně, dobytek i otroky. Asi rok nato přiměje bouře dva muže vysokého postavení, aby se uchýlili do opuštěného domu. Přitom se náhodou dostanou do zvláštní podzemní místnosti osvětlené nevysvětlitelným zelenavým světlem, se železnými dveřmi, které se zevnitř nedají otevřít. V této místnosti leží hnijící mrtvoly zmizelé rodiny. Když se jeden z nálezců rozběhne, aby objal tělo, které se mu zdá povědomé, druhý je přemožen divným zápachem, takže náhodně zavře svého druha uvnitř a ztratí vědomí. Po šesti týdnech se mu vrátí paměť, ale nedokáže již najít ukrytou místnost. Dům je pak za občanské války vypálen. Uvězněného objevitele víckrát nikdo nespatří.
Bierce málokdy realizuje atmosféru svých témat tak živě jako Poe; mnohá z jeho děl v sobě mají jistou naivitu, prozaickou hranatost či raně americký provincialismus, jež poněkud kontrastují s výtvory pozdějších mistrů hororu. Přesto jsou jeho temné nápovědi vždy nesporné opravdové a umělecké, takže mu nehrozí, že upadne do zapomnění. Strašidelné povídky byly v posmrtném uspořádání jeho díla zařazeny především do dvou svazků, Copak to může být? (Can Such Things Be?) a Uprostřed života (In the Midst of Life). První z nich je prakticky celý věnován nadpřirozené tematice.
Mnohé z nejlepších výtvorů americké literatury hrůzy pochází z per nikoli výlučně zasvěcených tomuto oboru. Historický příběh Elsie Vennerová (Elsie Venner) od Olivera Wendella Holmese s obdivuhodnou zdrženlivostí naznačuje nepřirozený hadí prvek v mladé ženě, jež byla takto poznačena ještě před svým narozením, a udržuje atmosféru jemnými, promyšlenými krajinomalebnými tahy. V Utažení šroubu* (The Turn of the Screw) vítězí Henry James nad svou obvyklou obřadností a mnohoslovností natolik, že se mu daří vyvolat opravdu působivé ovzduší zlověstné hrozby. Líčí vliv dvou zemřelých zlých sloužících, Petra Quinta a guvernantky slečny Jesselové, na chlapce a holčičku, kteří byli dříve svěřeni do jejich péče. James je snad příliš neurčitý, příliš společensky uhlazený a příliš zaměřený na rafinovanost vyjadřování, než aby plně realizoval veškerou zběsilou a ničivou hrůznost situací, jež vytváří; přesto se v novele zvedá obrovský příliv děsu, vrcholící smrtí chlapce, a zaručuje dílu trvalé místo v jeho zvláštní kategorii.
F. Marion Crawford vytvořil několik strašidelných povídek různé kvality, nyní sebraných ve svazku Bludní duchové (Wande-ring Ghosts). Neboť krev jest život* (For the Blood is the Life) se působivě zabývá případy nočního upírství v okolí starobylé věže na skalách pustého jihoitalského pobřeží. Mrtvý úsměv (The Dead Smile) líčí hrůzy, které prožívá jedna rodina ve starém domě a rodové hrobce v Irsku, a s velkou silou využívá typicky irský motiv víly, jež svým kvílením zvěstuje smrt. Avšak Crawfordovým mistrovským dílem hrůzy je Horní lůžko" (The Upper Berth). Je to jedna z největších hrůzných povídek v literatuře vůbec. V tomto příběhu o lodní kabině, kde se opakují sebevraždy, jsou s nesrovnatelnou obratností použity prvky jako přízračná slaná vlhkost, nevysvětlitelně se otvírající okénko a úděsný zápas s nepojmenovatelným objektem.
Velmi opravdový, ač ne zcela prost typické nucené výstřednosti dekadence, je hororový prvek v raném díle Roberta W. Chamberse, který později proslul díly zcela jiné kvality. Král ve žlutém (The King in Yellow), série povídek volně spjatých motivem zrůdné, utajované knihy, jejíž čtení přináší děs, šílenství a přízračné tragédie, skutečně dosahuje pozoruhodných výšin kosmického děsu, přestože příběhy nejsou vždy příliš poutavé a odehrávají se v poněkud triviální a afektované atmosféře galského uměleckého ateliéru, kterou zpopularizoval Du Maurierův Trilby. Snad nejsilnější z povídek je Žluté znamení (The Yellow Sign), v němž vystupuje strašný mlčící hlídač hřbitova s obličejem připomínajícím opuchlého červa. Chlapec, který líčí střetnutí s tímto tvorem, se roztřese a udělá se mu nevolno, když líčí jistou podrobnost. "Víte, pane, jako je Bůh nade mnou, když jsem ho praštil, tak mě chytil za zápěstí, a jak

jsem mu zakroutil tou jeho měkkou, houbovatou rukou, zůstal mi v ruce jeden jeho prst." Malíř, který jej spatřil a pak s jiným sdílel podivný sen o nočním pohřebním voze, je otřesen hlasem, jímž ho hlídač osloví. Vydá ze sebe mumlavý zvuk, který plní hlavu "jako hustý olejnatý kouř z hrnce na škvaření sádla, nebo puch rozkladu". Zahuhlá pouze: "Našel jste Žluté znamení?"
Zakrátko dostane malíř onyxový talisman s podivnými hieroglyfy, který muž, s nímž sdílel sen, našel na ulici, a poté, co oba podivnou náhodou narazí na pekelnou a zapovězenou knihu hrůz, dočtou se kromě jiných ohavných věcí, jež by neměl znát žádný duševně zdravý smrtelník, že tento talisman je vskutku bezejmenné Žluté znamení, pocházející z prokletého kultu Hastura - z předvěké Carcosy, o níž toto dílo pojednává, a jež se jako vzpomínka na noční můru zlověstně krčí v pozadí mysli všech lidí. Zanedlouho oba uslyší rachot pohřebního vozu zdobeného černými chocholy, na němž jede opuchlý hlídač s mrtvolnou tváří. Vejde do domu zahaleného nocí hledat Žluté znamení. Všechny zámky a závory pod jeho dotekem práchnivějí. A když sem vtrhnou lidé, přivoláni výkřikem, jaký nemohl vyjít z žádného lidského hrdla, naleznou na podlaze tři osoby - dvě mrtvé a jednu umírající. Jedna z mrtvol je již v pokročilém rozkladu: hlídač hřbitova. Lékař zvolá: "Ten člověk musel být mrtvý už několik měsíců." Je třeba poznamenat, že autor většinu jmen a narážek spojených s přízračnou zemí pradávných vzpomínek vyvodil z povídek Ambrose Bierce. Jiná Chambersova raná díla, v nichž se objevují výstřední a maka-brózní prvky, jsou Tvůrce měsíců (The Maker of Moons) a Hledám neznámého (In Search of the Unknown). Je škoda, že dále nerozvíjel žánr, v němž se mohl snadno stát uznávaným mistrem.
Hororová látka autentické síly se vyskytuje v dílech novoan-glické realistky Mary E. Wilkinsové, mezi jejímiž povídkami ve svazku Vítr v růžovém keři (The Wind in the Rosebush) je řada pozoruhodných výtvorů. Ve Stínech na zdi (The Shadows on the Wall) je nám s dokonalým mistrovstvím předložena reakce usedlé novoanglické domácnosti na nadpřirozenou tragédii a nikým nevrhaný stín otráveného bratra nás dobře připravuje na vrcholný okamžik, kdy se vedle něho náhle objeví stín vraha, který právě spáchal sebevraždu v sousedním městě. Char-lotte Perkinsová-Gilmanová dosahuje klasické úrovně v povídce Žlutá tapeta* (The Yellow Wall Paper), kde rafinovaně líčí, jak se šílenství zmocňuje ženy bydlící v pokoji s ošklivou tapetou, v němž byla kdysi uvězněna šílená.
Významný architekt a medievalista Ralph Adams Cram dosahuje pozoruhodně působivé neurčité hrůznosti pomocí rafinované atmosféry a popisu v příběhu Mrtvé údolí (The Dead Valley).
V naší přízračné tradici dále pokračuje nadaný a mnohostranný humorista Irvin S. Cobb, jehož rané i pozdější dílo obsahuje několik znamenitých strašidelných příběhů. Raná Rybí hlava* (Fishhead) se zlověstnou účinností líčí nepřirozenou spřízněnost hybridního idiota a podivných ryb z odlehlého jezera, jež nakonec pomstí vraždu svého dvounohého příbuzného. V pozdějším Cobbově díle se objevuje vědecko-spekulativní prvek, například v povídce o dědičné paměti, kde dnešní muž s kapkou černošské krve vykřikne slova v jazyce africké džungle, když ho srazí vlak za okolností, které připomínají zmrzačení jeho černého předka nosorožcem, k němuž došlo o století dříve.
Umělecky neobyčejné vysoko stojí román Temná komnata (The Dark Chamber, 1927) od zesnulého Leonarda Clinea. Je to vyprávění o muži, který s příznačnou ctižádostí gotického nebo byronského zlotřilého hrdiny vyzývá, na souboj přírodu a abnormální stimulací paměti se snaží vybavit si každý okamžik svého dosavadního života. Používá k tomu spousty poznámek, nahrávek, předmětů a obrazů osvěžujících paměť - a pak i vůně, hudbu a exotické drogy. Nakonec ve své ctižádosti přesáhne svůj osobní život a zamíří do černých propastí dědičné paměti - až do předlidských dnů, do parných bažin karbonu a do ještě nepředstavitelnějších hlubin pradávného času a bytí. Používá stále divočejší hudbu a bere stále silnější drogy. Nakonec se ho jeho velký pes začne podivně bát. Hrdinu obklopí odpudivý zvířecí zápach a jeho obličej nabude prázdného, nelidského výrazu. Posléze uteče do lesů a v noci skučí pod okny. Nakonec je nalezen v houští smrtelně potrhaný. Vedle něho leží rozsápaná mrtvola jeho psa. Zabili se navzájem. Atmosféra románu je plná děsivého zla a velká pozornost je věnována hrůznému domovu ústřední postavy.
Méně rafinovaný a vyvážený, avšak přesto velmi působivý výtvor je román Herberta S. Gormana Místo zvané Dagon (The Pláce Called Dagon), jež líčí temnou historii městečka v západním Massachusettsu, kde potomci uprchlíků ze salemských čaro-dějnických procesů stále udržují morbidní a degenerované hrůzy Černého sabatu.

Zlověstný dům (Sinister House) od Lelanda Halla má občas skvělou atmosféru, je však pokažen poněkud nepřesvědčivou romantikou.
Svým způsobem velmi pozoruhodné jsou některé strašidelné náměty romanopisce a povídkáře Edwarda Lucase Whitea. Většina z nich pochází ze skutečných snů. Píseň sirény (The Song of the Sirén) má v sobě velmi přesvědčivou podivnost, kdežto Lakandů* (Lukundoo) a Rypák (The Snout) naznačují ještě černější předtuchy. White propůjčuje svým povídkám velmi zvláštní charakter - jakési skryté kouzlo, jež má jedinečnou přesvědčivost.
Z mladších Američanů nikdo nehraje na notu kosmického děsu tak dobře jako kalifornský básník, malíř a prozaik Clark Ashton Smith, jehož bizarní dílo, kresby, malby a povídky, je pro hrstku vnímavých čtenářů skutečnou rozkoší. Smith umisťuje děj do vzdáleného a ochromivě děsivého vesmíru - džungle jedovatých zářících květů na Saturnových měsících, zlé a groteskní chrámy v Atlantidě, Lemurii a zapomenutých starších světech a vlhké bažiny skvrnitých smrtících hub v přízračných krajích za hranicí Země. Jeho nejdelší a něj ambicióznější báseň Pojídač hašiše (The Hashish Eater) je v pětistopém blankversu a otvírá nám chaotické a neuvěřitelné průhledy do kaleido-skopického děsivého snu v mezihvězdných prostorách. V čiré démonické podivnosti a plodné obrazotvornosti snad nemá Smith mezi živými ani mrtvými spisovateli obdobu. Kdo jiný spatřil tak nádherné, bujné a horečně pokřivené vidiny nekonečných sfér i rozměrů a zůstal živ, aby nám o tom vyprávěl? Jeho povídky působivě pojednávají o jiných galaxiích, světech a dimenzích stejně jako o podivných krajích a aeonech na Zemi. Vypráví o dávné Hyperboreji s jejím černým beztvarým bohem Tsathogguou, o zmizelé pevnině Zothique a o bájné upíří zemi Averoigne ve středověké Francii. Některé z nejlepších Smitho-vých prací nalezneme v knize Dvojí stín a jiné fantazie (The Double Shadow and Other Fantasies, 1933).
IX Tradice strašidelného příběhu v Británii
Britská literatura z poslední doby zrodila nejen tři nebo čtyři největší současné autory fantastické literatury, ale vůbec byla a je v strašidelném žánru uspokojivě plodná. Často se k němu přiblížil Rudyard Kipling a přes svou všudypřítomnou afekto-vanost jej pojednal s nepochybným mistrovstvím v povídkách jako Přízrak rikši (The Phantom Rickshaw), Nejpěknější příběh na světě (The Finest Story in the World), Imray se vrací (The Recru-descence of Imray) a Znamení šelmy (The Mark of the Beast). Zvláště působivá je poslední z nich: obrazy nahého malomocného kněze, který kňučel jako vydra, skvrny, jež se objevily na prsou nuže, kterého kněz proklel, rostoucí masožravost oběti i strach, který z ní začali mít koně, a na závěr zpola uskutečněná proměna oběti v levharta, to jsou věci, na něž čtenář těžko zapomene. Závěrečné zrušení zlého kouzla neubírá povídce sílu ani nekazí dojem tajemnosti.
Podivný exotický cestovatel Lafcadio Hearn se ještě víc vzdaluje z říše skutečnosti a se svrchovaným mistrovstvím citlivého básníka spřádá fantazie pro průměrného spisovatele nedosažitelné. Jeho Fantastika (Fantastics), napsaná v Americe, obsahuje některé z nejpůsobivějších příběhů o ghúlech, jaké v literatuře existují, kdežto v Japonsku napsaný Kaidan" (Kwaidan) krystalizuje s nevyrovnatelnou zručností a křehkostí podivné pověsti a šeptané báje onoho barvitého národa. Ještě více z Hearnova jazykového kouzelnictví se projevuje v některých jeho překladech z francouzštiny, zejména Gautiera a Flauberta. Jeho verze Pokušení svatého Antonína je klasickým dílem horečné a rozbouřené obraznosti, oděné kouzlem zpěvných slov.
Mezi autory strašidelných próz má své místo i Oscar Wilde, jak pro některé ze svých skvostných pohádek, tak pro svůj poutavý Obraz Doriana Graye* (Picture of Dorian Gray), v němž zázračný portrét po léta přebírá úlohu stárnutí a proměny namísto svého originálu, který se mezitím vrhá do kdejaké výstřední neřesti a zločinu, aniž na pohled ztrácí mládí, krásu a svěžest. Náhlé a mocné vyvrcholení přichází, když se Dorian Gray, který se nakonec stal vrahem, pokouší zničit obraz, jehož proměny svědčí o jeho mravním úpadku. Bodne do něj nožem, ozve se hrůzný výkřik a pád; když ale vběhnou sloužící, naleznou obraz v celé jeho původní neposkvrněnosti. "Na podlaze ležel mrtvý muž ve večerním úboru a s nožem v srdci. Byl povadlý, vráskitý a měl odporný obličej. Teprve když si prohlédli prsteny, poznali, kdo to je."
Matthew Phipps Shiel, autor mnoha strašidelných, groteskních a dobrodružných románů a povídek, občas dosahuje vysoce působivého hrůzného kouzla. Monstrózním zlomkem je Xelucha, avšak převyšuje ji Shielovo nesporné mistrovské dílo Dům zvuků (The House of Sounds), květnatě napsaný v

deka-dentních devadesátých letech a s větší uměleckou kázní přepsaný počátkem dvacátého století. Tento příběh ve své konečné podobě si zasluhuje místo mezi nejpřednějími díly svého žánru. Vypráví o plíživé hrůze a hrozbě, jež se po staletí vkrádá na arktický ostrov u norského pobřeží, kde ve vanutí démonických vichrů a neustálém burácení pekelných vln a vodopádů mstivý zemřelý vystavěl bronzovou věž děsu. Neurčitě se podobá, a přece se neskonale nepodobá Poeovu Zániku domu Usherů. V románu Purpurový oblak (The Purple Cloud) popisuje Shiel s velikou silou prokletí, jež přišlo z Arktidy zahubit lidstvo a jež, jak se nějakou dobu zdá, ponechalo na naší planetě jen jediného obyvatele. Pocity tohoto osamělého přeživšího, když si uvědomí své postavení a bloudí městy světa, plnými mrtvol a pohozených pokladů, jako jejich absolutní pán, jsou podány s obratností a umem, jež jsou takřka majestátní. Druhá půle knihy se svým konvenčně romantickým prvkem naneštěstí přináší zklamání.
Známější než Shiel je důmyslný Bram Stoker, který vtělil mnoho hrůzných nápadů do svých románů, jejichž technická ubohost smutně poškozuje celkový účinek. V Doupěti bílého červa (The Lair of the White Worm), pojednávajícím o gigantickém primitivním tvoru, jenž se skrývá ve sklepení pod starobylým hradem, je výborný nápad zcela pokažený téměř dětinským zpracováním. Klenot sedmi hvězd (The Jewel of Seven Stars), jenž se dotýká podivného egyptského vzkříšení, je napsán již méně neobratně. Nejlepší ze všeho je však slavný Dracula*, jenž se stal takřka normou pro moderní využití temné upírské legendy. Upír, hrabě Dracula, sídlí na strašlivém hradu v Karpatech, ale posléze se stěhuje do Anglie se záměrem osídlit tuto zemi dalšími upíry. Vyprávění, jak jeden Angličan přežije pobyt v Draculově domě hrůzy a jak je úklad ďábelského mrtvého, usilujícího o moc, nakonec překonán, jsou prvky, jež společně tvoří příběh, kterému dnes zaslouženě patří trvalé místo v anglickém písemnictví. Dracula vedl ke vzniku mnoha podobných románů o nadpřirozených hrůzách, z nichž jsou pravděpodobně nejlepší Vruboun posvátný* (The Beetle) od Richarda Marshe, Plemeno královny čarodějnic (Brood of the Witch-Queen) od "Saxe Rohmera" (Arthura Sarsfielda Warda), a Dveře neskutečna (The Door of the Unreal) od Geralda Biase. Poslední se značnou obratností zpracovává známou pověru o vlkodlacích. Mnohem jemnější a umělečtější je román Studený přístav (Cold Harbour) od Francise Bretta Younga, vyprávěný s mimořádným umem prostřednictvím proti sobě postavených verzí několika postav. Je v něm působivě vylíčen prastarý dům nabitý podivnou zlovůlí. Posměvačný a téměř všemocný ďábel Humphrey Furnival je ozvěnou Manfredů a Montoniů, padouchů z raného gotického románu, avšak před otřelostí jej chrání mnoho chytře vymyšlených zvláštností. Jen trochu rozbředlé vysvětlování v závěru a poněkud nadužívané věštby jako dějový činitel brání tomuto příběhu, aby dosáhl naprosté dokonalosti.
V románu Čarodějnický les (Witch Wood) líčí John Buchán s nesmírnou působivostí přežívání temného sabatu v osamělém skotském kraji. Líčení černého lesa s ďábelským kamenem a strašlivých kosmických souvislostí, když je hrůza konečně vyhlazena, odmění čtenáře za to, že se musí prodírat velmi pomalým rozvíjením ďěje a přívalem skotského ďialektu. I některé Buchanovy povídky jsou mimořádně působivé ve svých přízrač-ných náznacích: Zelená bestie (The Green Wildebeest) - příběh o africkém čarodějnictví, Vítr na verandě (The Wind in the Por-tico), kde procitnou hrůzy římské Británie, a Skule Skerry s náznaky arktického děsu jsou zvlášť pozoruhodné.
Clemence Housman dosahuje v krátké novelce Vlkodlak (The Werewolf) vysokého stupně úděsného napětí a do jisté míry vystihuje atmosféru autentického folklóru. Arthur Ransome dosahuje několika skvělých temných efektů v Elixíru života (The Elixir of Life), přestože zápletka je celkem naivní, kdežto H. B. Drake ve své Stínové věci (The Shadowy Thing) vyvolává zvláštní a strašlivé vidiny. Lilith od George Macdonalda má svou vlastní nutkavou bizarnost; první, kratší z obou verzí je možná účinnější. Zvláštní zmínky si jako znalec spisovatelského řemesla, pro něhož je neviditelný mystický svět stále blízkou a živou skutečností, zaslouží básník Walter de la Mare, jehož vemlouvavé verše a skvostná próza soustavně prozrazují zvláštní vidění, jež sahá hluboko do zahalených sfér krásy a strašlivých zapovězených rozměrů bytí. V románu Návrat (The Return) vidíme duši mrtvého, jak se z dvousetletého hrobu natahuje po těle živého a upíná se na ně, takže se i tvář oběti stává tou, jež se ďávno obrátila v prach. Z kratších povíďek, jichž existuje několik svazků, jsou mnohé nezapomenutelné využitím nejtemnějších odrůd strachu a čarodějnictví; zejména Seatonova teta (Seaton's
Aunt), v níž se chvěje temný stín zhoubného upírství, Strom (The Tree), jenž vypráví o strašlivé rostlině

na dvoře hladovějícího umělce, Z hlubin (Out of the Deep), kde je ponecháno na nás, abychom si představili, jaká bytost odpověděla na volání umírajícího marnotratníka v osamělém temném domě, když zatáhl za dlouho obávanou šňůru zvonku v podkroví, kde strávil své strachem prosáklé dětství, Samotář (A Recluse), kde se naznačuje, co v noci vyhnalo z domu náhodného hosta, Pan Kempe (Mr. Kempe), jenž nám ukazuje šíleného poustevníka usilujícího o lidskou duši, sídlícího vedle pradávné opuštěné kaple ve strašném kraji přímořských skal, a povídka Všech svatých (All-Hallows), popisující démonické síly obléhající osamělý středověký kostel a zázračně obnovující pobořené zdivo. Pro de la Marea není strach jediným, ba ani hlavním prvkem většiny jeho příběhů. Zjevně ho více zajímají jemnosti povahokresby. Občas klesá na úroveň čiré rozmarné fantazie ve styluv J. M. Bar-rieho. Přesto patří k těm několika, pro něž je neskutečno živou, zřetelnou přítomností, a jako takový dokáže do svých občasných studií strachu vložit sílu a působivost, jaké dosáhne jen vzácný mistr. Jeho báseň Posluchači (The Listeners) přenáší gotickou hrůzu do moderního verše.

Strašidelné povídce se v poslední době dařilo velmi dobře. Důležitým příspěvkem je například dílo mnohostranného E. F. Bensona, jehož Muž, který zašel příliš daleko (The Man Who Went Too Far) šeptá o domě na kraji temného lesa a o stopách Panových kopýtek na prsou mrtvého muže. Bensonův svazek Viditelné a neviditelné (Visible and Invisible) obsahuje několik mimořádně silných povídek, zejména Negotium Perambulans, kde se zjevuje abnormální nestvůra ze starobylé církevní řezby, aby vykonala zázračnou pomstu v osamělé vísce na cornwall-ském pobřeží, a Hrůzoroh (The Horror-Horn), kde se dlouhými skoky prohání strašný pololidský přežitek sídlící na nenavštěvovaných alpských štítech. Obličej (The Face) z jiné sbírky je smrtelně působivý svou neúprosnou aurou zániku. Také H. R. Wakefieldovi se v jeho sbírkách Za večera se vracejí (They Return at Evening) a Jiní, kteří se vracejí (Others Who Return) tu a tam daří dosáhnout oblačných výšin hrůznosti, přestože si škodí nádechem světácké rafinovanosti. Nejpozoruhodnější povídky jsou Červený domek (The Red Lodge) se svým slizkým vodním zlem, Přichází a jde dál (He Cometh and He Passeth By), A on zapěje (And He Shall Sing), Mohyla (The Cairn), Vzhlédni tam (Look Up There), Slepá bába (Blind Man's Buff) a číhající mile-niální hrůza Sedmnácté jamky v Duncastem (The Seventeenth Hole at Duncaster).

Již jsme se zmínili o strašidelných dílech H. G. Wellse a A. Co-nana Doyla. První dosahuje velmi vysoké úrovně v Přízraku strachu (The Ghost of Fear) a silné fantastické prvky mají všechny povídky ve Třiceti podivných příbězích (Thirty Strange Stories). I Doyle občas zahrál na silnou přízračnou notu jako v Kapitánovi Polární hvězdy* (The Captain of the Pole-Star), příběhu plném arktické příšernosti, a Číslu 249* (Lot No. 249), kde je s neobyčejným umem použit námět vzkříšené mumie. K bizarní tematice se občas velmi úspěšně přiblížil Hugh Walpole, pocházející ze stejného rodu jako zakladatel gotického románu, a jeho povídka Paní Luntová (Mrs. Lunt) je vskutku děsivá. John Metcalfe ve sbírce nazvané Nohavice (The Smoking Leg) tu a tam dosahuje vzácné síly; povídka s názvem Spatné končiny (The Bad Lands) obsahuje stupňování hrůzy, jež silně zavání genialitou. Rozmarnější a náchylné k laskavé a neškodné fan-tastice Sira J. M. Barrieho jsou povídky E. M. Forstera vydané pod názvem Nebeský omnibus (The Celestial Omnibus). Jen o jedné z nich, jež pojednává o zjevení Pana a jeho aury strachu, se dá říci, že obsahuje pravý prvek kosmického děsu. Paní H. D. Everettová se sice drží starodávných konvenčních vzorů, ale občas dosahuje ve své sbírce povídek jedinečných výšin duchovního děsu+ L. P. Hartley na sebe upozornil svou pronikavou a mimořádně úděsnou povídkou Návštěvník zdola (A Visitor from Down Under). Strašidelné povídky (Uncanny Stories) May Sinclairové obsahují víc tradičního "okultismu" než tvůrčího využití strachu, jež je znakem mistrovství, a kladou vesměs větší důraz na lidské emoce a psychologické zkoumání než na ryzí fenomény naprosto neskutečného kosmu. Stojí zde za zmínku, že ti, kdo věří v okultní jevy, jsou v líčení přízračné-ho a fantastického pravděpodobně méně účinní než materialisté, protože svět fantomů je pro ně tak běžnou skutečností, že o něm psávají s menší bázní, odstupem a působivostí než ti, kdo v něm vidí naprosté a ohromující narušení přirozeného řádu. Značně stylisticky nevyrovnané, avšak občas nesmírně působivé svými náznaky utajených světů a bytostí pod povrchem běžného života je dílo Williama Hope Hodgsona, který je dnes méně známý, než si zaslouží. Přes svůj sklon ke konvenčně sentimentálnímu chápání vesmíru a vztahu člověka k němu i ke svým bližním je Hodgson v zobrazení neskutečna mistrem, jehož překonává snad jen Algernon Blackwood. Málokdo se mu vyrovná v naznačování blízkosti bezejmenných sil a zrůdných číhajících

bytostí pomocí lehkých zmínek a bezvýznamných podrobností, nebo v zprostředkování pocitů čehosi přízračné-ho a nenormálního v souvislosti s krajinami nebo budovami.
V Člunech z Glen Carrigu (The Boats of the Glen Carrig, 1907) se nám předestírá řada zlých divů a prokletých neznámých končin, s nimiž se setkávají osoby, které přežily ztroskotání lodi. Číhavá hrozba úvodních partií je jedinečná, přestože ke konci se kniha mění v obyčejný dobrodružný příběh. Celkový účinek poškozuje nepřesná a pseudoromantická snaha napodobit prozaický styl osmnáctého století, avšak vynahrazují to vskutku hluboké znalosti mořeplavectví, jež jsou všude patrné.
Dům na rozhraní světů" (The House on the Borderland, 1908) -snad největší z Hodgsonových děl - vypráví o osamělém a zlo-pověstném domě v Irsku, v němž se soustřeďují ohavné síly z jiných světů a jenž je obléhán rouhavými hybridními anomáliemi z propasti pod ním. Bloudění vypravěčova ducha bez-meznými světelnými roky kosmického prostoru a planinami věčnosti a podívaná na konečnou zkázu sluneční soustavy představuje cosi téměř ojedinělého v běžné literatuře. Všude je také patrná autorova schopnost naznačovat neurčité, skryté hrůzy v přírodní scenérii. Nebýt několika málo záchvěvů konvenční sentimentality, kniha by patřila ke klasice prvního řádu.
Přízrační piráti (The Ghost Pirates, 1909), kteří podle Hodg-sonova záměru ukončují trilogii započatou předešlými dvěma díly, jsou působivým vyprávěním o poslední plavbě ke zkáze odsouzené lodi, na které straší, a o mořských ďáblech (podobají se lidem a snad to jsou duchové dávných bukanýrů), kteří ji obklučují a nakonec odvlekou za neznámým osudem. Díky své znalosti moře a důmyslné volbě náznaků a příhod, jež svědčí o utajených hrůzách v přírodě, dosahuje tato kniha občas zá-viděníhodných výšin působivosti.
Země noci (The Night Land, 1912) je rozsáhlý (538 stránkový) příběh o vzdálené budoucnosti Země - po miliardách a miliardách let, po zániku slunce. Je vyprávěn dost neobratně formou snů člověka ze sedmnáctého století, jehož mysl se prolíná s myslí jeho budoucího vtělení. Oproti Člunům z Glen Carrigu mu značně škodí nepříjemná mnohoslovnost, opakování, nucená a nechutně lepkavá sentimentalita a ještě komičtější a absurdnější snaha o archaický jazyk.
Přes všechny chyby je to jedno z nejpůsobivějších makabróz-ních děl, jaké kdy bylo napsáno. Obraz smolně černé mrtvé planety s pozůstatky lidského plemene, soustředěnými v obrovité kovové pyramidě obklíčené obludnými, hybridními a zcela neznámými silami tmy je cosi, nač žádný čtenář nezapomene. Postavy a bytosti zcela nelidské a nepředstavitelné podoby -tuláci po černém, lidmi opuštěném a neprobádaném světě mimo pyramidu - jsou napovězeny a zčásti popsány s nevýslovnou silou, zatímco noční krajina se svými propastmi a srázy a skomírající vulkanickou činností nabývá pod autorovým dotekem téměř hmatatelné hrůznosti.
Uprostřed knihy se ústřední postava odváží vyjít z pyramidy a prochází říšemi smrti, kam milióny let nevkročila lidská noha, a v jejím pomalém, podrobně popisovaném každodenním postupu přes nepředstavitelné míle temnoty je cosi kosmicky cizího, svíravá tajuplnost a děsivé očekávání, jaké nemají nikde v literatuře obdoby. Poslední čtvrtina knihy se žalostně vleče, ale nemůže zkazit nesmírnou působivost celku.
Pozdější Hodgsonova sbírka Carnacki, lovec duchů (Carnacki, the Ghost-Finder) se skládá z několika delších povídek, jež vyšly během let časopisecky. Kvalitou je nápadně nižší než ostatní knihy. Nalézáme tu víceméně konvenční postavu "neomylného detektiva" - potomka Monsieura Dupina a Sherlocka Holmese a blízkého příbuzného Blackwoodova Johna Silence -, jež prochází scenériemi a ději hodně pokaženými profesionálním "okultismem". Několik epizod má ovšem nepopiratelnou sílu a dávají nahlédnout do zvláštního autorova génia.
V krátkém přehledu je nemožné vystopovat všechna klasická moderní využití prvků hrůzy. Je to motiv, který se nevyhnutelně objeví v každém básnickém i prozaickém díle, které pojednává o životě v celé jeho šíři, a proto není divu, že jej nalézáme i u takových spisovatelů jako básník Robert Browning, jehož báseň Mladý Roland přišel do temné věže (Childe Roland to the Dark Tower Came) je prodchnuta ohavnou hrozbou, nebo romanopisec Joseph Conrad, který často psal o temných záhadách moře a o démonické hnací síle osudu, ovlivňující osamělé a posedle neústupné muže. Tento motiv má nekonečně mnoho odnoží; zde se však musíme omezit na jeho výskyt v neředěném stavu, tam, kde determinuje a ovládá celé umělecké dílo.

Poněkud stranou od hlavního britského proudu se ubírá strašidelná tematika v irské literatuře, jež vystoupila do popředí v době keltské renesance na konci devatenáctého a na počátku dvacátého století. Vyprávění o strašidlech a vílách měla v Irsku vždy velký význam a již déle než sto let byla zaznamenávána věrnými zapisovateli a překladateli, jako byli Willi-am Carleton, T. Crofton Croker, Lady Wildeová (matka Oscara Wilda), Douglas Hyde a W. B. Yeats. Moderní hnutí si povšimlo tohoto souboru bájí a pečlivě je shromažďovalo a studovalo; a některé výrazné příběhy reprodukovali ve svém díle pozdější umělci jako Yeats, J. M. Synge, "A. E.", Lady Gregoryová, Padraic Colum, James Stephens a jejich kolegové.

Tyto lidové pověsti a jejich záměrné umělecké zpracování jsou sice spíš fantastické než strašlivé, ale přesto obsahují mnohé, co opravdu spadá do říše kosmického děsu. Příběhy o pohřbívání v potopených kostelích pod strašidelnými jezery, zvěsti o vílách nářkem ohlašujících smrt a o podvržených dětech, balady o strašidlech, "bezbožných tvorech z pravěkých tvrzí" -to vše budí pronikavý děs a tvoří silný samostatný prvek ve strašidelné literatuře. Přes svou groteskní lidovost a absolutní naivitu nepostrádají opravdovou hrůznost příběhy typu zastoupeného pověstí o Teigu O'Kaneovi, na kterém z trestu za rozmařilý život jezdila celou noc ohavná mrtvola dožadující se pohřbu a hnala ho od hřbitova ke hřbitovu, jelikož na každém zemřelí obludně vstávali a odmítali nováčkovi udělit místo. Yeatsovi, nesporně největší postavě irské renesance, ne-li největšímu ze všech žijících básníků, se podařilo dosáhnout pozoruhodných efektů jak v původních dílech, tak v převyprávění starých pověstí.

X Moderní mistři

Nejlepší dnešní hororové příběhy těží z dlouhého vývoje žánru a vyznačují se přirozeností, přesvědčivostí, uměleckou obratností a intenzivní působivostí, jimž se nemůže rovnat nic z gotické literatury předminulého a minulého století. Během let nesmírně pokročily technika, řemeslo, zkušenosti a psychologické znalosti, takže mnohá ze starších děl se zdají naivní a neobratná; jestliže je vůbec něco zachraňuje, tedy génius překonávající těžká omezení. Tón nadnesené romantiky plné falešných motivů, odívající kdekterou událost předstíraným významem a bezstarostně ji obdařující tajemností, je nyní vyhrazen lehčím a rozmarnějším formám nadpřirozené literatury. Seriózní strašidelné příběhy jsou buď realisticky intenzivní svou vnitřní důsledností a dokonalou věrností realitě ve všem kromě jediného nadpřirozeného směru, který si autor vyvolil, nebo se odehrávají zcela v říši fantazie, v atmosféře rafinovaně přizpůsobené názornému zobrazení křehce exotického světa neskutečna za hranicemi prostoru a času, kde se může stát prakticky cokoli, pokud se to stane v souladu s určitým druhem představivosti, normálním pro vnímavý lidský mozek. Taková je alespoň převládající tendence, třebaže i mnozí velcí soudobí spisovatelé občas sklouznou do okázalých póz nezralého romantismu nebo do stejně prázdného a absurdního žargonu pseudovědec-kého "okultismu", jenž je nyní na vrcholu jedné ze svých periodických vln.

Z žijících tvůrců kosmického děsu na nejvyšší umělecké úrovni se málokdo může rovnat mnohostrannému Arthuru Machenovi, autoru desítky dlouhých i krátkých příběhů, v nichž prvky utajené hrůzy a číhajícího strachu dosahují téměř nevyrovnatelné hmatatelnosti a realistické živosti. Ma-chen, literát a mistr skvěle lyrického a výrazného prozaického stylu, možná vložil víc vědomého úsilí do svých pikareskních Clemendskýcb kronik (Chronicles of Clemendy), osvěžujících esejů, barvitých autobiografických svazků, svěžích a odvážných překladů, a především do svého nezapomenutelného eposu o senzitivní estetické mysli, Pahorku snů (The Hill of Dreams), v němž mladistvý hrdina propadá kouzlu starobylého velšské-ho prostředí, které je vlastní rovněž autorovi, a prožívá snový život v římském městě Isca Silurům, jež se nyní zmenšilo ve vesnici plnou památek, Caerleon-on-Usk. Zůstává však pravdou, že Machenovy působivé horory z devadesátých let a z prvních let dvacátého století stojí na nejvyšším stupínku daného žánru a znamenají zřetelný přelom v historii této literární formy.

Machen se svým dědictvím keltské citlivosti, spjaté s živými mladickými vzpomínkami na divoké oblé kopce, prastaré hvozdy a záhadné římské zříceniny gwentského kraje, rozvinul imaginativní život vzácné krásy a intenzity na historickém pozadí. Zabral se do středověkého tajemství temných hvozdů a starobylých zvyků a stal se ve všech ohledech zastáncem středověku - včetně katolické víry. Podlehl rovněž kouzlu římské Británie, která kdysi osídlila jeho rodný kraj, a nalézá zvláštní kouzlo v opevněných táborech, mozaikové dlažbě, úlomcích soch a podobných věcech, jež vyprávějí o dnech, kdy vládla

antika a v zemi se mluvilo latinsky. Mladý americký básník Frank Belknap Long pěkně shrnul bohaté dary a jazykové kouzelnic-tví tohoto snílka v sonetu Při četbě Arthura Machena:

Podzimní les má slávu svou: prastaré stezky vedou v dál; pod duby, kde si hlodáš stlal, ční pevnost dávná přede mnou.
Kouzlo podzimní oblohy plá ohněm rudých červánků, žlutě se klade ke spánku a hází jantar pod nohy.
Já čekám, až mi předestře, jak se z mlh noří s nádherou -hle - starořímští orlové,
když legie na sever jdou:
já čekám: chci s ním prožít zas
moudrost i bolest, jež vzal čas.

Z Machenových hrůzných příběhů je asi nejslavnější Velký Bůh Pan" (The Great God Pan, 1894), jenž líčí ojedinělý a strašný experiment a jeho následky. Jistá mladá žena je prostřednictvím operace mozku donucena spatřit obrovské, obludné božstvo přírody, ztratí z toho rozum a za necelý rok zemře. Za několik let je k jedné rodině na velšský venkov umístěno zvláštní, záhadné a cizokrajně vyhlížející dítě jménem Helen Vaughanová a nevysvětlitelně se toulá po lesích. Malý chlapec přijde o rozum při pohledu na někoho nebo něco, co spatří v jejím průvodu, a mladé děvče dojde podobným způsobem k strašnému konci. Všechny tyto záhady jsou podivně propojeny s římskými přírodními božstvy, jejichž sochy se v tom místě po částech nalézají. Po dalším několikaletém intervalu se ve společnosti objeví žena podivuhodně exotické krásy, dožene svého manžela k hrůze a smrti, způsobí, že jeden malíř začne malovat nepředstavitelné obrazy čarodějnického sabatu, vyvolá mezi svými mužskými známými epidemii sebevražd, a nakonec je v ní odhalena návštěvnice nejnižších londýnských doupat neřesti, v nichž jsou i nejotrlejší zvrhlíci otřeseni jejími výstřednostmi. Ti, kdo se o ní během let něco dozvěděli, bystře složí dohromady své vědomostí, a tak se zjistí, že tato žena je Helen Vaughanová, dítě - bez smrtelného otce - oné mladé ženy, na níž byl proveden experiment. Je to dcera samotného strašlivého Pana a nakonec je usmrcena uprostřed hrůzných proměn podoby, při nichž mění pohlaví a sestupuje až k nejprimitivnějším formám života.

Hlavní kouzlo příběhu však spočívá v tom, jak je vyprávěn. Nikdo by nedokázal popsat hromadící se napětí a konečnou hrůzu, jimiž je prostoupen každý odstavec, aniž by se přesně řídil postupem, jímž Machen předkládá své postupné náznaky a odhalení. Samozřejmě jsou tu melodramatické prvky a souhra náhod je dováděna tak daleko, že je při rozboru směšná; avšak v zlomocném kouzle příběhu jako celku se na drobnosti zapomene a vnímavý čtenář dočítá s uznalým zachvěním a chce se mu opakovat slova jedné z postav: ‚Je to příliš neuvěřitelné, příliš obludné; něco takového přece nemůže v našem poklidném světě nikdy být… Člověče, kdyby bylo něco takového možné, naše země by byla zlým snem."

Méně proslulá a méně složitá v zápletce než Velký Bůh Pan, avšak rozhodně vytříbenější v atmosféře a celkové umělecké hodnotě je zvláštní a neurčitě zneklidňující kronika nazvaná Bílí lide" (The White People), jejíž ústřední část je pojata jako deník či poznámky malé holčičky, kterou její chůva seznámila s některými zapovězenými a pro duši zhoubnými tradicemi odporného čarodějnického kultu - kultu, jehož učení se po generace šeptem předávalo mezi rolníky západní Evropy a jehož členové se občas za noci po jednom vykrádali z domu, aby se v černých lesích a na osamělých místech setkali k odpudivým orgiím čarodějnického sabatu. Machenovo vyprávění je triumfem obratného výběru podrobností a zdrženlivosti. Nabývá nesmírné síly tím, jak volně plyne v proudu nevinného dětského žvatlání, v němž se objevují narážky na podivné "nymfy", "panenky", "vooly", "bílé, zelené a šarlatové obřady", "písmena Akklo", "jazyk Chian", "hry Mao" a podobně. Obřady, jimž se naučila od své báby čarodějnice, předává chůva dítěti již od tří let, a bezelstné vyprávění děcka o nebezpečných tajných zjeveních má v sobě utajenou hrůznost spojenou s dojemností. Zlá kouzla, jež antropologové dobře znají, jsou líčena s dětinskou naivitou, až nakonec přichází zimní odpolední výprava do starých velšských kopců, podstoupená pod vlivem očarování, jež propůjčuje divoké krajině ještě větší strašidelnost a cizotu. Podrobnosti výpravy jsou podány s úžasnou názorností a pro vnímavého kritika jsou mistrovským dílem fantastického spisova-telství s téměř neomezenou silou napovídat mocné obludnosti a kosmické zvrácenosti. Posléze nalezne dítě - v té době třináctileté - uprostřed temného a nepřístupného hvozdu záhadnou a zlověstně krásnou věc. Nakonec hrdinku dostihne hrůza způsobem dovedně předstíněným historkou uvedenou v

prologu, avšak dívka se stačí včas otrávit. Stejně jako matka Helen Vaughanové z Velkého Boba Pana spatřila ono děsivé božstvo. Najdou ji mrtvou v temném lese vedle záhadné věci, kterou nalezla, a ta věc - bělostně zářivá soška římského původu, okolo níž se nahromadily strašlivé středověké pověsti - je zděšenými hledači roztlučena na prach.

V epizodickém románu Tři podvodníci* (The Three Impos-tors), díle, které je celkově poněkud pokaženo stevensonov-skou lehkovážnou manýrou, se vyskytují příběhy, jež jsou pravděpodobně Machenovými nejlepšími výtvory v oboru hruzy. Střetáme se tu s nejlepším uměleckým vyjádřením autorovy oblíbené myšlenky, že pod mohylami a skalami divokých velš-ských kopců pod zemí sídlí zakrslé prastaré plemeno, jehož stopy daly vznik lidovým pověstem o vílách, elfech a "malých lidech" a jehož činnosti se i dnes připisují některá záhadná zmizení a občasné podvržení snědého děcka do kolébky. Nejlépe je toto téma pojednáno v epizodě Vypravování o černém peče-títku* (The Novel of the Black Seal), kde profesor, který objevil pozoruhodnou shodu mezi jistými znaky nakreslenými na velšských vápencových skalách a znaky na prehistorické černé pečeti z Babylónu, zahajuje pátrání, jež ho dovede k neznámým a strašlivým věcem. Podivná pasáž u starověkého země-pisce Solina, série záhadných zmizení v osamělých končinách Walesu, divný slabomyslný syn, narozený venkovské matce po leknutí, jež do hloubi otřáslo její myslí, to vše napovídá profesorovi o nechutných skutečnostech pohoršujících každého, kdo je přítelem lidstva a má k němu úctu. Najme si slabomyslného chlapce, který chvílemi divně blábolí odpudivým syka-vým hlasem a podléhá prazvláštním epileptickým záchvatům. Jednou se po takovém záchvatu v profesorově pracovně v noci dostaví znepokojivé pachy a stopy přítomnosti čehosi nepřirozeného. Nedlouho poté zanechá profesor doma obsáhlý dokument a odebere se s horečným očekáváním a podivnou hrůzou v srdci do strašidelných kopců. Nikdy se nevrátí, ale u podivného kamene v divočině se najdou jeho hodinky, peníze a prsten, zabalené v pergamenu, na němž jsou tytéž strašlivé znaky jako na černé babylónské pečeti a na skále ve velšských horách.

Obsáhlý dokument vysvětlí dost na to, aby vyvolal nejhrůznější vize. Profesor Gregg z nahromaděných svědectví o zmizeních ve Walesu, nápisu na skále, zpráv starověkých zeměpisců a černé pečetě vyvodil, že pod kopci neobydleného Walesu dosud sídlí rod prastarých temných bytostí, jež kdysi obývaly onen kraj. Dalším zkoumáním rozluštil poselství černé pečetě a prokázal, že slabomyslný chlapec, syn otce strašlivějšího než člověk, je dědicem jakýchsi zrůdných vzpomínek. Oné podivné noci v pracovně vzýval profesor s pomocí černé pečetě "strašnou transmutaci z kopců" a probudil v hybridním idiotovi hrůzy jeho otřesného otcovství. "Viděl, jak se jeho tělo nadouvá jako měchýř, zatímco tvář černá…" Potom se objevily vrcholné účinky vzývání a profesor Gregg poznal ryzí šílenství kosmické hrůzy v její nejtemnější formě. Poznal propastné hlubiny abnormality, které otevřel, a odebral se do divokých kopců připraven a smířený. Setká se s nepředstavitelnými "malými lidmi" -a jeho dokument končí racionální poznámkou: "Pokud se ze své výpravy nevrátím, nemusím zde snad naznačovat, jak hrozný konec mě potkal."

V Třech podvodnicích je také Vypravování o bílém prášku* (Novel of the White Power), které se blíží naprostému vrcholu odpudivé hrůznosti. Francis Leicester, mladý student práv, nervově vyčerpaný samotou a přepracováním, dostane na předpis prášek od lékárníka, který není příliš svědomitý, pokud jde o stav jeho zásob. Později se ukáže, že jde o neobyčejnou sůl, kterou čas a změny teploty proměnily v cosi velmi zvláštního a strašného, totiž středověké vinum sabbati, jehož požívání na hrůzných čarodějnických sabatech vedlo k otřesným proměnám a při nerozvážném užívání k nevýslovným následkům. Mladík ve vší nevinnosti pravidelně po každém jídle popíjí prášek rozpuštěný ve vodě. Zprvu se zdá, že mu velmi prospívá. Postupně se však jeho vylepšená nálada promění v prostopášnost. Často se zdržuje mimo domov a zdá se, že prošel odpudivou duševní proměnou. Jednoho dne se mu na pravé ruce objeví divná sinalá skvrna. Nakonec se zavírá v pokoji a nikoho z domácnosti k sobě nepouští. Navštíví ho lékař a odchází otřesen a zděšen se slovy, že v tomto domě již nemá co dělat. O dva týdny později spatří pacientova sestra venku u okna nemocného cosi obludného a sloužící hlásí, že jídlo nechávané u zamčených dveří si již nikdo nebere. Na volání odpoví za zavřenými dveřmi jen šátravý zvuk a nezřetelný bublavý hlas žádá, aby jej nechali na pokoji. Nakonec ohlásí roztřesená služebná strašlivý úkaz. Na stropě pod Leicesterovým pokojem se objevila černá vlhká skvrna a na postel dole nakapala kaluž vazkého hnusu. Rodina přesvědčí doktora Haberdena, aby se do domu zase vrátil. Vyrazí mladíkovy dveře a železnou tyčí buší do nepřístojné položivé věci, kterou tam objeví. Je to tmavá

hnilobná hmota bublající rozkladem, ani tekutá, ani pevná, ale roztékající se a proměňující se. Uprostřed svítí planoucí body jako oči, a než je to utraceno, pokusí se to zdvihnout cosi, co snad bývalo paží. Krátce nato lékař, neschopen zapomenout na to, co viděl, odpluje, aby začal nový život v Americe, a cestou zahyne.

Machen se k démonickým "malým lidem" vrací v Rudé ruce* (The Red Hand) a Zářivé pyramidě (The Shining Pyramid). V Hrůze (The Terror), příběhu z války, pojednává s velkou tajuplností účinek, jaký má ztráta duchovního smýšlení lidí v nové době na zvířata, která posléze začnou pochybovat o nadřazenosti člověka a spojí se k jeho vyhlazení. Nesmírně křehký je Velký návrat (The Great Return), který od hrůzy přechází k pravé mystice, příběh o svatém grálu, rovněž z doby války. Povídka Lučištníci (The Bowmen) je příliš známá na to, aby ji bylo třeba líčit. Byla pochopena jako autentické vyprávění a dala vznik rozšířené pověsti o "andělech z Monsu" - přízracích dávných anglických lučištníků od Kresčaku a Agincourtu, kteří v roce 1914 bojovali po boku tísněných řad anglických slavných "starých chudáků".

Méně intenzivní v líčení krajností ryzího strachu než Machen, avšak neskonale pevněji spjatý s myšlenkou neskutečného světa, který se neustále vtírá do světa našeho, je duchaplný a plodný Algernon Blackwood, v jehož obsáhlém a nevyrovnaném díle najdeme některé z nejlepších výtvorů přízračné literatury všech dob. Kvalita Blackwoodova génia je nesporná, protože nikdo se zatím nepřiblížil obratnosti, seriózności a věrnosti v detailech, s nimiž zachycuje podivnost všedních věcí a zážitků, ani tomu, s jakým nadpřirozeným důvtipem buduje detail po detailu pocity a dojmy vedoucí od skutečnosti k nadpřirozenu. Přestože není právě mistrem básnického kouzla slov samých, je absolutním a nesporným mistrem strašidelné atmosféry a z pouhého zlomku nezáživného psychologického popisu dovede rozvinout takřka celý příběh. Víc než kdo jiný chápe, jak úplně některé vnímavé mysli stále přebývají na pomezí snu a jak poměrně nepatrný je rozdíl mezi obrazy vytvářenými skutečnými předměty a obrazy vyvolanými hrou obrazotvornosti.

Slabší díla Algernona Blackwooda trpí několika nedostatky, totiž etickou didaktičností, občasnými mdlými pokusy o žer-tovnost, nezáživným benigním nadpřirozenem a příliš hojným užíváním žargonu moderního "okultismu". Chybou jeho seriózněji děl je rozvláčnost a mnohomluvnost, vyplývající ze snahy příliš důkladně vylíčit přesné pocity a varianty zlověstných předtuch, a dále poněkud plochý a žurnalistický styl, jemuž schází kouzlo, barevnost a vitalita. Přes to vše dosahují Blackwoodovy největší výtvory opravdu klasické úrovně a lépe než cokoli jiného v literatuře evokují bázeň a přesvědčení o přítomnosti podivných duchovních sfér bytí.

Téměř nekonečná řada Blackwoodových próz obsahuje romány i povídky, jež jsou někdy nezávislé a někdy seřazené do cyklů. Za nejlepší lze považovat povídku Vrby (The Willows), v níž se dvojice turistů s hrůzou střetne s bezejmennými bytostmi na opuštěném ostrově na Dunaji. Zde dosahují umění a zdrženlivost nejvyššího stupně a trvalý pronikavý dojem vzniká bez jediné násilné pasáže nebo jediného falešného tónu. Jiný ohromně působivý, ač méně umělecky dokonalý příběh je Wen-digo, kde se střetáme s důkazy existence obrovitého lesního démona, o němž si za večera šeptají severští dřevorubci. Způsob, jímž jisté stopy sdělují jisté neuvěřitelné věci, je skutečným triumfem řemesla. V Příhodě v penzionu (An Episode in a Lodging House) vidíme strašlivé bytosti vyvolané z černého prostoru kouzelníkem, a Posluchač (The Listener) vypráví o přízraku obcházejícím v domě, kde zemřel malomocný. Ve svazku nazvaném Neuvěřitelná dobrodružství (Incredible Adventures) se vyskytují některé z nejlepších povídek, jež autor zatím napsal, a vedou nás ve fantazii k divokým obřadům na nočních kopcích, k hrůzným aspektům všedních výjevů a do nepředstavitelných tajuplných kobek pod pískem a pyramidami Egypta; to vše s jemností a delikátností, jež přesvědčuje tam, kde by neobratnější nebo lehčí pojetí pouze pobavilo. Některá z těchto líčení skoro ani nejsou příběhy, ale spíše studie prchavých dojmů a pozapomenutých útržků snu. Zápletka je všude zanedbatelná a vlády se ujímá ryzí atmosféra.

John Silence - neobyčejný lékař (John Silence - Physician Extra-ordinary) je pět navazujících příběhů, jimiž triumfálně prochází jedna postava. Tyto příběhy jsou sice trochu pokaženy prvky populární a konvenční detektivní atmosféry - neboť doktor Silence je jedním z těch dobrodušných géniů, kteří své mimořádné schopnosti používají, aby pomáhali bližním v těžkostech -, ale obsahují některé nejlepší autorovy pasáže a vytvářejí iluzi zároveň pronikavou a trvalou. Úvodní povídka Psychická invaze (A

Psychical Invasion) vypráví, co se přihodilo vnímavému spisovateli v domě, kde se kdysi odehrály temné činy, a jak byla vypuzena tlupa ďáblů. Prastaré čáry (Ancient Sorceries), snad nejlepší povídka ze sbírky, podává téměř hypnoticky živý popis starého francouzského městečka, kde kdysi všichni obyvatelé slavili rouhavý sabat v kočičí podobě. V povídce Ohnivá Nemesis (The Nemesis of Fire) je prolitou krví vyvolán ohavný elemen-tál, kdežto Tajné uctívání (Secret Worship) vypráví o jedné německé škole, kde se pěstoval satanismus a kde i dlouho potom zůstala aura zla. Tábor psa (The Camp of the Dog) je příběh o vlkodlakovi, avšak oslabuje jej moralizování a profesionální "okultismus". Příliš jemné k označení za horor, avšak v absolutním smyslu snad umělečtější jsou křehké fantazie jako Jimbo nebo Kentaur (The Centaur). V těchto románech se Blackwoodovi daří přiblížit k podstatě snu a boří všechny konvenční zábrany mezi skutečností a imaginací.

V umění krystalické, zpěvné prózy nemá soupeře a ve vytváření nádherného snivého světa zářivě exotických vidin je svrchovaným mistrem Edward Moreton Drax Plunkett, osmnáctý baron Dunsany, jehož příběhy a krátké hry tvoří téměř jedinečný prvek v naší literatuře. Lord Dunsany jako vynálezce nové mytologie a tvůrce překvapivých pověstí je oddán zvláštnímu světu fantastické krásy a zasvěcen věčnému boji proti hrubosti a ošklivosti všední reality. Jeho pohled je opravdu nejkosmičtější ze všech, jaké se kdy v literatuře vyskytly. Stejně citlivý k dramatickým hodnotám a významu izolovaných podrobností jako Poe a mnohem lépe rétoricky vybavený jednoduchým lyrickým stylem založeným na biblickém jazyku, využívá tento autor s nesmírnou působivostí téměř všechny existující mytologie a pověsti v okruhu evropské kultury a vytváří cyklus fantazií, v nichž se tak skvěle mísí východní barvitost, helénská forma, teutonská ponurost a keltská snivost, kde každá podporuje a doplňuje ostatní, aniž obětuje dokonalý soulad a soudržnost. Ve většině případů jsou Dunsanyho kraje bájné - "na východ od východu" nebo "na kraji světa". Jeho soustava originálních osobních a místních jmen s kořeny načerpanými z klasických, orientálních i jiných pramenů je divem vynalézavosti a básnické důmyslnosti. Příkladem nám mohou být jména jako Argime-nes, Bethmoora, Poltarnees, Camorak, Iluriel či Sardathrion.

Klíčovou notou Dunsanyho prací je spíše krása než hrůza. Dunsany miluje živou zeleň nefritu a měděnkových kupolí a jemný ruměnec zapadajícího slunce na slonovinových minaretech nepředstavitelných snových měst. Také se tu často vyskytují humor a ironie i jemný cynismus, který modifikuje to, co by jinak mohlo působit naivní intenzitou. Přesto, jak je u mistra triumfálního neskutečna nevyhnutelné, se tu a tam ozve kosmický děs, který dobře zapadá do autentické tradice. Dunsany rád nenápadně a jemně naznačuje monstrózní věci a neuvěřitelné osudy, jak tomu bývá v pohádkách. V Knize divů (The Book of Wonder) čteme o obrovité pavoučí modle Hlo-Hlo, jež někdy nezůstává doma, o tom, čeho se sfinga polekala v lese, o Slithovi, zloději, který se vrhne přes okraj světa, když spatří rozžehnutí jistého světla a ví, kdo to světlo zažehl, o lidožravých Gibbelinech, kteří obývají ďábelskou věž a střeží poklad, o Gnolech, kteří žijí v lese a jež není dobré okrádat, o Městě Nikdy a očích, jež číhají v Hlubinných jamách, a o podobných temných věcech. Snílkovy pohádky (A Dreamer's Tales) vyprávějí o tajemství, jež vyhnalo všechny lidi z Bethmoory do pouště, o obrovité bráně Perdondaris, jež byla vyřezána z jednoho kusu slonoviny, a o plavbě nebohého starého Billa, jehož kapitán proklel posádku a navštěvoval ošklivé ostrovy, čerstvě vyvstalé z moře, s nízkými deskovými chalupami, jež měly zlá, matná okna.

Mnohé Dunsanyho krátké hry jsou prosycené přízračným strachem. V Bozích z hory (The Gods of the Mountain) si sedm žebráků hraje na sedm zelených model z dalekého pahorku a těší se v městě zbožných pohodlí a cti, dokud se nedoslech-nou, že skutečné modly se ztratily z obvyklého místa. Doslechnou se o velmi nepěkné podívané za šera - "skály by neměly po večerech chodit" - a nakonec, zatímco sedí a očekávají příchod taneční skupiny, si povšimnou, že blížící se kroky jsou těžší, než by měly být kroky dobrých tanečníků. Pak se cosi sběhne, a nakonec jsou troufalí rouhači proměněni v zelené nefritové sochy právě chodícími sochami, jejichž svatost urazili. Zápletka je ovšem v této úžasně působivé hře to nejmenší. Události a rozvíjení děje třímá v rukou opravdový mistr, takže celek tvoří jeden z nejzávažnějších přínosů současnosti nejen dramatu, ale literatuře vůbec. Noc v hostinci (A Night at an Inn) vypráví o čtyřech zlodějích, kteří ukradli smaragdové oko obludného hinduistického boha Kleše. Podaří se jim vlákat do pokoje a zabít tři kněžské mstitele, kteří jsou jim na stopě, ale v noci

tápa-vě přijde pro své oko Kleš osobně, a když je získá a odkráčí, vyvolá si lupiče jednoho po druhém do tmy k nevyřčenému potrestání. Ve Smíchu bohů (The Laughter of the Gods) nacházíme ke zkáze odsouzené město na pokraji džungle a přízrač-ného loutnistu, jehož slyší jen ten, kdo má zemřít (vzpomeňme na Alicino přízračné cemballo v Hawthornově Domě se sedmi štíty), kdežto Královnini nepřátelé (The Queen's Enemies) jsou převyprávěním Hérodotovy anekdoty, v níž pomstychtivá princezna pozve své nepřátele na hostinu pod zemí a vpustí tam Nil, aby je utopila.
Žádný popis však nemůže podat víc než zlomek pronikavého kouzla lorda Dunsanyho. Jeho třpytná města a neslýchané rituály jsou zachyceny s jistotou, jaká plyne jedině z mistrovství, a my se chvějeme pocitem bezprostřední účasti na jeho tajných mystériích. Pro člověka s fantazií je talismanem a klíčem, jenž odmyká bohaté pokladnice snů a útržkovitých vzpomínek, takže jej můžeme považovat nejen za básníka, ale i za toho, kdo činí básníka z každého svého čtenáře.
Protipólem génia lorda Dunsanyho je vzdělaný Montague Rhodes James, etonský děkan, známý medievalista a uznávaná autorita na středověké rukopisy a dějiny katedrál, nadaný téměř ďábelskou mocí lehkými krůčky vyvolat hrůzu uprostřed prozaického všedního života. Dr. James odedávna rád vyprávěl o Vánocích strašidelné příběhy a postupně se vypracoval na prvořadého autora strašidelných próz. Vypěstoval si jedinečný styl a metodu, jež budou pravděpodobně sloužit jako vzor trvalé řadě jeho následovníků.
V umění dr. Jamese není nic náhodného; a v předmluvě k jedné ze svých sbírek formuloval tři velmi spolehlivé zásady maka-brózní tvorby. Příběh o strašidlech by podle jeho přesvědčení měl být zasazen do známého moderního prostředí, aby se přiblížil okruhu čtenářovy zkušenosti. Jeho přízračné úkazy by dále měly být spíš zlovolné než neškodné, protože emoce, která má být především vyvolána, je strach. A konečně je třeba bedlivě se vyhýbat žargonu "okultismu" či pseudovědy, aby se kouzlo věrohodnosti nesetřelo nepřesvědčivou pedanterií.
James se řídí vlastními zásadami a přistupuje ke svým námětům lehce, často konverzačně. Vyvolá iluzi všedního děje a abnormální jevy uvádí opatrně a postupně, prokládá je vždy domáckými a prozaickými podrobnostmi a občasnými útržky historických fakt. Je si vědom těsného sepětí mezi strašidelnos-tí soudobých událostí a nahromaděnou tradicí, proto obvykle opatřuje svým příběhům historické pozadí. Tak může velmi příhodně využít svou vyčerpávající znalost minulosti a svou schopnost přesvědčivě zvládat archaický styl a kolorit. Oblíbeným dějištěm Jamesova příběhu je nějaká staletá katedrála, kterou autor dovede popsat s veškerou důvěrnou znalostí odborníka v oboru.
V Jamesových příbězích často nalézáme umné, humorné drobnokresby a žánrové portréty, jež v jeho obratných rukou celkový účin spíš posilují, než aby jej kazily, jak by se mohlo stát u méně zručného řemeslníka. Ve vynalézání nového typu přízraku se značně vzdálil konvenční gotické tradici. Zatímco starší tradiční přízraky byly bledé a vznosné, průměrné Jamesovo strašidlo je hubené, zakrslé a chlupaté - rozplizlá pekelná noční příšera někde na pomezí mezi zvířetem a člověkem - a hrdina se ho obvykle dříve dotkne, než je spatří. Někdy je přízrak ještě výstřednější povahy: balík flanelu s pavoučíma očima nebo neviditelná bytost, která se zahaluje do prostěradla a ukazuje jen obličej ze zmačkaného plátna. Je zřejmé, že James vládne inteligentní a vědeckou znalostí lidských nervů a citů a ví přesně, jak naporcovat konstatování, obrazy a jemné nápovědi, aby dosáhl u čtenářů nejlepších výsledků. Je spíše mistrem příhod a jejich řazení než atmosféry a působí na emoce častěji prostřednictvím intelektu než přímo. Tato metoda, jíž se občas nedostává strmého vyvrcholení, má své nevýhody stejně jako své výhody, a mnohým bude scházet ono všudypřítomné atmosférické napětí, které autoři jako Machen pečlivě budují slovy a výjevy. Jen málokterý příběh však lze označit jako příliš krotký. Lakonické odhalování abnormálních úkazů v promyšleném sledu obvykle bohatě stačí k vyvolání kýženého efektu hromadící se hrůzy.
Jamesovy povídky jsou obsaženy ve čtyřech útlých sbírkách nazvaných Antikvářovy strašidelné příběhy (Ghost Stories of an Antiquary), Další antikvářovy strašidelné příběhy (More Ghost Stories of an Antiquary), Hubený duch a jiné povídky (A Thin Ghost and Others) a Výstraha zvědavcům* (A Warning to the Curious). Existuje také kouzelná fantazie pro mládež, Pět džbánků (The Five Jars), jež také má své přízračné náznaky. V této hojnosti materiálu je těžké vybrat si nejoblíbenější nebo zvláště typický příběh, ačkoli každý čtenář jistě bude dávat některým přednost podle své vlastní

povahy.
K nejlepším rozhodně patří Hrabě Magnus* (Count Magnus), plný napětí a náznakovosti. Pan Wraxall je anglický cestovatel z poloviny devatenáctého století, který pobývá ve Švédsku a sbírá materiál na knihu. Zaujme jej starobylá rodina De La Gardie z nedaleké vesnice Rabacku a začne zkoumat její písemnosti. Zvláště ho upoutá stavitel současného sídla, jistý hrabě Magnus, o němž se šeptají zvláštní, znepokojivé zvěsti. Hrabě, který žil na počátku sedmnáctého století, byl přísný statkář, pověstný svou tvrdostí k pytlákům a nezdárným nájemcům. Jeho kruté tresty byly obecně známé a šeptalo se o vlivech, jež přetrvaly i potom, co byl pohřben do velkého mauzolea, jež postavil nedaleko kostela - příkladem byl osud dvou rolníků, kteří šli jedné noci asi sto let po jeho smrti na lov do jeho obory. Z lesa se ozvaly hrůzné skřeky a od hrobky hraběte Magnuse nepřirozený smích a řinčení velkých dveří. Ráno našel oba muže kněz. Jeden byl šílený a druhý mrtvý, s masem staženým z lícních kostí.
Pan Wraxall příběhy vyslechne a náhodou přijde na opatrné zmínky o jakési Černé pouti, kterou hrabě podnikl do palestinského Chorazin, jednoho z měst, která odsoudil Pán Ježíš v Písmu a v němž se má podle dávných knězi narodit Antikrist. Nikdo se neodvažuje naznačit, co vlastně byla ta Černá pouť ani jakou podivnou bytost či věc si hrabě s sebou přivezl zpátky. Mezitím je pan Wraxall stále dychtivější prozkoumat mauzoleum hraběte Magnuse. Nakonec k tomu dostane svolení a navštíví je v průvodu děkana. Najde tam několik náhrobků a tři měděné sarkofágy. Jeden z nich patří hraběti. Po obvodu víka se táhne několik pruhů rytých výjevů včetně zvláštního a ohavného zobrazení štvanice - štvanice muže šíleného strachem, pronásledovaného nízkou zahalenou postavou s chapadlem místo paže, kterou řídí urostlý muž v plášti na nedalekém pahorku. Sarkofág je zajištěn třemi masivními visacími zámky, z nichž jeden leží odemčený na podlaze. Cestovateli to připomene kovové třesknutí, jež zaslechl den předtím, když šel kolem mauzolea a vyslovil v duchu přání spatřit hraběte Mag-nuse.
Pan Wraxall je ještě více fascinován, a protože má klíč k dispozici, navštíví mauzoleum podruhé a sám a najde další zámek odpadlý. Příští den, kdy se chystá z Rabacku odjet, se jde opět sám s dávno zemřelým hrabětem rozloučit. Ještě jednou podlehne nutkání vyslovit rozmarné přání setkat se s pohřbeným šlechticem a se znepokojením si všimne, že sarkofág je nyní zavřen už jen na jediný zámek. Zatímco se dívá, poslední zámek hlučně spadne na podlahu a ozve se zvuk skřípajících pantů. Obludné víko se pomaličku zvedá a Wraxall v panice prchne, aniž zamkne dveře mauzolea.
Během návratu do Anglie cítí cestovatel podivné obavy ze spolucestujících na lodi přes La Manche. Osoby v plášti ho znervózňují a má pocit, že je pozorován a sledován. Z dvaceti osmi cestujících, jež napočítá, se u jídla objevuje jen dvacet šest. Vždy chybí vysoký muž v plášti a menší zahalená, postava. Po přistání v Harwichi se dá Wraxall nepokrytě na útěk v zavřeném kočáře, avšak na křižovatce spatří dvě postavy v plášti. Nakonec se ubytuje v domku v jedné vesnici a zběsile píše. Druhý den ráno je nalezen mrtvý a při soudním ohledání sedm porotců omdlí při pohledu na jeho tělo. Dům, kde bydlel, již nikdy není obýván, a když jej po půl století bourají, v zapomenutém sekretáři se najde Wraxallův rukopis.
V Pokladu opata Thomase* (The Treasure of Abbot Thomas) rozluští britský medievalista šifru na renesančním malovaném okně a s její pomocí objeví staletý zlatý poklad ve výklenku ve studni na nádvoří jednoho německého opatství. Avšak lstivý majitel umístil k pokladu hlídače a v černé studni cosi obejme hledače pažemi kolem krku tak, že nechá poklad pokladem a pošle pro kněze. Od té chvíle pociťuje každou noc přítomnost něčeho plíživého a za dveřmi svého hotelového pokoje cítí hrůzný zápach tlení, dokud kněz za dne nezasune kámen zpátky do ústí výklenku ve studni - odkud potmě cosi vycházelo mstít porušení odpočinku zlata dávného opata Thomase. Když kněz končí práci, všimne si na starobylém okraji studny kuriózní kamenické ozdoby podobné ropuše, s latinským nápisem "Depositum custodi - střež, co je ti svěřeno".
Jiné pozoruhodné Jamesovy povídky jsou Lavice v Barchester-ské katedrále (The Stáliš of Barchester Cathedral), kde oživne groteskní řezbička, aby pomstila utajenou vraždu starého děkana jeho ctižádostivým nástupcem, „Jen hvízdni, chlapče, a já přiběhnu"* (Oh, Whistle, and I'll Come to You, My Lad), kde se vypráví o hrůze přivolané zvláštní kovovou píšťalkou, nalezenou ve zřícenině středověkého kostela, a Epizoda z dějin katedrály (An Episode in Cathedral History), kde se při snímání kazatelny najde stará hrobka a v ní číhající démon rozšíří paniku a mor. Dr. James přes všechnu lehkost líčení

vyvolává děs a obludné vize v nejotřesnějších formách a jistě obstojí jako jeden z mála skutečně originálních mistrů v této šeré oblasti.
Pro ty, kdo rádi spekulují o budoucnosti, jsou příběhy o nadpřirozené hrůze zajímavým polem. Přestože s nimi soupeří stoupající vlna přízemního realismu, cynické uštěpačnosti a rafinované deziluze, povzbuzení jim dává současný vzestup mysticismu, podněcovaný jednak mdlým odporem "okultistů" a náboženských fundamentalistů proti materialistickým objevům, jednak zvídavostí a fantazií, které stimuluje moderní věda tím, jak atomovou chemií, pokroky v astrofyzice, učením o relativitě a výzkumy v oblasti biologie a lidského myšlení otvírá nové výhledy a boří staré přehrady. V současnosti se zdá, že příznivé síly mají jistou převahu, neboť strašidelné příběhy jsou přijímány vlídněji, než když před třiceti lety nejlepší díla Arthura Ma-chena padala na kamenitou půdu vševědoucího a sebejistého konce devatenáctého století. Ambrose Bierce, ve své době takřka neznámý, nyní dosáhl víceméně obecného uznání.
V žádném směru však nelze očekávat překvapivé změny. Přibližná rovnováha tendencí jistě dále potrvá, a zatímco můžeme právem očekávat další zušlechtění spisovatelské techniky, nemáme důvod předpokládat, že se celkové postavení prvku neskutečna v literatuře změní. Je to úzké, třebaže důležité odvětví lidského vyjadřování, a jako vždy bude působit hlavně na nečet-né publikum obdařené silnou vnímavostí. Každé univerzální mistrovské dílo, jež snad zítřek zrodí z fantazie či hrůzy, bude za své přijetí vděčit spíše skvělému zpracování než obecné přitažlivosti tématu. Kdo se však odváží prohlásit temné téma za jednoznačnou nevýhodu? Vždyť pohár Ptolemaiovců, zářící krásou, byl vyřezán z onyxu.
Ilustrace Ernesta Wallcousiuse k povídce M. R. Jamese Jen hvízdni, chlapče, a já přiběhnu
Poznámka k překladu terminologie a názvů děl
Lovecraftův text je jednou z prvních studií věnovaných hrůzostrašné literatuře. Vznikal v době, kdy ještě nebyla sjednocena terminologie a horor teprve získával postavení svébytného žánru. Ani Lovecraft není v tomto směru jednotný a nejčastěji střídá výrazy "weird" a"horror". Slovo "horror" samo o sobě znamená hrůza či hrůzný, ale autor jej často používá ve slovním spojení "horror-tale" či "hor-ror-story" a v takovém případě namísto "hrůzný" či "hrůzostrašný" příběh používáme rovněž označení "horor". Lovecraft byl jedním z prvních, kdo slovo "horror" začal užívat k označení literárního žánru, a i když k masovému rozšíření tohoto termínu došlo až mnohem později, nechtěli jsme, aby se tento fakt překladem ztratil.
V případě, že citované dílo vyšlo česky, je uveden titul posledního českého vydání. Původní názvy neanglofonních děl Lovecraft neuvádí, doplnili jsme je z vlastních pramenů.

Česká vydání citovaných děl
Rada z povídek a románů uvedených v Lovecraftově studii vyšla v češtině, některá i vícekrát. V textu samotném jsou tato díla označena hvězdičkou a v tomto soupisu uvádíme jejich poslední české vydání. Antologií rozumíme soubor povídek různých autorů, sbírkou pak soubor povídek dotyčného autora.
AUSTENOVÁ,JANE: Northahgerské opatství
(Český spisovatel 1994) BECKFORD, WILLIAM: Vathek
(soubor Anglický gotický román, Odeon 1970) BIERCE, AMBROSE: Proklatost
(antologie Půlnoční stíny II, KPK1992) BIERCE, AMBROSE: Prostřední prst pravé nohy
(sbírka Oči plné děsu, Winston Smith 1992) BRONTĚOVÁ, EMILY: Na Větrné hůrce
(Naše vojsko 1993) BROWN, CHARLES BROCKDEN: úryvek z Wieland, aneb Proměna
(antologie Komu se to dostane do rukou, Odeon 1992) BULWER-LYTTON, EDWARD: Podivná historie
(Zmatlík a Palička 1921)
BULWER-LYTTON, EDWARD: Zahoni
(ASU1993)
BURGER, GOTTFRIED AUGUST: Divoký lovec
(sbírka Balady, SNKLU 1964) BURNS, ROBERT: Tam O'Shanter
(sbírka Písně a balady, SNKLHU1959) COBB, IRVIN S.: Rybí hlava
(antologie Strašidla nejstrašnější, Abr 1996) COLERIDGE, SAMUEL TAYLOR: Christabel
(soubor Skládání o starém námořníku.
Christabel. Kublaj Chán., J. Otto [b. r.]) COLERIDGE, SAMUEL TAYLOR: Píseň o starém

námořníku
(Odeon 1984) CRAWFORD, F. MARION: Horní lůžko
(antologie Komu se to dostane do rukou, Odeon 1992) CRAWFORD, F. MARION: Neboť krev jest život
(antologie Rej upírů, Grafoprint Neubert 1995) DE BALZAC, HONOŘE: Ludvík Lambert
(Natí. družstvo Máje 1920) DE BALZAC, HONORE: Serafita
(K. Neumannová 1910) DE BALZAC, HONOŘE: Šagrénová kůže, Usmířený Melmoth
(sbírka Šagrénová kůže, SNKLHU 1960) DE L'ISLE ADAM, VILLIERS: Naděje
(sbírka Noc pod gilotinou, Jota 1994) DE MAUPASSANT, GUY: Horla
(antologie Přeludy a přízraky, Mladá fronta 1991) DE MAUPASSANT, GUY: Kdo ví?, On?, Na vodě
(sbírka Strach, Lidové nakl. 1971) DE MAUPASSANT, GUY: Vlk, Přízrak, Šílenec
(sbírka Ďábel a jiné povídky, Odeon 1997) DICKENS, CHARLES: Hlídač
(antologie Hlas krve, Najáda 1996) DOYLE, ARTHUR CONAN: Číslo 249, Kapitán Polární hvězdy
(sbírka Kapitán Polární hvězdy, Albatros 1985)
Edda
(SNKLU 1962) ERCKMANN, ÉMILE-CHATRIAN, ALEXANDRE: Soví ucho
(sbírka Dvě povídky, A. Hynek 1888) EWERS, HANNS HEINZ: Alraune
(Lektor 1919) EWERS, HANNS HEINZ: Čarodějův učeň
(Hynek 1924)
EWERS, HANNS HEINZ: Pavouk
(Volvox Globator 1994) FLAUBERT, GUSTAVE: Pokušení sv. Antonína
(O. Štorch-Marien 1930) GAUTIER, THEOPHILE: Avatar
(Jiroušek 1919) GAUTIER, THEOPHILE: Noc Kleopatry
(Hoker 1930) GAUTIER, THEOPHILE: Noha mumie
(K. Janský 1912) GOETHE, JOHANN WOLFGANG: Faust
(Odeon 1982) GOETHE, JOHANN WOLFGANG: Korintská nevěsta
(sbírka Balady, Odeon 1976) HAGGARD, H. R.: Ona
(Ivo Železný 1993) HAWTHORNE, NATHANIEL: Černý závoj, Ctižádostivý host, Ethan Brand (sbírka Mateřské znaménko, Odeon 1988) HAWTHORNE, NATHANIEL: Dům se sedmi štíty
(Odeon 1969) HAWTHORNE, NATHANIEL: Mramorový faun
(Kuncíř 1926) HEARN, LAFCADIO: Kaidan
(Brody 1996) HODGSON, WILLIAM KOPE: Dům na rozhraní světů
(AF167 1997) HUGO, VICTOR: Han z Islandu
(Mars 1931) IRVING, WASHINGTON: Dobrodružství německého studenta
(antologie Komu se to dostane do rukou, Odeon 1992) IRVING, WASHINGTON: Hledači pokladů
(SNKLU1951) JACOBS, W. W.: Opičí tlapka
(antologie Půlnoční povídky, Albatros 1989) JAMES, HENRY: Utažení šroubu
(Argo/M&G 1994) JAMES, MONTAGUE RHODES: Jen hvízdni, chlapče, a já přiběhnu"
(sbírka Výstraha zvědavcům, Odeon 1997) JAMES, MONTAGUE RHODES: Hrabě Magnus, Poklad opata Thomase
(sbírka Oči plné děsu, Winston Smith 1992) LEWIS, MATTHEW GREGORY: Mnich
(Odeon 1971)
MACHEN, ARTHUR: Bílí lidé
(Volvox globator 1994) MACHEN, ARTHUR: Velký Bůh Pan, Tři podvodníci, Vypravování o černém pečetítku, Vypravování o bílém prášku, Rudá ruka
(sbírka Vnitřní světlo, Aurora 1993) MALORY, THOMAS: Artušova smrt
(Aurora 1997) MARLOWE, CHRISTOPHER: Doktor Faustus
(Dilia 1969) MARRYAT, FREDERICK: Příšerná loď
(J. R. Vilímek 1924) MARRYAT, FREDERICK: Vlkodlak
(antologie Stráž u mrtvého, Mladá fronta 1969) MARSH, RICHARD: Vruboun posvátný
(Národní Politika 1930) MATURIN, CHARLES ROBERT: Poutník Melmoth

(Odeon 1972) MÉRIMÉE, PROSPER: Venuše Illská
(antologie Půlnoční povídky, Albatros 1989) MEYRINK, GUSTAV: Golem
(Argo 1998) O'BRIEN, FITZ-JAMES: Diamantová čočka
(antologie Komu se to dostane do rukou, Odeon 1992) PERKINSOVÁ-GILMANOVÁ, CHARLOTTE: Žlutá tapeta
(antologie Komu se to dostane do rukou, Odeon 1992) POE, EDGAR ALLAN: Fakta o případu monsieura Valdemara,
Mlčení - Bajka, Stín - Podobenství, Ligeia
(sbírka Krajina stínů, Aurora 1998) POE, EDGAR ALLAN: Metzengerstein
(sbírka Zánik domu Usherova, A. Bečková 1927) POE, EDGAR ALLAN: Rukopis nalezený v láhvi, Muž davu, Maska červené smrti, Zánik domu Usherů
(sbírka. Jáma a kyvadlo, Odeon 1988) POE, EDGAR ALLAN: Příběhy Artura Gordona Pyma
(Jota 1995) POLIDORI, WILLIAM: Upír
(antologie Rej upírů, Grafoprint Neubert 1995) RADCLIFFOVÁ, ANN: Sicilský román
(soubor Anglický gotický román, Odeon 1970) RADCLIFFOVÁ, ANN: Záhady Udolfa
(Odeon 1978) REEVOVÁ, CLARA: Starý anglický baron
(soubor Anglický gotický román, Odeon 1970)
SCOTT, WALTER: Železná, pěst, Pokoj s gobelínem
(Svěcený 1925) SCOTT, WALTER: Historka sumáře Willieho
(antologie Stráž u mrtvého, Mladá fronta 1969) SHAKESPEARE, WILLIAM: Macbeth
(soubor Tragédie, Odeon 1983)
Hamlet (Adantis 1992) SHELLEYOVÁ, MARY: Frankenstein
(Práce 1991) STEVENSON, ROBERT Louis: Lupiči mrtvol
(antologie Lupiči mrtvol, Orbis 1970) STEVENSON, ROBERT Louis: Markheim
(antologie Stráž u mrtvého, Mladá fronta 1969) STEVENSON, ROBERT Louis: Podivný případ doktora Jekylla a pana
Hyda (Sfinga 1995) STOKER, BRAM: Doupě bílého červa
(sbírka Drákulův host, Argo/M&G 1995) STOKER, BRAM: Dracula
(Delfín 1997) WALPOLE, HORACE: Otrantský zámek
(soubor Anglický gotický román, Odeon 1970) WHITE, EDWARD LUCAS: Lakandů
(antologie Hlas krve, Najáda 1996) WILDE, OSCAR: Obraz Doriana Graye
(Ivo Železný 1992)

Překlady
Věc na prahu (Viola a Zdeněk Lyčkovi)
Bezejmenné město (Stanislava Menšíková)
Pes (Stanislava Menšíková)
Stín nad Innsmouthem (Sylva Kajdošová)
Dědictví Peabodyů (Stanislava Menšíková)